[illegible]EJSKA W ELBLAGU [illegible]TEKA PUBLICZNA

[illegible]

Casparis Schutzij Isleuienſis Bucolica.

Zb. Sp.
MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W ELBLĄGU
RS 192
416
47238
2353
28

Chriſtus Infans Ecloga prima.

Tityrus et Daphnis.

Si puer Iſaides, patrios cum paſceret agros,
Sylveſtrem gracili meditatus arundine muſam,
Meſsiam cecinit longo poſt tempore natum,
Quis pudor eſt cunis tenues adhibere camoenas
Chriſte tuis? nec te quondam rudentis aſelli,
Nec torvi puduit bovis ad cunabula ſtantis.

Credibile est Musas natalis tempore magi
Te lustrasse choro, et uiridas inflasse cicutas,
Coelestes Musas, non quas in uallibus atris
Viderat Ascraeus falsa inter somnia pastor.
TIT: Daphni ad nocturnos quiam sedimus ignes,
Et nondum subijt croceis Aurora capillis,
Fare precor spectata tibi cunabula nuper
Nascentis pueri, quem flammea turba per auras
Magnanimi cecinere satum de stirpe Tonantis:
Innuba quem tauris inter praesepia Mater
Appositum gracili peperit subnixa bicorni.
Incipe seruato morientem frondibus ignem.
DA: Dive puer, ~~sancti~~ primi quem ~~non uanae~~ sperauere parentes,
Sis bonus o felixque tuis, tibi fistula cannis
Iungitur, et placido gratantur ~~carmine~~ murmure syluae:
Sumnibus alma tibi certa~~tim~~tim turba camaenis
Aethereas resonat undas. Quae causa coegit
Sideribus relictis, stellantique arce relictis
Stramineas habitare casas? gestare caducam
Sordibus humanis infectam et labe figuram?

Et seu primo genitum uidere nepotes,

MIEJSKA W ELBLAGU BIBLIOTEKA PUBLICZNA
47233

Solus amor nostri, & nostri te cura coegit
Sidereas arces, propriamque relinquere cœlum.
Et cui congero vix pondere sufficit orbis,
Sufficit intactæ nascenti Virginis alvus.
Nec te, sancti cupias licet ore videri,
Dissimulare potes, vidi, vidi ipse flagrantes
Humanis oculos maiores, aspera circum
Lucebant auro præsepia, tum ego pronus,
Ut vidi, cecidi, tacitus tremor iuit in ossa:
Accessi, supplexque manus, supplexque tetendi
Ora tuis pedibus, tum mollia strata paravi,
Aggestamque thorum, & vili de caspite lectum.
Ecce autem alacres iuuenes, plaudente caterua,
Pars ducunt choreas, pars intra tecta calenti
Findunt ligna foco, rapidis aut arida flammis
Nutrimenta ferunt, calfactaque lintea matri
Apportant, cunasque mouent, cantuque soporem
Illectant puero, positus qui lintre canali
Hic inter pecudes recubat, quam lacteus humor

Victus alit modicus, dum magnum sustinet orbem.

Deus puer nra corda sibi, tibi pectore lectum

Sternis nos, aut passis requiesces mollius ulnis,

Ne tuus e manori labatur pectore uultus.

Te puer illa sequens, prior et mirabitur aetas,

Dignus tuo partu, divina digne parente,

Nec initio generis, nec tactu nate virili,

Sed quae caelesti radiat de pectore flamma.

Felix et genitrix, felix et alumnus Joseph,

Vos quoque felices panni, qui munera cubantis

Contegitis pueri, faenumque et nobile stratum.

Isaidas intra natoris mapalia ruris

Ah quoties in maesta trahens suspiria sylvas,

Promissam ingenui sobolem expectabat amore,

+ Illam, quae ventura suis fuit ossibus olim,

Si tuus hic coram genitor te parve videret,

Infandum quae nota daret, quos pectoris aestus,

Qualiter aurato resonarat carmina plectro,

Omnis ut insolitos mundus cognosceret ortus.

+ Illam, illam, quae oriunda suis

Interea hac fragili tibi nos incondita musa
Perscripsimus, calamo intenti, vix unus et alter,
Quos rigida glacie concretos et nunc cana
Haud arcet solito nox unquam hybarna labori.
TIT: Nos etiam grata puerum tibi laude vicissim
Dicamus, fortunatumque diem tollamus ad astra
Carmine, quod sacro quondam me Pollio versu
Edocuit, iussitque virentes discere lauros.
Ultima fatidici complentur carmina Vatis,
Qui pecudes et rura canens testudine filum
Personat aurata, Bethle convallibus imis.
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo,
Et nova progenies caelo demittitur alto.
Tu modo, pastores miseros, ut secula rursum
Aurea felici succedant auspicio terris,
Alme pater stabili qui terra sidera volvis,
Atque puer sceleris quondam contagia nostri
Morte tua, et mundi damnosa piacula solvens,
Respice iam rebus dubiis: tibi regna parantur,
Inter et ipse chorum caeli, inter et agmina laeta

Aurans incedes, mediusque videberis illic,
Iustitiaeque novum patrijs virtutibus orbem.
Aetherius circum tua grex cunabula flores,
Liliaque, fragrantesque rosas, mollemque hyacinthum,
Munera telluris spargunt, lethale venenum
Occidit, et serpens nostri mala caussa laboris,
Et dolus, et primi fatum insuperabile patri.
At simul aeterni cum iussa facessere patris
Incipies, ibunt nostrae incrementa salutis,
Laetaque saluatum Virgo descendet in orbem,
Et quamuis superet vitij malesuada libido,
Quamuis Mars validas bello concusserit Urbes,
Atque aliquis lato turbatum classibus aequor
Verberet, aut lembus merces mutaverit Indis,
Omne tamen tibi ius hominum vitaeque necisque
Tunc metuent, tunc incipies in vota vocari.
Hinc ubi iam caelum tibi fas et tangere sceptra,
// Hoc Thetis evertat spirantibus aequora ventis,
Hoc miseri pecudes gravidas subsidere Cancri

// Iustitiaeque novum proprijs disponere mundum,
~~aequum~~

Pastores ducent, moriantur aere sicco,
Frigoraue immitti; nihil hic nisi gaudia restant,
Nullaque mortales scelerum vestigia norint.
Talia secla tuis natalibus ordine fati
Ibunt, et tali tua regna ferentur honore.
Aggredere alme puer laudes, quas tempore longo
Accipies, ~~non pauca~~ æterna tuis stant secula sceptris,
Chara Dei soboles, magnique parentis imago,
Aspice stelligerum sublimi vertice Olympum
Ut tibi se pandat, subiectum despice mundum,
Nubesque, vacuumque poli, ventosque frementes,
Aspice, concipiunt vix omnia gaudia sensus.
O utinam tantum ~~[illegible]~~ superat puer optime vitæ,
Ut mihi sit licitum tua fortia dicere facta,
Non ego Romanis auderem cedere camis.
Macte tua virtute puer, iam audire vocantes
Incipe, et ætherium supra consistere cælum.

Jonathas.

Ecloga secunda.

Formosum Isaides Jonatham formosior ipse
Ardebat, nec enim puer aspernatus amantem,
Ingratus si non pater, et si tuta tulisset
Isaiden fortuna, opibus patriaque carentem.
Ergo amans animi patulae sub tegmine cedri
Hirsutas inter vepres, arbustaque campi
Lugebat, questusque sonos iactabat inanes.
Crudelis Jonatha, quo me iuvat usque tenari?
Tene meos etiam causando ducere amores?
Blanditias quamuis toties et amabile verbum
Dixisses? iam triste sonant convallibus undae,
Ipsi iam montes mecum didicere querelas.

At tu, dum teneris etiamnum stirpibus ulmos
Amplexas releuant vites, fingentque putando
Agricolæ, patrias modularis carmen ad auras.
Nec tamen inuideo, sed tu securus amorum
Forsitan immitem reuocas ad iurgia Saulum.
Ah vereor tamen ne lædat verbere malas,
Neue malo insanus contortam dirigat hastam.
Me quoque Syluestri componere carmina plectro,
Et rabidum cythara memini sopire furorem,
(Horresco referens) vix me, nec tale timentem,
Elapsum foribus Musæ eripuere furenti,
Dum sedet, ac dextra cornum perlibrat ab aure.
Despectus tibi sum Jonatha, qd pauper et exul,
Quodque aliena meæ rodunt virgulta capellæ.
O formose puer fortunæ fidere noli,
Forsan ego patrios conuerso tempore fines,
Post aliquot mea regna videns lætabor aristas,
Impius Isaidem prohibere a dulcibus agris
Cisidos poterit? quin me diademate cingar

Longæuus ſacra uestes in aede Sacerdos
Præcinxit, liquidaque caput mihi pallade lavit
Ignaro, et vixdum redeunti e rure paterno,
In manibus baculum, et ſuſceptum vix ibus tradum
Portabam gaudens, noſtri me inter quoq regem
Dicunt paſtores, ſed non mihi regia tanti eſt.
Quid, quod mille pater Libani ſub monte bis agnas
Paſcit? quod totidem tondent dumeta iuvenci?
Canto, quæ ſolitus, cum paſcua quæreret exul
Junior adhuc Tharidas, in Niliacis de pratis.
Non canam ſurdis, pecudes mirantur, et agni
Ad numerum ſaliunt, intellexiſſe putares:
Sive virum Jonathan memorem, ſeu qualiter actum
Immanis Golias lapidem ſub fronte recepit.
Non me deſpicias, Mycale tua namque ferebat
Haud adeo informem, et magnum fingebat amorem,
Et dabat amplexus, at non ego credulus illi.
Huc ades o dilecte puer, tibi lilia Nymphæ
Purpureasq legunt violas, tibi candida Phyllis

Serta facit, salices stringit formosus Amyntas.
Tu comes alter eris, in sylvas ibimus una,
Retia tendemus pariter, pariterque sequemur
Setigeros apros, atrocemque unguibus Ursum,
Nec capreae saxis tuto condantur in altis.
Est mihi Sidonijs incinctus cornibus arcus,
Lancothoe dederat patri, dederatque pharetram
Mille gravem telis, timidas quo saepe iugosis
Montibus excussit damas, et celsa per antra
Deiecit spolium saxis, neque fortior ullus
E celsis nervo penetrabile mittere telum.
Saepius ipse mihi frustra blanditus Iolas,
Si quo forte modo ferret memorabile donum.
Est etiam imparibus septem mihi fistula cannis,
Quam didici primum teneris inflare labellis,
Si te forte iuvat sylvestrem audire camaenam.
Sunt et praeterea quae dicere munera possim,
Necdum alijs spectanda dedi, tibi condita servo.
At si me fugitas Ionatha, si munera spernis,

Si tibi falceas ſylvæ, et nemora omnia ſordent,
Nec mihi ſint Muſæ faciles, nec tibia cordi,
Nec tamen in viridi deſcribere carmen hibiſco,
Et pecus odiſſem, ſequerer fugientis amorem,
Fiſtula nec cannis mihi ſit, nec cornibus arcus.
Ut thymus Hyblæis apibus, cityſusq; capellis,
Ut capris virgulta, liquor de rore cicadis:
Sic mihi ſola meus Jonathas, mea tota voluptas.
Sed quid ego hæc fruſtrà narro faſtidia ſylvis?
Interea pecudes ſitiunt, hædumque gemellum
Ubera non ſequitur ducentem lactans humor.

Istula.

Ecloga tertia.

Sic, ubi purpureos reserabat Lucifer ortus,
Caeruleam ad ripam viridi protectus in umbra,
Istula bucolico ludebat carmina versu:
Illum etiam Fauni et Satyri stupuere canentem,
Pan ea miratus patulas incidit in alnos.
Namque canens teneri primordia maxima mundi,
Tollebat veterum multo paradyson honore,
Quemque hortum latis medijs interluit Indis
Euphraten, volucresque volantes flumina propter.
Tum viridi primum circumdat fronde parentem
Et nova iactato pulsarat ut arva ligone,
Exegeratque alta victum tellure repostum:
At Coniunx habili deducens pollice fila

Istula Sarmaticis bifidus regnator in undis,

Servaratque domum et casti connubia lecti,
Instruxeratque piam patri solatia prolem.
Subijcit aethereis pereuntem fluctibus orbem,
Infandas scelerum poenas, tutumque ruinae
Surgentis terrae spectare cacumina Noam.
Continuo sese Phoebi surgentis ad ortum
Vertit, et excelsam ducit sub nubila turrim.
At pater omnipotens ventos fulmenque vocabat,
Et vastam trepido feriebat ab aere molem,
Signabatque alias alio discrimine linguas.
Protinus immani vinctum canit Isacon ara
ac[illegible]race colla
Ut iamiam rapto secuisset colla securi
Invitis pater, ast illum simul signans alas
simul altera — Nube cava eripuit, ~~[illegible]~~ victima sacris
Supposita est, aries villis argentans albis.
Mox parat egregio iuveni sponsalia sacra,
Ut Tharidae famulus iam declinantibus astris
Venerit ad fontem servus, cum virgo potanti
Pocula porrexerat manibus, patriumque canalis

Armento Tharidæ potandum ducerat amnem.
Ipse autem digitis gemmas, ipse aurea dona,
Aureaque e terati suspensa monilia collo,
Ferre dedit domini monimentum & pignus amoris.
Filius huius erat, geminæ qui coniuge fratus
Pascebat soceri depulsos matribus agnos.
Bis septem ille hyemes, bis septem sidera æstus
Seruitio tulerat, quantos perpessus & imbres,
Sub dio recubans noctem, solesque sub umbra
At quoties errans per saxa, per auia lustra,
Syluestri impleuit darlinia littora cantu,
Formosam resonare docens Labanitida syluas.
Quid referam geminæ numeratam ab origine prolem
Captamque viris fraternam ob somnia cædem?
Cum puer in campis errabat solus Ebræis,
Obuia si fratrum vestigia forte tulissent
Pascentum innaos herboso flumine tauros,
At illi indigna sceleris mercede redemptum

Servitio dederunt regni trans ostia Nili:
Et vanis celarant, natum misero parenti
Sanguineis tinctam maculis hircique cruore,
Ecquod tale fr[illegible] velamen [illegible] haberet?
Dira senem iam tum animo presagia terrent,
Et puerum nollet esse in deserta, sine Mo
Custode, occurrant Ursi, impavidique Leones.
Ut vero notam, vestem [illegible] sanguine tinctam
Vidit, et exuvias nati cognovit inanes,
Tum vario luctum ingeminat, tum pulvere foedam
Canitiem involuit, mortemque miserrimus optat.
Addit Erythraei ducentem examina Mosen
Per vada salsa maris: Sed enim post talia facta
Neptunus genitor quanquam indignatus inultum
Aequoreas calcare vias, loca pervia nautis,
Et nullis ratibus sicco pede currere pontum,
Talia molitum, nec dijs, nec viribus aequis,
Ah miserum Regem spumantibus obruit undis.

f minor natu

patre

Apparent alij nautae in gurgite vasto,
Armaque, cristataeque iubae, radijque rotarum.
Tum canit Isaidem, ut clam tamarassa secutus
Foedera Bersabeae fuerit violatosque hymenaeos,
Infelix Davides, crudeliter ille maritum
Sustulit incautum infando deceptus amore.
O fortunatum, si non e culmine tecti
Vidisset teneram vicino in fonte lavantem.
Ecce autem Elias rapidis petit aera bigis,
Et procul ardenti signat vestigia sulco:
At comes aetherias dextram tendebat in auras,
Atque equitem Isacidum frustra, frustraque vocabat
Aurigam, tum saxa cavis convallibus implet
Inscius, Elian, Elian, omnes sonarat
Ut nemus, Elian Jordani rauca fluenta.
Addit et errantem propter sua flumina Daphnin,
Insolitumque sacro modulantem gutture carmen

MIEJSKA W ELBLĄGU PUBLICZNA

Ut chorus aequaevae circum concurrere turbae
Inciperat, laurique et coniferae cyparissi:
Atque suae vitae concludens fata supremae
Donavit Lycidae calamos, artemque canendi,
Dixerit et, nostri tamen haec monimenta manebunt:
Ille per Istuleos carmine descripserit agros,
Utilis et ruri et pecori, dum vita manebat.
6 Sic canit, ingeminant ‡ silvae, ‡ et cana littora plaudunt.

‡ a Istula Sarmaticis bifidus regnator in undis

Amyntas

Ecloga quarta

Daphnis et Amyntas.

Daphnidis et docti musam dicemus Amyntæ,
Alternis illi calamis contendere sueti
Fluminea propter ripas, sua carmina Phœbo
Sacrabant, ambo iuvenes, sylvestribus ambo
Versibus insignes, hic spreto coniugis usu
Expertam thalami vitam probat, ille iugalem.
Dij mihi sylvestres, et magni musa Maronis
Forte pedem, qua mollis agit se in gramine rivus,
Et placido somnum suadet crepitante lapillo,
Daphnidis et docti musam dicemus Amyntæ.

DA: O mihi quis placido dabit ocia ducere ruri,
Ut neque fallaces suaderent prava puellæ,
Nec mali sollicitis traherent res anxia curis,
Aut domus, aut multo veniens cum pignore coniux.
AM: At mihi sperato faveat Deus æquus amori,
Et quæ nunc tacitis urit me Nympha medullis
Connubio iungat stabili, mihi proxima coniux
Hæreat, et matri dulces circum ubera nati.
DA: Ocia noster amor naturis obnoxia cunctis,
Qualia prima viris Saturno rege fuerunt,
Cum soli in campis nullo sub iure manerent,
Quærere silva domos, victum Dodona iubebat.
AM: Ocia noster amor primi iucunda parentis,
Solibus æstivis quoties errabat in umbra,
Cum thalami socia, et natos ad ocia vocabat,
Erudiens tamen et nubes et sidera prolem.
DA: Tum ignota viris Venus et malesuada libido,
Nullaque fœmineis fumabant oppida tædis,

Ignotas illi venatum scandere silvas,
Nec meminisse domum sere descendere nocti.
AM: Sic hoies ⁊ sic hom̄ numerosa propago
Succrescit, mundumque Deus ⁊ inania gaudet
Inania compleri, Deus haec, Deus, aspice Daphni,
Fœdera sacratis primum sanciuit in hortis.
DA: Ne mihi ne quisquam temere persuadeat auctor
Fœmineo molles animos submittere amori:
Illæ blandiloqua promittunt omnia lingua,
Interea miseros spes pascit inanis amantes.
AM: Felix qui parilis devinctus amore puellæ
Contulit ad patrios connubia casta penates,
Cui sua fœmineas ~~x~~ Galathæa exculta per artes
Ad mandata vacat, dictumque facessere gaudet.
DA: Fœmina pastorum curis sine more fatigat,
Et multum insurgit sumptu, semperque recentes
Accumulat causas odij, satis hoc quoque damnique,
Natorum si quem numerosa molestia ~~[illegible]~~ vexat.

AM: Fæmina caſta ſui decus & tutela mariti eſt,
Ipſa viro requies, magni pars ipſa laboris,
Cui colus aſſiduè ductum, cui lana miniſtrat,
Communesq ſtudet genitori educere natos.

DA: Per ſaltus amor eſt venari, per devia ferri,
Et ſylvas colere, & meditari ratia cornis,
Aut Dryadum luſtrare choros, & gaudia rudes,
Atque olim inſomnem ludo producere noctem.

AM: Sunt at coniugibus ſua gaudia, ſunt ſua lecto,
Et domus eſt eadem, et ſociati pignus amoris,
Utilis ars terram verſandi, & culta ſerendi,
Et mulgere pecus facile eſt, et texere qualos.

DA: Qualis in aprico laurus venerabilis arvo
Explicat in frondium caput, & ſublime coronat,
Ac merito ſylvas inter ſpectatur honore:
Talis & in viridi caſtus decor ille iuventa.

AM: Qualis pampinea vitis se fulcit in ulmo,
Et socias recipit vires, Bacchumque refundit,
Communes tolerans imbres & frigora cæli:
Taliter in thalamum veniunt cum coniuge coniux.

Sic illi alternis cantantes versibus ambo
Disparibus studijs sese per rura ferebant,
Dignus uterque suis calamis, & utrique coronam
Huic Hyale texit coniux, illi innuba Phyllis.

5

Nicetus.

Ecloga quinta.

Forte ſub arborea conſedit Tityrus umbra,
Qua placidus molles interſecat Albis arenas,
Et volucrum cantus labentibus incitat undis.
Hic ubi Niceti fatum miſerabile capti
Audijt, et caſum nequicquam inſontis amici
Ingemuit, quam, dira tuos Philomela ſequentem
Mane novo cantus, ſub iniquo crimine Flaccus
Prodidit inſidijs, immanibus efferus armis,
Taliter indignas orditur voce querelas:
Plangite Salanæ, mea gaudia, plangite Muſæ,
Nicetus doctos inter celeberrimus unus
Paſtores quos Sala colit, quem dulce canentem

Indigenæ stupuere Deæ, Faunique bicornes,
Ah nimium infelix, non hunc evadere morsus
O dolor Illyricos? virusque e dente receptum
Anguis Dalmatici? dum quæ perceperat antè
Saltibus Albinis Philomelæ carmina dictat?
Plangite Salanæ, mea gaudia, plangite Musæ,
En decus hoc vestrum, ⁊ quæ nunc solatia restant?
Heu miseræ pecudes, en aspice, ut omnia mœrent,
Vicatimque gemunt, non tauri pascua tangunt,
Flumina non sitiunt, etiam sua rura magistrum,
Ipsa Pales etiam desiderat, ipse Lycæus.
Plangite Salanæ, mea gaudia, plangite Musæ.
Pestis ab Illyricis huc usque educta cavernis
(Pastores arcete malum præsepibus altis)
Salanos devastat agros, age prospice tauris,
Tityre, ⁊ infecto de flumine rejice capellas.
Infelix o semper oves pecus, ille beatos
Dum colit, ⁊ fraudi ne sint sibi capta veretur,

Segregat ipse agnos caulis: sic lacte capellæ
Frustrantur, pullosque gemunt armenta magistros.
Plangite Salanæ mea gaudia plangite Musæ.
Quid facient fures, faciat cum talia Flaccus
Afflictæ pecudi? sacra quam doctus auena
Ad liquidum pastu Nicatus compulit amnem,
Et cum uidisset, quo diceret ore, dolebat,
Et si non laribus pepulisset mortuus esset.
Non tu pastorum uiridi certamen in umbra
Audisti, calamos struxisti primus inertes,
In triuiis tantum miserum disperdere carmen,
Dilacerare bonos solitus, longaque silenti
Fingere tot fraudes, quibus inter ouilia cautus
Insidias tendis pecori, pecorisque magistris.
Qui Staphylum non odit, amet tua dogmata Flacce.
Perfidus ille magis, tu Flacce uel improbus estis?
Improbus ille magis, magis at tu perfidus esto.
Plangite Salanæ mea gaudia plangite Musæ.
Nunc scio quid Flaccus cudat, non sedequine Flaccus

Editus humano, qui turpi semine natus,
Dalmaticisque iugis inmanium, assueta rapinis
Abiectum infami Tigris nutriuit in antro,
Imbibit unde suæ nutricis pectora Flaccus.
Non illum mouit miserando fœmina questu
Colla uiri complexa sui, pulsataque more
Barbarico, et faciem crudelibus obruta pugnis:
Non qui, cum tacita exceperat sub nocte Manalca,
Clamabant pueri, quo te pater optime quo te
Abripiunt? tandemque manus captiuus inermes,
Quo trahitis miserum? quid fortis signa? quid istis
Impatimur totis? tanti hæc Victoria constat?
Non illum casti mouit reuerentia Cygni,
Non qui sollicitas docuerunt ludere cannas.
Quid nisi Nicato Philomelæ dirus amorem
Obijcit, et laudis uirtutem in crimina uertit?
Candidus hic quamuis, et toti notus ouili,
Quamuis Illyrica Flaccus pice nigrior esset.
Plangite Salanæ mea gaudia plangite Musæ.
Ergo lupi comitantur oues, capreasque molossi,
Et thynni campos, cerui freta longa pererrant,

Et placido pecori fera præbeat ubera Tigris.
Si qua bonis unquam maneat concordia tecum.
    Plangite Salanæ mea gaudia plangite Musæ.
Flaccus Protheos vultus imitatur et artes,
Ambiguum sit an pastor, qui rura venenis
Spargit, et auratam cælo deducere Phœben
Aggreditur, superisque recens intendere bellum,
Ille etiam proavos imis atavosque sepulcris
Excitat, et verbis agitat mendacibus umbras.
    Plangite Salanæ mea gaudia plangite Musæ.
Ehen quam sterilis pingui grex pascit in arvo,
Flaccus et has capras, atque hos mihi fascinat agnos.
Qui pecudes agilis resonantis ad Albidos undam
Pastores, arcere malum florentibus agris
Discite, cantata segetes moriuntur in herba,
Perditur infausta gracilis rubigine canna.
    Plangite Salanæ mea gaudia plangite Musæ.
Te carmen dicete tuum, te Musa loquatur

Pastorum, qui Laucorreos celebratur ad amnes,
Flaccum vel dæmon agitet malus: hæc tibi gratis
Edimus Albinus amicus ô amice fideli
Insontis casum miserati, artesque nefandas.
Ite domum, Flacci subolet dolus, ite capellæ.

Damon.

Ecloga Sexta.

Menalcas. Corydon.
Damon.

Dic Corydon flaua cuias tibi fistula buxo?
CO: Donauit patri Stimichon, quia carmine nuper
Vicerat agrestes posita inter pignora cannas.
ME: Cantando ille unquam calamos uicisset agrestes
Conducta solitus uictum meruisse camæna?
Solus enim Stimichon, si nescis fistula Mopsi
Hæc fuit, hanc illi insidijs malus antè fefellit,
Pastore cum misit, quem mox subduxerat hircum.
CO: Parce tamen uerbis conuicia, ni tibi Mopsus
Ipse illum nobis debere fatebitur hircum,
Nec pecori pastum, nec quod soluisset habebat.

ME: At quam vicino latitans sub vepre tulisti
Hunc quoque (nec nescis) ubi perfide debuit Alcon?
Et tu sub stabulis furtiuo gramine alebas.
CO: At te pascentem alieno rure capellas
Compertum premere, et quid clamauere subulci
Nuper, ubi porca lustrabat Phædimus agros?
ME: Tum credo, cum me terrestria fraga legentem,
Aut risere mala findentem ligna securi?
CO: Aut ad aquam sub dumetis, ubi stringere glandes
Dictabas puerum, et vites transferre nouellas,
Aut ubi te excepit, qui nunc venit, aspice, Damon.
DA: Non hoc ista sibi tempus certamina poscit
O pueri, nunc omnis ager se laxat, et omnis
Sylua comam fundit, nunc sol altissimus orbem
Eleuat, hic medius platani frondantis sub umbra,
Iurgia uel Cedri, uel ludere Phyllidos ignes.
ME: Ecquid enim mercedis erit? vel si libet hircum
Certemus, palmam nec victus deinde morabor.
DA: Imo hoc ipse pedum ponam, ne forte recuses

Ferratis uinctum nodis, hoc uictor habeto.
Incipe tu Corydon, tu respondeto Menalca.
CO: Principio pater omnipotens pater omnia Phœbus
Perficit, agrestes pastorum ille audit amores.
ME: At nos Pana Deum colimus, Pan semper opacum
Exercet nemus, et pecorum mapalia lustrat.
CO: Primus amor Phœbi Daphne, nunc carmina Phœbo
Et numeris Daphnen resonant et pectine nervi.
ME: Pan fuscam Syringa tulit, Pan primus agrestes
Instituit calamos fuscam Syringa canentes.
CO: Ne mihi purpureas pueri ne lædite uitas,
Misit Hylas nobis longinquis hospes ab oris.
ME: Hanc abiens Daphnis platanum laurosque virentes
Inseruit, Daphnis ruris frondator opaci.
CO: Nerine ante alias placuit mihi candida nymphas,
Plus ego te cælo, plusquam mea lumina amabo.
ME: Me Glyceræ nitor urit, ego illi nutrimus ignis,
Cuncta feram mea uita, mori si denique mandes ~~cogas~~.
CO: Quantum hederis uiolæ uel cãdida lilia præstant,
Tanto formosis formosior omnibus Ma[illegible].

ME: Coniferæ quantum superat arbusta cupressi,
Tantum alias hinc nostræ credunt me indice nymphæ.
CO: Dulce apibus castæ, cytisi dumeta capellis,
Graminibus rivi, Nerinæ oscula nobis.
ME: Triste capræ teneris virgultis, vitibus umbræ,
Fluminibus iunci, Glyceræ peregrinus amator.
CO: Munera prima dedi puero, quem miserat Alcon,
Castaneas molles, et lectas arbore ficus.
ME: Ipse meæ Veneri voluit quæ dona ferebam,
Albantem maculis, sunt cetera rubra, catellum.
CO: Huc ades o dilecta, meæ lux unica vitæ,
Si qua tui saltem Corydonis gratia mansit.
ME: Cras hædo agricolæ læti faciamus et agna,
Producat Glyceren pago comitante choreas.
CO: Nerine violas amat, has neque prata rosarum,
Nec segetes vincunt, neque suavis rubens hiacynthus.
ME: Hanc Glyceræ posuere manu prope flumina myrtum,
Huic neque Medorum silvæ certare laborent.
CO: Pastores in tumulo Cerealem stringite spicam,
Hic ignava palus obsedit pascua iunco.

ME: Tityre dum prima resecas noua gramina falce,
Prospice, flaua malis carpuntur prata chelydris.
CO: Mitte mihi Chromium, munus que natalis, Amynta,
Hanc illi querno fiscellam mittimus ipso.
ME: Pastores pauidum virgulto arcete Myconum,
Hic geminas nidum inde posuisse palumbas.
CO: Nunquam foeta truci perijt mihi peste capella,
Montanis Dryades cur non properastis ad antra?
ME: Hic mihi dum spacio tauros iuxta gemellos
Spem gregis agna tulit, Lycidae mittamus ad urbem.
CO: Haec ego viminei seruabo examina septis,
Bis pubem educunt, bis cerea castra refingunt.
ME: Haec modo deposui sulcis vineta repandis,
Arida nunc, mox fronde noua ventura sub auras.
CO: Felix Mopse tui pecoris, felicior illis
Qui nemora exercent, aliena que retia siccant.
ME: Saepe manus gregibus vetito ipse, dum pabula carpunt
Qui Paulos simulant, et Flacci dogmata pangunt.
CO: Dic quibus in terris, et auena hanc ipse remitto,
Efficit haud vllas cum Sol altissimus umbras.

ME: Dic quibus in terris, & palmam solus habeto,
Lucis sat spatium geminis non amplius horis.
CO: Scin tu quis superas in luminis editus oras,
Bis genitus, de patre semel, de matre secundum?
ME: At tu, quis tumulatus humo, bis nigra videre
Tartara, bis potuit Stygias innare paludes?
DA: Sed tu desine plura, ferret sua praemia victor,
Nec tamen alterutrum frustrà cecinisse pigebit,
Aut molli caseo, aut vitrea donabitur ansa,
Non aeque cunctis tribuit iaculator Apollo.

Melanthon.

Ecloga septima.

In memoriam Dni Philippi Melanthonis praeceptoris

Corydon. Daphnis.

Si qua tamen querulos aequabunt verba dolores,
Has tibi per saltus, per tristia rura Melanthon
Exequias damus, et funus comitamur acerbum:
Quamvis clara tui tetigit quoque limina Regum
Luctus, et aeriae flerunt tua fata cupressi.
Ergo cum primum tenero sub rore gementes
Auroram volucres et lumina prima salutant,
Sic Corydon, et sic referebat in ordine Daphnis.
CO: Interitum Musae tristesque Melanthonis urnas
Flebant, exanimes Musae, vos flumina testes
Et sylvae, et crebris resonantia saxa querelis.

Talis muscoso latuit cum solus in antro
Albis, et ignaua mœstum caput abditus ulua,
Tantum augens fluuium lacrymis, et regna profundi
Intrantem pater Oceanus Nymphæque sorores
Mirati, abruptos quò deinde ad littora cursus
Verterat, insolita qua se regione tulisset.
Vos coryli testes, cum filia mœsta parentis
Multa prius conquesta sui miserabile corpus
Gestarat, frustraque Deos atque astra uocarat:
Hic riguos inter fontes et prata Malanthon
Incoluit campis florentibus, o ubi campi?
Et rigui fontes, et Diuum cura Malanthon?
Albiades illum Nymphæ, quas Misnia nutrit,
Saxoniæque ferax herboso alit ubere campus,
Illum etiam Arctoo populi fleuere sub axe.
Pastorum pueri nemorum per opaca feruntur
Quales amisso pascunt custode iuuenci,
Conspectumque loci deflent, sedesque beatas,
Vnde senex ueterum recitabat carmina Vatum,
Vnde dabat ~~iuuenibus~~ pueris uitæ præcepta gerenda:

Illi facundis præbebant vocibus aures,
Gaudentes spectare virum, et submittere dicta,
Atque domum medio assumptum deducere cœtu.
Hæc cadit in parcas tantum scelus? heu mea terris
Funera debere? fuit hoc quod sæpe notavi
Garrula cum fracta cecinisset ab ilice cornix,
Territaque adversos requiessent flumina cursus.
Nonne satis fuerat, tua quod solatia dempta
Cygne, tuos oculos letho quod fata dedissent,
Si spes non etiam extremas, atque ultima nobis
Præsidia eripuerant? manibus date lilia plenis,
Spargite mi violas, supremo munere functum
Prosequar ad manes dilecti corpus amici.
Illa mihi infelix semper, semperque querelis
Apta dies, atro semper signanda lapillo,
Qua mihi nec raucæ prima sub luce palumbes,
Nec gemere in medio cessabunt sole cicadæ.
Quod superest, date pastores inferimus et flebile
Exequias, et humum subducite mollibus herbis,
Et tumulum facite, et tumulo superaddite carmen:

Clarus ego in sylvis, fuerat dum vita, Malanthon
Hoc senior posui tumulo morientia membra.
DAP: Non o non totum nobis te fata Malanthon
Abstulerint, superest clarae pars optima mentis,
Jam caelum, iamque astra tenes, et cognita Lunae
Sub pedibus vaga regna vides, quaeque abdita dudum
Naturae fuerant miratus signa latentis,
Nunc reclusa vides, illustrique obvia caelo,
Quid paribus stellae cogant regionibus orbes,
Et Sol obliquum spatio quo clauderet annum.
Nos tamen aeternum grati testamur amorem,
Et tua deferimus lugubribus ossa camaenis,
Et manes caros, et cari busta parentis
Ploramus maesti, ac morem celebramus avitum
Fortunate senex, tu nunc optabile lustras
Limen, et aetherei spaciosa volumina caeli,
Nunc vatum alloquio, quos saecula prisca tulerunt,
Pastorum frueris, Cygnique amplexibus haeres.
Hanc quam te laetum excipiet? quibus actus ab oris
Antiquum recoles tanto post tempore amicum?

Ergo dum magni commercia carpis Olympi,
Lætamur, gratosque tibi gratamur honores,
Applaudunt ſyluæ, plaudunt pecudesque feræque,
Applaudit pecus ore, Deus deus ille Melanthon.
Ecce tibi diuine ſenex altaria bina,
Pratorumque decus uiolas, fumosque Sabæos.
Has tibi ſolemni ritu ſacrabimus aras,
Et læti laudesque tuas nomenque minores,
Siue orbata diu plorenius turba tuoque
Priuati aſpectu, ſortes miseratus iniquas
Reſpiciat ſuperum genitor, fidumque relicto
Paſtorem, qui te referat, ſummittat ouili,
Æternum æternis memores celebrabimus annis.
Ante etiam uerſis retro pater Albis habenis
Se ipſum retegens Boiemica rura recurret,
Atque undis fontique ſuo contrarius ibit,
Pectore quam ſacri labatur cura Philippi.

Lycidas.

Ecloga octaua.

In memoriam M. Joannis Waidneri
amici chariſsimi.

Te quoque te Lycida meliori carmine dignum
Deflemus, manesque tuos cineresque beatos
Dotamus lacrymis, ades huc ades inclyte Vates,
Elyſium ſi te nemus, & ſacrata piorum
Luſtra tenent, magnique habitas confinia cœli,
Dum tua lugubri protexo buſta cupreſsu.
Hic tibi Panchæis ſpargentes funera ſuccis
Pieridas Muſæ, non illis ulla diebus
Aut ſacros tetigit lucos, aut uertice Pindi
Saltauit, Lycidas ſubita cum morte periret.
Illum & paſtores fleuere, agrique iuuentus,

Illum etiam pecudes, non illis pascua cordi,
Tantum autem syluas cum luctisono mugitu
Implere, et gemuerunt amnes, et Rhenus, et ingens
Eridanus, montes Lycidam vallesque vocarent.
Verba leguntur adhuc incisa in cortice fagi
Fluminis ad ripam, lacrymis quae pastor obortis
Descripsit, legitque oculo fluitante viator.
Venit Sarmaticis a collibus inclytus arcu
Cynthius, huic vires herbarum, ususque medendi,
Paeoniasque artes curae, iam tum quoque doctus
Multa manu medica frustra tentabat, at illi
Lassorum non ulla leuat medicina dolorem.
Ipse quidem attollens oculos iam morte grauatos
Dicere conatus, cui Phoebus, desine, dixit,
Cedemusque Deo, dixi dum fata sinebant,
Et nunc clara tui post funera restat imago,
Quanquam sollicitis tabescant pectora curis,
Et requiem urget ille dolor, illa inuida pestis,

Quae Musam nomenque odijs infestat acerbis,
Jamque datum vitae satis est, tibi fama superstes
Et cineri viuat non invidiosa sepulto.
Illum atra iam tum volventem nocte tenebras
Istula piscosi gaudet sub fluminis unda,
Istula tergeminus, pelago gratissimus amnis,
Dum gelidas praeter nequicquam labitur urnas:
Ergo ego tunc felix dicebar et inclytus amnis,
Felicesque meae ripae, felicia prata,
Gaudebant pecudes, resonabant carmina Syluae.
Nunc mihi nescio quis calamos inflare sonantes
Assuescit pastor, multum o multum ista priori
Degenerant aevo, nec adest prior ille magister.
Infelix Lycida, si non mea flumina circum
Et seruare licet pecudes et dicere carmen,
Quod licuit, munus supremum ad busta feremus
Hic ubi, et aeternis castis lustrabimur undis?

Nunc etiam ritus alij, nunc mira canenti,
Monstra et crepant Stygijs procul hinc accita cavernis,
A Cerere et Bacho caeli consortia pendent,
Et furtis sani repetunt commenta papatus,
Et numeros curant, et censu dogmata mutant.

Tũ sanctos inter manes, animasque beatas,
Vatorũm celebras lauros, & diua ~~Lotheri~~ Philippi
Ora recognosces, illum quem saepe stupebas
Si quando patrio fundebat carmina ritu.
Vos mihi pastores uiridanti in margine ripae
Hic tumulum, atq illic geminas sacra ditis aras,
Spargetis nardo uiolas, uiridemq hyacinthum,
Et seseli folia, & florem bene olentis anethi,
His ita compositis suaues miscentur odores.
At tumulum circa uelati maxima Ditis
Numina conclamate, & manes uoce ciete,
Exequias date solennes, date sacra quotannis,
Inscribam tumulo lacrymas, atq ipse notabo:
Hic tandem positis Lycidas post fata quiescit
Exuuijs, alium quem rodas quaerito Liuor.

Istula sic ripas circum & resonantia longe
Flumina condebat lacrymas, neq tempore ab illo

Viderunt laetum pecudes, sic ille sub undis,
Aut nemore obscuro latitans immitia fata
Plorabat Lycidamque suum, si sciret alium
Huic pastor similis posset lenire dolorem.

Daphnis

Ecloga Nona

Tityrus et Mopſus

Mopſe iuuat dulces mecum instaurare querelas
Daphnidis erepti, quas mæſtus abiuerit oras,
Cum notos ſaltus, & nota relinqueret arua?
Hic tibi ſylua Iouis, nemorumque maxima, frondet,
Hic & populea mærens philomela ſub umbra
Flet noctem, & ſolus luget ſua pignora turtur.
MO: Aut hic ad uiridas hortos, ubi ~~per ſolida~~ gramina riuus
Perſtrepit irriguus pratis, ubi ſæpe ſolebat
Arboribus teneris tacitos incidere amores,
Seu corylis mallet, ſeu duræ in cortice fagi.
Te Daphnin, deſertam ego ſolo in rure Lycorin
Verſibus alternis, hic audiat ipſa, canemus.

Ti: Daphnin Sarmatico nutrit ſub ſidere tellus,
Pruſsia uenatu felix, felicior undis,
Illum monticolæ Dryades, et rector aquarum
Iſtula per campos nemorum præfecit honori.
Mo: Daphnis Leucoreæ nuper bonus accola ſyluæ
Parnaſsi reduces coluit de uertice Muſas,
Illum etiam fluuij mirati, illum inclytus Albis
Populea inſignem uoluit donare corona.
Ti: Daphni quid antiquos paſtorum ſuſpicis agros?
Hic tibi Grynæum nemus, hic formoſa Thalia,
Hæc primum Aoniæ montes te duxit in altos,
Ut metuit, ne quos dumos aut ſtagna timeres.
Mo: Daphni quid ignotos tum mirabere lucos?
Hic etiam ſyluæ, et nemora, et tua cura Lycoris,
Hic ego te primum modulantem carmina uidi,
Ut metui, ne quæ traherent te ad flumina Nymphæ.
Ti: Me ſyluæ primum uirides, nec gratia ruris
Detinet, ut placidæ nutriant ad carmina lauri,

Donec amem fontes, & amicas fontibus umbras,
Haud mihi se quisquam tulerit cantando priorem.
MO: Te uiridas syluæ, placidi te ruris amores,
Nos desiderium & luctus sustentat inanis,
Donec enim gelido retinet te Prussia cœlo,
Haud unquam in noctem cessabit flere Lycoris.
TI: Prussia alit reges, & regum sanguine natos,
Multaque uere nouo nemori se subijcit alnus,
Si saltus mecum arctoos & frigora carpes,
Non hos Leucoreo mutarim flumine saltus.
MO: Leucoreo quondam cecinerunt littore Vates,
Leucoridas & stagna colunt & flumina Nymphæ,
Si mecum libeat tibi sordida degere rura,
Hic tecum extremo moriens consumerer æuo.
TI: Floreat odoriferis mihi consita malus in hortis,
Cui nemori nostrum signaui in stipite nomen,
Illa meam longos famam gestabit in annos,
Et quantum malus tantum nostra noia crescant.

MO: Infelix ſcripſit ſe ſtirpe Lycoris eadem,
Ah quantum & quoties duro dedit oſcula ligno,
Texuit & circum uirides ex flore coronas,
Spirabunt flores, ſpirabit ſuauius arbor.
TI: Sint mihi prægnantes adeo mea numina Muſæ,
Atque aliquæ Penei ducant ſtagnantis ad amnem
Amnem quo gracili reuireſcunt palmite lauri,
Hic mea ſacrata pendebit fiſtula quercu.
MO: O mihi tam longæ maneat pars vltima uitæ,
Vt te Daphni, meæ uires, mea ſera uoluptas
Accipiam, hos coram multus hæc ora tuentem,
Hanc Lucina feres uotiuam Dalia lothon.
TI: Dum platani riuis gaudebunt, montibus umbræ;
Dumque lupus capram, cythiſum dum capra ſequetur,
Semper ego Muſas ſectabor, "ſemper" apricis
Collibus errantes in Caſtalio Helicone.
MO: At tibi ego hyberno uidear uiolentior Euro,
Si pulcher Daphnis non me mihi charior ipſa eſt,

Daphnis cuius amor tantum mea pectora torret,
Quantum quae superis exuritur ignibus arbor.
TI: Cum primum aestivos repetat Sol aureus orbes,
Cum sitit omnis ager, resonatq arbusta cicadis,
Maenalon ⁊ viridis visam pinata Lycaei,
Ecquo se nemori intulerit formosius Apollo.
MO: Cum tepido primum cesserunt astra diei,
Et tenero primum distillant gramina rore,
Laucorros valesq lucos, ⁊ flumina nota,
Ecquo pulcra manus tulerit vestigia Daphnis.
TI: Nunc terras alias alio sub Sole iacentes
Lustrabo, aequoreos ubi verberat Istula fluctus,
Nunc mare flexo lentandus in aequore remus,
Vos Nymphae nemorum decus ⁊ nemora alta valete.
MO: At me longa dies solam sub frondibus atris
Errantem teget, ac misera te voce vocantem,
Si tamen ante meos cineres levis agger habebit,
Daphni vale, ⁊ nostrum serva sub pectore nomen.

Ti: Quid referam? quæ dona dabo diuine poeta?
Est mihi fraxinea cælatus cantharus ansa
Illic Isacidas pecudes in pascua ducit,
Et uarios signat mutati uelleris agnos,
Hic baculo agresti Moses, & quis fuit alter
Qui pictas radio gestabat fronte corollas?
Cætera sed croceus circum se fundit acanthus.
Hunc tibi docte puer tali pro carmine dono.
MO: At tibi quæ uentrem tumet inspirata bouinum
Fistula munus erit, magno in certamine nuper
Obtinuit Corydon, cum rustica turba sonori
Murmure iam calami satiata, ad iurgia passim
Irent, & iamiam calices trullæque uolarent.
Brachia cum subter flatu collegerit auras,
Paulatim in uentos recidens, hac sibilat uter,
Hac uocem docili format modulamine canna.

Thalia siue Gedanum.

Ecloga Decima.

En tibi supremum formosa Thalia laborem,
En tibi quos solidæ calamos mercede redemi
A docto Corydone, pedum hoc, et fiscina duplex
Flexilibus uirgis consepta et uimine raso,
Vilia sunt magis, aut uarios cum torquet Molossus.
Ille tuum Corydon cantans ad sydera nomen
Tollebat, tu læta gradu per prata superbo
Ibas, et uiridem spoliabas ruris honorem.
Dum licuit fuimus Corydon, nunc omnibus antris
Pastor arundinea didicit stridere cicuta.

Est iuxta Rodani ripam nemus abiete rara,
Distinctum paribus spacijs, ubi riuus opacam
Labitur inter humum, medio quam solis ab æstu

Fistula pomiferas pendens agitare solebat,
Sederat hic mauium, ut propius dumeta latebam,
Et septemgemina texebat arundine cannas,
Tanquam auditurae dictans sua carmina syluae:
Dulce decus ruris, collis mihi dulcior Hyblae,
Huc ades o formosa, dijs venerabile nomen,
Nympharumque dea, o pulcerrima Neptunine
Hoc tibi littorea sertum de fronde parani,
Formosum violis, gracili de vimine circlum,
Huc ego congessi prati fragrantis odorem
Narcissum tenerum, et multos sine nomine flores,
Liliaque, fragilesque rosas, herbamque hyacinthi,
Et mollem casiam, et candenti flore ligustrum.
Hoc tibi est tamen, festis cum compta diebus
Syluestri comitum lustrabis ouilia plausu,
Et dicas: nostri donum hoc Corydonis habebo,
Ille quidam hos olim saltus, haec rura solebat
Incolere, hic illum vidi vineta legentem
Narrantemque suos ad amaenum flumen amores,

Ille solam atque unam gestabat in ore Thaliam,
Saepius ac dominae sese ad mandata ferebat,
Vuida seu pecori secuisset gramina, seu cum
Monticolis ageret nymphis immista choreas,
Nunc illum a nobis alio Deus egit amantem,
Perque niues aliam sequitur, per inhospita lustra,
Forsan & huic tantum poterat confidere dextrae.
Sic dicas, mihi summa dolor transiit ad ossa.

Huc ades o formosa, tuis hic omnia plena
Carminibus, tibi sylua comas, tibi uinea frondes
Educat, et placido gratantur murmure siluae,
Huc ades o formosa, quis enim ludus ouantis
Ante lacum cygni? quid se nemus inter opacum
Agmine certantes uario miscere uolucres?
Omnes intenti, uinci omnes carmen oloris
Expectant, syluae quatiunt, & flumina sistunt,
Ille secans caeli cursum super astra uolatu
Et bina signa legit tacito labentia caelo,
Et dulcem resonat liquida inter nubila cantum.

Dicite Gedanides fluviatilia numina Nymphæ,
Carmina quæ cygnus, vel qualia dixerit illis,
O Nymphæ meministis enim et memorare potestis,
Quæsieram e nymphis, illæ numerare iubebant,
Fluminis ad ripam, quot in alto gramine iunci,
Quotque aggeret niveo silices pater Istula fundo.
Dicite Gedanides fluviatilia numina Nymphæ
Saltem, quo tulerit gressum formosa Thalia?
Hic equidem modo per virides ad flumina campos
~~Fugientem~~ Ambulantem vidi, sed me mala fata trahebant,
Namque ego dum tacito sector vestigia passu,
Ecce meis clara gallinam ex arbore fugabat
Voce Lacon, dum clamo canem, dum verbera porto,
Non potui, illa autem vicinis ibat ab antris.
Quæsieram e Nymphis, illæ sub collo virenti
Monstrarunt viridem pratis benevolentibus hortum,
Hortum ubi lucentes radebant gramina rivi,
Mitis et æstivos spirabat campus odores.
Hic innuptæ manus sociæ coniuncta Thaliæ
Plaudebant choreas, aut fronti serta legebant.

Ipsa inter comites platani ludebat in umbra,
Nuda genu, & corylo flauos innexa capillos,
Feruentem capiti prohibens a sole calorem.
Ast ego per densam contexto uimine sepem
Spectabam teneros pedes digitosq; decoros.
Ut uidi, ut primum dubito uidisse Thaliam,
Sic solito nymphas inter formosior ibat,
Fulgebant geminis rutilantia lumina stellis,
Ut si maris duos uideas exurgere ponto
Luciferos, cæloque ambos capita alta ferentes,
Flaua comas, & labra rubens, & candida dentes,
Ah quales uidi tumidi sub ueste papillas,
Ceu teneros primum pulsos a matre gemellos,
Et graciles lateris tractus, & lactea colla,
Adde manus ebori similes, & brachia molli
Candidiora niue, tum formosissima crura,
Ut geminæ surgunt crispante cacumine cedri.
Sed quid ego hæc memoro, & damnans suspiria duxi,
Et mecum tacitus cælo mea uota ferebam.
Si tamen hoc etiam pater o Neptune negasti,
Jmprobus & si me studijs conuincat Amijntas,
i.

Hanc tamen effigiem, radio quam doctus Iolas
Insculpsit super aere, simillimaque ora Thaliae
Pro te Diva colam, huic mollem de cespite lectum
Gramineo faciam ripa, iuxtaque cubabo
In duro pernox ingratus corpora saxo,
Huc geminis pharetram claustris, arcumque nitentem
Suspendam, & Getricis onerabo brachia telis.
Inde dapes Cereri libabo, & vina Lyaeo,
Saltabit Lepidina choro, modulabitur Alcon
Sarmaticis numeris, octogenarius Alcon,
Cui pellem modulo docuit tinnire caprinam.
Dum queror, ecce choro comites ruere soluto,
Et densam Nymphae circumfudere coronam.
Dicite Gedanides fluvialia numina Nymphae,
Quo mea portatis mihi gaudia? quove Thalia
Nunc etiam quaerenda loco? quibus abdita lucis?
Quaesieram e nymphis, illae ostendere remotum
A ripis nemus, & gelidos sub fronde recessus.
Hic variae ludunt volucres, & carmina ramis
Ingeminant, densaeque cadunt de quercubus umbrae.

Hic platani, corylique teues, sunt hic quoq lauri,
Et grato vicina lauit se populus amni.
Hæc domus 7 fessæ tectum nemorale Thaliæ,
Cum Sol æ medius, cum flumina celsior haurit.
Hic lucos philomela suos 7 carmine ripas
Exercet, gaudant luci, ripæque resultant.
Accessi 7 post me tacitus uirgulta recondi,
Vnde daram incautos prouidi corpore motus.
Qualia dij nemorum vel quanta his auribus hausi,
Multaque descripsi meditans in cortice sicco
Quæ poteram meminisse, 7 mecum condita seruo.
Hoc animus æ hoc vnde uolans pernicibg alis
Ethera sulcabat liquidum 7 Titania regna
Doctarum Regina animum, celoque uolabat.
At uolucras parijsse ratæ concentibus auras
Implebant, tumulumque ingo torrentis arenæ
Condebant, uacuasque sacrabant manibg urnas.

Ipsa etiam ingeminat lacrymas tristata Thalia,
Seque infœlicem fato, inuisamque ferebat
Dijs cœloque suo, et rumpebat pectore questus.
Ne plangas formosa, et inanes siste querelas,
Huc adeas, regnari faciant sine funera Cives,
Tu gratare tibi, atque circumspice campo alium
Quem egregiis facias regem, regemque iuuencis.
Namque malus audebit summittere furto aliquis
Armenta, et tristi corrumpere pascua succo,
Aut illaudati miscens odia aspera martis
Vastabit segetem, fraudati uota coloni,
Et piceo implebit villarum tegmina fumo.

Fortunata Dauum soboles, domus ipsa deorum,
Rura tibi tamen hæc, atque hæc iuncta manebunt
Ampla satis, tristi rumpantur ut ilia Coruo.
Hinc alta pastor tibi uoce sonabit ad auras,
Aut pecori cantus recitabit carmen in umbra,

Dum canit aut Lalagen, et vinctis Phyllida palmis,
Aut si cui immanem Galatea negavit amores:
Exere sidereum viridi caput exere ponto
Lucifer, indignos dudum sub nocte labores
Perfero, et indignum queritor deceptus amorem,
Nunc te supremum Galatea qd alloquor hoc qe,
O miser, o primum per te miser, ô ego qui te
Perditus ~~[illegible]~~ [Akuir] nostrae similem Galatea putavi,
Cum regum sobolem flammisq ardebat Adonin #
Hinc autem undisono laetum caput abditus alveo
Istula arundineam vexit densa ilice silvam,
Perque suos tacitus Tmi fluit agmine campos,
Istula quo pecudes gaudent, quo corpora nymphae
Abluerunt, ventosque mari Neptunus aperto
Immittit, fluitant pinus, et carbasa summo
Apparant malo, complentur remige ripae,
Et piger occiduas subvectat Mottela merces.
Tu veluti niveis in vallibus aut hiacynthi,
Aut nitidae splendor violae, quam saepe puellae

Tuque peregrinos demens sectaris amores,
Heu io felicem thalamos, turpem que Hy
menaeum.

Saepe legunt pueri, et sertis capita alta coronant,
Quam gelidi metuunt imbres, quam laedere venti.

Haec Corydon, saturosq domum iubet ire iuvencos,
Molliaq in stabulis subter familia sternit,
Mox sibi quod riguo multum crescebat in horto
Truncat olus, lymphasq infert, furcaq bicorni
Deiicit e fumo durati tergora porci,
Sternitur ipse thoro, dapibusq epulatur inemptis
Ante focum, et lactis concreta coagula sorbet,
Alcippe mulget pecudes, Lepidina ministrat.

Bucolicorum
Finis.

Casparis Schut=zij Isleuiensis

Fuga Absolonis.

Prima mihi tenues ſyluestris muſa camœnas,
Pastores, Dryadasque, deosque eduxit agrestes,
Carmina quæ vacuis luſiſſet Tityrus horis:
Nunc ego Syluestri paulum digreſſus ab umbra
Regales etiam lucos, etiam aurea tecta
Lustrabo, interdum pugnas & inania Regum
Funera mirabor, præſertim marte feroci
Abſolonum patrem contra nata arma mouentem,
Egregiis auſis memorem. Tu Muſa moueto
Unde furor Solymis abeuntem excluſerit oris
Tristia bella ſequi, ſceptriſque inhiare paternis,
Heu miſerum & dira pendentem ex ilice Regem.

Absolomum natis Genitor magis omnibus unum
Complexus teneræ multum indulsisse iuventæ
Creditur, insigni quamvis et regia mater
Sublimem tollebat avo, qui maxima quondam
Regna Palæstinæ victor ditione premebat.
Conspicuus iuveni vultus, decor oris honestus,
Grataque florenti veniens in corpore virtus,
Jam fidens animis, iam plenis integer annis,
Barbaque vix prima signans lanugine malas.
Illi detonsus patrio de more capillus
Bis centum siclis anno vertente cadebat.
Huic germana fuit, qua non præstantior ulla
Inter Iudæas forma conspecta puellas,
Jam matura viro Thamyris, quæ prima malorum
Causa fuit iuveni: namque illam perditus Ammon
Consortem generis, plus et quam frater amabat
Infelix, tacitumque coquebat in ossibus ignem.
Arguit haud dubium facies deformis amorem,
Infectæ pallore genæ, non lumine somnos
Admittit, non ore cibos, tantum ille furentes

Pectore uoluebat flammas, penitusq medullis
Haud alijs aequi notus consederat ardor.
Ergo aeger morbum simulans decumbit, et illum
Visurus genitor uenit, proceresque secuti,
Et fratres aderant, pariter numero sorores
Indutae regale aurum, uestesque decoras.
Cunctantem Genitor, morbi quae causa latentis,
Qui dolor, hortatur fari, quae deinde ferat spes,
Multa super morbo rogitans, ignarus amorum.
Ille faciem morbi Thamijrin, multumque decentem
Aspectans simul ingemuit, sed lumina nusquam
Auertit, penitusque effunditur ora rubore,
Tum Regem alloquitur: quod te rogo mi pater hoc age,
Conficiat Thamijris mensas, et adesse liba,
Est aegris amor et quoddam discrimen edendi.
Annuit, ignaraeque dedit mandata sorori
Non has insidias ueritus, iamq illa polentam
Coxerat, et tosto Cerealia munera farre,
Admouitque cibos ori, discedite tectis
Exclamat, res est utrique arcana, ministri.

Paruerant, ille iniiciens per colla lacertos,
Protinus infandum affatur confessus amorem,
Vimque adhibere parat trepidae, rogat illa parantem,
Ne frater, facinus ne nos admittere foedum
Dicamur, non hoc reges assuescere dignumque,
Quin, si tantus amor, genitor magis ipse rogatos
Consociet, nunc tu scelus hoc absiste precari.
Ille autem invitam magis et magis excitus ardet,
Nec movere preces fratrem lacrymaeque sororis,
Quin stupri super accumulans inamabile crimen
Infandis odijs, foribus malus expulit actam,
Quae palam nudata, et dictis dimisit acerbis.
Illa et purpureos convellit vertice crines
Assiduum lacrymans, et vestem a pectore rumpit,
Vestem foeminei decus atque insigne pudoris.
Clamantem et querula nequicquam voce gementem
Absolonus solari, et curam demere dictis:
Ne fletus germana tuos sine fine dolori
Indulge, frater nempe hoc te crimine frater
Dedecorat, facti manet illum forsitan ingens

Exitus, & magis nunquam tetigiſſe ſororem
Optarit, ſed tu ceſſa vulgare pudorem.
Sic ait indignans, mæſtamq; in tecta recepit.
Exinde ardentem curæq; iræq; coquebant,
Et quæ prima viam fratris Fortuna tuliſſet
Cogitat ultorem, manet alta mente repoſtum
Ammonis facinus, triſtisque iniuria facti.
Altera iamque æſtas proceſſerat, altera meſſis,
Tempore quo primum depulſi matribus agni
Tondentur, niveoque cadunt de vellere lanæ,
Magnifico immanis convivia læta paratu
Inſtaurat, fratres pariter, pariterque ſorores
Advocat, indulgent ultro, menſasque frequentant.
Hic fratrem, nondum ingenti ſaturatus ab ira
Excipit incautum, & media inter vina trucidat.
Diffugiunt alij confeſtim, & pocula linquunt
Inſidias veriti ſimiles, iam regia tecta
Fama quatit, ſocijs committi prœlia menſis,
Occubuiſſe alios ferro, ſævire furentem
Sanguine cognato Abſolomum. Rex tendere palmas,

Testarique Deos facinus, tota atria mœstis
Compleri interim lacrymis, lamentaque passim
Fœmineo resonant planctu, resonantque ululatu,
Et luctus tota nequicquam accenditur urbe.
Ecce autem classis media de caede pauentes
Incolumes subeunt, patet illum triste sororis
Connubium haud animis totum accendisse superbis,
Ammonam thalami sedus expendisse merentem.
Inde mali primum labes, atque inde feroces
Extimulans animos, iam tum suspectus honorum
Ibat, iam regis simul tentabat et urbes.
Ut vero genitor mentem reuocauit ab ira
Securus rerum, reducemque in tecta recepit,
Ille malo oblitus uitae ingratusque salutis
Spirabat regnum et patrios inuadere fasces,
Instant audaces furiae, et spem mentibus addunt,
Hortanturque nefas crebro, miscentque uiros se,
Atque imis agitur pestis sublata medullis.
(Praeterea infernis (infandum) excitus ab umbris
Dicitur in thalamos falsi uenisse nepotis

Cissidas, media turbant insomnia nocte!
Horridus, et picea obtutus caligine vultum,
Qualiter abiectis Gilboae in vallibus armis
Occubuit, proprio surgens in vulnera ferro,
Turpatos monstrabat adhuc in pulvere crines,
Sanguineumque ensem, patulumque in pectore vulnus.
Olli autem subito aspectu tremor occupat artus,
Et steterunt horrore comae, collapsaque mens est.
Anne etiam ingrati tibi nunc pia cura parentis?
(Talibus intonuit) nondum tibi debita fato
Nondum sceptra patris? nec avitis sedibus instas?
Non hic auspicibus superis mea regna capessit,
Molitus vitae insidias, natamque parenti
Abstulit, et pactas inimico sanguine dotes.
Hanc natum in thalamis etiam crudelis et huius
Spem senii obtruncat, nostro nunc funere laetus
Obtinet imperium, seque in mea sceptra locavit.
Quin surgas animis, et tandem sanguinis ultor
Exoriare mei, ferroque sequare parentem,
Nunc libens cedes? nec enim te in regna vocatum

Iri ſperaris, genitum de pellice fratrem
Mittere in imperium iam nunc tenditque ſuadetque,
Eia age rumpe moras omnes, iam tempus agi res,
Ipſe tibi in bellum vires animoſque ſecundos
Sufficit aetherei rector ſublimis Olympi,
Nunc inclinatae mentes & pectora vulgi,
Et gratos dubio ſciſcunt rumore tumultus.
Dixit, & immotum thalamis, genibusque tremen am
Implicuit collo, & falſum genitoris amorem
Praevertit, penitus ſeſe illi in viſcera ſpirans,
Delapſusque thoro caecis ſe mandit umbris.
Ergo audax capti tempus ſecum ipſe modumque
Exigit, ac dubiam verſat ſententia mentem,
Atque animum nunc huc celerem nunc dividit illuc.
His regem demum compellat vocibus ultro
Diſſimulans dirum pudibunda fronte furorem:
Sic genitor memini, & nimium meminiſſe necesse est,
Exul ut Hebronis degebam triſtis in agro,
Nec mihi iam patriam aut patrem ſpes ulla videndi,
Sic ego iuratis damnavi ſidera verbis,

Perque tuum nostrumque caput, per quicquid ubique est,
Bis sex albanti tectos ceruice iuuencos,
Mactare, & superum libamina uergere Regi,
Si patrias unquam remeassem tutus ad arces,
Nunc subit antiquæ mihi relligionis imago
Soluere uota Deo, & solennem innectere uittam.
Da pater hanc ueniam, comitesq; adiunge sacrorum,
Jamque adero coràm uotis mihi ritè paractis.
Hæc simul effatus tacuit, pudor occupat ora
Conscius, & trepido saliunt præcordia motu.
At non ille nefas sacris prætexere natum
Mentiri credit, nec tantum mente furorem
Concipit, aut grauiora timet quàm cæde paracta.
Addit bis centum, numeroque elegit ab omni
Spectata uirtute uiros, nec credere quibant
Insidijs aut fraude geri: mox certa per urbes
Exploratores socijs mandata ferebant,
Famaque finitimas uolitabat lata per oras,
Absolonum patrijs conari insistere sceptris,
Molirique manus iuuenum, noua bella parari.

Conueniunt quibus aut odium crudele parentis
Aut metus inuidiaeque, immanis procedit ad aram
Armatus, ferrumque stricto mucrone coruscat,
Fictaque solemni peragit sacra mystica ritu,
Inde Duces populi iurant in uerba Tyranni,
Continguntque focos, et sanguine foedera firmant.
Tum primum ad patris attonitas it nuncius aures,
Iungi iuratas infando foedere dextras,
Iam pubem armari, et passim concurrere signa.
His dictis adeo et rumore accensus amaro
Puluere foedatos crines sine honore trahebat,
Unguibus ora notans amens et pectora pugnis.
Ast illum fidi proceres, iuuenumque corona
Solari instabant, animisque auertere curas,
Illi nulla leuant aegram solatia mentem,
Iam taedet lucis, mortemque miserrimus optat:
Sat uixi, et tali nequicquam tempore uitam
Optarim, uitam ingratam, superumque parenti
Inuisam, ex quo me primum scelerata libido
Compulit insanos animo tentare hymenaeos,

Et pater inualidi afflauit me numinis ira.
Iudex mihi uerum facias, atque inde nefandum
Natorum scelus, atq; inter communia cordes.
O utinam tunc cum, si tantum ingrate uolebas,
Mactares germanum, eadem me ad fata uocasses,
Nate dolor patris, quid enim tibi perditus ultra
Irascor? tantos etiamnum excuso furores.

Hæc miser effusus lacrymis et plura ferebat,
Noctem addens lucem, dolor ossibus æstuat imis.
Tandem ubi mens rediit male sanis reddita curis,
Stat sacros tentare adytus, delubra deorum,
Et precibus ueniam, uotisque exposcere pacem.
Primum omnes plenis onerabant lancibus aras,
Muneribusque adorant crebris, linguaque fauebant.
Extemplo lectas ducunt de more bidentes,
Candentem uitulum, atq intactum terga iuuencum,
Et pecus innumerum: subit alba in ueste sacerdos
Vina ferens flammisq adolens Mareotica thura,
Tergaque uitta boum mactat torosa securi.
Ipse autem patera rex formosissimus aurea

Albentis vituli media inter cornua vergit,
Effunditque preces, complevitque aethera votis.
Ecce autem Nathas media inter vota precantum,
Nathas quam longe rerum praescire futura
Monstrarat pater, et sacras praeceperat artes,
Exiluit, multum procedes obtutus et exta,
Corda Deo plangens: Tua rex tua maxima proles
Bella tibi patriaeque parat, video ipse trementem
Nequicquam Libanum, et Amorosa cacumina Idumes.
Heu quodnam facinus nullis memorabile Mauris
Intueor? tantumne animis illapsa libido
Infandique thori? refugit conversus ad ortum
Phoebus, et astrorum condunt umbracula Lunam.
Vis lituos etiam sonitusque audire tubarum?
Quid sibi sanguineo cupiat Bellona flagello
Cognatas miscere acies? licet ipsa cadentum
Pectora, et aspersas inter certamina silvas
Spectare, et patulae suspendia tristia quercus.
Rex autem rapidos populos dignataque regna
Pax repetit, mansitque tuis gens effera iussis.

Dixit et obticuit, variisque obscure ferebat
Involvens, magnaque intus se mente fatigans.
Isaides superos et conscia sacra precatus
Ingentes secum volvebat pectore curas,
Atque animum partes dubius versabat in omnes,
Qui locus auxilio rebus, quod deinde petendum
Consilium, bello turbari comminus urbem,
Et miseros caedi malit committere cives,
Anne urbem sufferre fugam et decedere regnis
Sponte sua, ac proprium caput obiectare periclis,
Seque suum fato rebus servare secundis.
Hoc placet, haec melior sedit sententia menti.
Postera cum caelo stellas aurora fugarat,
It portis iubare exorto delecta iuventus,
Et passim tristi obnubilabant lumina fletu.
Rex ipse in medio lacrymis super ora profusis
Plorabat casum et facinus miserabile nati.
Tum comites maesta solatus voce profatur:
O socii, nec enim nunc prima pericula vitae
Tentamus, fuit ante etiam mihi nota malorum

Tempestas, fuit ante etiam mihi cognita virtus
Vestra, nec in dubijs segnis patientia rebus,
Audete, et mecum casus descendite in omnes,
Cedamus paulum, donec mihi certa potestas
Scire quid intentet, quo primum iniuria belli
Transeat, infractis quae sit spes caetera rebus.
Dixit et undantem ducens Cedronis ad amnem
Ibat, et assiduis lacrymis facta ora rigabat,
\# Spe-ctabat Et notos montes tristis # ~~[illegible]~~ et urbes.
Ut ventum ad colles, hic qua motantibus auris
Plurimus horrescit lucus viridantis olivae,
Et latum vestit felici prole Taburnum,
Jamque humiles vicos modicamque a collibus urbem
Intrabant, laevo cum scandens vertice montis
Occurrit Simeas, cui quondam indebita sceptri
Spes fuerat, namque antiquo de sanguine Regum
Mater erat, clarumque a stirpe nomen avorum.
Hic ubi deiectum solio, deserta petentem
Agnovit Regem, nec Dijs nec viribus aequis,
Sic ferus incessit, verbisque odia aspera movit:

At tibi pro regnis, pro tot crudelibus ausis
Dij referant superi, Dij si quid lumine iusto
Humani aspiciunt, en quod tibi sanguine tanto
Quæsisti imperium, nunc te tua dextra fidesque
Perfida, nunc nato repetunt te vindice pœnæ.
I procul, i cælo & superis inuise, tuumque
Damnatum caput his merito obiectare ~~[illegible]~~ memento
Exilijs, prior hæc perfregisti fœdera Saulo,
Nunc eadem natis seruat tuus, audiat olim
Cisseides, bustisque animo lætabitur imis.
Sic ait, ac falsis cumulat conuicia dignis,
Quin etiam maiora audet, correptaque saxa
Vertice montano, & glebas iactabat inanes.
Illum iampridem comites indigna locutum
Ardebant ruere, & terræ prosternere cæsum,
Rex autem lacrymis sensim interdicit obortis:
Non ô non socij, iniustis neu fidite cæptis
Innocuas maculare manus, eat improbus iste,
Et nos & comites verbis incessat acerbis,
Non hoc sponte sua, Deus hæc Dauis omnia iussit.
Cum meus hic sanguis, mea me charissima proles

Insequitur bello patrem & furialibus ausis,
Qui fratrem lætho coram dedit hospitibus Dijs.
His me prima malis onerat fidissima Coniux,
Ex quo te (heu miserum) insano labefactus amore
Conspexi demens vicino in fonte lavantem;
Ah si non etiam misissem ad bella maritum.
Si qua tamen superum tangit miseratio mentes,
Nec pater hoc totum genus ac sexus ad unum,
Forsitan exhausti satis est, atque hæc mea quondam
Post bella & casus regna exoptata reuisam.
Sin ~~aut~~ absumpta salus, & quid pater amplius addis,
Adsum qui merui, in me conuerte furorem,
His saltem parcas oro, non sit tibi fixum
Unius ob noxas insontem euertere gentem.
Sic ille effari, & socios cohibere minantes.
Interea Absolonus, pariterque incondita pubes,
Mœnia tendebant Solymes, atque omnis euntis
Gratatur populus, Regique indicit honores,
Et levis mutatur mutato principe miles.
Ille autem antiquos fasces sublimis agebat,
Et solio incumbens regali inflatus & ostro

Ciuibus imponit leges, quas ducere bello,
Quas armare manus uellet, tum signa maniplis
Distribuit ducenda, uirisque exæquat et armis.
Præterea magnum uario & memorabile dictu
Aggreditur facinus, thalamos temerare paternos
Improbus, & matras regali in limine clausas
In patris inuidiam tecto stuprabat aperto,
Luce palam media, & solem ducentibus astris.
Templum augustum ingens fuerat, sublime columnis,
Aulai in medio, ueterum penetrale parentum,
Quo Reges summusque una conscendere Præsul;
Et fasces soliti præferre, & sistere sacra.
Hoc templo ueterum effigies longo ordine Regum
Stabat, & Eoo series contexta elephanto.
Cissides qui primum ausus regalia sceptra
Accipere, & socios regnis deposcere patres.
Tum Samuel albanti indutus ueste sacerdos
Pallade perfundit caput, atq; insignia sacri
Confert imperij, regemque edicit habendum,
Addidit & chlamydem, sceptrum regale, coronamq;

Hinc alij retrò insignes, qui fortibus ausis
Plurima pro patria pugnando uulnera passi.
Hoc medias inter turbas vox edita luco
Horrendum minitans, facinusq exosus iniquum
Auertit Vates oculos, iussumque mouiri
Cissidis caput, et regno gaudere nepotis.
Postera Phœbæa lustrabat lampade terras
Purpureum pelago spargens Aurora ruborem;
Cum rex consilium Selandi in sede poposcit,
Et prisco ad templum patres de more uocauit,
Consulere in medium, quanam ratione parari
Bella uelint, et quæ primi fortuna laboris.
Assurgit cœtu in medio Gilonius heros,
Ullum cuius uoci, et facunda gloria linguæ
Extulerat, cœloque animos sublimis agebat,
Quamuis consilijs habitus non futilis auctor,
Nec regnis quicquam inconsultum fermè mouebat:
Maxima res affecta uiri, penitusque potenti
Successum imperio, et quod uix promittere Diuum
Audeat optanti quisquam, sors attulit ultrò,

Et populus gratatur ovans, ſociatque libanti
Arma manu, minimi certum est ſuperesse laboris.
Rex urbe expulſus deſerta peragrat eundo,
Nec ſeſe audebit campo vel credere Marti,
Exul, egens hominum, nulla ſtipatus equum vi,
Vix illum patria pauci decedente ſequuntur.
Hunc ego nocturnis cum Phœbus conditur umbris
Aggrediar, laſſumque via, timidumque pericli
Perſequar, et nota fallam regione viarum,
Unum ſupplicio præſenti marte repoſcam
Pro multis, populumque tibi ſine ſanguine ſiſtam.
Dixit, et aſſenſu iuvenis proceresque ſecuti.
At bonus Aracides verbis contendere contra
Instabat, fuit Aracides qui fœdere pacto
Solus penes fidem patris, partesque fovebat
Isaidæ, ſed tum certa ſpe venerat urbem
Vertere conſilium ſi quod daret Agitophelus,
Quum contra inſidias meditatus vocibus infit:
Ut tibi Rex rebusque tuis dedit optimus auctor
Conſilium, mihi contra illum, cui copia fandi,

Cui uirtus, rerumque se dat prudentia maior
Dissuadere nefas: sed enim mihi crede profecto
Non hæc in præsens consulta, nec illa parentis
Desidia est (nosti) ut ferro patiatur inermem
Deperimi, non ulla ducem uigilantia fallit,
Non illum insidiæ ualeant deducere cœptis,
Aut agere aduersum, nec enim se credere nocti
Milite dispersso solitus, quandoque recessus
Syluarum recolit notos & lustra ferarum,
A castris longe noctem traducere suetus.
At fera uis animo est, & cedere nescia uirtus,
Atque adeo multum bellis durata iuuentus,
Non ignara mali quondam patiensque laborum,
Larga quidem uitæ, atque in sæuam haud segnior iram:
Ac ueluti e saxis nemorumue cubilibus ursi
Turbati, quibus immites e fornice partus
Abstulit, ac secum incautus fert præmia pastor.
Hoc quoque Rex inuicte iterumque iterumque monebo,
Ni renuis, dubio pendet discrimine bellum,
Si quis in aduersum rapiat, casusue, dolusue,
Si saltem in minimum lapsum, magno oīa rumor

Effinget, maior rerum apparebit imago,
Continuoque noua horrescant formidine mentes;
Non alias segnes in aperta pericula mentes.
Quin tecum accersis quæcunque per arua iuuentus,
Quæque urbes habitat celsas, qui fertilis Hebri
Exercent rastro collas, ubi pinguia lucis
Cedriferis Libani pascunt dumeta iuuenci,
Quæque latus Tyrio clauduntur littore gentes.
Tuque adeo præsens belli dux ipse, tuique
(Pars populi iuxta, multum mihi crede iuuabit
Addita spectatrix pugnæ præsentia regis.
Quod si forte parans validæ se incluserit urbi,
Namque ego non illum ad præsentia damna paratum
Crediderim, qui sese æquo committere marti
Audeat, occlusum penitus delecta equitum uis
Obsideat, flammisque parat circundare muros,
Excutiatque uiros uallo, tum comminus urbem
Expugnent, sternantque solo fumantia tecta.
Dixit & assensu iuuenis proceresque secuti.
Ille ut fortunam sensit succurrere cepto,

Consilijsque fidem, multum laetatus id ipsum
Nunciat Isaida, neu se campestribus ultro
Credat, et obvium celeri pede transeat amnem,
Ac paribus natum contra sese instruat armis.
Macte vir ingenio, cuius solertia Regem
Salvat, et infidi fraudem premit Achitopheli,
Arte pari, paribusque dolis doctum implicat hostem.
Is voto falsus laqueo sua guttura nectens
A trabe sublimi pondus lacrymabile pendet.

Interea passim raptis exercitus armis
Confluit Absolomo, iuvenesque ad signa vocati
Imperijs adsunt, Jordani rauca fluenta
Omnis eam legio petit, omnis regia pubes,
Adversum superant amnem, penitusque virenti
Castra locant sylva, qua passim flumina propter
Ludebant varij volucres, lucoque volabant.
Rex lituo turmas insignis obibat et hasta,
Pulcher et egregijs sese ostentabat in armis,
Effulgens regali ostro, cui circulus auri
Per collum nodis innectitur, aurea interdat

Fibula purpuream chlamidem, capitisque decorum
Cæsaries humeris pendet, stant vertice cristæ.
Olli per galeam facies nitet aurea prorsum,
Qualiter argento inclusus, nitidove electro,
Interdumque auro septus resplendet iaspis,
Ipse auro decens, atque auro præstantior ipse.
Ast ingens clypeo deducitur argumentum:
Ut Iosuas primum Jordani venerit undam
Audax et vacuum fluvio traiecerit alveum.
Mirantur sylvæ fluminum, miratur et ipse,
Et sicco ludunt deserti in gurgite pisces.
Vicinæ ut ~~f~~ tremuerent urbes, sonituque tubarum
Illapsæ irruerent turres, volat agmina circum,
Culminaque alta solo posuit fumantia victor.
Juxta autem Gideon, peditum quem sævus euntem
Insequitur agminibus, paribusque effulgeat in armis.
Tercentum falces, totidem thoracas ahenos
Cinguntur, pictæque horrent in vertice cristæ.
Omnibus assuetum testamque facemque sinistra,
Et dextra gestare tubam, cum cominus hostem

Peruantum, iaciuntque facem, tectamq refringunt,
Accenſumque unà conſpirant cornua martem.
Extemplo turbatæ acies, inimicaque caſtra
Attonitis hæſere animis, ſubit improbus error
Cognatas fœdare manus, tum maxima totis
It caſtris formido, hoſtem iam ſtringere uallum,
Iam foſſas ſuperare, atque ignem immittere tectis.
Inſtant ardentes rabie, et formidine miſta,
Seſe ipſos ruere, & cæco contendere ferro,
Adutraque inuiſam ſubeunt per uulnera mortam.
Illi autem exercent cantus & prælia clangunt.
Parte alia Jephtas uictricibus horridus armis
Crudeles aras natæ & fera ſacra parabat,
Infelix Jephtas, diuis qui uouerat ultro
Intranti quicquid ſubijſſet limine in ipſo,
Si patrias unquam remeaſſet uictor ad arces.
Hic ſalſæ fruges, & tincti ſanguine cultri,
Et multa ad cœlum patrio tonat ore ſacerdos.
Ipſa autem in lucis cœtu comitata ſororum
Aut Libani ſiluis luctus celebrabat inanes,

Vicinos montes & flumina nota salutans,
Lustrauitque chorum, dixitque nouissima verba.
Hac uero nocte heroum fortissimus Samson
Iudicum manus artificis, tacitumque reliquit.
Cui neque desidias molles, neque pocula cordi,
Cum tenera primum inficeret lanugine malas,
Sed saeuam bello indomito tolerare iuuentam,
Sub dio noctem durare & frigora caeli,
Frangere claustra manu portarum, humerisque referre
Aeratos postes, nec tutis degere siluis,
Sed rabidam Tigrin, flauumque ciere Leonem,
Ad pugnam, aut saeuos turbare cubilibus Ursos.
Forte Methymnaeas ingenti strage Leaena
Vastabat segetes, nigrantibus horrida uillis,
Omnes quae late uacuos cultoribus agros
Reddiderat, camposque una pastumque tenebat.
Multi illam pauidi per lustra inuisa coloni
Effugerant, multos crudeli miserat orco.
Hanc audax animi iuuenis, cum forte repertam
Conspexit, magno aggressus certamine uicit,

Non ille armorum facie confisus & arcu,
Sed fauces feris iniecto ad rabida ora lacerto
Discidit, ac fulva moribundam extendit arena.
Non illi irato quisquam se impune tulisset
Obvius ad pugnam: quin & rudantis aselli
Maxilla, si non telum & non arma teneret,
tota Millia multa virum misisset corpora letho.
Hae humani propriae vires, innataque virtus
Purpurei quam celabant per colla capilli.
O fortunatum, si non deceptus amore
Coniugis haec illi noscenda arcana dedisset.
Incautum donis aurique cupidine capta
Prodiderat coniux, unde illum lumine cassum,
Omne illum in tenebris agitantem turpiter aevum,
Iuballas tenui pulsantem pectine chordas
Irrident proceres, certantque illudere capto.
Ille quidem nunquam mortem passurus inultam,
Dum aliqua ad manes ferret solatia secum,
Pro gemitu, & lacrymis, pro dempto luminis usu.
Quid referam ducibus comitatam ad praelia Vatem?

Ut ferus adverso fugisset Sissera bello,
Utque illum nota hospitia et sua tecta petentem
Fœmina suscepit, fixo per tempora clavo:
Omnia quæ solers, rerum haud ignarus et artis,
Jam senior Tarchon Tyria de gente profectus
Fecerat, et multo clypeum intertexerat auro,
Tarchon Assyrius, quo non præstantior alter
Pingere vel radio clypeos vel sculpere ferro.
Jamque etiam Isaides castris emisit apertis
Instructos equites, propiusque a colle videri
Hacidum poterat longe, sic turbine nigro
Pulverulenta fuga quatiebant agmina campos.
Armipotens primam ante acies densum agmen agebat
Insignis cristis, et luce coruscans aliena
Flammantis galeæ Joabus, quem cuncta iuventus
Jussa sequi, atque illo pugnam conferre magistro.
Inde duces alii sua quisque ad signa feruntur,
Frenatisque ruunt in equis, tremit ardua tellus
Immani armorum pulsu, lateque refracto
Sole nitent clypei: Rex castra tuetur, et inter

Arma ducum varia mentem formidine versat,
Quantum valli reputans, tum ne qua feroci
Vis fieret puero ducibus mandabat, at illi
Verba ferunt Zephyri fallacibus irrita votis.
Ut contra videre acies, pariterq migranti
Successum nemori, sonitus mugire sub arum,
Et lucus tremere, & rapidis concursibus acres
Sterni quadrupedes, passim magno impete pugnam
Ingeminant, densique ruunt in vulnera, densi
Occumbunt, toto certatur corpore regni,
Hinc atque hinc dubijs glomerat Victoria plantis,
Hi regnum amissum, & pulcrae virtutis amorem
Propugnant, vitamque volunt pro Rege pacisci,
Illi autem ereptum contra indignantur honorem
Nunc repeti regno pulsis, hoc vincere certant,
Et iuvani cursu agglomerant animisq secundis.
Ille velut patrio tum primum emissus ab antro
Venatur praedam Leo, iamque assuescit amorem
Pugnandi, & validos vocat ultro in praelia tauros,
Nunc huc, nunc illuc mista se caede volutat
Per medios, multosque virum sine nomine letho

Mittitur, et haud quisquam campis se offerre furenti
Expetit, aut strictis contendere ferro, sed contra
Saepe pedes exanimem galea spoliasset et armis,
Saepe sublimis equo consparta per aequora victor
Palantes ageret, volat ilicet ocyor Euris,
Ocyor et Partho strident quae spicula cornu.
Parte alia Joabus densatas impiger alas
Instruit, ac duri fessum se martis in armis
Exercet, animisque viros audacibus implet:
Huc agite o iuvenum bello spectata iuventus,
Nec vos exiguam laudem virtute mereri
Credite, si regem et regnum ulciscamur ademptum,
Virtutem rebus demum elucescere duris
Discite, et hunc duce me, qua se densissimus urget
Mole virum globus ille, manu perfringite, nec dum
Dixerat, et ferrum arripiens prorupit, at illum
Insequitur peditum turba, latique per hostes
Limitem agunt ferro, subeunt et conscia virtus
Et pudor, accensis animo Mars incidit aequus.
Caeruleus velut abruptis cum nubibus imber.

Soluitur, insequitur cumulo prolapsus aquae mons,
Iam ripae latitant, atque omnis nauita ponto
Humida uela legit, ruit acto uortice torrens,
Ille trabes syluasque rotans et tecta domorum.
Intereunt segetes, et deplorata colonis
Arua fluunt, penitusque implentur fluminis ualles:
Haud aliam late campis socia agmina stragem
Edunt, hostilique irrorant sanguine uepres.
Aduersam ut iuuenis uidat increbrescere pugnam,
Iam primos fugere, atque hosti dare terga sequaci,
Nullaque fortunam datur exsuperare potestas,
Projicit ante pedes galeam, quo tenditis, inquit,
O socij, quae nunc deuicti regna petemus?
Dextra isthac ferroque uia est facienda per hostes,
Fidite ne pedibus: Dux haec exclamat, et instat
Nunc prece, nunc lacrymis socios reuocare, sed illi
Desperuere omnes dejecti, aut corpora letho
Ad terram misere, nec ultra fidere marti,
Aut audire ducem: quales ubi carcere aperto
Corripiunt campum biiuges, uolat ungula pernix,
Effusaeque iubae, frustraque in terga rejectans
Fertur equis auriga, nec audit currus habenas.

Fortè ibi sublimis deserto quercus in agro
Arida diffusis tendebat brachia ramis,
Quà saepe eximij ~~Reges~~ deuicta insignia Reges
Exuuiasque ducum Superis Martique sacrarant,
Arma, et fulgentes clypeos, curuasque secures,
Spiculaque, et galeas, loricamque aere rigentem.
Huc ubi se sublimis equo magnanimus heros
Appulerat, capitisque comas humerisque uolantem
Caesariem ramo implexus sublime pependit,
Seu casu, seu dira Deum sic ira ferebat,
Atque illum sonipes pendentem in stipite reliquit.
Nec longum, Ioabus palantes acrius hostes
Dum premit, ardentique manu fugientibus instat,
Incidit huc, stupet ignarus concurrere passim
Hinc atque inde uiros, ferit aurea sidera clamor.
Ut iuuenem agnouit luctantem stipite in alto,
Cedite, conclamat, nostris hic debitus armis:
Quid nunc quo miseros bello contendere ciues
Adduxti? fratrumque armasti in praelia dextras?
Nullane te sancti tanguit reuerentia patris?

Nunc pendens moriere, pater te hoc vulnere natum
Immolat, ac merito poscit de sanguine pœnas.
Dixit, perque latus contortam viribus hastam,
Perque uterum egegit vibrans, teloque reducto
Vna eademque via sanguisque animusque sequuntur.
Purpureus fugit ore color, fugit aurea forma,
Omniaque immissæ rapit inclementia mortis.
Hæc finis iuuenem fato, hic tulit exitus illum,
Tantantam imperium, et tumidos sese ore ferentem,
Et victus magno poscit cum vulnere vitam.
O hominum curæ, et fati contrarius ordo.
Exanimem Ducis imperio, de stipite demptum
Deponunt tumulo, viridique in cespite condunt,
Desuper ingentes syluas et saxa frequentes
Aduoluunt, syluas boreali turbine fractas,
Ornosque, piceasque, et olentis robora Cedri,
Terque rogum lustrant in equis, manesque salutant.
Interea pugnæ cecinit tuba læta recessum,
Dux ipse haud passus procedere longius iras,
Et sæuire animis ciues, sed cedere vallo,

Et pacem colere, & cognatæ parcere genti.
Ergo omnis legio gressus in castra ferebant,
Complexique manus inter se, & iubila tollunt.
Qualis Alexandri ripas, aut stagna Caystri
Cygnorum repetit iunctis exercitus alis,
Cum forte e pastu redeunt, cum forte uirentes
Liquerunt saltus, longo uolat ordine pubes,
Clamoremque ferunt ad littora: non secus illi
Ibant æquati numero, Martique trophæum
Sacrabant reduces, trunco syluestris oliuæ,
Omnes innexi galeas & tempora lauro,
Personat intonsus Libani mons, personat ingens
Iordanus, syluæque procul clamore resultant.
Rex autem patrio mentem perculsus amore,
Cui iam non dubius rumorem adduxerat auctor,
Ire iterum in lacrymas, iterum tectum omne querelis
Complere, & sese ob nati damnare furorem,
Non illi clamor populi, aut uictoria cordi,
In nato mens omnis, & omnis cura moratur:
Nate dolor, nate ô ingens extincte parenti;

Et desiderium & solamen flebile vitæ,
O quo te letho videam, quo vulnere victum?
Cur ego non ultro regnis tibi cedere victus
Malueram? reliquumque agitare inglorius ævum?
Nunc vivo, regnumque habeo, te nate peremptum
Audio, & æterni superest mihi causa doloris.
Ehheu quid volui? quæ meme ad bella ferebam?
Cur non ipse aciem duxi, aut in prælia veni?
Strinxisset patriæ mentem pietatis imago,
Aut, si fors tulerat belli, tecum ipse perissem,
Nate tuam tecum mortem tua fata tulissem.
Me miserum, fuit imperijs ~~ea~~ gratia nostris
Infelix Joabe, & nostrum tua dextra cruorem
Haurire, atque isthanc potuit fraudare senectam?
Hæc tibi iussa dedi varium ad discrimen ituro?
Sic ferrum capere, & nostris sic parcere membris?
Olim meam tua te scelera, & tua fata manebunt.
Nate dolor patris, ô ingens dolor, ô mea nate
Gaudia, quid repetam primum, vel quid moror ultra
Ingratamque vitam, ingratos producere soles?

Hæc Genitor lacrymans & plura miserrima ore
Fundebat, qualis nemorum philomela sub umbra
Cum dulcem pastor deiecit ab arbore nidum,
Implumesque tulit fætus, at illa querelas
Integrat, & longas luget miserabile noctes.
At nato monimentum ingens insigne columnis
Erexit, longo victurum protinus æuo,
Inscripsitque pater lacrymas, versuque notavit
Æterno, patrios signans in marmore luctus,
Et pubem secum ad numeros ediscere iussit.

Absolonis Fuga

Finis.

Casparis Schützij Isleuiensis De Diluvio Liber primus.

Subversum pelago mundum confusaque rerum
Semina, servatasque cano de funere tristi
Relliquias: tu Maeonio multum inclyta cantu
Musa mihi caussam memora, quae tanta parentem
Naturae impulerit, tanto discrimine lethi
Volvere res hominum, quo damnum Rector Olympi
Tutas Oceano iuravit foedere terras.
Jam lucos Phoebum video lustrare beatos,
Et pictas pharetras pretos gestare cothurnos,
Jam rapidum tepida sylvas aspergine Gangem

Alluere, et roſeam ſepteno gurgite Nilum
Tollere Cæſarium, latè quem mala coronant
Aurea, odoratæ cedri, palmæque virentes,
Laudare iam Tigrin volucres et flumina circum
Euphratis, taurique ſonare exordia mundi.
At Noas gemmæ circundat tempora frontis
Pampinea ſingens umbra, mulcetque dolenti
Flore comas, illinc naſcentem ſuſpicit orbem,
Hinc numerat veteri venturos ſtirpe nepotes,
Et terras ſignat populis, et monſtrat aratrum.
Idaliæ volucres ſuavi per inania ludunt
Concentu, ramumque ferunt frondentis olivæ,
Inde ſacræ reſonant pinus, vinaque recenti
Pampinus, et virides veniunt ad carmina lauri.

Ocia naſcentis ſpeculatus inertia mundi
Dux Erebi, et ſtabiles variantia fœdera motus,
qua Æternamque fidem rerum, quia longa vigeret
Humani generis pietas, exarſit in iram,
Conciliumque amans animi deforme popoſcit.
Imperijs olli veniunt, quot olentis Averni

Monſtra ſpecus habitant, quæque alto in limine Ditis
Excubijs præſunt Furiæ, quarum atra cruento
Tiſiphone ſuccincta ſinu, quam vere ſorores
Infeſtis Stygiam quatientes lampada dextris,
Dira quibus facies, rutilantia lumina flammis,
Et ſtridunt circum crinales ora Ceraſtæ,
Ter monſtroſa die fluuijs Acherontis effuſis
Ora lauant, et triſte rigant in pectora virus,
Ter face tartareas ſedes et regna rogali
Luſtrantes adeunt, tacitam qua pigra paludem
Styx trahit, et multum Cocytus turbida ſtagna
Exonerat, nigramque eructat ad aſtra fauillam.
Improba Nox Furias, quia primum exordia lucis
Communesque vices tenebris cum Sole dolebat,
Inuidiam cælo et rerum factura parenti
Uno eodemque tulit partu, Plutoque dicauit,
Poſtquam magnanimum tenebroſa ad tartara Regem,
Et coniuratos cælum reſcindere fratres
Excuſſit pater omnipotens, regnoque ſilentum
Damnauit, Gnati raptum indignatus honorem.

Has sese circum dextra læuaque ferebant
Incrementa Stygis, studioque ardente subibant
Auri sacra fames, tutique ignara Tyrannis,
Prodiga luxuries, pronoque Audacia uultu,
Iuuantrix scelerum Fraus, & malesuada Libido,
Illa quidem specie facilis blanditur honesta,
Insidias sed enim meditans improuida rerum
Irretita tenet fallaci pectora nexu,
Tum Morbi, Lethumque, & cæcæ Insania mentis.
Ergo ubi terrificis conferta sedilia monstris,
Totaque confuso coierunt tartara cætu,
Ipse rudi fultus solio nigraque uerendus
Maiestate sedet, sceptrum infernale coruscans,
Atque his increpitans tandem alta silentia rupit:
Ergo ego tranquillo sic labi secula cursu,
Et nullis adeo turbatum casibus orbem
Aspiciam ignauus? satis est odisse secundis
Elatos homines? nullisque impune moueri
Insidijs terras? quo me uada squallida regnis
Tantum arcent superis? quo bella infecta sorores

Proſunt, et Stygijs excoti fluctibus amnes?
Atqui hominem prima pomi fraudare iuuenta
Nequicquam magni turbans exordia mundi,
Legis et immotæ pactum uiolare coegi,
Fœdera nec malim cognata impellere fratrum
Et cædem ſancire nouam: nihil inde relictum
Cum uaga Luciferi tremuerunt ſidera bellum?
Si mihi cœleſti ualitum eſt intendere regno
Imperium, toto nunc aliamundum arcebimur orbe?
Hoc ſaltem, neque ſperata moror commercia cœli,
Hoc prohibete nefas, iure ſtagnantis Auerni
Inſanctos latices, et uaſta ſilentia Lethes,
Aut repetam bello ſuperos, atque eruta miſcens
Aſtra mari indomito, turbabo in tartara mundum,
Et ſuperum conuulſis immittam regna cauernis,
In cœlum Styga deducam, tot monſtra ciebo
Quot unquam aurati ſpectarunt lumina Solis,
Nec pudor audendi, quid enim poſt illa timemus?
Aut nos extremum tentate et ſtabile terris
Exitium furiæ, totasque expendite uires

In genus humanum, coeant pietasque nefasque,
Rumpatur ius omne manu, cognataque pulsat
Corda furor, uariant diuersi in praelia fratres,
Iura thori confusa premant, socijsque cruentum
Flagitijs mundum fato comitentur acerbo,
Et tandem Furijs dignos praestate furores.

Talibus intonuit, dictisque exasperat iras.
At uero ambiguum uersat sententia uulgus,
Confusaeque ruunt distracta per agmina uoces,
Qualiter aequoreis cum primum fluctibus Eurus
Sibilat, aut postquam refluos iactauerit aestus
Cum strata paulatim ponunt, silet aequore lato
Ventus, at impulsum seruarunt stagna tenorem,
Et passim saxis illisa remurmurat unda.
Pars reparanda probant caelestia bella Tonanti
Aspirantque animos Regi, pars dura uerentur
Imperia, his aliquid Furias contexere uisum est
Triste malum terris, & ineuitabile lethum.
Illae consuetis cinguntur protinus hydris,
Et taedas ungunt fluuio inamabilis Orci,

Sic addunt vires facibus, comitantur euntes
Pestes innumerae, auspicio quascunque sinistro
Tysiphone legit comites, bellumque, famesque,
Et consanguineo luxu comitata Voluptas,
Haec vitijs fomenta ferens et semen iniquum.
Est specus abrupto tendens in tartara hiatu
Antrum immane patens, ubi primum dicitur imis
Lucifer illapsus terris, cum desuper urgens
Rex superum dextra fulmen librabat ab alto.
Fama refert tristes illinc, cum perfidus Evam
Vicerat insidijs, falso cum tegmine squamas
Depinxit, auramque iniit sublatus in altum,
Septenos orbes sinuosa volumina versans.
Cumque adeo immiti pluvissent sulphura caelo,
Inde facem quatiens inferno fluminis tinctam
Emovitque lacus Stygeos, terramque cavernis
Excutiens totas in abyssum condidit urbes.
Non illac pennas ulla movere volantes,
Prata nec aspersit regnis crepitante lapillo
Fons fecundus aquis, tantum tenebrosa Mephitis

Exhalat nebulam, lethalique omnia fumo
Inficit, at tetrum tellus mala iactat odorem,
Enecat hic volucres, frondentesque arbore foetus.
Ergo ubi tartareae uauerunt limina portae,
Et primum Lethaeae afflarunt ſydera peſtes,
Horruit, ac diris reboans mugitibus aether
Luctiſonum intonuit, retroque obverſus ad ortum
Phoebus anhelantes deduxit limite currus,
Admirans liquidos ſtellas concurrere coelo.
At procul audiri viſum, gemitusque luporum,
Foedaque inaſſueto paſſim latrare tumultu
Et varijs turbare diem ſimulacra figuris.
Protinus humanos invaſit maxima faſtus
Atque inopina luas, fugit concordia rebus
Utilis, & mundum Virtus expulſa reliquit,
In quarum ſubiere locum diſcordia belli
Mater, & aſpectu molli importuna tyrannis,
Hanc armat rabies Erebaea felle colubrae,
Inſidiaeque, metusque vagi latus undique claudunt,
Haec bene iunctarum diſturbat foedera rerum,

Hæc euertit opes, ac bello ſemina præbet,
Hinc odium vulgi infeſtum, cædesque ſecutæ,
Et mala ſeditio populum ſeruire negantem
Impulit in dominos, creuit ſcelerata libido,
Creuit opum deuota ſitis, luxusque beatas
Hauſit opes. Quantum ſtatus hic mutatus ab illo
Aurea quo primi viuebant ſecula patres,
Ocia ducentes latè fœlicibus annis.

Tunc neque iactato pulſabant arua ligone,
Sylua nec abductam præbebat flumine pinum
Viſendum terras alias & littora ponti.
Nondum ſollicitis firmabant oppida muris,
Oppida nec norant homines, non buccina bello
Signa dabat, nullus Mauors, certamina nulla,
Non auidus mentes obſederat ardor habendi,
Et nullum effoſſa quærebant rupe metallum,
Scrutantes penitus latebras & viſcera terræ.
Tantum inter ſyluas taciti, lucosque beatos,
Aut teneras quercu glandes, aut poma legebant,
Tutaque floriferis agitabant ocia campis,

Campis irriguo quos Nilus perluit amne,
Et ſacer Euphrates, & quo non ocior ullus
Saxa trahens ſinuoſo vortice Tigris.
Non gravidos illis clauſerunt frigora ſulcos,
Nec fluvijs glacies terræve aſtricta pependit,
Semper amœna dies, frugum lætiſſima meſſis
Semper, & æterni ſpirabant Veris honores.
Sæpius umbroſis placido ſub ſydere lucis
Errabundus Adam varias vaga cornua Lunæ
Dinumerans curſus juſſit deſcribere natos,
Stellarumque notas, magnique volumina cœli,
Et curſus Phœbi rapidos: aut valle reducta
Propter aquæ rivum muſcoſo fonte cadentem
Accepit tacitum ſerpentem in membra ſoporem,
Aut die ſubter tendens umbracula ſolis
Inter opaca loci Divis communia miſtus
Duxit, & ingenuis quæſivit fœdera mundi.
Tum pecudum genera obſervans, prolemque ferarum
Nomina diſtribuit paſſim quæ lege ſoluta
Palabant vacuis animalia libera campis,

Mansuetæ Tigres, & vis animosa Leonum,
Ursorum catuli, & maculosi tegmine Lynces,
Assuetæ dominum saltantes ludere circum,
Atque lupis mistæ pecudes, capreisque molossi,
Gryphes equis, ad aquas placidi comitantibus ibant.
Lucus erat piceis atque ilice tectus opaca,
Pinetisque frequens, per quæ spumosus ab alto
Nilus agens putrem fœcundo gurgite limum
Ibat, vicinos tangens aspergine saltus.
In medio specus exeso sub pumice pandens,
Æmula quem curuo natura peregerat arcu,
Fons intus modicum labens, atque obsita musco
Antra, lentisque hederæ texebant marginis umbram.
Hæc fuit domus & tectum nemorale parentis,
Æstivos quotiens soles Phœbumque levabat.
Arbor ibi mediis inter pomaria ramis
Arcanas sacro servabat robore vires,
Quam pater omnipotens cælesti stirpe repostam
Plantarat, legem adijciens, ne robora quisquam
Tangeret, aut vetita convelleret arbore fructum.

At vero infelix fallaci Lucifer astu
Diuersum suasit, ramis cum tristibus Euę
Poma tulit, mortem latura nepotibus olim.
Ergo pater steriles terrę damnauit aristas,
Absconditque alte segetes, hominemque colendo
Addixit ruri, et rebus sudore parandis,
Molitosque nefas felicibus expulit aruis.
Ignitum ante fores immanem, cui dextera ferro
Fulminat, et rutili respirant naribus ignes,
Custodem posuit uigilem, ne forte repertis
Fructibus, ęterno qui dotant munere lucis
Effugeret duri quisquam discrimina fati.
Postquam frugiferis expulsi sedibus ibant,
Protinus incepit uitę inconstantis imago,
Et tristes luctus, et iniqua sorte labores:
Tum primum incultis sunt condita semina glebis
Versaque depresso tellus sudauit aratro,
Obruta tum primum foecundę munera matris
Viuere in massas cum iam mortalibus ęgris
Fœlices syluę uictumque domosque negarant.
Tunc procul amoti pepererunt frigora soles,

Clausaque terra gelu campos atque arva recondit.
Tum tædas, luco exciso, primusque rigentes
Adolevere focis: tunc fraus, tunc ardor habendi
Natus, et innumeris quæsitæ ex usibus artes.
Immunis ferri nullos tunc sylva per annos
Demisit caput, ac crebros dedit icta fragores,
Eductæque trabes, costisque inserta recurvis
Robora navigijs aptata, longique carina
Audax ignotum quæsivit navita portum
Sollicitus vitæ: tunc alta marmora terra
Eruta, et innumeris aurum memorabile noxis.
Tunc animis opibusque audaci evasere Tyranni
Omnia pendentes arbitrio, cum facta potestas
Quidlibet audendi, tunc nullis flebile bellum
Venit, et horrendis quassata tremoribus arma
Increpuit Mavors, et sese immiscuit orbi,
At fera sanguineo volitat Bellona flagello.
Sic virtus, sic fas cecidit, rectumque perosi
In scelus ingenium dederunt, tunc nobile factum
Affines violare thoros, et sanguine fratrum
Cognatas fœdare manus, nil linquere inausum
Quicquid erat libitum, totique illudere cœlo.

Quos pater ut summa prospexit Olympius arce,
Ter quater in magno gemitu suspiria ducens
Deflevit mortale genus, tum concitus imo
Corde dolor tristes rediens exuscitat iras.
Nec mora Concilium sacrata in tecta vocavit,
Funestis meditans mundum submittere poenis.
Panditur extemplo tectum stellantis Olympi,
Regia celsa loco, nostroque impervia menti,
Quam pater extremi supra confinia caeli,
Quaque orbes paribus stellas legionibus urgent,
Cum massam informem in binos dispesceret axes,
Aeternam posuit sedem immotamque locavit,
Cum reliqui iussis voluantur motibus orbes.
Hic ubi se sessum Genitor tulit aethere claro,
Et soboles patris, et sacri pars tertia regni,
Consedere loco proceres, et caetera pubes
Ordine caelicolum, subit innumerabile vulgus
Perpetuo astantum solio, qui iussa capessunt,
Et celeres referunt Divum mandata per auras.
Ut primum [illegible] edicta silentia tectis,
Assurgunt olli Virtutum nobilis ordo,

Ipse autem tales effudit pectore uoces:
Perdendum est mortale genus (simul omnia secum
Mouit, et ingenti concussit sydera nutu)
Perdendum est penitus, quicquid felicia spirat
Lumina, qua latum reflexis ambagibus orbem
Circuit Oceanus, nec enim mea numina terris
Subijciam, aut sperni toties impune relinquam.
Iam satis in causas numerosa licentia creuit,
Et nocet indulsisse semel, cum caede nefanda
Fraternum biberat tellus inuita cruorem.
Illa innata lues primos imitata parentes
Durat adhuc assueta nefas, contraria semper
Imperijs nostris, semper trahit effera secum
Suasorum recti, et reuocantem talia sensum.
Credo equidem audebunt, nec enim pudor obstitit unquam,
Moliri caelo pugnas, nimium mihi Pluto
Imperitat terris, nimium mihi Tartara laxat.
Poenitet heu infame genus de numine nostro
Effictum magna duxisse exordia caelo,
Sed meritas sumam scelerato a sanguine poenas,
Ac pelago simul inuoluam hominesque ferasque

Oceanum & fluctus mundi miſcebo ruinæ.
Iuro per æternæ fatum irrevocabile legis,
Non erit hos pietas cur nunc miſerata labores
Supplicium revocet, fixa hæc immotaque ſunto.
Dixerat, aſſenſit triplicis Concordia mentis.
Obſtupuere alij, tacitumque per agmina murmur
Pervolat, ac timido complent ſuffragia nutu
Attoniti dictis, nec enim vel dicere contra
Auſi, vel magnum verbis lenire dolorem,
Sollicito tantum ſuppreſſa ſilentia vultu
Iacturam humani generis doluiſſe fatentur.
Sic, ubi fatali carpebant robore pomum
Immemores primi pacta ſub lege parentes,
Et ſuperum Rector quateret iam fulmina cœlo,
Æthera iam terris miſturus, & aſtra profundo,
Expavere ſimul gemitumque ſub corde premantes
Cælicolæ, & nulli quamvis audacia ferret
Pro mundo cauſam nequicquam orare labanti,
Verſabat tamen inſontem miſeratio caſum.
At Natura gravi iamdudum ſaucia cura,
Multa ſuper mundo ſecum conqueſta, micantem

Constitit ante thronum demisso lumine supplex,
Deformata genas, humerisque effusa capillos;
Atque abrupta dabant mæstas suspiria uoces.
Subijcit illacrymans: Quo te pater optime, quo te
Ira rapit? mortale genus summergere ponto
Decernis, partemque mei? si munere lapso
Exitium meruit dignum, quid fulmina cessant?
Corripe contractam rutilo cum sydere molem,
Inuisamque simul Naturam limis adijce pœnæ.
Sin assueta Deo te nunc clementia tangit,
Accipe quas tremido tibi fundimus ore querelas.
Non ego iam nostri uanos contraria fati
Cursibus immodis alias exposcere leges,
Non ego nunc homines ausim defendere, pro quo
Magne parens uanio, natæ miserere precantis.
Cur ego, cum lætis exultant sydera signis,
Et tibi lætitiam, tibi munera iussa ministrant
Juncta fides rerum, et mundi pulcerrimus ordo,
Parte aliqua tristis uideam super æquora pontum
Diffundi, segetesque meas atque arua reuelli?
Cur manus Artificis uasti sub origine mundi

Quatuor aeternis posuit primordia rebus,
Terrasque, tractusque maris, camposque liquentes
Aëris, igniferumque orbem, Titania regna.
Si pars una perit, si terras occupat aequor
Tentabit coelum commissa licentia Ponti,
Inque Chaos primum natura relapsa fatiscet,
Sin genus humanum de tota excindere terra
Fas erit, et nostrae nequicquam mentis imago
Semina diuinae portat uiuentia lucis
Prognatumque coelo frustra, quum sydera propter
Nocturnas numerent horas, aestusque diurnos?
Astra quis obliquum subter labentia coelum,
Signa uel Oceano surgentia curat Eoo?
Quis terram inuicti sterilem pulsabit aratro
Extorquens messem aetheream, frugesque repostas?
Cui stabunt syluae? latisque errantia campis
Cui dubio peragent saltus animalia cursu?
Haec etiam nullo quae taxat crimine latas
Humanum scelus exoluant? quid, machina rerum,
Haec etiam alterius pendat commissa furoris?
An hominum facinus tam dira pati uolutat

Compagem æternam, quã totus corruat orbis?
Si tamen hoc refert, credo restare tot inter,
Cultores recti, qui cœlum & numina curant,
Et paribus numeres hominum discrimina pœnis?
Quæ fuerit iam forma mei, cum pontus & æther
Transibunt unam in faciem, quando una profundi
Illuvies? passim disiecta cadavera ponto
Inficient auras, sylvæ canentur inanes,
Et loca senta situ, nullisque exculta colonis.
Anne novum condes mundum, legesque priores,
Ortus & ille prior fato volvente peribunt?
Quod te per rerum caussas, mundumque ruentem
Oro, per triplices concordia fœdera regni,
Aspice quæ miseram curæ sine more fatigant,
Atque opus ipse tuum, quod magni est portio cœli,
Respice clamanti, quo respicis omnia, vultu.
Hæc ait, & lacrymis pudibunda per ora profusis
Ante pedes iacuit gelido collapsa tremore,
Quam pater his contra solatus vocibus infit:
Pone metum Natura, manent immota per omne
Fata tibi seriem, & tantum pensabo laborem.

Nec mihi iam solitasque vices, commistaque magno
Corpore nascentum dissoluere semina rerum,
Atque elementa suo caussas agitantia nexu,
Non ea moliri libet, aut noua condere fata,
Quamuis aggrediar sceleratas æquore terras
Eluere, aut tristes cœlo demittere flammas.
Quæ telluris opes, culmique virentis aristas
Eruat, aut steriles in nigra digerat agros;
Ista meæ fuerint curæ, desiste monere.
Est mihi dilecta Noas de stirpe parentum
Vir pius, et constans ipsorum cura meorum,
Vnus qui nostrum non unquam oblitus honorum
In partes abijt scelerum, non improbus illi
Luxus, et insidijs potuit mollita Voluptas
Infandum suadere nefas, veneranda semper
Virtutum, et rebus pietas ignota secundis.
Hunc mihi iamdudum meditanti e vindice pœna
Eximere est animus, qui rerum damna rependat,
Et magnum natis habitandum diuidat orbem.
Quin veniat tempus quo vasti machina mundi,
Quæque vides uno generari parcita nutu,

Quæque alijs uitæ cauſas motuſque miniſtrant
In nihilum recidant, totumque igneſcere cœlum
Conſpicies, ſubitasque uices mirabere mundi,
Et tamen æternum manet immutabilis ordo.
Tunc homines pœnam ceſſabunt labe morari,
Primaque dediſcent patriæ contagia culpæ,
Hæc ſibi fatorum ſeries immota reſeruat.
Finierat Diuum Genitor, cœtuque ſoluto
Qua ratione aliquid ſubduceret ipſe ruinæ
Arcano reputans uerſabat pectore curas.

Finis Libri primi.

De Diluuio Li-
ber Secundus..

Nox erat exoriens, nigroque indutus amictu
Languida per terras ſoluebat corpora ſomnus,
Alta quies hominum paſſim, requieſque ferarum,
Plurimaque in vacuis audita ſilentia campis:
Lamecides prima carpebat noctis ſoporem,
Atque ipſi in ſomnis manifeſta luce refulſit
Primaeuus Genitor, geſtans ex arbore ramum
Fatalem, frondemque manu, ſubtriſtis et alto
Pectore producens gemitum, thalamoque ſubibat.
Ille autem aſpectu multum perterritus haeſit,
Inde memor, qualem ante virum, quem frontis honorem
Audiſſet, qualem patres narrare ſolerant,
Obtutus reputat, tum vero viſus iniquas
Fundere ſollicito Senior de pectore voces:
Tunc potes totam ſomnis inſumere noctem,

Nec quascunque parat curas fortuna quieto,
Lamacide sanguis meus aspicis? ehau quanto
Res ratio lapsu redeunt, iam littora pontus
Exuperat, pontoque vagus miscebitur æther.
Ipse sator mundi scelerum monimenta perosus
Infandas agitat pœnas, iterumque ruentem
Accipio mundum, nostro qui crimine primum
Excidit, eia age [redacted] surge, tuis & consule rebus
Namque Deum Genitor tibi me demisit ab alto,
Quem fato excipiat tristi e discrimine raptum,
Omniaque efflare iussit: sic fatus in auras
Dilapsus rediit, quo nunc quo deinde raperis te
Sancte pater? clamat nequicquam atque ista locutus
Instabat prenso circundare brachia collo,
Prendentesque manus velox effugit imago.
Continuo excussus somno miratur inhærens,
Iussaque sollicito versat sub corde parentis,
Ac varia multum curas multumque recursant.
Ara vetus stabat migrantibus abdita silvis,
Cespite facta congestalaui, pecudumque cruore

Pinguis, & auspicijs patrum sacrata priorum.
Hic author generis sub iniqui tempora lapsus
Sacra tulisse Deo fertur, natique decenter
Ad pia triticeos gestare altaria fatus,
Florentem Cereris syluam, spiceasque coronas.
Saepe illic conspecta etiam simulacra Deorum
Agricolis, noctem obscuram ducentibus agris.
Huc ibat pecudemque una Vestamque ferebat,
Farre simul libans, & rebus rite peractis
Extemplo duplices tendens ad sydera palmas
Sic orsus cælum supplex in vota vocavit:
Omnipotens genitor si quid spectata piorum
Vota valent, si non iustumque malumque sub ijdem
Supplicijs reputas, placidis hæc auribus audi.
Nos tibi quod superest, atque hoc quod viuimus vni
Acceptum ferimus, sed enim, quis aperta negabit?
Promeruisse scelus memores tibi iure fatemur.
Qui tamen in culpas nequicquam ruere soluti,
Insontes etiam secum in discrimina mittunt.
Hæc tua iustitia est? hæc in nos vindicis dextra

Exurges? sin spes hominum tibi perdere fixum,
Et libet antiquos naturæ impellere motus,
Subijce, qua nostræ damnum reparabile gentis
Arte sit, & tantos liceat vitare labores.
Vix ea finierat, visa est simul ara moveri,
Altaque syluarum trepidare cacumina circum,
Intonuit lævum Genitor, ter luce coruscâ
Ipse suum excussis quatiens e nubibus ignem.
Ecce autem liquido delabitur ales Olympo,
Qui magni referat patris celerata per auras
Iussa viro, geminis vinctans talaria plantis
Aurea, quæ sublimem alis, sive æquora supra,
Seu terram, rapido pariter cum flamine portant.
Ut coram stetit: Humani iustissime, dixit,
Lamecide generis, quem tot superesse periclis,
Et mundi veteres olim sarcire ruinas
Fas superis visum, quæ nunc tibi iussa reporto
Accipe, & hæc memori mea pectore dicta recondes:
Extrue compactam lignis syluestribus Arcam,
Intextam ferro, pinguique bitumine tinctam,
Ut certis constant diversa cubicula metis

Tercentum cubitis paulatim ſe tendat in aluum,
Biſque & ter latam denos, ter ſurgat in altum,
Ianua clauſa latus foribus proſpectet aduncis,
Et compoſta ſuis aditum praeuiat interuallis,
At latere aduerſo cubitum protenta feneſtra
Emineat, ſpacioque aequali diſtet utrinque.
Sic ubi compoſito ſtatuerit tibi robore molem,
Huc adiges natos, uxorem, & quicquid ab undis
Ereptum tolles, diverſi animalia ſexus,
Quaeque ferae ſyluas habitant, campoſque ſilentes,
Quaeque ſolo repunt, pennaſque per aëra iactant,
Collige, & his victum multo maior ante repone,
Ut ſua ſeruantum reparandae ſemina terrae.
Haec poſtquam edocuit venerandi iuſſa parentis
In nubes abijt paribus libratus ab alis,
Et nitidum aërijs fecit ſub nubibus arcum.
At Senior liquidum ſpectans ſuper aethera vectum
Proſequitur dictis, atque haec ſuis inſuper addit:
Altiger aethereus, ſcimus quae cura Tonantem
Humani ſubeat generis, nec enim oia raptim
Exigit ad poenas, forſan meliora reſeruat,
Et miſeris olim ſpes expectanda ſalutis.

At tu dulce pater, sic semper læta paramus
Iussa feras, longeque tuos ferat aura volatus,
Dexter ades cœptis, sequimur quocunq vocaris,
Admonitu, & casus duce te superabimus omnes.
Sic ait, & primum iussis parere verendis
Aggreditur, curisque animo surgentibus instat.
Ipse adhibet natos operi, & molimina rerum
Exponit, maneant quæ deinde pericula mundum.
Itur in antiquam sylvam & nemora obsita dumis,
Cæduntur rigidæ nutante cacumine pinus,
Ingentemque una quercus dedit icta fragorem,
Procumbunt piceæ, crebraque evicta bipenni
Sylva trahit latas fœdum spoliata ruinas,
Iuncturæque trabes costis aptantur acernis.
Tum vastam duplici contexuit abiete molem,
Qualiter adductis in magno flumine quondam
Arboribus nemorum, latus incurvatur in amplum
Puppis, & insomnes nautæ contenta fatigant
Brachia remorum pulsu, tum vertice summo
Incedit fluvium, & late super æquora spectat.
Sic ille egressi molem multa ilice structam

Instar montis agunt, metas pariterque modumque
Quae mandata habent, certa describit amussi,
Utque incumbenti densata cubilia tecto
Haererent, magnisque latus quos clauderet ipse
Contextum trabibus postes, intusque fenestram,
Et paribus circum spatiis penetralia condit.
At Natae fissasque trabes, ornosque recisas,
Advolvunt, et parva operi manus addita magno.
Haud secus exoa si quando in robore quercus
Ilicibusve cavis nidum sibi struxerit hirundo,
Et teneris requiem pullis, vastatq trahitq
Materiem domui, parvi circum undique foetus
Aut ramum auxilio advectant, aut stramina lento
Ore legunt, operi instantes, at sedula Progne
Condensatque domum, firmatq cubilia tectis.
Extemplo Noas rerum monimenta sacrarum
Condebat lateri insinuans, et plurima pingit,
In foribus seriem antiquam, ut fabricator Olympi
Finxerit ardentis primum fastigia mundi,
Materiamque Chaus vastam sine lumine massam
Solverit in varias formas, mirabile visu,
Et lucem intulerit terris, noctemque removerit.

Vt liquidi expandens spaciosa volumina caeli
Iussisset pelagi late consistere fluctus.
Iamque inclusa suis decurrere flumina ripis
Pingit, et obliquo terras circundare tractu,
Ac diuersa locis vastum properare sub aequor,
Vt vaga perpetuo labantur caerula cursu,
Et sua diffusum cohiberent littora pontum.
Iam facit aerijs nutare cacumina syluis,
Floribus inscribi et foecundo gramine campos,
Attolli montes, humiles subsidere valles.
His addit rapidi flagrantia lumina Solis,
Et nunc dimidiae, nunc plenae cornua Lunae,
Quaeque vago cursu peragunt errantia caelum,
Quaeque poli subito rapiuntur sydera motu,
Perque leuem volucres errare licentius auram,
Et pisces natitare fretis, et repere vermes.
Euocat et syluis passim genus omne ferarum,
Quaeque homini seruire solent, et montibus altis
Quae procul assuetae syluas sine lege pererrant.
Addit et aetherei signum memorabile belli,
Lucifer ut superum primus contempserit vltro

Imperium, et contra iurata coegerit arma,
Aspiceres per inane vagum volitare micantes
Spirituum turmas, totasque impendere vires
Pro cælo rebusque suis, manu omnibus una ex-
pellare Luciferum regno, sociosque maniplos.
Tum facit errantem medijs sub Solis Adamum
Ignibus, et ruptæ lugentem fœdera legis,
Et sese circum virides intexere frondes.
Parte alia Nati veniunt altaria iuxta,
Intentantque preces, et tostis frugibus addunt
Primitias ovium, solum vase relincti
Omnes, et sacris velati frondibus omnes.
Tunc immite odium, facinusque inamabile fratris,
Cum puerum furijs accensus fuste necasset.
Omnia quæ primum tabulis inscripta notarat
Providus ut sui legerent exinde nepotes.

Postquam operi finem imposuit, totumque revincta
Compage extruxit tectum, cum coniuge natos
Advocat, atque nurus, illa olim certa nepotum
Spes superest, fidas tum sic effatur ad auras:
Iacturam generis nostri et discrimen amarum

Effugere est animus, faveant modo numina coeptis.
Nam postquam subvectum videor mihi cernere mundum,
Emoritamque malae gentem succumbere pesti,
Occidere aethereas volucres, formasque ferarum,
Et quicquid terris viventia semina nutrit.
Ante equidem multis quibus quae praevisa recordor,
Iamdudum vatibus poenam, quam tristia ferrent
Flagitia incautis animis, nullisque recepta
In rebus pietas, virtusque expulsa perosis.
Saepe mihi genitor, nunc omnia vera recursant,
Praedixit casum ingentem, poenasque futuras,
Atque fide praestans proavus meus, optimus avi,
Quam mundi orbis primum execrare tyrannos,
Et scelerum artifices, prius ad sublimia coeli
Quam sese mundo ferret, ubi saepe nepotes
Docebat latis culturos finibus orbem.
Nunc igitur quae sit rebus fortuna videtis,
Et mihi quae superas mandata edicta per auras,
Quare agite et quae prima datur via prona saluti
Experiamur, agunt quo nos pia fata sequamur,
Et Deucalioneo potis est reparare labore

Excidium mundi, potis ac haec ducere saxa
In formas hominum, unaque animare figura.
Haec simul edixit, nec enim mora longa dabatur,
Elegit ex omni prudens animalia coetu
Relliquias ponti, quae silvis tecta repostis
Exquirunt occulta ferae, quaeque alta frequentant
Nubila; & exeſa poſuere cubilia terra,
Omne genus pecudum obſervans, genus omne volantum.
    Interea caelorum superum pater advocat Irin,
Praeſentemque onerat dictis, ac talia mandat:
Vade age & Oceano memori mea pectore juſſa
Perfer, ubi obtuſam plena ſe ſeptima luce
Aurora extulerit, totas committat habenas
Fluminibus, totumque ruat mare ſedibus imis,
Altior inſurgat terris, cum turbine miſto
Aſpiciat pluvios pariter concurrere nimbos.
Dixit, & arcuato ſignans curvamine caelum
Nuncia caerulei petijt confinia regis,
Utque alis dimovit aquas, & tecta profundi
Intravit, latura patris mandata Tonantis,
Ipſe intus viridem verſans ſub fluctibus urnam

Aera dabat fluuijs, glauco uelatus amictu,
Brachia nudus adhuc, humerumque exertus utrumque,
Frigidaque irriguis spirabant fontibus antra,
Et late exeso pendebat pumice muscus.
Barba senis assidue cano cum rore liquescit,
Stillantesque comae, dextramque tridente coruscat,
Quo fremitus ponti, et nautorum temperat iras.
Innumero circum concurrunt flumina lapsu,
Iuraque suscipiunt, mox uersis caerula habenis
Ante locum capiunt alueos, terrasque peragrant,
Et nunc se campis uasto cum gurgite fundunt,
Occultas nunc ambages sub uiscere terrae
Lustrant, atque alio referunt sese orbe sub auras,
Donec ad Oceani redierunt claustra sonantis,
Inde alij remeant, cursusque iterant priores,
Aeternasque uices, atque humida semina praebent.
Haec illi imperia, haec exercet sceptra Tyrannus,
Ni faciat medias quondam rupto obice terras
Errarent, pontumque una caelumque tenerent,
Urbes, tecta, domos, uno secum impete ferrent.
At pater omnipotens cum primum immobile terrae

Hoc circumfusa pondus clauserat in aura,
Inclusit certo fremebundum limite pontum,
Rectoremque dedit, legesque et foedera regni,
Quem mirantur amnes regem, quem monstra profundi.
Ille autem arbitrio fluctus sedatque movetque,
Et venti imperijs adsunt, et iussa capessunt.
Ad quem tum rediens verbis Thaumantias orsa est:
Rex pelagi immensi, tumidarum Rector aquarum,
In quem diverso labuntur flumina tractu,
Cum solitos primum capiet Sol septimus ortus,
Da pelagus ventis, totumque a sedibus imis
Erue, ut immissis contorta ferantur habenis
Flumina, cum coeli pluvias, et inane videbis
Turbari fremitu, mandat vis magna Tonantis.
Dixit et in caelum pennis ablata refugit.
Annuit Oceanus, hastaque in rupe tridentem
Affixit, paribusque fremunt assensibus undae.
Lamecides, simul imposita est manus ultima rebus,
Consortem thalami natosque in tecta coegit,
Multa animo volvens, lacrymis sic deinde subortis
Ingemit: alma vale tellus, quam post maris haustus

Respiciam forsan, tuque o damnata profundo
Turba mari, sed nos quis scit qua mole procellae
Exerceant, quis ventus agat, quas tendimus oras,
O infelices pariter quos hora diesque
Una ferat, dixit, fletumque in verba resolvit.
Illacrymant nati, et casum miserantur acerbum
Cognati generis, seque inter plurima questi
Supremam terris linquunt maesto ore salutem.
Non aliter quam qui rapidis dare lintea ventis
Instituunt, longeque remotas visere terras
(Heu miseros) dubij vitae, dubijque salutis,
Nauta cum velum legit, alto in littore plangunt
Cognati et fratres, supremoque ore salutem
Accipiunt flentes, et suprema oscula carpunt,
Et sese retinent, et non dare lintea vellent,
At rapidus spirat iam plena in carbasa ventus.
Septima lux aderat, subito Natura ruinae
Signa dedit, namque obducto vaga nubila coelo
Aetheris umbrabant tractus, nox improba Soli
Obversata fuit, pugnantque adversa frementi
Astra polo, non noctem illam cum sudata per orbes

Stella init, sed visa alios iam voluere cursus.
Sydera in adversum, piceis tum Luna quadrigis
Obvia miranti densa inter nubila Phœbo
Usque sub ardentem Martis prorumpere axem,
Iam non fraterna complens sua cornua luce.
Auditique salo Oceani concurrere venti
Pugnantes, fluctusq imo ciet æquore Nereus,
Turbine commisto immanes crepitare procellas,
Et campos patere, & fractas se tollere cœlo.
Intremuit tellus venientis conscia cladis,
Excussitque altas labefacta voragine rupes.
Tum sævæ ultrices, nigri simulacra Acherontis
Errarunt Furiæ, dirum mortalibus omen.
Iam cœlo sonuit tuba, lætis percitus alis
Insurgit Notus, & madidis se nubibus infert
Undam hyememque ferens, & densa nube tenebras,
Ipse atra tectus faciem caligine, & ater
Conditus in nebulas, omni iam nubila parte
Cogit, & imbriferas compellit ad infima guttas.
Iamque se solvunt nubes, grandinaque remittunt
Alto cæruleam pluviam, ruit æthere toto
Imber, & immisto ceciderunt grandine nimbi,

Et ualidi laxis demittitur unda fangris,
At pater Oceanus postquam data signa videre
Concussit pontum insurgens, fundoque refudit
Omne fretum, et latices immittere flumina iussit
Auxilium pelago instanti, mox viribus auctis
Flumina lapsa ruunt, et ripis omnibus extant,
Erumpunt imis multa vi fontibus undae,
Per rupesque viam quaerunt, per viscera terrae,
Effusi rapidis voluuntur cursibus amnes,
Perque domos, messesque satas, camposque patentes
Infrenes sine lege ruunt, simul omnia verrunt,
Impete caeruleo rapiuntur montibus orni,
Nimbosoque gemunt conuulso turbine quercus.
Hic sacer Euphrates, Nilo ut conterminus ibat,
Felices syluas miseratus vocibus infit:
Nile vides vastis operari fluctibus orbem,
Et regnare fretum tota tellure refusum,
Nec mihi tam telluris honos, mundique ruina,
Quam dolet has syluas verti, iam gurgite vasto
Deficit, et rapidis aufertur fluctibus honos,
Felicesque ruunt insano vertice syluae.

Hæc ubi dilecti facias lætiſſima ruris,
Et viridas campi, 7 pulcro pomaria tractu?
Quo iucundus ager, riuuli quo fontis origo?
Atque ego per Syrtes mallem, perque orbe remotos
Maſſagetas, Colchosque feros, aut ignibus Indos
Exuſtos me ferre vadis ſubter mare tectis,
Quam ſacros fluctu admiſſo proſternere campos.
Si tamen hæc quondam fuerit iactura dolori
Cælicolum regi, ſi non ad frigora Cauri,
Aut gelidum Borean agimur, fontesue Aquilonum,
Semper ego bona rura libens atque arua rigabo,
Fæcundam Cereris tellurem 7 fructibus aptam.
Sic fatur lacrymans, fluuioq; unitus aggerat
Maſſas malos, 7 preſſo gurgite ſyluas.
Qua tamen usque potest, ſolitis ſe claudere ripis
Conatur, ne multum altis inſurgere campis,
Et quacunque licet dilecto parcere ruri.
Jamque adeo rapidi commiſſa licentia ponti
Obruerat terras, 7 ſubruta tecta domoſque,
Et turres validas ſtrauerunt turbine venti.
Ipſi etiam montes, ſummumq; in monte cacumen

Immersum tegitur, superat mare, summaq montium
Culmina nantescunt, latitantque in gurgite rupes.
Humanis primum complentur casibus undæ,
Et misera immani sorbentur corpora fluctu.
Sæpe aliquis dextram prendit labantis amici,
Dumque dolet fatum, fato perit actus eodem,
Pectoribus fratres iuncti, et cum coniuge coniux
Amplexu in medio pariter merguntur in undis,
Atque aliquis tumidos dum pulsat remige fluctus
Fluctibus excutitur, medioq in gurgite adhærens
Iam non navigio sed nando brachia lassat.
Ast alij, si qua est arbor quæ maxima silvis,
Ascensu superant, alij fastigia Tauri,
Aut Libani, aut Parnassi, aut nubiferi Appennini,
Altitudinum in morem, et præruptis cautibus hærent,
Sed neque profuerunt arbor quæ maxima silvis,
Nec iuga Parnassi, aut Cilicis fastigia Tauri,
Nec geminus Libanus, nec nubifer Appenninus.
Insequitur Nereus atque æquor crescit in altum
Et phocæ informes humana cadavera pascunt.
Nec minor in reliquis strages animantibus orsa est,

Illa, ubi nulla datur pontum exuperare potestas,
Nequicquam expertas vim per maria humida nando,
Sorbentur pelago, et summo se vertice condunt.
Nat lupus inter oves, nec diram evadere pestem
Prosunt alato velocia corpora cervo,
Fulmineo non ore Sues, non unguibus Ursi
Evicere maris rabiem, nec Caspia Tigris.
Hinc exaudiri gemitus, et saeva Leonum
Murmura nequicquam paventum et dira gementum,
Per noctem obscuram coeli, tonat arduus aether
Lamentis, mugitu, et luctisono ululatu.
Nec volucri pennas prodest iactasse per auras,
Quippe ubi continuo libravit brachia motu,
Nunc huc nunc illuc per nubila densa volando,
Lassatas tandem summisit fluctibus alas.
Sed quis diluvii cladem, quis funera fando
Explicet, aut lato prostrata cadavera ponto?
Cuncta simul tumidi deleta est gloria mundi,
Et maris imperio regnum cessere Tyranni.
At neque se tamen diffudit spiritus aura
Vitales agitans vires, lucemque ministrans,

Sed uapor immundus ponto se exhalat, et altum
Tartarea uelat nebula, tum tristis aquai
Exit odor caelo: conclusis ignibus ac si
Forte domus succensa aditu fumante uaporat,
Fumus ut insinuat, cum nulla erire potestas
Vulcano, tantum uapor intus, et atra
Densatur caligo: supra sic faetidus undas
Halitus, et tetro se uoluit odore Mephitis.
At procul obscurum terris natitantibus Arca
Radit iter, magnoque undarum fluctuat aestu.
Cum tempestate in media priuata magistro
Naufraga inundato rapitur cum remige puppis,
Quam dubio referunt fluctu in contraria uenti,
Jam subito Boreas deprensam gurgite soluit,
Jam tulit antemnas, uariis ea turbida fertur
In pelago uicibus, tantumque impulsa uagatur
Ventorum arbitrio: sic Noae naufraga moles,
Excelsas supra turres, urbesque latentes
Huc atque huc incerta uias fugit aequore lato.
Atque intus senior natos prolemque virentem
Erudit, antiqua narrans ab origine gesta,

Et lapsus primi generis, multumque pauentes
Lenibat dictis animos, & pectora firmat,
In summa ueluti quae condidit ilice nidum
Ales, cum trepido saeuit se turbine circum
Eurus, & obstantes frangit sub montibus ornos,
Ipsa premens intus pauidos ad pectora foetus
Spe fouet, & curis solatur turbida mater.

Finis Secundi Libri.

De Diluuio

Liber Tertius.

Postquam res hominum meritamque auertere gentem
Æthereo visum Regi, totusque migranti
Velatus nebula regnat per littora Nereus,
Exemplo magni soluuntur Numinis iræ
Compositoque pater terras atque æquora vultu
Despexit, cœli obtutus de parte serena,
Iam ~~ponti~~ terræ facies eadem, pontique furentis,
Fœdaque commisti voluebant corpora fluctus.
Astitit hic Noë lacrymis humentibus olli
Tristior, et vultus pietas imitata precantis,
Atque hæc deinde ait: O qui res hominumque Deumque
Æternis regis imperiis, et fulmine terres,
Quo genus humanum non usque solutus ab ira
Proijcias? quonam usque latet clementia terris?

Aspicis ut meritas luerit gens impia pœnas,
Totus & effuso volvatur in æquore mundus,
Bis denos totidemque dies iam nubila cælo
Discursant, pluviasque salo inamabilis æther
Ingeminat, nunquamne piam pater optime mentem
Humanæ placant exacta piacula culpæ?
Tune preces posthac nullæ, te nulla movebunt
Vota hominum? nemoque aris imponet honorem?
Atque etiam mundum mira ratione ruentem
Te servaturum speravimus: ecce natantes
Relliquias pelagi, qua nunc aquæ mole laborant,
Quos furor Oceani penitus penitusque fatigat
Vis Austri, & dubio desperant gurgite vecti,
Aspice summe pater, finemque impone labori.
Dixerat, atque illi superum Rex deinde profatur:
Hactenus humanæ fuerunt discrimina cladis,
Terraque sufficiat rapido semel hausta profundo,
Nec mihi mens posthac fluctus committere ponto
In loca terrarum rursus, & telluris iniquæ
Unius ob noxam rerum traducere casus.
Quippe ea naturæ non unquam semina cessant

Nata malum facere et nostris obsistere iussis,
Nullaque mortales praestant dispendia culpas.
Hos ego, qui tantis superant maria oīa circum
Casibus exhausti; mundi incrementa futuri
Restituam terris, aliud genus inde parentum
Dissimile, atque alia nascatur origine mundus.
Quid tamen hoc refert? Si gens haud aequius ullum
Latura imperium scelus in scelus addere pergat
Nequitiis foecunda suis, modo dira poposci
Supplicia Oceanum, qui nunc tot inania lucis
Corpora brutorumque hominumque in gurgite volvit,
Mox illi immanem incipiant mihi ducere turrim
Cuius ad aetherias penetrarent culmina nubes,
Moliti vetito transcendere limite coelum.
Ast ego ne coeptum expediant ingentibus ausis
Turbabo numeris socios commercia linguae,
Mille ora effingens, et formas mille loquendi.
Atque alii ad Gangem, ambustosque ignibus Indos
Seque laremque trahant, et qua circumfluus orbis
Hinc atque hinc rapido medium se dividit aequor.
Nec satis hoc, iterum sceleri miserabile vulgus.

Instabunt, iterum coelum in sua fata movebunt.
Securi pelago, toties ira fulmina cessant,
Atque hominis tantum patior procedere coeptis.
Quos ego. Sed praestat paulum indulgere furori,
Et quondam in aevum tantum proferre laborem.
Haec effatus erat Genitor, pariterque fluenti
Imperat Oceano, campis deducere pontum,
[solitis Includique iterum suaque flumina ripis.
Extemplo emittit Borean, et ab aethere nubes
Disjicerat, volat ille fremens per inane, solumque,
Et circum multo stridunt aquilone procellae.
Ille serenato depellit nubila coelo,
Et solem mundo ostendit, sua sidera terris.
Ille etiam insano contorquet vortice sylvas,
Pinusque, fractasque uno rapit impete quercus,
Aut quondam pelago in magno cum vertere fluctum
Coeperit, ah miseros nautas in gurgite prensos
Perdomuit, simul involvens navemque virosque,
Et rapit antennas, & remos disjicit undis.
Jamque & aquae minuunt, & jussi ad littora fluctus
In proprio redeunt, pressis vaga flumina frenis
Convertere vias retro, ripisque feruntur,

Auertit Nereus, montesque exire uidentur,
Et magis atque magis tellurem efferre sub auras.
Iamque etiam fluctu et uentis exercita puppis
Æquore subducto in sicca consedit arena.
Explicat in colles spaciosum culmine montem
Armenia; ipsa ingens, deserta, atque obuia uentis,
Quâ Colchon natosque mari prospectat Iberos,
Parte alia Baccho ⁊ gratis foecunda racemis,
Hic autem rupes densas, atque inuia saxa
Attollit minitans, aequataque nubibus antra.
Hic subtristis hyems, magnoque horrore frementes
Cauri, ⁊ praecipites posuere cubilia nimbi,
Tantaque se ostentant elata cacumina coelo
Vt nulli montem superare impune potestas
Tuta uiatori, quin Chelcica regna potentes
Oppressi niue montana, penitusque subacti
Ventorum occursu uitam sub grandine linquant,
Et gens illa quidem non uni assueta labori.
Nam neque cum calidus soluit se montibus humor
Et Zephyri uerno foecundant rura liquore,
Ætheraeo feruore niues ⁊ frigora mutant,

Nec multo cum sole exussit Sirius arva.
Ast ima radice perennis labitur amnis,
Et pedibus primum superanda resurgit unda,
Inde sub occulto terrarum viscere lapsus
Abscondit vanas fundo, Stygiasque cavernas
Caeruleus visit fluminis, Plutonia regna,
Atque iterum se rauca sonans campo arduus infert
Praecipite cursu, & rapidis contortus habenis,
In morem jaculi, ventorumque ocyor alis,
Hinc celerem Medi dixerunt nomine Tigrin.
Ille per ingentem Maeotida labitur, & se
Ambiguus commiscet aquis, discrimine certo,
Cum cunctis oculis liceat signare paludem.
Hic, ubi se caelo referens delapsa sinistro
Tempestas abiit, tandemque coercuit iras
Oceanus pelagi, stetit alto in littore puppis,
Et fluctum tandem & vento composta quievit.
Lamelidas tectum amovit, tum singula lustrans
Spectabat, siccumque e rupibus ibat in aequor.
Hinc natis coram divinum edicit honorem,
Hortaturque preces & votis exposcere pacem,

Velavitque comas, velamque accendit in aris.
Ipse autem duplices tandem ad sydera palmas
Incipit: O rerum genitor cui turbida coeli
Numina, et Oceani rabies, et sidera parent,
Si terras olim ponto miscere natantes,
Aut vastam libuit certe demittere fluctum,
Iam satis in poenam fuerit, tandemque iacentis
Summe Deum miserere domus, tandemque vocatus
Adsis, submersi reparans primordia mundi,
Vince iram, irasque tuas, da cernere terram
Immunem pelagi, liceat deponere curas
Has saltem, et nullos undarum haurire labores.
Si poenam posthac homines cladem merentur,
Est ignis tibi, et est fulmen, cur triste perennum
Incubat Oceanus inmanes quo perdere possis
Supplicio sontes: etiamnum flumina terrent,
Et subit ante oculos perpessae cladis imago;
Ante oculos homines defuncta cadavera luce,
Et foedo terrent pecudes, genus omne animantum,
Nunquam fuit certa fides, nunquam mihi tuta videtur

Littora, tu nostris tandem satiabere curis,
Et terras habitare sinas, nos obvia fatis
Turba sumus, natique tuo consistere nutu,
Da deinde auxilium pater, atq haec omnia firma.
Dixit, et a laeva rutilo demissa fragore
Fulgura desiliunt, ter summo nixus Olympo
Intonuit Deus, et vocem inter nubila rupit.
Lamecide Divum genus has, ait, auribus aequis
Accipio acceptoque preces, sed enim aspera lethi
Si monitu facias hominum, quos gurgite cernis
Aequoreo volvi, poenam meruisse memento.
Testor ego hanc dextram, rerum primordia testor,
Hanc hominum impietas pestem, hanc furor efferus orbi
Condidit illuviem, poenis ego tardior ultro
Et satis incassum mea iura cohibere iubebat
Supplicium pietas, traxit violentia rerum,
Et propriis homini vitiis punire negatum.
Ast ego non ultra fluctu confundere terras
Omnigenas meditor, non illa licentia ponti
Amplius, aut solidis rumpat divortia campis

Crescamus, tu cresce gravis latere quod olim
Et terris late et late dominabitur undis,
Ac nostros memori serva sub pectore iussus.
Hoc iterum verbo repetens iterumque monebo,
Cædis habete manus vacuas, ego sanguinis ultor
Maximus humani pœnas a sanguine poscam,
Hæc tibi colligere, maneant hac lege nepotes.
Crescite, vos terreo iubeo Deus, ultima terræ
Littora vos metuant, qua clarum undique mundum
Ignipotens tepido Sol circumvolvitur astro.
Dum stabit cælum, vasti dum machina mundi,
Estas semper erit vicibus, mala frigora semper,
Nec cessabit ager curvo renovatus aratro
Condita multiplici tibi semina reddere fructu,
Et nos progeniem mortalem habitare sinemus
Quas dedimus terras: quicquid sub lumine Solis,
Aut ponto aut terra vitales vescitur auras,
Provaniat numeris, latumque excrescat in orbem.
Quoque minus dubites, dictorum signa meorum
Accipe, curvatum si quando in nubibus arcum
Aspicias Sole adverso se ducere variis

Distinctum maculis, erit hic certissimus auctor:
Haud unquam Oceani rabiem, mea numina testor,
Venturam excidio terris: age concipe fœdus,
Et natis quondam pactum memorare memento,
Et natis natorum, ⁊ qui nascentur ab illis.

Dixit, ⁊ adversa radiantis imagine Phœbi
Arcus multiplicem fulsit variatus in orbem,
Exemplum fidei, ⁊ pacis memorabile signum.
Tum pater Iapeti supplex sic ore profatur:
Iri salus hominum, decus inviolabile mundi
Salve perpetuum, felicique auspice terras
Respice, cum nitidum variata coloribus arcum
Concipias Phœbi pluviali a nube nitorem,
Felix auspicium salve: te, cum quis in alto
Navita iactatus circumspicit æthera, si quam
Arcturum videat, fidumque ad plaustra Booten,
Nimborum in medio, ⁊ sinuatas turbine nubes,
Accipimus sydus faustum. Sic deinde locutus
Ad natos conversus ait: Cognoscite signum,
Et triplici quæ forma nitet distincta colore.
Cæruleus mersi pingit discrimina mundi,
Cærulus Oceano color est: quæ signa multu

Pars infert mediam, forsan cum secula mundum
Condendant, finisq; olim rerumq; dierumque
Advenerit, liquida in flammas se sydera soluent,
Et totum Astraeis exurent ignibus orbem:
At viridis color aeterni mysteria saecli
Explicat, et quae sit inter fortuna perennis
Iudicijs, ea forma novi pulcerrima veris,
Omnia cum florent, cum iucundissimus annus,
Et Zephyri placidis permulcent flatibus agros,
Et cuncta incipiunt felici a stirpe renasci.
Sic natos Senior [redacted] docuit, dubiosq; monebat
Eventus, tantosque iubet meminisse labores,
Illuviem mundi, stantemq; in fluctibus Arcam.
Atque etiam in summo residuum cacumine montis
Quà primum puppis steterat fragmenta reliquit,
Et laceras crates, curvaturasque solutas.

Nunc tibi quae generis fuerit deducta propago
Lamechidae triplici natorum stirpe profecta,
Cum mundi sortita plagas, orbemq; receptum
Diviserit terris, et quas habitaverit urbes,

Qui tepidos Austri flatus, Boreamque secuti,
Feruentesque astro campos, solemque cadentem,
Expediam dictis, et mundi regna docebo.
Principio gentis Japeti, tua maxima proles
Vitisator, procul Arctoum delata per orbem
Insedit passim terras, quas lautior ambit
Ursa poli socia, et septem complexa triones,
Qua lapsu immodico Riphaeis montibus actus
Proluit immani Tanais se frigidus alueo.
Hic tibi Massagetae, Scythiaeque rigentis alumni,
Acre uirum genus, et saxosis uallibus ortum,
Sauromataeque truces, et quos uicinior arcto
Terra premit Getica penitus de stirpe profectos,
Immites Russi, et genus implacabile Moschi,
Hinc se mellificis pandit Lituania syluis,
Et Prussi mare uicinum piscosaque stagna
Asseruant, Cererisque secant uineta Poloni,
Hinc gentes quascunque uado celer alluit Ister,
Donec in Euxinum late diffunditur aequor,
Hinc et Cimmerii fortes, et Saxones orti,
Ditia quique procul Rheni petiere fluenta,

Rhenus et in Bacchum fecundus et utilis agro,
Teutones hinc gentis armipotens, acresque Sicambri,
Et quoscunque ferax populos Germania claudit.
Hinc Thraces bello assueti, facilesque laborum,
Qui Rodopen circum et viridantem collibus Haemum
Immite caelo rura infelicia vertunt,
Aut arcu insequens tibi ripas Hebre fatigant:
Quicunque Aeoliae posuere in finibus urbes,
Littoraque Aegeo norunt confinia ponto,
Qui Dodonaeae iactant oracula quercus,
Quos hinc atque illinc diversos respicit Isthmus.
Hinc Itali Ianumque ducem Ianumque parentem
Commemorant, et qui post diruta moenia Troiae
Huc fatis tandem venere, quibus inclytus armis
Antenor, Phrygiae cum Graiis bella paciscens,
Illyricos superare sinus fontemque Timavi
Suasit, et Euganeis urbem instauravit in agris,
Hic et relliquias Danaum Troiaeque manentem
Deposuit, viridi quos inter quoque Mincius ambi
Flumine, et Ilideos cepit Verona colonos.
Italiam geminis mare circumplectitur ulnis,

Et claudunt aditum vicinæ nubibus Alpes.
Hinc orituri etiam Galli, Germana propago,
Et Pyrenæos quisquis tenet accola lucos,
Celtiberique suo quos nomine donat Iberus,
Ipse ingens ingenti intrat cum gurgite pontum,
Omnes Europæ tractus, ⁊ littora lata,
Herculeas super usque Gades, ubi vespere sero
Phœbus in Oceani fessos lavat æquore currus,
Quin Asiæ campos etiam glebasque minoris
Iapetus tenuit, qua se per iniqua locorum
Ad Boream extendit Taurus gelidosque triones,
Quos sata Mileti, quos dives Ionia nutrit,
Cappadocumque urbes, ⁊ ripæ Thermodoontis,
Et Cilices, ⁊ qui Cypro posuere penates,
Ignotas tentare vias in fluctibus ausi,
Et Phryges, ⁊ Galatæ, Smyrnæque potentis alumni,
Hic Tmoli vineta virent, hic plurimus aurum
Pallentes inter volvit Pactolus arenas,
Et male quos arctæ littus disterminat Helles,
Et patulo Euxinum pandens ruit ore Propontis.
Omnes Iapeto, Iapetique nepotibus orti.

Semus ad Euphraten, Assyriaeque extrema recepit
Littora, ab Assyriis ubi fertilis ubere campis
Tractus adit Solem Eoum, & surgentia rursus
Sydera, qua terrae lavat ultima littora Nereus.
Hinc tibi Persarum proceres, qui maenia Susae
Excelsis habuere thoris, gens nobilis auro,
Eoisque opibus gemmarum, & divite gaza,
Cuique urbem Nini coluerunt nomine dictam,
Pinguia falicis qui vertunt rura Damasci
Uberiore solo, quo non preciosius ullum
Aut tantum facere, aut totas producere messem.
Hinc Chaldaeorum soboles, qui mystica sacra
Aeternos primum docuere penatibus ignes
Servari, clausaeque aras incendere Vestae.
Hinc Ebraea venit gens, cuius origine clarent
Fatidici patres, quibus alti Rector Olympi
Ipse suas dixit leges, sua foedera sanxit.
Inde aliam Medi mollas, qui littora servant
Caspia, quosque ferax Sylvis Hircania claudit,
Et quos Armeniam perhibent horrere colonos.

Inde lanes Bactri, Parthique animoſa iuuentus,
Et quotquot populi late Gangem inter & Indum
Fluuiorum Reges habitant, maris inſtar uterque
Funditur, Oceano vires amneſque miniſtrans.
Quid tibi nunc Indos referam, tot regna, tot urbes,
Frugibus, & ſyluis, & odoribus arua tumentes
Inclytas? non hyemes illis aut frigora nota,
Sed uer perpetuum, & ſemper Sol aureus inſtat
Verticibus, latiſque ~~[illegible]~~ colunt mapalia campis,
Omnes a Semo generis primordia nacti.
At Chamus & medium Solem & confinia magnæ
Elegit Syriæ, qua ſeſe floridus altum
Attollit Libanus proceri culmine ligni,
Infelix Chamus, irati maledicto patris.
Illum etiam Æthiopes calido ſub ſidere Cancri
Agnouere patrem, & qui diuitis oſtia Nili
Euertunt raſtro, & Lybiæ ſitientis arenas,
Qua fere torrenti comprenditur Africa zona,
Et Mauri infrenes equitant, Nomadeſque uagantes,
Gaetuli rapidi, & nudi Garamantes oberrant.

Illum Arabes etiam gaudent mollesque Sabaei
Auctorem celebrant, Arabes gens apta rapinis.
Ille Palestini felicia iugera ruris
Diuisit natis habitare, ⁊ figere castra,
Hinc ⁊ Sidonij ciues, ⁊ moenia Tyri,
Et magnis olim Babylonia clara trophaeis.
Illam Nimrotus vindex acerrimus armis
Obtinuit, dirumque nefas molitus ad astra
Extulit immanem, nec Dijs nec viribus aequis,
Nequicquam aspirans nubes ⁊ sidera, turrim,
Et pacis interitum rursus, mundoque ruinam
Conflasset, pater ipse Diuum molimina spectans,
Multum indignatus reputabat fulmina caelo
Deijcere, ⁊ saeuit tantis opponere curis,
Post dedit imperium ventis, illi ardua densim
Per tabulata fremunt, ⁊ circum praelia miscent,
Fit sonitus vento instanti, conuellitur altis
Sedibus, ⁊ vastam traxit collapsa ruinam.
Ipse autem ambiguo signans discrimine linguas
Confudit rerum genitor, quae nunc quoque passim

Per populos terrasque meant: sic postera pubes
Post mala naufragia, atq inimica fata, recentem
Composuit late mundum: nec enim illa prioris
Permansit facies orbis, multumque profundi
Illuuies, multum potuit mutare uetustas.
Nam qui nunc altis Lunae de montibus ingens
Labitur, et late septeno gurgite Nilus
Excipitur, quique Aurorae de fontibus ortus
Innumeros Ganges circum se colligit amnes,
Et quae nunc alio prorsus se flumina tractu
Disiungunt procul ignota regione locorum
Tigris et Euphrates, ab eodem fonte remissi
Tractibus exibant diuersis quatuor amnes,
Alter ut auroram, pastosque sub ignibus Indos,
Alter ut occiduum tepido sub uespere pontum,
Hic gelidum Boream uentorum haud inscia uita
Viseret; ille, ubi se medium Sol uertit in orbem.
Sed postquam pater omnipotens fluuijsq fretoq
Hostabat, natori reuocauit origine sectas.
Nunc alia est mundi longe uariantis imago,

Quæque olim fœcunda fuit cum munere læto
Terra altrix hominum, fructus ea ſponte ſequentes,
Et facilem victum fundens, nunc denique nobis
Vix adeo vix ingenti ſuperata ligone,
Et lolium et ſteriles ſulcis partitur avenas.
Nunc etiam inſanas demanant fontibus undæ,
Triſtibus aſſumptæ venis, ac tabe nefanda:
Vix etiam effoſſis miſeri ſub rupe coloni
Ad potum puteis, ducto per viſcera terræ
Solantur de fonte ſitim, quondam utilis undæ
Rivus odoratos ſuccos in pocla miniſtrans
Ducebat dulci permiſtum melle ſaporem,
Ipſe vinis etiam utilior Bacchoque Falerno.
Verum et mutati nunc aëris altera forma eſt,
Illa venenoſo corrumpit ſemina flatu,
Corporibus tabem immittens, aut febribus atris
Affligit dulces animas hominumque boumque,
Aut fœdam obſcuris ſub nubibus aggregat imbrem,
Et ſternit ſata læta ruens ac ruris honores,
Et nunc tecta ſimul, turres, ſylvasque vacantes

Abripit, ac prono secum tulit alveus amni.
Hinc rapidi medio glomerant sese aëre venti,
Et tenerum inspirant campum, fragor exit, & altis
Montibus auditur fremitus, sylvisq. remugit.
Protinus evertunt subitis concursibus æquor,
Inundantque undas, miserosq. in gurgite nautas,
Aut secatam rapiunt penitus, multumq. sub imo
Æquore Tartarei pulsant penetralia Regis.
Ante serenato Zephyri se murmure campis
Fundebant, floresque novos & veris amores
Mulcebant, tunc ver lætum, tunc optima mundi
Forma novi, mites pendebant vitibus uvæ,
Et rigidæ quercus sudabant roscida mella.
Ipsa etiam cæli facies mutatur, & alnis
Syderibus mos alter inest, nec cursibus ijsdem
Ut quondam ætatum convertit se mobilis ordo.
Demum, si qua fides illis qui sydera norunt

Induſtras, caligine plagas, Soliſque meatus
Tempus erit quo ſe in primam redeuntia formam
Omnia component mentes, cælumq profundum,
Et qui naſcantur dicuntur ſemina rerum.
Multum adeo effetis ſeclis properata uetuſtas
Mutare eualuit, multumq immiſſo profundi
Diluuium, & quæ nunc uiridi in conualle trahuntur
Felices campi, quondam iuga ſumma fuere.
Nunc & tranſlati montes, excuſſaq ripis
Flumina, & obſcuris tellus eſt aucta cauernis,
Quæ tunc halant nebulæ, nantiq per imas
Diſcurrunt ſonitu ingenti, veluti omnia fundo
Rapturi exitio, atque intus nullo ordine regnant.
Nec mirum pelago tantum licuiſſe furenti,
Quippe etiam obicibus ruptis impune uidamus
Per ſata, per uirides immiſſo gurgite ripas

Flumina deuolui, collectumque agmen aquarum,
Aut ſyluas agere, aut ſegetem traducere campo,
Jam mutare uiam, atque alia ſe condere ripa.
Hæc adeo æternis primum lex addita fatis,
Cum pater humano generi duroſque labores
Ærumnaſque dedit, curſu nil ſtare perenni,
Omnia mutari, atque in deteriora referri.
Sic ~~Quippe~~ urbes etiam rerum uariabilis ordo
Mutat, & interdum bello ſubuertit, & igni.
Teſtis Troia uirum uictricibus eruta flammis,
Phœniciumque urbes olim, Babylonia muro
Firmior, & claris celebratæ a rebus Athenæ,
Rudera nunc tantum atque inania nōia reſtant.
Quæque olim terras ōes, maria omnia mundi
Imperio, & late populos ditione premebant,
Nunc male ſeruitium tolerant, fuit inclyta bello

Roma caput rerum, septem circumdata montes,
Dives opum, divesque virum, latuere tenebris
Quondam alia, magno quae nunc se vertice tollunt.
Regna cadunt, alia exurgunt, terraeq marisque
Se variant habitus, pater et Neptunus iniquas
Exercet suo more vices, nunc littora pandit
Deducitque alio, siccasque relinquit arenas,
Nunc cumulo assurgens angusto interluit aestu,
Et sese insinuat terris, nunc insula surgit,
Et medijs libratur aquis circumflua ponto.
Aspice fumantes Asphaltidos undae paludes
Tartareas volvant nebulas, spumantq bitumen,
Utque vadis haerent nautae, furit ater in auras
Halitus, et piceis horrescunt stagna lacunis,
Illa olim Baccho felix atque ubere gleba
Terra fuit, veteris Sodomes mutata ruinis,
Cum penitus ruptas traherent incendia silvas,
Arrerant terrae fauces, vis aspera flammae
Dicitur exhausisse solum, penitusq nigrantes

Ignava pice Vulcanum liquisse paludes.
Nec dubium, quin deinde etiam volventibus annis,
Multa novare queat lapsu variabilis aetas,
Littoraque excutiat terris, et flumina ripis,
Instauretque alias, alias trahat ignibus urbes.
Scilicet is rebus labor additus, omnia retro
Vergere, et in peius descendere maxima fatis.
Adversa veluti lembus propellitur unda
Tigridis aut Indi, si quando concitus amnis
Flumine praecipiti rapuit cum remige nautam.

Librorum de Di-luvio Finis.

Caſparis Schutzij Isleuienſis

Extremi Judicij meditatio.

Hinc tibi, ni veterum curas cognoſcere Vatum
Pœniteat, seriam ſupremam evoluere mundi
Experiar, quæ quondam atris defoſſa ſepulcris
Corpora cœleſtes ibunt redimita ſub auras,
Quisque ſtatus rerum, cum tot per ſecula mundus
Dilatam orabit magno ſub iudice cauſſam.
Tu modò, tu quam mox quæ ſine latura tremendo
Tempora iudicio penitus latet, inclyte Judex,
Humanos ſeu te meditantem pectore caſus

Arx ignita tenet, seu fessis extrema ruentis
Mundi fata paras, ignotos dirige cursus,
Et facili titubata refer vestigia clivo,
Magna paro, magnis animus vix sufficit ausis.
Ut rapidum Eoo collisum cardine fulgur
Usque sub occiduum rutilo ~~fulgore~~ splendore coruscat,
Et nunc a summa, nunc ima parte recurrens
Undique se tollit et spectantia lumina fallit:
\+ Sic adventus erit praefixa judicii hora, f properat
Qui imos legi ~~[illegible]~~ tectosque sepulcris
spatula Subijcere, et ~~[illegible]~~ vitas cognoscere laute,
Sic improvisus veniet, cum fulgur ab alto
Excidit, ac celeri libavit lumine terras.
Illum vel roseis oriens Aurora quadrigis,
Aut medias dimensa vias, vel sole fugato
Cum iam sera rubens accendit lumina Vesper,
Inveheret, aut summo volitans nox humida caelo,
Regibus ut mos est diademate tempora cinctum,
Haud illis facilem quorum praecordia vana
Conscius horror agit, ~~[illegible]~~ fulgentibus undique sceptrum

Agminibus ~~[illegible]~~ exciti, & trepido clangore tubarum.
Hic equidem Christum qui fastidire priorem
Ausi, & serviles habitus, pueríque figuram
Indutum, formamque hominis, cum vectus asello
Flagra tulit patiens, vastoque in stipite nexus
Deseruit vitam miseranda morte peremptus,
Iam Dominum cernent & maiestate verendum
Et totum patrio torquentem numine mundum.
Ille latus fixum monstrabit, & acta per imos
Signa pedes, residens in mille coloribus arcu
Magnanimus Iudex, iam non puer, improbus illum
Iam non despiciat conspectu exterritus uno.
O nimium felix famulus, mandata fideli
Qui peragit cura, dominusque invenerit illum
Imperijs functum rediens, quae praemia tali
Reddiderit servo? certe super aethera tollet,
Imperioque dabit quicquid tulit ultimus orbis,
Astra suis pedibus subiecta videbit Olympi,
Nubesque, tremulosque poli, ventosque frementes,
Solis ab occasu Solis regnabit ad ortum

At te infelicem qui duras obstruis aures,
Nec quae rite abiens dederat tibi iussa facessis,
Forsitan et dicis, non est rediturus in orbem,
Et bona dilapidas, vacuaque insomnis in aula
Das operam ventri, et pro rebus pocula tractas,
Imperium intendans alijs, per fasque nefasque
Cuncta gerens libitu, nec te mandata curanda,
Nec magis tangunt commissa negocia curae.
Ille ubi iussurus mundum renouabit Olympo,
Multum indignatus vinctum per colla cathenis
Iniiciet rapidis torrendum faucibus Orci,
Infectumque pecus de sano excludet ouili,
Qualis eris, talem referas a iudice causam.

At si quem non ulla virum vigilantia fugit,
Ante quidam haud dubijs poterit praenoscere signis
Quam recidiua ruat nutantis machina mundi.
Scilicet haec primum extemplo lex addita fatis
Cum manus omnipotens vastum per inane coegit
Quatuor enatis fingens exordia rebus,
Iussit et extrema ferri regione per auras

Virtutem ignitam, levis ut ſuccederet æther,
Juxtà cæruleos ſuſpendit in äere terram
Mole ſua immotam, & librato pondere ſtantem,
Terram cognatis mediam ſecrevit ab undis,
Ut ſua diffuſum cohiberent littora pontum.
Hæc ſtabiles mores æternaque fœdera ſervant,
Æternaque vices & nexu concreta feruntur,
Hinc volucres, hominumque genus, genus omne animantum,
Alteraque alterius cauſas natura miniſtrat.
Hinc dubium cœli morem, Titaniaque aſtra
Servamus, meſſiſque diem, tempuſque ſerendi,
Quo ſigno caderent auſtri, quid plurimus imber
Præmonuit cœlo agricolas, hinc ſæpe videmus
Aut terris pacem, aut bellorum inſtare tumultus.
Non etiam Arctoo deprenſi in gurgite nautæ
Noſcivere hyemem, Phœbus cum luce maligna
Obſcurum cœlo in medio comprenderit orbem,
Et ſenſim allapſi veniunt ad littora fluctus.
Hinc etiam extremæ capiuntur ſigna diei,
Cum cœli terræque vices mundique tenorem
Cernimus inſolitos olim convertere motus;

Cum Sol auricomus, gelidæ cum nuncia noctis
Stellarum regina monet, cum lucidus ordo
Astrorum male præsagit mortalibus ægris,
Et iam iam terris Neptunus cærula miscet.
Quin alijs etiam diuina oracula signis
Obseruare dies iussere, et discere finem.
Hæc ego te rerum memorem spectare in orbe,
Atque adeo, si certus amor, per singula ducam,
Nec dubitem primum humanos exponere casus.
Aspice quâ totum Varans circumsonat orbem,
Non virtutis opus, non et reuerentia famæ,
Sed fraudum sceleratus amor, periuria, cædes,
Auri sacra fames, Venerisque infanda libido
Obsedere animos, cælum iam temnimus ipsum.
O inuisus honos mundi, o mortalia corda
Quantus agit cumulus curarum? et secula mundi
Fingimus æterni, casuras turbine nullo
Connectamus opes, quantas assurget in iras
Ille hominum diuumque sator, si examen ad æquum
Turpiter exactæ reuocabit tempora vitæ?
Et dubitamus adhuc diuinis parere iussis?

~~Inuidia~~ Luxuria, incestus, ventosa superbia, furtum,

Stagnantibus

Sic cum primus aquis perijt ~~Spumantibus~~ orbis,
Una eademque fuit scelerum confusa libido,
Donec relliquijs rerum ratis apta ferendis
Campo educta stetit, donec de nubibus atris
Turbidus imber ijt, donec natitantibus arvis
Tota hominum soboles, hominique animantia culpis
Terribiles diro luerant cum funere pœnas.
Nos eadem mox fata manent, eademque meremur
Si modo quod superest vitæ responderit actis.
Ultima lux instat, vastus iam pondere mundus
Emerito nutat, toto signa undique cœlo
Nequicquam monitis mortem extremumque minantur.
Secula nonne vides cursu sublapsa citato
Aut orbis vacui, aut latæ per fœdera legis?
Labitur in sese numeri pars tertia magni.
Hæc tamen exactis
~~Quintum nec plures~~, numeris sibi secula constant.
Contemplator item quibus infestata procellis,
Et quantis odijs iactata Ecclesia, quantis
Obruta turbinibus, vesana per æquora mundi
Membra ratis convulsa trahat, iam propria regna
Antichristus habet, cui iam cumulantur honores,

Iamque loco attollunt sacro, qui cædibus orbem,
Et templum inuoluit tenebris, arma horrida feruent,
Dirus ubique pauor, et plurima mortis imago.
Iohanam | Quid tibi ~~prædicam~~que famam, pestemque cruentam,
Et flammas referam, diuini exorsa furoris?
Bestia tartarei mundum premit atra Tyranni,
Horrisonumque minis spirat, secum omnia perdens.
Hinc iusti immerito miseris, miserabile dictu,
Supplicijs uitam expendunt, nihil igne nec acri
Parcendum ferro, uiolant quoque cædibus undas.
(D) Dum ~~A~~ calcatus humi famæque obductus inani
Languat ~~timor~~ amor Christi, quem qui profitetur adorans,
Continuo mortem prosterat, non filia matrem
F huir Non sobolem mouit genitor, fera sæuit Erynnis,
Inque necem tradunt fratres, traduntque sorores.
Sunt lignum et lapides, diuumque in honore locati
Quos eadem humanæ uersabat labis origo;
Numina facta manu, laudemque ex fraudibus istis
Artifices scelerum ~~e~~ quærunt: quid deinde furores
Enumerem infandos? quot fingant dogmata sectæ?
Vix est certa fides, uix sunt uestigia ueri.

Sin autem ad patrios fasces & inania regna
Respicias, equidem haud unquam certissima fallent
Iudicia, & regnorum obitum cepisse potentum.
Ipsæ iam nutant aquilæ, periere triumphi
Hesperij, nec quisquam extremo a littore Ponti
Victor ad alta trahit biiuges Capitolia currus.
Scilicet hoc Vatis memorat Danielis imago,
Quatuor ista ~~&~~ formas magnarum more ferarum
Surgentes videt Oceano, validumque Leonem
Æthera nequicquam pennis atque aera petentem:
Informemque Ursum carnes sub dente prementem:
Deinde & fulmineum Pardum, quem quatuor alæ
Sublimem attollunt, totidemque in cornua surgit:
Insuper horrendum & nulli tractabile monstrum,
Pantheræ catulum credas, Tigrimve rapacem
Robore præduro calcantem & cuncta terentem,
Ac sibi poscentem soli latissima regna
Imperium mundi. Perierunt aurea sceptra,
Et decus Assyrium, perijtque argentea proles,
Ærea succubuit, vix ferrea crura supersunt,
Argillaque pedes mixti, lutoque tenaci,

dudum
Quæ proprio regnant labefacta tumultu:
Restat ut absque manu superincidat eruta moles,
Et quicquid superest immisso pondere frangat,
Haud ultra imperium sperabimus ~~[illegible]~~ una potestas
Maxima perpetuis ~~Quinta sol æterno~~ tandem dominabitur ~~ævo~~ annis.
Jamne etiam dubiæ residet sententia menti
Judicis adventare diem, qua mundus, et omnis
In præceps mundi ~~ventosa~~ fumosa superbia vergat?
Non alias maiore unquam labefacta tremore
Subsedit tellus, cæcasque excussa latebras
Pandit hians, vastasque urbes in viscera condit,
Saxea ut eiecti quaterent fundamina montes.
Tempestas hinc atra, novumque e nubibus æquor
Cæruleum terris visum est immittere cælum,
Tum nebulæ glomerant, ventique adversa frementes
Disiiciunt segetes imis radicibus actas.
At procul ingenti solvit se fragmine nubes
Impulsu horrifico, ruit acto vortice torrens
Involvens pecudesque virosque, et tecta ~~ferarum~~ domo
Funditus ~~[illegible]~~ evulsis secum rapit omnia saxis.
Ipse pater piceum sinuans super æthere nimbum

Ingentem molem ingenti conamine torquens
Fulminat, attonitis trepidante fragoribus orbe,
Turres ille quidem aut annosam robora quercum
Concutit impingens, aut alta cacumina montium.
Hinc et funesto sudantes igne Cometæ
Spargunt sanguineum flammato crine ruborem,
Ac populis bellum infaustum mortesque minantur.
Sæpius in liquidis apparent nubibus ignes,
Armaque, diversæque acies, faciesque frementum,
Pugnantum strepitus, tormentorumque boatus,
Regibus infelix omen: mirabere forsan
Cur nitidum toties obscurent nubila Solem,
Defraudentque die mundum, cur candida Phœbe
Occurrat toties infausto sidere fratri?
Non o non casu hæc, et non sine numine certo,
Non sine portentis veniunt, stellæque ruentes
Nescio quo monitu ~~[illegible]~~ flagrent, partusque nefandi
Quid referant. Venias quem non procul auguror esse
Expectate Deus, rerumque mederi labori.
Namque Draco Stygius tristi stipatus Averno
Sævit, et emissus vinclis, volitantibus auris,
Imperitat, mæsto dudum qui nexus in antro

Carceris impatiens fremuit claustra invida circum
Indignanti odio, et nequicquam murmura frendens,
Vincula molitus fumanti avellere rostro.
Nunc (grande exitium) fatorum lege solutus
Tartaream late terris immittit Erynnin,
Amissi necdum demens oblitus honoris,
Et desueta iterum moturus prælia cælo.
Nunc qua invectus equis Oriens se tollit ab alto,
Et qua se occiduus fessum lavat æquore Phœbus,
Arripuit furus imperium, Regesque superbi,
Atque Urbes validi veniunt sub iura Tyranni.
Jam Adei comites furijs ultricibus acti
Arma parant, et se frorum sanguine pascunt.
Non aliter quam qui Lybica de rupe Leonas
Insana stimulante fame per rura vagantes
In miseras surgunt pecudes, instantque cruori,
Pastores fugere metu: sic victor inermes
Persequitur, totumque animis iam concipit orbem,
Terra viris tegitur: piceo cum pulvere nubes
Pone trahens crepitantem hyemem, flatusq madantes,
Obvolvit cælum, venientem ex aere longè

Agricolæ metuunt, fugit omnis pastor ab agris,
Illa dabit stragem segeti, syluamque sonantem
Funditus evertet, lateque per æquora sparget.
At pater omnipotens spolijs Orientis onustos
Haroas, peditumque manus, equitumque phalanges,
Dum gentes domitant, & mundum sub iuga mittunt,
Aggredietur ovans, & magno robore franget,
Frangitur ut tenuis ferratis ictibus olla.
Qualiter elisas perrumpunt fulmina nubes
Piniferas trunco ferientia telo: frustas
Qualiter intortus prono quatit impete turbo
Proceram ramis convellens montibus ornum:
Talis in arma ruet, tali se turbine promet,
Nigrantes fundet mixta cum grandine nimbos,
Imbriferamque hyemem, tempestatemque sonantem.
Ignibus irato cui Sol incendia præstat,
Cui celeres venti, & descriptus militat æther,
Fulguraque, & nubes, & grando immanis, & imber,
Quicquid et immensum lanibus secat æthera pennis,
Et quæcunque habitant pelagus fluitantia monstra.
Extemplò rabidasque feras avidasque volucres

Rupibus aerijs compellet et æthere toto,
Regales quibus et mensas et plena paravit
Pocula, et ingenti struxit convivia luxu.
Hic animæ heroum fortes, hic quadrupedantum
Viscera, et effuso natitant pro sanguine campi. præ
Tunc clausi pavidi cives e mœnibus ibant,
Matres atque viri, studioque effusa iuventus,
Innuptæque manus, iuvat ire, et inania castra,
Semianimesque artus, camposque videre natantes.
Hic biiuges victor currus, hic arma parabat,
Hic Regum sociæ vires, hic signa locarat,
Hic illum hic ipsum trepidantem fulmen adegit,
Et magno subter tellus se pandit hiatu,
Ipse navit prono præceps ad tartara curru.
Tunc tela exurunt campo, teretesque sarissas,
Spiculaque, et currus, castrorumque aurea tecta,
Educantque focos, ut luceat ignibus æther.
Tristis hyems si quando nive et fœta imbribus atris
Ingruet, ac pingues deposcent frigora tædas,
Pinea nec valida cædetur sylva securi,
Tecta nec algentes portabunt ligna per agros

Ruricolæ, facient flammas arma, atque ſagittæ,
Fulgentes clypei, & decuſſo haſtilia ferro.
Hic etiam immanes tumulos, immania buſta
Hoſtibus inſtituent cæſis, araſque ſacrabunt
Aſſanctas circum valles, ubi conditus urna
Ipſe ſuo Gogus ſignabit nomine campos.
Ante etiam quàm ſe rerum complexerit orbis
Alternat Babylon divini inſigne furoris
Exemplum iamque uſque labat, loeeque reponit
Egregios animos æquataque pectora cælo.
Turpiter illa thorum vitalis operata hymenæis
Prodidit, & reges ad furta incesta vocavit,
Mater adulterij, cui quondam & gloria formæ,
Et caſti fuerat laus non ingrata pudoris,
Nunc caput inſanum triplici redimita corona,
Veſtibus auratis, & tincta murice palla
Sublimis vehitur, divumque in honore locatam
Reginam mundi reges utrumque ſalutant.
At pater omnipotens fraudes exoſus iniquas
Infandam miſeræ meditatur ab æthere peſtem.
Non illam Reges pacti mercede cubilis
Salvabunt, fruſtraque volent contendere cælo,

Exul, inops errabit, egens hominumque fugiet,
More latens famulæ, nec terris tuta nec alto,
Hau quantum regno Babylon mutata priori,
Cum vires divum, et cæli penetrabile fulmen
Assimulabat ovans, date tympana, tollite palmas,
Cantemus merito Babylonis funera versu.
Flete graves casus tumidum qui navibus æquor
Sciditis, et fulvum mutatis mercibus aurum,
Qui teneres gemmas, et vestes syndone textas,
Ostrumque, et byſſon validis, pictosque tapetas,
Et Parios lapides, æraque et pondera ferri,
Unguentum, et succos multum fragrantis amomi,
Et præstans vinum, pretiosa inventa Minervæ,
Munera telluris, inventa hominesque coemptos,
Quorum navigiis dives Regina superbit,
Ibimus ac gelidum plorabimus ante feretrum,
Vos ferte exequias cineri, mæstæque cupressi
Stent circum, et longo ducantur funera pompa,
Prævius heu Sathanas nigrantis indutus amictu
Apparet instructos ignes, gaudebit Avernus,
Lætior et tristi Cocytus mugiet unda.

Flete graves casus qui splendida sceptra tenetis
Magnanimi reges, vestros quos illa veneno
Infecit, inque suos caecos pellexit amores.
Saxea cum moles spumosum missa sub aequor
Ima petit casu rapido, neque redditur ultra
Aethereis auris, iacet alto gurgite mersa:
Sic obscaena ruat meretrix, neque tollere lapsam
Ultra se poterit, quae nunc sub tegmine regum
Torva, inflata sedet, gemmis praedives et auro.
Forte in eam factis, regno quos illa potenti
Pressit, et immeritos opibus multavit amicis,
Cum male composito numerarat gaudia luxu,
Fortunaeque iniquam rebus nocuerat amicis.
Una illi interitum et saevos ferat hora labores,
Inque sanguine necem, et luctum experiatur amarum,
Gaudia dedisset posthac, nox nulla faventum
Praecinat, at tristi mutabit iubila fletu.
Et timidum validis violento flumine nautam,
Luctantem ventorum alis, portusque petentem
In fluctus referunt venti, cum acrior Eurus
Aspirat, Boreas contra tunditque fremitque
Immitemque rapit: Sic sors adversa repellat

Fortunam, quæcunque suis miserata ruinas
Fulgebit, sensimque manu labatur inerti,
Spectabit cælum, clamorem sidera tollat,
Nunc meretrix demum sentit facta improba sentu
Haud sine lege Deum, sacro quia sparsa cruore
Ultrices diris maculavat cædibus aras.
Hæc adeo extremæ prænuncia signa diei,
Humano quæ non studio natura negavit.
Cætera quæ penitus summis abscondita fatis,
Scire datum nulli, nullis exercita curis
Mens potis arcanas divorum inquirere leges.
Hæc ubi fatales absolvant omnia cursus
Judicium accelerans descendet ab æthere Christus
Falce sua missus divinam cogere messem,
Tunc et cælestis replebitur area fruge,
Et mixtas segeti lappas loliumque recidant,
Congestum in fasces, æternoque igne cremabunt.
Ergo operam nostri dabimus, semperque futuræ
Securos pœnæ in multam producere noctem
Tantus amor somnos? heu mens humana nefandis
Oppressa in tenebris, quamquam prænoscere fata

Creditis? et causas potuisse aperire latentes?
Hora latet certe, sed qualibet hora putanda est
Judicio decreta Dei, cum incertius illa
Sit nihil, at nihil est aeque praesentius illa.
Quanquam alijs magis est caeli variabile numen
Astrorumque habitus vidi, penitusque vocasum est
Praemonstrat finem natura et conscius aether.
Æstiuo cum ficus protrudit palmite gemmas,
Cum caput alticomum vernanti fronde coronat,
Primos intexens flores, coepitque virere,
Haud dubijs iam tum signis gaudere colonos
Imperat, et tristes hyemes aurasque rigentes
Usque procul fugat, atque aestates rure serenas
Nunciat agricolis: certo sic ordine rerum
Mutantur vertuntque vices, his pontus et aether
Legibus utuntur, sic mundi secula certis
Clauduntur numeris, et certo fine feruntur.
Fors quae nostra aliam fuerit fortuna requiris,
Arbiter ingentis ~~[illegible]~~ # cum vertere mundi # formam
Venerit, expletasque hominum cognoscere vitas,
Dilatamque diu damnatis moverit urnam.

Accipe quæ sacris alibi ſunt prodita ſcriptis,
Hæc tibi monſtrabunt, quæ tum induſtria, quæ tum
Deſidia hominum fuerit: Bis quinque puellæ
Expediunt cultus ad tædæ feſta iugalis,
Ferre pedes ſimul, & venienti occurrere ſponſo,
Pars fatuæ, pars prudentes, curſuque citato
Tranſmittunt campos & picta coloribus arva.
Interea ſtudio feſſos ſpacioque viarum
Illabens oculis molli perfuſa ſopore
Demulcet requies animos, nox humida curſus
Iam voluit cælo medios, & plauſtra ſupino
Vix piger annitens vertit temone Bootes,
Fama puellarum trepidas allabitur aures,
Sponſus adeſt, ſonuere lyræ, clangorque tubarum
Signa ciet, lateque exultat tibia flatu,
Sponſus adeſt, ite ite viro, & producite pompam.
Nec mora, conſurgunt media de nocte puellæ,
Et tenerum cingunt feſto velamine corpus,
Ornatæ gemmis pectus, ſuraisque decoras,
Tum ſuccum expediunt lychnis pinguemque minervam
Quos animus maior tenet, & clamore ſecundo

Prudentes abeunt, Regique occurrere gaudent.
At fatuae lychnis crassa nigrantibus umbra
Luctantur fumo ingenti, sine viribus undant
Lampades, et tenui rutilant sub nube favillae,
Iamque adeo absumptum fumus devicit honorem.
Illae quid faciant dubiae, quo dedecus ore
Non tantum excusent, dum nutrimenta sorores
Solamen facibus rogitant, precibusque negatis
Palladios abeunt pretio reparare liquores,
Haud reditus gnarae, sonuerunt signa, tubaeque
Interea, et celebri sponsus sese agmine profert.
Obvia turba ruunt, et laeta voce salutant,
Ac studio ardenti sponsalia sacra frequentant.
Inde procul longus defertur ad aethera clamor
Gratantum Regi thalamos, linguisque faventum.
Ille choro socium stipatus gestit, et aulam
Regali instructam luxu, dapibusque beatis
Intrat [illegible] in multam ducit convivia ~~lucem~~ noctem.
Interea -- ~~At foris~~ obiecto clausi stant obice postes,
Intempestivo ne quisquam ad gaudia sero
Irruat, ad dictam qui non convenerat horam.
Ecce autem dum laeta fremunt regalia plausu

Laetaque dispositis libantur pocula mensis,
Adueniunt fatuae, foribus cum limine iunctis,
Instructae facibus tardis, at ferrea frustra
Janua pulsatur, tectis secedite nostris
Sponsus ait, nec enim clauso qui limine serus
Ignotusque uenit, nostro admittatur honori.
Sic qui sera nimis tutarit uestigia Christo
Obuia, securus tandem tardam, oleoque carentem
Lampada protulerit, tunc cum caligine mundi
Et caeco umbrantem nox atra inuoluet amictu,
Ille alios caelo frustra spectabit ouantes.
Vtque aliquis diues rerum, diuesque repostis
Faenore perpetuo nummis, cui plurima curae,
Et passim terraque marique negocia tractat,
Si fors illum alio sua res immensa uocarit,
Committet seruis rationes rite gerendas,
Mutandumque aurum mensis et faenus agendum,
Vt grauis absenti pariat usura ~~semisses~~ decimas
Inferat, ~~aut~~ duplici surgat sors improba lucro.
Atque alij studio incumbunt, et faenore nummos
Accumulant, mensae inuigilant, saepeque recantes
Debitor usuras renouata sorte reponit.

Ast alius rebus non aeque gnarus agendis,
Immunisque operae, et dum lusurus avarum,
Abscondit sortem, et sterili defodit in arvo,
Ut male commissum reddendi proferat aurum.
Ille ubi deinde redit, nummos cum foenore poscens,
Quos habuit servos augenda sorte fideles,
Laudibus attollit, claroque ~~adscribit~~ + honori, + adscribit
Compensans magna exiguum mercede laborem,
Milliaque argenti credens aurique talenta.
Ignavum servo, domini neque moribus aptum
Sublimem rapit, ac manibus post terga revinctis,
Compedibus vinctum tenebras demittit in imas.
Taliter omnipotens cum scandat Christus Olympo,
Depositum fidei repetet, sortemque reposcat:
Scilicet unumquemque suam, frugemque reposcat
Foenoris unumquemque suam, quo quisque decorem
Virtutis studio solers ornavit, et aurum
Commissum haud sterili cumulaverit impiger usu.
Ah miserum si quem nec ipsi cura fatigat,
Munera per plano respondent credita fructu, sensu
Exclusus caelo deget caetuque beato.

Si mihi nunc essent linguæ centum, oraq centum,
Ærea vox, durumque diserto in pectore ferrum,
Non tamen eloquio maiestatemque verendam
Judicis, ingentemque metum, ingentemque laborem,
Ac miseras hominum possim comprendere curas.
Expectata dies aderit, cum nube serena,
Sive ea Phœbeo radiet percussa nitore,
Seu face nocturna, Crux sacra, notabile signum
Fulgebit, pariterque Deus per inania cœli
Iride provectus pavidum descendat in orbem
Arbiter omnipotens, quem circum flamma coruscans,
Fulguraque, ⁊ volucri nymbosum turbine fulmen.
Attonitum fugiet cœlum, vaga nubila volvent,
Et tellus imis penitus tremefacta cavernis
Subsidet, supero maturans se pondere mergi.
Ipse etiam Oceanus præsagis fluctibus horrens
Excutiat sese, ⁊ pontum fundo eruet imo,
Altaque terrarum spissis involvat arenis.
Sol aget in tenebras faciem, rebusque negabit
Emeritis lucem, stellæ per inane volantes
E statione ruent, alios iam quærere cursus
Sydera lege nova, terræque insistere credas,

Omnia depascent flammae, simul arduus aether
Ignibus ipse suis, et lucidus ignibus orbis
In cinerem recidant, veluti pro fulmine raptum
Si pater omnipotens radianti pronus Olympo
Immittat terris Solem, simul ille flagrantes
Incendat sylvas, siccatique exhauriat aequor,
Atque unum videas sorbentem cuncta caminum.
Pascetur flammis cum igni machina mundi,
Sordibus atque suis uno purgabitur igni,
Ut nitido similis renovata nitescat Olympo:
Non aliter quam cum rudis indiscretaque massa
Argenti fornace liquens aerisque recocti
Uritur, et purum socio fluit igne metallum.
Buccina mox autem stellanti concita coelo
Horribili terras implebit et aethera cantu.
Illam etiam Eoi tumuli, cineresque Sabaei,
Si quis et ad nigros nobis procul accubat Indos
Audiet, et si quis gelidas procul algeat ad arctos.
Illius horrentes sonitum fastigia montes
Summittent, iuga deiicient, ac turbinis instar
Aërias quondam motantes rupibus Alpes,

Incipient patulas alio traducere syluas.
Tum septemgeminis delatus in aequora linguis
Nilus ad australem conuerso flumine pontum
Refluat, atque ignes metuens sub sole calenti
Incertusque sui qua currat origine Ganges
Ad Scythiam flectat trepidans acresque Gelonos.
Turbidus ipse autem et densatus nubibus aër
Hinc coeli motum et fractos mirabitur axes,
Ac discurrentes nullo tantum ordine stellas.
Ast homines perculsi animis formidine magna
Stabunt attoniti, rerum nouitate, pauentes
Terrificumque tubae sonitum, undique fragorem,
Surgentes tumulis cineres, terramque tremantem,
Et non assueto pallentem sidere Solem,
Naturamque noua prorsus se lege mouentem:
Atque aliquis tanto rerum in discrimine mortem
Expetet, immittique undis, aut hiscere terram,
Ignotaue manu, propriove occumbere fato,
Si qua Dei praesens iram exuperare potestas.
Quin etiam summa reges de laude beati,
Gloria quos ingens auexit ad alta locorum,

Anxietate animi nimia, rerumque futuro
Confecti mærore, & quæ sibi conscia mens est,
Sub latebras fugient, mutabunt arcibus antra,
Optabuntque tegi saxis, sic corda sinistras
Ibunt in curas, & fata instantia voluent.
Dum metuunt, aderit Judex, tuba martia clanget,
Et loca replebit sub utroque jacentia Phœbo.
Illicet assurgent quæ dudum corpora terræ
Condita sunt, iterumque sua se palle sub auras
Attollent, eadem facies, eadem ora redibunt,
Ossa eadem, sua membra eadem, licet omnia flammis
Perdita sint olim, licet omnem sparsa per orbem
Ossa locis iaceant, licet alto in flumine mersæ
Reliquiæ lateant, fatorum is vertitur ordo,
Ipse cinis membrum fiet, mirabile dictu,
Accrescatque suæ parti, simul ossa recurrent,
Florebitque novum integra compagine corpus.
Quod licet humano sensu deprendere non sit,
Efficiet solo divina potentia verbo.
Sunt eadem priscis quandoque relata prophetis,

+ Hebradesque sub Assyrio cum dicerat anni,
Qua Babylon celsis tendebat in aethera muris,
Ista prius vidit, visa accepere minores.
Campus erat spaciosus, et omni ex parte patebat
Maximus, a membris functorum atque ossibus albens,
Ossa procul spacio ingenti dispersa iacebant,
Defunctum gentis Isacidum, plorata propago.
Hic ubi caelestes monitus, vatisque loquentis
Iussa tulere Noti, prostrata cadavera campo
Vitam ut conciperent, et pelle induta recenti
Erigerentur humo (sunt tanti oracula vatum)
Fit sonitus, tenuique volarunt murmura vento,
Qualiter horrescunt a primo caerula flatu,
Cum nondum incubuit Boreas, et turbida nondum
Nubila cinxerunt atra caligine caelum.
Ossa remiscuntur vario commota tumultu,
Quaeque suum corpus repetunt, peragrare videres
Membra per arentem campum et concurrere membris,
Donec ut ille viri renovato corpore starent,
Antiquum gentis Israel, et flamine [illegible]
Spiritus immisso membris venit, illicet ipsi

Tolluntur terris, uiuasque iterum sub auras
Viue homines, iterumque priori luce fruentes.
Sic eadem nobis iterum data uiscera carnes,
Hanc carnem, hos uultus, oculosque, manusque, pedesque,
Vt soluuntur humi, aut lento torrentur ab igne,
Sic defuncta suis consurgent corpora membris.
Possunt plura etiam dubitanti signa referri,
Si quis ab humanis discat coelestia rebus,
Christus ubi rigidam soluisset in arbore uitam,
Transieruntque loco rupes, et plangeret aequor,
Plurima functorum conspecta cadauera bustis
Surgere, et attonitam ferri clamore per urbem.
Quin et praeteritos numerauit Lazarus annos,
Qui bis defleri potuit, bis linquere Solem,
Atque alij superas reuocati in luminis oras.
At qui uitales auras et sydera cernunt,
Per magnum uocis ignari rapientur inane,
Sistunturque Deo, non illi lumine cassos
Praeuertant, ueniuntque pari super aethera passu.
Haud omnes etenim terra condemur opaca

Verum omnes magnum revocabimur ante tribunal,
Cum tuba terrifico terras premat horrida cantu.
Nam ne fors animus dubium, neu credulus error
Ignarum capiat, quanam ratione quod instat
Conferre possit, paucis adverte docebo.
Principio Sator omnipotens, idem omnibus auctor,
Cum primum aetherei fundamina maxima mundi
Composuit, terrasque una pontumque lavavit,
Cum genus undisonum natum et Neptunia monstra,
Et tandem inciperent terrae cognoscere Solem,
Humanos solers artus, informia membra,
Educebat humo, spissaeque innixus arenae
Terrenos supera descripsit imagine vultus.
Mens autem melior caelo deducta sereno
Pars hominis, pars ipsa Dei, caelestis origo,
Intus agit sensus, totamque infusa per artus
Exercet molem, et fragili se corpore miscet.
Hinc olim caelum et superas agnoscimus artes
Inventi, et procul obtutu gaudemus ovantes,
Quam Deus impressa reliquit imagine lucem.
Quamvis prima lues, et multum noxia tardant
Corpora, terrenique artus, moribundaque membra.

Sed nunquam obtusos animalia cętera sensus
Expediunt, nec eis fas ęterna tenere regna,
Communem lucem, atque aurę simplicis haustum
Concipiunt, nec eis sensus post funera restant,
Vno eodemque modo corpusque animusque recedunt.
Mens ęterna manat nostro quę corpore fusa
Diuinos ortus, diuinę lumina lucis
Participat, diuumque trahit per membra vigorem.
Nec mirum si pars etiam immortalis inesset
Corporis, et nunquam fatalia munera nosset,
Quod diuę penitus foueat vis insita mentis,
Ni primas ultro leges et stricta Tonantis
Spernere terrigenę maluissent iussa parentes,
Et mortem terris fatumque inferre merendo.
Hinc nos, supremo cum lumine vita relinquit,
Primęuum luimus scelus, infectamque necesse est
More alio prius in tumulis inolescere massam,
Atque nouo penitus se corpore ferre sub auras.
Interea latitant animę, sedesque reuisunt
Ęthereas, donec completo temporis orbe
Concretam exuerit tabem lacrymabile pondus,

Atque illæ incipiant in corpora velle reverti.
Nec vero ſi quam ferrum aut ferus ignis adedit,
Membra viri porriciant omnes commiſſa per agros,
Aut cinis ingenti ſpargatur in aëra vento,
Sub terris aliud corpus, ſeu altera membra
Induere, atque novo credas de more creari.
Quilibet ætherias, quod erat, cum duceret auras,
Corpus habebit idem, pura ſed morte novatum,
Purgatum ſcelere, et vivis virtutibus auctum.
Nunc etenim aſſiduis agitatum caſibus hæret,
Triſtibus exhauſtum morbis; vitijſque, necique
Expoſitum, innatis nunquam ſanabile curis,
Jam creſcit, decreſcit idem, potuque ciboque
Indiget, et vigilat, vigilata luce quieſcit,
Lætatur, mæret, ſudat, ſitit, eſurit, alget.
Ac licet elatum cælo ſe iungere certat,
Incaſſum capti lapſu defertur inani,
Immiſſumque animæ pondus, curiſque volutat
Sollicitos ſenſus, pravæque libidine carnis
Impedit æternam mentem, venturaque ſpernens
Non ſinit æthereas hominem conſcendere ſedes.

Ast ubi se tolleret mæstis caro tecta sepulcris,
Integra, nullius uitij de labe notata,
Longe aberunt tristisque lues morbique sequaces,
Membra necem ratu tum dediscent posse uereri.
Qualiter æthereum Christi de marmore corpus,
Viuus ubi superas busto remeabat ad auras,
Per lapidem obstructum, per uastam in limine molem,
Perque foras penetrans membris pernicibus ibat,
Talis erit caro nostra: suo sed corpore Christus
Surgit, et immissa traiectas cuspide palmas
Ostendit, fossosque pedes, pectusque cruentum,
Corpore nos etiam, quo carpimus aëra, eodem
Surgemus, corpus tantum renouabitur istud,
Et simul æternis fulgebit comminus astris.
Ordine sic generis galida quasi morte renati
Perpetuam induimus faciem, uiuosque uigores,
Ignarum mortis corpus, uitaque beata
Iam ualet assuetum, et rapido uelocius Euro.
Arida cum primum mandantur semina terræ,
Non enata prius Cerealis floret arista,

Quam glebae impressum semen computruit arvo,
Tum demum species sumptum, et virtute recenti
Exilit, et multo tandem se foenore prodit.
Condimur in tumulis per multa pericula vecti,
Polluti vitiis, quos tot discrimina mortis,
Tot casus agitant fortunae mole subactos:
Surgemus integri, materna labe refecti,
Florentesque nova virtute et viribus aucti,
Excitaque redit membris nova vita sepulta.
Crystallum veluti penetrat vis ignea Solis,
Omnia transibit terrena peste solutum
Corpus, et ut radiis fulget Titanius aureis,
Stelligera patris aeterni radiabimus aula.
At veluti stellis fulgor non omnibus idem,
Alteraque alterius praecellit luminis lumen,
Sic aliis alii potiore ferentur honore,
Quique graves olim casus subiere ferendo,
Quique sacri vates, et qui sibi sanguine vitam
Hanc peperere suo, cumulata praemia lance
Accipient maiora aliis, quia maior in illis
Et labor et virtus, quia non honor omnibus idem.

Nec tu, quos forsan Regum fera facta secutus
Supplicio immeritam vidisti exsoluere vitam,
Aut igni dare membra, aut alto in flumine mergi,
Nequicquam hanc coeli veris contemnere lucem.
Olim aliud mercedis erit, cum forte vocarit
Processisse animas, & inani munere fungi.
Sin casu vero mors omnia raptat eodem,
Et nulli deflata manent post funera sensus,
Nescio quae miseros solatia digna manebunt,
Qui tantis premimur damnis, tantumque subimus
Curarum, assueti fatis crudelibus uti.
Nam reformides mortem & venientia fata,
Morte labor cessat, tanquam qui fessus iniquo
Curarum stimulo componit membra quieti,
Quando sopor blandis furtim subrepsit ocellis.
Nam veluti is medijs perfusus dulcedine somni
Excitus evigilat, sancti sic morte soluti
Excutiunt vigiles de molli lumina somno.
Hinc ubi divinum conscenderit ante tribunal
Humanum genus, & terra late excitus orbis,
Qui solem rapidum & contraria littora norunt

Quos Boreas, et quos tepido tulit Auster ab axe,
Quique aliter terram subter vestigia carpunt.
Cernere erit primum ante alios ætate parentem,
Tot natos post se numerantem, totque nepotes,
Gestantemque manu fatalis munera pomi.
Iuxta parvus Abel vix primo in limine vitæ
Heu crudele ferens insonti pectore vulnus.
Pone Cain, qui torvus adhuc vultumque minaci
Ingreditur vultu, indignans post fata reposci
Fraternas cædes: aliique ex ordine patres,
Noas pampinea succinctus tempora vite,
Et senior Tarrdes chara cum prole, suisque
Bis ~~[illegible]~~ sero natis numero comitatus Iacob,
Atque sacer Moses, cui sparsos infula crines
Et gemmæ frontem obtendunt, et frater Aaron,
Inde pii Reges, cytharaque insignis eburna,
Psalmographo resonans genialia carmina plectro
Isaides natorum decus inviolabile vatum,
Atque alii innumeri, quos omnes cernere coram
Fas erit, et totum passim cognoscere mundum.
Infantesque illic, qui primo funere rapti,

Et quibus haud licitum partus producere luci,
Magnanimi Heroes, nupta atque innupta iuventus,
Gargarico quot non numerantur littore spicæ,
Quot volucres nunquam vacuas lustrere per auras,
Quot nunquam madidas pontus iactavit arenas.
Atque aliquis turba in tanta cognoscat amicos
Protinus, et cupiet complexu iungere dextram,
Ire gradu, et saltem notis conferre salutem.
Clamantesque alij tollant cum vocibus ora,
Laetantes facti totis tum denique noti.
Ast alios trepido stupefactos pectore Reges
Frigidus horror agat, quo scilicet ista per[illegible]
Numine, quæ rebus nunquam sperare secundis.
Ipse sedens Iudex solio, magnoque verendus
Ore pater, iuxta sacri pars tertia Regni.
Hinc atque hinc coelum trepidum, stupefactaque tellus,
Totaque in aspectu rerum natura tremiscat,
Audire ingentis ventura exordia mundi.
Inde manu valida vinclis ducetur ahenis,
Damnatus Sathanas, horrendum sydera spectans,
Et multum indignans elapsi secula regni.

Hic superis prima faciens ab origine bellum
Auditus patrio est Natum detrudere sceptro,
Et coniurati caelum rescindere fratres.
Hic aliquem ex magno compellans agmine Iudex
Crimina cognoscat trutina librata bilance,
Qui diuina sacri seruerunt dogmata uerbi,
Qui leges et iura deis permissa tulerunt,
Cuique datum imperijs gentes frenare superbas,
Et qui sortiti priuato munere uitam.
Non o non subitum est, non unius ista morantur
Aeuo momenti, magnam defendere causam
Est opus, hinc Satanas, propriae hinc conscia culpae
Intendant litem immensam, primosque parentum
Criminis damnabunt ad quaeque piacula sontes.
Felix qui potuit uitali sorte peracta
Sub lucem extremam trepido in certamine mortis,
Dum fugit exanimus luctantes spiritus artus,
Cristo tuam mortem, tua suauia prendere iussa,
Et secum manes solatia ferre sub imos.
Non illum praesens rapidi inclementia lethi
Mouerit, aut tristi poterit conuellere lucta,

Quin rabidas Erebi fauces, & inania fata,
Fumantesque lacus, strepitumque Acherontis auari
Euolet, ac casus uictor descendat in omnes.
Vis etiam arbitrij seriem, atq nouissima uerba
Iudicis ætherei, vocemque audire Tonantis,
Cum uitas hominum, & uarians determinat æuum?
Sit mihi fas prædicta loqui, sit numine certo
Pandere uesanis non exaudita Tyrannis,
Et uix dum tenues scrutantum obeuntia sensus.
Namque ouibus pastor teneris cum segregat hædos
Ut dextra disponat oues, hædosque sinistra:
Sic Iudex populos omnes omni orbe coactos
Secernet, dextraque alios aliosque sinistra
Constituet, tum spes inter mixtumque timorem
Talibus ad dextros attollet uocibus ora:
Huc agite æternæ sperata ad gaudia uestra,
Quos ego nascentis iam tunc ab origine mundi
His statui mecum pariter succedere regnis.
Fas fuerit, qui me miserati in rebus egenis,
Digna pijs dantem laudatis præmia Christum,
Vos mea pauperies mouit, cum lustra terentes

Inflammata sitis linguam vix solverat ori,
Longaque solarer nullo ieiunia victu,
Pane famem, dapibusque famem relevastis opimis,
Fonte sitim, memini siquando nudus oberrans,
Ventorumque minas, et frigora passus, et imbres,
Debita tum nobis fuit huius gratia vitae,
Cum moritura gelu texistis corpora panno,
Saepe iter immensum carpens sub noctis viator
Latronum metuens montanarumque ferarum,
Susceptus vestris subij penetralibus hospes,
Vos aegrum, infamem, varijsque laboribus actum,
Invisum terris, squalentique ulcere plenum
Consueta fovistis ope, cum carcere clausus
Damnarer, rigido subiturus iudice mortem,
Immeritam mortem, solatia dicere clauso,
Et mea non puduit comitari funera planctu,
At si sors rebus tantum affulsisset acerbis,
Ipsa in morte etiam fueram sensurus amicos.
Illi laetitiae attoniti tum talia reddant:
Christe salus mundi, meritis sine gratia nostris
Stat tua? vel quonam venit haec clementia facto?

An te unquam miserum, pressumue siti fameq;?
An te unquam nudum aut exhaustum casibq istis
Vidimus, afflictam solati munere uitam?
Ille autem: Si quid misero rerum creditur ulli,
Illi uel minimo, benefactum credite Christo.
Post ea compellans horrenda uoce sinistros
Consurgat: Stygios at uos discedite manes
Indigni uita, indigni qui sanguine nostro
Nequicquam fuso. Sathanam nouere parentem,
Ite sub infernos Stygium genus ite sub ignes,
Cum uobis Sathanaeque duci, Sathanaeque manipli[s]
Aeterno luctu aeterna sub nocte luantur,
Praemia quae uestris ueniunt iustissima factis.
Qui neque mendicum dignati munere paruo,
Instantes opibus tantum, curisque nefandis,
Nec me, cum sitiens languenti uoce rogarem,
Brachia tendentem liquidas duxistis ad undas,
Defessumque pedes tecto succedere passi,
Undaque nec uili tersistis corpora ueste,
Nec manus illa fuit captiuum accedere saltem,
Inuectum tenebris, et iniqua clade grauatum,

Ite sub infernos Stygium genus ite sub ignes.
Illi prostrati dictis, trepidoque pavore
Confusi ~~potuerunt~~ ruere et vix ora attollere contra:
Christe quis afflictum te, quis conspexerit aegrum?
Aut opis humanae, nostraeque salutis egentem?
Nam tua si nobis conspecta fuisset egestas,
Haud tibi clausa foret nostrarum copia rerum.
Rex super: at non hos dura quos morte redemi
Iuvistis nostro nobiscum sanguine iunctos,
O rerum ingrati, nunc vos manet ignis ingens,
Et sero in mortem delata piacula culpae.
Sic fatus patrio incipiat succedere caelo,
Annuat aetherio Genitor sublimis honore,
Et pariter concors divini numinis Aura,
Magnus ut unanimi nutu subsistat Olympus.
Tum vero ignivomum reprobi mittuntur ad Orcum,
Qua sine more urgent poenae, luctusque, pavorque,
Continui gemitus, timor, et suspiria, et angor:
Culpa mali cordis, pulsataque pectora curis.
Vel nisi clamor inest ululantum et dira gementum,
Ima quibus circum lamentis terra resultat,

Et Stygij resonant pulsati fletibus amnes.
Non illic Tityus violando viscera morsu
Dat lanianda avibus, nec poma fugacia captat,
Nec petit infidus fugitivas Tantalus undas,
Non vagus Ixion spacioso voluitur axe,
Et quae plura canunt insano carmine vates,
Sed si quid peius dici queat, haec quoque si quis
Credat, erunt nulla tantae sub imagine poenae.
Nox ibi perpetua est, cruciat gravis ira deorum,
Crimina perpetua, et sudanti pectore morsus
Continuant, magnoque resurgunt agmine plagae.
Quid tunc mentis erit miseris, qui morte perenni
Quotquot in aeternum ducent saecula tempus
Fine dabunt dempto poenas? ibi pectoris ultrix
Tisiphone, trepidaeque astant luctamina mortis.
Aspicis ut dives medio suspirat Averno,
Flammantique lacu tollens ad sydera vultus,
Lazaron aetheria suspexit in arce sedentem
Abrami patris in gremio, cruciatibus aeger
Hoc saltem rogat, ut tenuissima guttula fauces
Imbuat arentes, vix linguam verba sequuntur,

Tanta miser patitur, sed non est copia uoti,
Nam tenebras uastus cælo secernit hiatus,
Et quemcunque semel rapit atri ianua lethi,
Non redit ad superos, manet æternumque manebit.
Illic & natalis uenerati numina noctis,
Cuique manus auidas fraterno sanguine tingunt,
Qui sacra confessi blasphemant numina Christi,
Coniugiumque ausi cælo uiolare nefando,
Carmine conati deducere sydera cælo,
Sollicitare suis & uertere corda uenenis,
Qui precio leges fixere, emptaque clientes
Fraudauere suos lingua, solumque repertis
Incubuere opibus, spesque innauere caducas
Addicti flammis æterna piacula pendunt,
His neque uiuendi spes est, neque pectora uermis
Deficit arrodens, neque mortis copia præsto est,
Nec diras faciet finem mors altera pœnas.
At Christus sancta pariter stipante caterua
Intrauit, patris cælestia limina regni,
Assumetque pios sceptris, cæloque locabit,
Gaudia quæ nullo sensu concepta, nec ullis
Incurrere oculis, nullas uenere sub aures,

Quanta nec humanis unquam sunt edita linguis,
Depascent, plano sumentes omnia voto.
Æternum vivent coelo, versabitur illic
Angelicos inter coetus turbamque beatam
Nequitijs exutus homo, semperque videbit
Divinam faciem et iucunda luce fruetur.
Cessabunt oculis lacrymae, tristesque ululatus,
Inclytaque aeternae florebunt ocia pacis.
Aurea nunc iterum sed mundo ignota priori
Secula parta pijs coelo peraganda redibunt,
Non erit atra fames, non ardor Solis aduret
Frigora non nimia premant, Agnusque ~~Tinans~~ paternus
Quas salvavit oves vivas deducet ad undas.
Quippe novum coelum et nova terra videbit orta,
Machina quando prior flammis atque igne novata est,
Et mare caeruleum ponto nova brachia tendet.
Cernere erit sanctam fabrefactis moenibus Urbem,
Undique distinctam gemmis, auroque coruscam.
Qualiter equinomo cum Phoebus in aere refulget,
Cum neque tempestas coelo, neque nubila luci
Ob[redacted]ant, erit haec Urbis fulgentis imago.
ner

Æquati cælo muri, & splendentia longe
Summa repercusse collucent culmina sole.
Sex portæ, totidemque, adversis turribus astant,
Aurea de puris surgunt fundamina gemmis,
Murorum facies fulgentis iaspidis instar
Irradiat, quoties rutilanti includitur auro,
Quam procul Eoo quærunt in littore nautæ.
Ignea castra tenent muros portasque patentes,
Portas Isacidum duodeno nomine dictas,
Mille patet stadijs, & parte æqualis ab omni
Marginis turritis incingit mœnia fossis.
Non illam pulso nocturni sydere cæli
Illustrat rutila consurgens lampade Phœbus,
Nulla per obscuras terræ revolubilis umbras
Luna vago reparat crescentia cornua motu,
Ipsa suum per se solem sua sydera novit,
Huius ignotæ ducuntur luminis gemmas,
Illic & clari Regum memorantur honores.
At procul & tenebræ Stygium removentur Avernum,
Et procul immundæ sordes, actumque malignis
Dedecus a maculis abluitur sanguine

Hæc est illa domus, riguo quam ductus Olympo
Fons illimis aquæ vitridis argentans undis
Proluit, et læta campos uligine complet,
Unde sacri passim ducuntur fontibus amnes,
Perque novas undant plateas et strata viarum.
Hic et felices Sylvæ, lucique silentes
Fortunatorum nemorum, hic lætissimus æther,
Et faciles auræ Zephyro motante susurrant,
Hic omnis viridi campus se gramine vestit,
Riparumque thori, et prata recentia rivis.
Cælestes animæ lucos et flumina circum
Exercent pariter choreas, et carmina dicunt,
Atque alij densis nemorum spatiantur in umbris,
Quà sese fluminum propter sacra robora tollunt,
Robora perpetuæ florentia munere vitæ,
Qualia divinus quondam paradysus habebat,
Quorum cælesti distillant nectare rami,
Felices rami, et morbis medicantur anhelis.
Contendunt alij ludo, quibus una voluptas
Aut campum cursu, aut fluvios tranare rapaces,
Quæ ~~fuit~~ apud superos multo lætatus amore

Gestijt, illorum post mortem gratia tangit.
Ast alij aetherios orbes, Solisque meatus
Ediscunt, studio intenti, quae fulminis aura,
Estusque, pluuiaeque, et agantur frigora venti.
Est locus aerigeri supra flagrantia mundi
Sidera, quo Genitor cunctorum despicit orbem
Dispectat, mortale genus per fata coërcens,
Tectum augustum, ingens, stellantis Regia caeli,
Atria clara uocant superi, quâ Trina Tonantis
Stat sedes fulgore micans, et pernia nullis
Luminibus, neque sera vibrant ibi sydera noctem,
Nec Sol cunctorum radijs irrorat Eois.
Cernitur hic ordo rerum, penitusque repostae
Apparent causae, et ferrato in limine Fatum,
Quicquid ab aeterno est immota lege ligatum.
Tali intus tecto spatiosa uolumina caeli,
Stellarumque uagos latè mirabimur orbes,
Cuique diu terris multo sudata labore
Vix aliquo potuit mens aegra attingere captu
Plenius occurrent oculis, cernemus opacae
Incertam Lunae faciem, Solisque inaequales,
Suppositaeque infra mundi speculabimur arces.
Hic alijs alij passim iactante caterua

Stipati notas olim narrabimus Urbes,
Volvemusque iterum primis anteacta diebus,
Quaeremusque ultro veterum quae gesta parentum.
Sanctus Adam primos narrabit in ordine lapsus,
Qui status inceptor vitae, et Deus optimus illi
Saepius astiterit, circumludentibus ipsum
Flammigeris animis, et Lucifer ignavus olim
Aggressus Superis infandum intendere bellum,
Quae sibi narrarit mundo confecta recenti,
Tristia solatus serorum fata nepotum.
Ast alij expertem fati, lethoque negatum
Stipabunt Henochum, magnoque ferentur honore,
Et pars gaudij erit voces audire loquentis.
At sacer et sacris redimitus tempora gemmis
Colle sacro Moses sibi visa ingentia pandat,
Arcanos aditus rerum, tumulumque latentem.
Sic intra caelum iuncti versabimur una,
Multorum vultus notos atque ora tuentes;
Et quos tanta viros celebravit fama virorum.
Atque aliquis pontum spectans terrasque iacentes
Protinus optabit desertas visere sedes,
Antiquasque domos lustrare, urbesque silentes,
Quo mens alta volat, rapido se corpore sistet.

Qualis in aſpera delatus ſpiritus aura
Mole ſua levis, et ſurſum tolerante tulit ſe,
Taliter aethereo volitabunt corpora motu.
Haec arcana tenus ſecli memorata futuri,
Quantum homini promiſſe datum, non omnia ſeſe
Terreno expediunt ductu, nec ſit mihi certum
Dicere quae rerum facies poſt funera tanta
Emeritum excipiat mundum, quae forma locorum,
Diverſosque habitus coeli, terraſque recentes
Scribere, et arcanos ſuperum recludere fontes,
Cum denſa penitus reſeant caligine preſſa.
Haec tantum et ſi quae melius ſe forte dediſſent
Carmine ſufficiat tenues vigilaſſe camoenas,
Dum procul obſcuro captamus nubila ſenſu.
Caetera ſecreti novit Deus arbiter aevi.

Finis Meditationis de extremo iudicio.

M. Casparis Schutzij Isleuienſis Panegyris

In ſolenni promulgatione Priuilegiorum Academiæ Regimontanæ.

Ad Albertum Seniorem, Pruſſiæ Ducem.

Muſæ Caſtalides, Muſæ quibus inclyta cordi
Facta Ducum, et memori Reges tranſcribere famæ,
Ferte pedem, viridis ſeu vos iuga frondea Pindi,
Seu vos Theſſaliæ lucos, et mollia Tempe
Forte iuuat legere, et Phœbo variare coronam,
Ferte pedem, et noſtri ſolennia feſta Lycæi
Carmine perpetuo veſtris inſcribite lauris,
Carmine quod noſtri poſſint meminiſſe nepotes.

Tu quoque praesentis merito Dux maxime secli
Huc ades, hoc proprium manet te principe munus,
Sub quo felices statuant sua signa Camenae,
Pro templis, arisque suis, sacrisque parentum.
O quo te dignum tollam in praeconia famae
Carmine? Virtutes dicam, Martisque trophaea,
An quae pacificas fovet indulgentia Musas?
Scilicet indomiti post tot discrimina Martis,
Quo tua te stantem fortunam impellere virtus
Iusserat, et gentem imperio frenare superbam,
Haec tibi cura prior, posita cum cuspide Pallas
Admonuit, quae fida comes bellum inter et arma
Haerebat lateri, satis est satis, inquit, et armis.
Virtutique datum, tu ne qua fidere regnis
Incipe, quam Musas recidivaque sacra reponas,
Musarumque comes rerum pax optima regnat,
Cuncta tibi teneris pubes assurgat ab annis
Hoc agere, et doctas animus transire per artes,
Sic regere imperio populos Alberto monente.
Ergo Borussiacis ubi primum condita campis
Bella fuere, siluere tubae, rediere Camenae,

Et Deus Aonio extulit se vertice laetum.
Ergo ades & ceptum pariter decurre decurre laborem,
Non ego te ingressum per longa exorsa tenebo.
Tempus erat quo libra diei discrimina noctis
Æquarat, quantumque adimit de sole diurno
Lux minor, hybernis tantum donaverat umbris.
Iamque exorta dies coelo removebat Eoo
Sydera venturum praecedens altera mensem:
Cynthius aëria Parnasi constitit arce
Phoebus, & Arctois deflexus lumina terris
Protinus astantes compellat voce Sorores:
Mensibus exactis ter sextus voluitur annus
Pierides Musae, ex quo nobis hospita sacra
Sacra deosque dedit posito iam Marte penates
Albertus princeps, divum genus, inclyta qua se
Attollunt late regalis culmina Montis,
Et sparsas bello iussit reparare ruinas.
Addidit egregios in magno munere honores,
Iuraque divinis haud unquam indigna Camoenis,
Ingenii obsequium, nam quisquam nescius erret
Iam docto relegenda dabit sua iura Lyceo,

Quoque modo adductis donaverit ocia Musis,
Nos quoque praesentes, ut quid sine numine vatum
Possit agi, novimus, erunt tamen haec quoque curae
Caelitibus, nec te Dux inclyte talibus orbis
Nequicquam summo Genitor despectat Olympo,
Ergo age te et nostram pariter tendamus ad urbem,
Ore favete omnes, et cingite tempora ramis.
Dixit, et ingressus medium sese intulit Heros,
Insigni iuvenis forma, mollique fluentem
Fronde premit crinem fingens, atque implicat auro,
Tela sonant humeris rutilanti inclusa pharetra,
Quam soror aurato dederat Latonia fratri.
Qualis ubi hybernam Lyciam Xanthique fluenta
Deserit, ac Delum maternam invisere gestit.
Musarum quam pone subit venerabilis ordo,
Et laetae studio ardenti sua sacra frequentant,
Exercent aliae cytharas, et pollice fila
Intendunt, aliae numeris ad verba vocatis
Ingeminant, sed cuncta regit vocalis Apollo.
Tum vero attonitos Faunosque ferasque videras

Mirari, & lucis passim descendere nymphas,
Illae autem laeto resonabant ania cantu,
Respondent Syluae, & placidi in conuallibus amnes.
Ventum erat ad ripas, uirides ubi Pregela campos
Perluit, & multo fossum se flumine desert,
Quando laetos cantus dulcesque sub amne susurros
Miratus pater undisonis caput exerit antris,
Utque Deum uidit ripas & prata legentem,
Extemplo agresti uelatus arundine frontem
Obstantes dimouit aquas, ac talibus infit:
Ut te magne parens, ut te, comitesque Sorores
Accipio agnoscoque libens, quis tam mihi Diuos
Praesentes tulit? & tanto me munere dignum
Horrentes inter fluuios & frigora ponti?
Quod te per coeli iucundum lumen, & istos
Oro summe Deum lustras quibus omnia uultus,
Seu quid terra latens, seu quid Styx ima tenebris
Occulit, hospitium ne dedignaueris amicum,
Ni syluae fuerint fors & mea rura pudori.
Quamuis infidi uicinentur plurima Mosci

Infelix turba, & crudeli cognita bello,
Frigida qua canis horret Liuonia campis,
Mosci belligerum gentis atque e stipite natum,
Illi inter syluas duxere exordia primum
Frigoreque arentes cantus: ah si quis amicas
Incolumes properat tanto a discrimine Musas.
Dixit, & acceptos fluuio transmisit aperto,
Illi autem egressi tendebant limina templi,
Huc ubi contiguas fluctu lauat insula ripas.
Iamque adeo ingenti complota sedilia circo,
Et multi passim conferti ad templa ruebant,
Matres atque uiri, studioque effusa iuuentus.
Intrarunt summaque locum tenuere sub arce,
At circum blando spirant unguenta odore,
Senserunt uenisse Deum, stupefactaque corda
Presserunt, tum uox faciles imitata choreas
Auditur, lumenque oculis fulsisse repente
Aspiciunt, summique rubent laquearia tecti.
Interea princeps magna comitante caterua
Templum aduentabat, quam protinus oīs iuuentam

Nobilitas stipat, proceresque ad dicta secuti.
Olli autem studiosa cohors subit obvia longo
Agmine, et augusta clarus gravitate Senatus,
Quique sacras artes et docta iuvamina professi,
Et studiis apti iuvenes, pariterque stupebant
Principis obtutu vultus, gaudibusque salutant.
Tum Rector, cui summa viro permissa potestas
Semestri imperium spacio credebat, et anno
Bis sceptris uno soliti succedere fasces,
Constitit ante Ducem, verbisque ita fatur orsus:
Maxime nec meritis ulli cessure priorum
Dux Alberte, tuae praesens fiducia gentis,
Hospita quod reduces coluerunt tecta Camenae,
Nec turbatur adhuc bello placidissima rerum
Relligio, quod adhuc aras et templa tuemur,
Muneris omne tui est, tibi nos debebimus uni
Quicquid adhuc superest: satis hoc in principe laudis,
Non satis est uni tibi, tot benefacta tulisse
In medium, et veteres sumptu instaurasse ruinas,

Quin urges super, et tamen eam vincere certas,
Ipse ades, ipse tui gratissima festa Lycaei,
Cuius es ipse parens, cuius Autorque ipse,
Nobiscum celebras, quamuis te senior annus
Cura premit, quamuis gelidus tardante senectā
Sanguis hebet, frigentque effetae in corpore vires.
Dive senex, equidem haud reor haec sine numine certo
Consistere, Deus hunc ardorem Regibus addit
Pacificas reparare artes, opibusque fouere.
Non illum nequicquam exercet cura suorum,
Et miseris toties Ecclesia fracta periclis,
Ipse illam veluti materna gestat in aluo,
Infantemque parens fotā tegit insuper ulnis,
Usque grauem vita iam tum tardante senectam
Educat, usque etiam sparsos ad tempora canos.
Concreata suos, dispersa examina, foetus
Singultu volucris vocat ac plaudentibus alis
Sic illam fouet, errantem sic cogit in unum.
Hanc placidi Reges, si fors ea cogat egestas,

Suſcipiant, hanc Reginæ paſcatis alumnam.
Te quoque ſtellantis voluit moderator Olympi
Hunc moram colere, et cœtus nutrire beatos,
Idcirco in tantum ſeros tibi ſufficit annos,
Ne tua præſenti ſolum celebrentur ab ævo
Nomina, ſed vigeant ſub poſteritate futura.
Nam te non unquam nos defenſore ſeramus,
Eſt tibi, ſitque precor natq; qui fortibus auſis
Gaudeat, et patria nolit pietate relinqui.
Non tu illi rigidos violento marte Suecos,
Vincere committas, trepidoſve ad prœlia Slavos,
Et qui ſe raris oſtentat Vandalus armis,
Sed quas bellorum multo ſudore paraſti
Pacis opes colere, et Muſis præſtare quietem,
Et populum antiqua ſub relligione tueri.
Nunc ſi tantus amor ſtudiis adſpirare noſtris
Adſis, maiorumque inter vaga pondera rerum,
Hanc etiam interdum curis pius aſſere partem,
Et placidas apæ nunc ſuperant tutare Camœnas.
Dixerat, et paucis contra mitiſſimus Atros:

Haud me inuitum equidem, Muſis cariſſima turba,
Hęc ad ſacra tuli, nec quidquam optabile uotis
Tam mihi contigerit, ſacro, quam condita more
Relligio, & doctæ ſtudijs inſignibus artes.
Nec uero quiſquam nobis ſuperantibus auſit
Sacra mouere loco, aut Muſas conuellere templis,
Quin iterum Marti per tot diſcrimina iactam
Canitiem opponam, & uel primus fata paciſcar,
Non animos etiam pariter deficimus annis,
Nec potis eſt aliud certe maioribus unquam
Auſpicijs, nec laude geri: modo qui mihi primus
Auctor erat faciendi, idem ulteriora ſecundat.
Nunc ite & cœptis pariter ſuccedite ſacris.
Sic ait, atque omnis late iam præuia pubes
Agglomerant lætari circum, temploque ſubibant.
Ipſe regens baculo Senior ueſtigia æterno
Ingreditur, magnoque illic ueneratus amore
Aurea templa Deum, celſis ſeſe ædibus infert.
At circum procerum manus omnis, & omnis obibat
Nobilitas, longisque Ducem uenerantur ab annis.
Olli cruda ætas, & uiridiore ſenecta

Genua labant, uastos quatit æger anhelitus artus,
Mirantur tantum & quondam præstantibus armis
Insignem, & magno iuuenum splendore ferentem,
Et quid si non dura premat genua ægra senectus?
Et uigor ille prior, stantesque in robore uires
Durarent solido? quid si flos ille iuuentæ?
Qua solitus quondam martem contendere contra?
Qualis ad Iliacos muros uel magnus Achilles
Palantes ageret Troas, uel quantus in Æmo
Centauros inter fuerat Tirynthius heros.
Nunc effœta fluunt quondam acri brachia bello
Apta, tamen duris nondum deuicta senectus
Imperitat, seseque sua grauitate tuetur
Ac ueluti lassas Leo mane cubilibus altis
Excussit ceruice iubas, iam grandior æuo,
Iamque tremens artus, quem tota armenta sequuntur
Regem olim, non iam cursu, non unguibus idem,
Horrescunt tamen, & uiridem meminere iuuentam,
Ille ducem molis tantum grauitate gerit se,
Nec patitur campis alium regnare Leonem:
Talis erat Senior procerum stipatus acerno.

Protinus aurato resonant noua iubila templo,
Aureaque egregio trepidabant organa cantu,
Tum chorus in medio puerorum insignis canentum
Obloquitur numeros septem discrimine vocum,
Ingeminant calamique leues, clangorque tubarum,
Tum vulgus fremit assensu, tum concita pulsu
Templa sonant, reboat laetis clangoribus aether.
Iamque adeo ingressum socijs comitantibus Heros
Intulerat templo solitaque in sede locarat,
Quam iuxta proceres, et quos insignis auorum
Nobilitas amplis decorat spectata trophaeis,
Gaudebant pompam pariter celebrare frequentes,
Tutarique locum Musarum, animisque fauere.
Parte alia quibus est commissi cura Lycei
Consedere loco, gradibus longo ordine fixis.
In primis tantam certo moderamine molem
Qui regit impositam, et summum pietatis honorem
Nomine tutatur, doctique assensu Senatus,
Cuique pari admissas sortitur pectore curas
Dexteritate pari, certa sub lege Decanus,
Tum qui praestantum clarissimus ordo virorum

Consequitur, quos nunc doctrina insignis ab omni
Selegit numero, quorum prudentia præsto est,
Seu quid consiliis, seu quid foret arte gerendum,
Omnes ingenui, præstantes laudibus omnes.
Consurgit cœtu in medio qui præsidet aris
Antistes templi, insignis pietateque fideque,
Quæque sit inceptis ratio, quid deinde gerendum
Commemorat, siluere omnes atque ora tenebant,
Ille autem meditatur, et hæc se in verba resolvit:

Vera Dei si cui concessa scientia, veræ
Relligionis amor, res est quæ maxima nobis
Exoptanda homini, & toto impete vestiganda.
Altera non minor est, sed eget maioribus ausis,
Non premere acceptum, et late vulgare per orbem
Æthere progenitum, et magno dare semina cœlo.
His animis nostri clementia principis ultro
Assidet, ac placidas veneratur numen ad aras,
Et gratas agit, ut cœlo se læta tulisset
Sacrorum facies, ut præsens gratia divum,
Gratia quæ nostris utinam sit propria terris,

Et noſtro diuturna Duci, qui tempore longo
Haud aliud coeptis potius contendat, ⁊ unum
Hoc agitet, dum uita, regit dum ſpiritus artus.
Quum etiam praefata Ducis clementia noſtri,
Ut bene diuinos potuit cognoſcere ritus,
Obrutaque antiquum coeperunt ſacra nitorem,
Ne prius in tenebris nequicquam exempta iacerent,
Templa Deûm purgata dedit, dedit oblita foedo
Numina caſta ſitu ſolido ſplendeſcere cultu.
Tunc immunda lues, tunc nugae ⁊ dedita terris
Vana ſuperſtitio uana de gente Deorum
Diruta, quae monachi delirantes ferentes, bibaces
Tunc uerum ſacris tulimus, Dijs gratia, morem.
At uacuas quandoque aras, ⁊ inania templa
Nequicquam colimus, ſi non ⁊ cura ſcholarum
Erudiat doctas pulchris cum moribus artes,
Hoc quoque ſollicita uoluebat mente parandum,
Et Muſis noſtra ſacrauit in urbe Lycaeum,
Quo ſumptu eductum, ⁊ quanta quis vicit opum ui?
Haud tenuis, ⁊ multo memor ipſe peregerat auro
Os

Conſilio, pietas cui protinus alma fauebat
Incepto, & mentem crebris hortatibus auxit.
Addidit ergo nouæ, maiorum exempla ſecutus
Iura Scholæ bonus, & priuatæ munia Legis,
Haud alijs æquè memoranda inſignia, nequid
Forſan inexpertum cœpta ad laudata relinquat,
Regius eximium Muſis fauor augeat honorem,
O vere Auguſti, & duplici cognomine digni.
Omnia quæ iam nunc adytis repetita ſacratis,
Æternumque Scholæ ſacrata pijſsimus offert.
Atque hæc vt toto eueniant felicia cœlo
Vota facit, Diuumque pater velit hæc ſua laudi
Facta manere; nec incaſsum tot ferre labores,
Hoſque ſibi cœtus, atque hæc ſibi propria templa
Eligat hoſpitio; non vetet, quando vndique totis
Turbatur terris, permittat cuncta ruinæ.
Hoc agite hoc votis ardentibus, hoc prece ſumma
Exigite, his ſuperum curis reuerentia gaudet.
At non in præſens precibus ſolum iſta paciſci
Sufficiat, nunquam ceſſandum in votis, nec vllum

Eſt aliud magis, aut timido magis ore pavendum.
Torquebat hæc olim creſcentem cura iuuentam,
Et memores iſto præſtant ſe more nepotes:
An dubium cuiquam, magna ſi parcius ira
Æthereus Genitor, & noſtris conſcius olim
Criminibus, quæ uix ſuperant bona ſeminæ Verbi,
Auferat, ingratoſque premat caligine rerum,
Quanta per has, mitto illa prius diſcrimina, terras
Tempeſtas reditura foret? quàm nubilus error?
Et non pellendæ rediuiua lucis tenebræ?
Quin iiſdem populi pereant & regna ruinis.
Ut non immerito placatum numen adoret
Quilibet, utque alijs iam tetra incendia terris
Excita, contingunque malum, pœnaſque ſequentes
Supplicibus moto redimamus numine uotis.
At quæ cura Ducis noſtri, quid tendere porrò
Conſilijs uelit, & quæ ſpes ſit cætera rebus,
Poſt ubi, quæ fuerint data priuilegia coràm
Edita ſint, mox ipſe iubens haud uana monebit.
Dixere & læti cæptis uno ore fauebant.

Tum memoranda Scholæ longo & Regalia scripto
Iura recensentur, conferto audita theatro,
Et quibus illa Ducum obsequijs decorata fruatur,
Qua se lege ferat, iuvenum quo iure magistri,
Quoque modo studijs agitur lætata iuventus.
Cæsaris inprimis Friderici sanctio dudum
Condita firmatur, Divus quo more Scholares
Extulerit, leges præsertim & iura professos,
Quæ loca cunque patant studio, quascunque per oras
Ocia perquirant doctis sacrata Camænis,
Resque ferant tuti, & quovis lare vecta reponant,
Et quicunque comes fuerit, qui nuncius ipsis.
Digna quidem magni magnos quæ Cæsaris almi
Cura animos habeat, qui quoslibet æqua merentes
Prosequitur studio, patriumque extendit amorem,
Hos etiam, quorum præclara scientia lucem
Pandit, & obscura solvit caligine mundum,
Quique Deo, Divisque suos parere ministris
Subiectos doceant, formentque ignobile vulgus,
Hos etiam illustri solet insignire favore,

Et sacra merites sub maiestate tueri.
Ecquis enim ingenitum duro sub pectore ferrum
Occulit, ut sortem non sit miseratus iniquam?
Qui ducti studijs, et magnae laudis amore,
Dulce solum patriae et charos liquere penates,
Non illi patrios merito contemnere census,
Exilijs acti longe, duramque uolentes
Degere pauperiem, tenui neque parcere uictu,
Et uitae quandoque etiam discrimina passi,
(Indignum) et uili expositi ludibria uulgo,
Haud merito perferre suo, nec talibus ausis.
Ergo adeo aeternam Caesar decernere legem
Dignatur, iussitque suo consistere nutu,
Ne quis Musarum dulces infestet alumnos,
Aut fore alterius noceat discrimina culpae.
At si quis temerare ausus celestia iussa,
Aut, quibus hoc instat, cessant in tristia legum
Supplicia, haud ideo fraudem sperarit inultam,
Quin raptum luat, atque infami nomine adactus
Non d[ign]is aeternum uaciat censendus honore.

Sed si cum merito quisquam proponere litem
Audeat, illorum quibus est ea cura Magistros
Postulet arbitrio, aut si malint ferre Lycaei
Rectorem, cuius proprium has cognoscere partes.
Quod si quisquam alio cogat sub iudice causam
Dicere, quantumuis meliori iure petissat,
Ne ius sit unquam tanti, quin excidat ausis.
Haec et plura prius, nec enim comprendere refert
Versibus, addebat princeps immunia iura,
Aeternam dotem, et nostri decora alta Lycaei.
Tum promissa iubens mandata edicere primum
Conuentu in medio et pompae solennibus actis
Delegat, iussu quo Cancellarius infit,
Vir genere eximius, tituloque insignis auorum
Gentili, quibus alta Crucis cognomina famam
Sparserunt terris, quo non praestantior alter
Eloquijs habitus fuit, isque ea deinde profatur:
Accipite ergo animis atque haec mea figite dicta,
Quae nobis mandata Ducis praesentia nostri
Edico, praesens nobis edicit et ipse.

Namque illi extemplo fuit hoc ante omnia cordi
(Rem nulli obscuram nostræ neque uocis egentem
Afferimus) quamprimum illi pater almus habenas
Annuit imperij, sacrorum attendere ritus,
Et ueræ pietatis opus, tum commoda pacis
Publica firmari, legesque et iura tueri.
Hæc illi incubuit longos iam cura per annos,
Feruet idem senio studium, modo tempora uitæ
Sufficiat superum Rector, quo postera pubes.
Expectata Duci deberent secula nostro,
Successorque puer, magni spes altera patris,
Exciperet sero imperium, uel pace uel armis
Munitum patrijs, patriæ uestigia curæ
Insistens, quæ longe olim fœlicia regna
Maiori auspicio natis transmittat habenda,
Et natis natorum, et qui nascentur ab illis,
Sic patris antiquam uirtutem, animosque uiriles
Impleat exemplo, nec auorum cedat honori.
Hinc animos porro subijt, nec regna decenti

Constatura loco, nec res subsistere tutas,
Ni deducta forent a claris semina Musis,
Unde aptos legerat, seu quos ex agmine docto
Praefecerat sacris, seu quis res publica curae.
At cum nostra foret studijs incognita tellus,
Gens assueta malo, et gelidae vicinior Arcto,
Ille viros alijs alios eduxit ab oris
Artibus insignes, et multa laude decoros,
Qui mores hominum agrestes, immania corda
Formarent studijs, atque in meliora vocarent,
Adiunxit Musis aedem hanc, et nobile templum,
Quicquid opum, scripto praesenti, quicquid honorum,
Indulsit legesque dedit, tum libera iura
Condidit, et multa arte viros et moribus aequis
Praefecit, quorum iuvenes mandata facessant,
Ingenuas artes et honesta exempla secuti.
Nec frustra impendisse operam praestantibus annis
Laetatur, multosque illo se fonte tulisse
Artibus eximijs, quorum sapientia nostro

Constitit imperio, multos misse per oras
Externas, quibus ingentes se ducere Reges
Iactarent animos, creuit hinc ea gloria nobis,
Et sensere Deûm praesentia numina Musae.
Hoc equidem gaudens Dux inclytus omnibus instat
Poscendum uotis, hoc ut sub nomine perstent,
Et Clarios ausint Diuae contemnere colles,
Nec duris potius iactet se Prussia bellis,
Quam Phaebo, et Musis, et fontibus Hippocrenes.
Quoque magis patrium nobis testetur amorem,
Quando Scholas alias alio pro tempore Reges
Dotarunt, aut prima dedere exordia Ludis,
Suasit Sarmatico collata immunia Regi
Augere, auctoramque pijs sese addere ceptis.
Utque boni faciant nostri conamina ciues
Principis, et sacris laetentur ritè repertis,
Atque eadem exoptant uotis, ut maxima porro
Floreat insigni Doctorum Academia coetu,
Haud potis est aliud contingere gratius unquàm.
Huc adsidue natos teneris elementa sub annis

Unde petant alacres studio, et coelestia iussa
Moribus assuescat, unde ipse attollere nomen,
Unde sui possint olim gaudere parentes.
Ipsi autem in primis quibus est data cura Lycaei,
Moribus ut reliquos praestent insignibus, atque
Ingenium doctas caput excolere per artes,
Sic plus quam reliqui dotatum munus, et almi
Principis obsequium grata cum mente sequantur,
Hoc studio unanimes referant, hoc viribus unum
Testentur, non haec nequicquam insignia quondam
Conciliata Scholae, sic diui semina verbi
Fundant, sic teneram properent formare iuventam.
Hoc quoque nos iterum dictis iterumque monebo,
Quamvis haud monitis opus, et quod quisque tulissent
Pro se sponte sua, impositum diducere munus
Partibus, atque statas advertere graviter horas,
Ne immunes studijs nequicquam ignobilis ocij
Detenti, haud dignas faciant pro sumptibus artes
Et pueris damno forsan sit culpa docentum.

Hoc Rectoris erit vigiles extendere curas,
Ut faciles primum exhibeant discenda magistri,
Et facilis iuvenum non pugnet turba doceri,
In teneris studii, Musarum nave perosi
Delicias, segnes animos in lubrica mittant
Obsequia, et mentem rapiat malesuada libido,
Aut turpem vitam, aut tristes adamare tumultus,
Indigni quibus illa Ducis clementia prosit.
Exigat hic poenas omnes, hic tristia furto
Supplicia, et si quae nimium nocuere recidat,
Dum novus est ignis, dum nondum robora sumpsit.
Vos iuvenes porro Musarum prima voluptas
Vos etiam patrijs compellat vocibus ultro
Dux pius, haec decuit iam vos ad dicta moveri.
Ne pueri ne prava animis assuescite facta,
Usque adeo memores facilis quid tristibus instet,
Quae tam sollicitos permovit cura parentes,
Et quanto hic patrijs alio venistis ab oris,
Non dubium tantae quin vos pietatis imago
Admoneat faciles conferre docentibus aures,

Et qui legitimo in partes de more vocati
Imperium exercent, Deus hoc Deus omnia mandat.
Ergo agite et pravi penitus commercia vulgi
Effugite, et studijs vosmet servate secundis,
Nam vos luxuries, non caeca audacia ulla nisu
Permoveat recto quoquam discedere passu,
Et tenuis imperium male detrectare ferendo.
At vos hortamur triplicis capita alta Senatus,
Quique Ducis nostri Cives ditione manetis,
Vobiscum teneras iam nunc servate Camaenas,
Quae res cumque ferat, vestrum est commune periclum,
Inque pios vertatis animos conferte quietos,
Principis hoc almi studium est, sancta voluntas,
Hunc bonis promeritum referat laetatus amorem.
Nec nescitis enim quanto ferat ille favore
Musarum ingenium, quanto numinis septum
Efferat obsequio, haud unquam passurus inultum
Contemni, et tantum minimus movat ordine nemo.
Nec vero talem vobis tam barbara nigram

Permittat patria, hospitio prohibere Camoenas,
Et patrio insontes regno depellere Musas,
Non fuerint urbi indecores, nec fontis alumnos
Castalij quondam gremio excepisse pigebit.
Nec nos tam duri quanquam sperabimus oris,
Principis incassum qui rumpere iura natantis
Pronus inexpertam nunc damnum suscitat iram.
Si qua sit, ut varia rerum vice vertitur ordo,
Obvia quae fixam turbat discordia pacem,
Sic tamen unanimes rem composuisse iuvabit,
Nam fors eximius Ductor, nam Regia fructum
Maiestas doleat tantarum perdere rerum,
Nave quis insonti num tendat & ocia rumpat.
Quin potius sacrum venerari discite numen
Musarum, numerosque Deas, cinasque Lycaei
Accipite hospitijs, mensisque adhibete volantes,
Non qui spectati Musas per dura viarum
Optarunt alio patriam sub sole iacentem,
Diversosque regio, agrestique excludite vultu,

Illi dira ferant vicinum facta per orbem,
Et noſtrum magno nomen culpabitur ore,
Vos autem pænæ memores prædiſcite Divos.
At ſi quiſque ſuis incumbat partibus ultro,
Unanimemque habitant Muſæ cum civibus urbem,
Haud dubium, noſtris faveant modo numina rebus,
Cum hæc ante ſcholas alias caput exerat altum,
Utilis ipſa (Deum ſacris, ipſa utilis urbi.
Tum pius æternum Muſis Dux ſpondet honorem,
Æternumque ſui meritum, generoſaque proles
Augeat idem, & patrij partem puer impleat amoris,
Sic grata vice, ſic animis utrumque paratis
Accipimus, Vos ne quandocunque benefacta piorum
Temnite, ſucceſſumque Deos expoſcite votis.
Finierat, claroque aſſenſu turba fremebant.
At Rector, quoniam præ alijs cura omnis in illo,
Doctus, & auguſta gravior virtute Senatus,
Cenſebant grates agere, & memorabile factum
Principis Alberti meritæ committere famæ,

Tum procerum turbam, & clarorum grata virorum
Obsequia, & certum Musis laudare fauentem.
Nec mora procedit, qui praestantissimus unus
Ingenio fuit, & Latio sic rettulit ore:
Si quis adhuc dubitat tamen illustrissime Princeps,
Anne et relligio Diuum, & tutela Scholarum
Principis officia variant, causasue requirit
Cur tantum huic uni iuuat [?] indulgere labori
Magnanimos Reges, qui templis sacra tuentur,
Hac potuit certe tam diuite discere pompa,
Et quae praestantum sunt addita dicta virorum,
Et quae Sarmaticis data priuilegia Musis,
Credo equidem ignaro potuit succurrere vulgo,
Et quid in haec variant nequicquam munera Reges.
Et quis virtutem, & quis non tua maxima facta
Miratur, Dux Marchiadum fortissime gentis?
Tene adeo insuetum toties tolerasse laborem?
Et tot iam pridem sumptum fecisse per annos?
Quo schola nostra suo fretam se iure tueatur [?]

Munere laeta tuo, tot iam ipsa insignibus aucta
Egregijs? etiam haec clamans super omnibus addis,
Hac tecum renoces ut clara ad munia Regem,
Regem cui duris laudata Polonia rebus,
Cui Litaui, cui gens Russi contermina Ponto,
Cui longo parent desueti marte Borussi,
Massagetaeque uncis ausi bellare merentis.
Ille tuo instinctu leges & iura rogatus,
Hac procerum turba, & doctorum stante corona
Detulit, hunc, & sponte sua laturus honorem,
Qualis regali florens Academia signo
Gaudet, ubi antiquo sunt condita moenia Cracho,
Et Musas vitreis audit pater Istula in undis.
Pro quibus unanimi studio consorte Senatum
Aspicis, & grates agere, & praeconia laudi
Dicere digna tuae, sed enim me pro omnibus unum
Constituere, ipsi iam eadem taciti usque precantur,
Orantque veniam, & grata te mente sequuntur.
Ergo pijs primum numeramur [illegible] uotis

Pro duce magnanimo, pro tam conamine sancto,
Et patrum, et patris genitum de pectore natum,
Numine quique pari nuper communes duobus,
Procedit, communis amor, longeque precantes
Prosequimur summum summae bonitatis amorem.
Qui lucem de luce sua, venerabile donum,
Humano generi cognatas prodidit artes,
Aeternam reserans legem, divinaque iussa,
Ut data pacificis ornet commercia musis,
Hospitiumque suum, et sedes conservat amatas;
Quasque pios inter coetus tua contulit artes,
Collatas eadem clementia servet easdem,
Ut tua perpetuum superent monumenta per aevum.
Proxima cura subit magni benefacta referre
Regis, et antiquis titulos imponere gestis.
Sed quis per tantas ausit describere versus
Augustum decus? et dictis comprendere tantum
Non opis est nostrae, nec paucis creditur horis.
Tu pie Rex, et vos proceres estote rogati,
Si quando aspectu tulerit se regia vobis

Maiestas, et fandi una concessa potestas,
Nos potius studij quae sint conamina nostri
Exigere, et Regem pueros narrare canentes,
Quantaque apud maiores uatis stet gratia facti.
Nec uero titulos alios, aut plurima famae
Nomina laudando ingredimur, haud tenuia dictu,
Ipsa sibi sed enim laus est certissima Virtus
Regia, et æternis decus indelebile seclis.
Permanet, æternumque Academia nostra loquetur,
Quam modo Regali meritis æquare Lyceo
Dignatur, quod solum ipsis memorabile Musis
Sarmaticis fama longum iam uiuit in oris.
Illam autem iam tum, si annalibus eruta priscis
Vera ferunt, primum Phæbo Casimirus habendam
Ante quater denis decursa exordia lustris
Tradidit, et magnum misit per secula nomen.
Non ideo eximia tulerit se laude priorum.
Sarmaticis Musas qui primum aduexerit oris,
Quam pariter Prussis qui non inuidit honorem.

At tibi quas grates referam mitissime princeps?
Quo meritum ore, quibus caelo te laudibus aequem?
Et tua iam longe pater o clementia longe
Has superat voces, quia nec tibi gloria primum
Tanta fuit cordi, nec te nova cura subegit.
Tollitur exemplis ijsdem celebrata vetustas.
Nam post divinae primum data foedera legis
Conventus hominum celebri Synagoga parata
Compulit, hinc teneram studijs adhibere iuventam,
Acceptasque Deo transmittere gentibus artes
Mos erat, inde alij placitas attendere Musas
Aggressi, sacris tum vero Aegyptia tellus
Dedita, tum Graiae primum caepere Camaenae
Artibus eximijs attolli, et maxima porro
Itala aetatum studijs operata theatrum,
Pierides donec Romam et Tyberina fluenta,
Et nemus Albuneae coluere, atque Itala rura.
Inde Theodosio sublata Bononia regi,
Illa quidem mater studiorum et sedula nutrix

Longius iam ante alias doctum caput extulit urbes
Insignis multa arte virum, bis secula quinque
Viuendo superat, longis iam augustior annis.
Nunc etiam toto diuisos orbe Britannos
Fama est Oxonij positam sub mœnibus altis
Restaurare domum studijs, Segibertus alumnas
Qua primum Latias retulit, cum tempore eodem
Carolus antiquis non dedignandus auorum
Nominibus, qui primum aggressus Teutona regna
In Latium proferre solum, tecta hospita Musis
Lutetiæ Papiæque dedit, tum denique victor
Gallorum, & positis tum demum inuictus ab armis.
Quid modò littorei sanctissima Coppannagi
Hospitia? & Danos inter cantare feroces
Pieridum turbam, & Phœbæa numina Cyrrhæ?
Quidque alias referam, quarum Regesque Ducesque
Auctores sunt, et vos partas victricibus armis
Ingenuis sueuit studijs adiungere laurus.
Hæc vero nec te permotum laudibus istis.

Crediderim penitus, Regumque exempla secutum.
Sed tibi iussa Deum, regnique volubile pondus,
Sed tibi certus amor patriae, sed cura piorum,
Venturique olim minor post tua fata nepotes,
Hoc suasere decus, doctas inferre Camaenas,
Et laudem hanc titulis etiam annumerare repertis.
Et quid nos tantum virtutem, immensaque facta,
Efferimus dictis? eadem omnis dicere pubes
Nobilium, civesque tui memorare laborant,
Vicinique fremunt populi patriaeque parentem
Exoptant generi quondam laudare futuro,
Quae pietas, & quanta Ducis clementia, quantum
Extollat studiis animos, quae cura sacrorum,
Ut casta maneant in relligione minores,
Securique suo gauderent principe cives.
Te quoque te generose puer conferre paternis
Laudibus, & magna apponi pietate secundum
Fas fuerit, tanto o soboles dignissima patre,
Professum siquidem iam minor crescentibus annis

Accipimus Musis, gratantique ore canemus.
Hunc animis puer alme tui fiducia surgit,
Et genus antiquum, patrisque in nomen iturum
Ingenitum decus, ut iam animum curasque viriles
Conceperis ante annos, patriumque assuescis honorem.
Inde tibi venerande parens, quo praeside sacra
Tractantur, gratae testamur munera mentis.
Tum vos o proceres, et te fortissima bello
Nobilitas, venisse una gratamur ovantes.
Vos etiam qui nunc, sanguis generose Barones,
Nobiscum teneras assuescitis ire per artes,
Et vos praefecti rerum, comitesque sacrati
Principis, et Cives, et triplicis Ordo senatus,
Omnes magnificis attollere laudibus, omnes
Pro meritis grato venerari nomine fas est,
Nostra quod huic decori fuerit praesentia pompae.
At quoniam nati rerum sumus turbinis instar
Multa modis versant mundum discrimina miris,
Et pia concilia, et docti collegia coetus,

Tartarei insidiis vexantur Regis et arte,
Non o non fragili clamantia vestra Lyceo
Abstitarit generose parens, generosa parentis
Dux super prolis, haec incrementa Scholarum
Conservate pii, et tutelae admittite vestrae,
Hoc gaudet merito Deus, et sic itur ad astra,
Hoc pia perpetuum durabunt facta trophaeo.
Quod superest, quando egregiis hortamina dicta
Addita, quo prompti officiis se quisque tenerent
In statione sua, quisque in commune laborent,
Et iuvenes faciant studio, iuvenumque magistri,
Nominis haud monitis nequicquam egimus paternis,
Quanquam adeo multa in patrius se versa tulere,
Multaque continuo sese impendentibus offert
Tempestas, nec frustra olim laudata vetustas
Invenit frenos animis et vincula domandis,
Semper enim iuvenes levis inconstantia versat,
Unde prius multisque penatibus, aedibus unis
Contigerat habitare domos: si quid tamen horum
Vel studiis vel opum nixu, quarum indiget usus,

Confieri melius possit, non ulla laborum
Commoveat faelix, imis quin omnia sponte
Haec animus, atq. usq. animis subeamus iniquis.
Utque secundarant Dij capta, bonisque favebant
Omnibus, tum verba precum, tum casta fuere
Vota ferenda patri magno, natoque potenti,
Et quod divina non enarrabile mente
Mente fluit, tres tergemino Deus unus honore,
Incolumem servet nobis in longa senectam
Subsidia, atque diu vestigia magna parentis
Filius insistat gaudens, ut tempore longo
Floreat auspicijs Academia nostra sub ijsdem.

Sic dictis ait, et finem dedit ore loquendi.

Tunc geminis iterum resonant concentibus intus
Tecta Deum, plausisque fremunt vaga tympana palmis,
Tibiaque, et cantu conspirant cornua rauco.
Accinit inde chorus puerum, mistaeque puellae,
Assensuque cana ingeminant testudine templi
Plaudentum strepitus, vocemque per alta repulsant

Aeria, concussam bacchatur fama per urbem.
At bonus irriguis exultat Pregela campis,
Et sibi littorea praetexit fronde coronam.
Et iam finis erat, conventu exinde soluto,
Cum pater arcitenens oculis haud ante videndus
Se tulit, atque Duci manifesta in luce refulsit,
Qualis cœlicolis solitus quantusque videri,
Maiestate Deum fassus, cœpitque profari:
Macte tua virtute, viris clarissime princeps
Auspiciis, nec tu studiorum desere causam,
Atque aliquam ex istis laudem sperare memento.
Non tua delitescet virtus reticenda, nec unquam
Fama senescenti tecum morietur in ævo,
Has donec sedes Musarum nobilis ordo
Accolet, ac donec duplici vagus Istula tractu
Frigida in Arctoum distendet brachia pontum.
Tunc quoque cum cœlo cupiens natura relinqui,
Atque isti vitæ exosum te corpore solvat,
Non tua marmoreo virtus sit clausa sepulcro,
Nec ulli obscuris usquam latitare tenebris,

Quin stupefacta virûm libeat volitare per ora,
Ignotumque olim populis transmittere nomen.
Et procul ad Lunæ regna inferiora sub auras
Templum augustum, ingens, illic præsepia Phœbus,
Alipedumque loco stabulat vis inclyta equorum,
Hic nemus Elysium, hic et fortunata locorum,
Et tepidi soles; et spirat mollius æther.
Huc se, defessos cum vita reliquerit artus,
Magnanimi referunt Reges, Regumque secuti
Facta Duces, quicunque Deos coluere verendo,
Et quondam insignes meritis fecere Camœnas,
Plurimaque ob patriam pugnando vulnera passi,
Illorum sed maior honos, hic omnia duro
Conduntur chalybe, longosque feruntur in annos,
Marmore pario, et solido conscripta adamante.
Hic tua sublegi rutilanti inscripta metallo
Nomina, et ille memor tacite mecum ipse notavi,
Hic adero signando dies volvenda propinquas,
Et referes famam, et tecum mirabere tantum.

At tibi ne laudis ueniat tam dira cupido,
Ut pigeat adeò uenturæ incumbere uitæ,
Hic cœlum remorator adhuc, atq; æthera serus
Hinc adeas tecum prolas generosa superstes
Præsidio superet studijs, tua maxima facta
Appetat, & primis iam nunc imitetur ab annis,
Et mentem patriæ stringat pietatis imago:
Fortunati ambo, si quid modo carmina possunt,
Nulla dies unquam memori uos eximet æuo.
Dixit, & in tenuem ex oculis euanuit auram,
Et sublime uolans Cynthum, collesque petiuit
Lauriferos, ubi templum illi, centumque Sabæo
Thure calent aræ, sertisque recentibus halant.
At Musæ iussere satum me pangere carmen,
Et longum monumenta sui superesse per æuum.

Finis Panegyrici carminis.

M. Casparis Schutzij Isleuiensis

Prussia

Ad Albertum Fridericum iuniorem Prussiæ Ducem.

Si te Diue puer patrios cognoscere fines,
Aruaque Sarmaticis coniuncta Borussica terris,
Antiquosque iuuat penitus lustrare colonos,
Huc ades, & viridi mecum requiesce sub umbra,
Paulisper, dum Sylua comam vernantibus auris
Fundit, auitque noui variante aestate flores,
Inuitant placido geniales flamine venti,
Nunc virides circum ripas & flumina Nymphae

Serta legunt, capitique rosas decora alta ~~[illegible]~~ coruscant.
Non ego te nugis, non hic te carmine ficto
Aggrediar, uaterumue canam mandata Deum,
Sed regnum, populosque tuos, antiquaque locorum
Quae facies, et quae patriis primordia terris.
Nec mihi Pieridas totumque Helicona mouere
In cantum est animus, modo tu mitissime princeps
Ambiguos facili multum mihi dirige cursus,
Dum prius ignotas peragro mens adhuc terras.
Prussia Germanae colitur pars ultima gentis
Ad latus Arctoum mundi, quo Baltica ponum
Littora protendunt, mediis ubi fluctibus inter
Terrarum tractus geminos secat Amphitrite,
Atque a Teutonicis discriminat arua Gothorum.
At matutinos solis surgentis Alani
Transmittunt radios, et qua Lituania siluis
Fertilis assurgit: medio sub cardine laeuo
Massagetae campos habitant, agilesque Poloni.
At Zephyrum uero desertam limite claudit
Istula Sarmaticis amnis bene notus in oris,
Vicinaque solo sese Pomarania iungit.

Has olim terrae sedes et pinguia rura
Hulmigeri tenuere, virum antiquissima proles,
Nunc quoque qui campos circumsedere virentes
Mollis ubi clivos fluvio lavat Istula ripas,
Et Trebanissi amnem saevum rapit, et rapit Ossam,
Culmigeri patriam testantur nomine stirpem,
Addita principio si litera mutat hiatum.
Rupibus e duris duxere exordia primum,
Iustitia sed sponte sua, non lege tenentes,
Frigoraque assueti nec tecta nec oppida norant,
Tantum inter sylvas soliti et spelaea ferarum,
Sicubi fagineam patulum nemus iret in umbram,
Degere, et ignotos venatum scandere saltus.
Pars virides torta texebat arundine postes,
Quis tolerare hyemem et brumalis frigora Cauri
Audebant, totosque focis advolvere montes.
Mos victu facilis, nec enim Bacchaea dona,
Nec Cererem morsis discebant frangere saxis,
Flumina per virides potabant acta lapillos,
Addebant mensis glandes, pinguemque farinam
Et vacuum placido nonnunquam ex aequore piscem

Ille vicem Cereris decoctus Sole miniſtrat.
Veſtit hirſutas pelles, ſetasque comantes,
Aut compacta levi velabat arundine palla.
Commiſtos habuere thoros, nec iura putabant
Sanguinis, et quavis ducebant coniuge prolem.
Quinetiam ſuperosque ſuos ſua numina ſaepe
Jactabant, coelum ſtellis fulgentibus aptum,
Umbrarumque decus Lunam, Solemque micantem.
His illi ſedere locis, ignotaque tellus,
Nominaque incerto paucis habitata, nec ante
Vidit inacceſſos appulſus nauita campos,
Quam procul a Scythiae regno, et Maeotidis unda,
(Qua modicum Tanais Riphaeo vertice lapſus
Impoſuit ripis diverſi nomina mundi,
Europaeque Aſiaeque unus confinia ſcindit)
Finibus externis populi venere profecti,
Exuſtique nive, et Boreae infelicibus auris
Quaeſierunt patriam, melioraque fata ſecuti
Hic legere domum, et vastares migrare colonos
Juſſerunt, precio aut armis, exinde Boruſſi

Iuuantam dixere Ducis de nomine terram,
Prussia quae iam nunc cognata vocabula seruat.
Hi victu meliore famem tolerare docebant,
Sectarique feras, meditari retia ceruis;
Piscibus in ripa suspendere fluminis escam,
Incautasque leui volucres deprendere visco.
Atque aliquis lato fundam iactabat in amni
Alta secans, pelagoque alius lina vda trahebat;
Interdum curuis moliti iugera rastris
Semina condebant sulcis, et frigore saeuo
Immatura seges viridi pendebat arista,
Hinc panem soliti torrere, et mista lupino
Dona piae Cereris mensis inferre paratis,
Ilice vel summa mellis coelestia dona
Colligere, et dulces cyathis haurire liquores.
Nescia gens fidei nostrae, gentilia solum
Numina complectens, Stygijs quibus edita lucis
Dira superstitio, furiaeque, et Daemonis arae,
Et magici cantus cordi, et feralia sacra.
Illi etiam validis claudebant moenibus vrbes,

Et Reges solio stantes, ducesque minores
Qui bella, et lituos, et prælia dura docerent.
Hinc male vagatos prædam vectare per agros
Assueti, dura vicinos lege premebant.
Hinc primæ scelerum causæ, bellique potestas
Præbita finitimis, totisque ad vulnera quantum
Viribus, ac sævi tentata pericula Martis.
Massagetæ ante alios mouere in prælia turmas,
Succincti talo suras, et pelle lupina,
Post illos faciles animosa ad bella Poloni
Ducunt Cracovia lectas ex urbe cohortes,
Assuetique malo Litavi, Russique rebelles,
Et Samogitanæ durus vanit accola terræ,
Istula quot populos ripis, quot Pregela nutrit,
Quot Bogus stagno similis, quot Narvus, et ingens
Mimmela, et Arctoi duplex maris accola Duna.
Non illis clypei, capitis neque tegmina curæ,
Hastili pugnant longo, sudibusque præustis,
Armati gladijs pauci, teretique sarissa.
Talis Sarmaticis Legio consederat agris.

At non armiferi cessabat cura Vidonis,
Sic patrio Regem dicebant more Borussi,
In tanta rerum turba, nec enim ante quievit,
Internas quàm sponte sua combustus ad aras,
Imperium simulans Divum, & Furialia sacra,
Exacuit populos animis, vimque addidit iræ,
Regis ut amissi vindictam sponte pararent.
Tum gnatum alloquitur dictis, ac talia mandat:
Nate vides cunctas excire ad prælia gentes,
Quæ patriæ fines circum & latera omnia claudunt,
Nos dominos rerum & stirpem delere Borussam.
At mihi tarda gelu atque annis defuncta senectus
Obsita canentem sparsit per tempora sylvam,
Tu iuvenis, tibi fas nostris succedere sceptris.
Ergo age quid tacitis iamdudum pectore versem
Accipe consilijs, atque hæc mea dicta reconde.
Ignavam vitam & regni nullius egentem
Exuere est animus, mortemque addicere sacris,
Ut superos coràm coelesti in culmine agentes
Alloquar, & nostris possim suffragia rebus

Successusque noui Martis, finemque laborum.
Tu cum iusta patri solemni condita pompa
Solueris, et calidas nequicquam clauseris urnas,
Aude animis bello, et fortunae caetera manda,
Non abero rediens, nec spes te fallet inanis.
Dixerat haec, rebusque modum secum ipse putabat.

Quercus erat medio syluae sacrata recessu,
Relligione patrum multos seruata per annos
Densa comam, nullis Phoebum admissura latebris,
Subiectas spectans uiridanti uertice syluas,
Non hyemis rabies illam, nec flabra, nec imbres
Contigerant, Phoebiue aestus, semperque uirentem
Intactamque comam Virantis et sole gerebat;
Bis ternas erat in latum porrecta per ulnas,
Tum longo nullus trunco modus, omnia magna,
Et rami, et foliorum ordo, et sublime cacumen,
Radicemque alte tantum sub tartara mittens,
Brachia sublimes quantum tollebat in auras.
Haec sacrata Dijs domus, hoc uenerabile templum,

Effigies intus Divum formata metallo
Argenti, et solido perfecta nitens elephanto.
Nec cuiquam pedibus mortali attingere limen
Fas erat, aut templum oranti succedere votis,
Ante præ quàm se lustrasset fluminis unda,
Irroransque caput conceptaque verba profatus.
Ipse horrore locus pavidos terrebat agrestes,
Et formidatus secreto tramite lucus,
Cædibus aspersi trunci, pendumque cruores.
Sæpe etiam Superum formas vidisse putabant,
Faunos, et Satyros, et monticolas Sylvanos,
Ingenti circum cælum omne fragore cientes,
Fulguraque, et vacuo vibratas aere flammas,
Et collucentes nocturno lumine Sylvas.
Sæpe imis visus serpens exire cavernis
Sacrorum in medio, et depasta altaria linquens,
Ipse deus, geniusque loci, fugere ministri
Attollentem iras, et sibila colla tumentem.
Quin ipsi varia specie volitasse ferunt
Dæmones, atque atras per noctem agitasse quadrigas.

Hoc Rex in luco primum noua sacra peregit,
Seque suis ipsum uelut obtulit hostia Diuis,
Vt fortunato saluarent marte Borussos.
In medio ingentem tædis atque ilice secta
Construxere pyram, totasque e montibus ornos
Aduoluunt, iactantque faces, volat ignis ad auras
Increpitans, huc & pecudes toruosque iuuencos
Cornibus auratis producunt, extaque flammis
Porriciunt, largis onerantur lancibus aræ.
Ipse autem patera Rex formosissimus aurea
Nigrantis uaccæ media inter cornua fundit,
Exutus dextrumque pedem palmamque sinistram,
Orauitque Deos, dixitque nouissima uerba:
Dij maris & terræ, dij longæ numina noctis,
Quicunque hos lucos, quicunque hæc templa tenetis,
Qui rutilos cælo iactatis fulguris ignes,
Fulminaque humanas sonitu terrentia mentes,
Qui tempestates largumque emittitis imbrem,
Qui colitis nubes, & Lunæ proxima regna,
Et celeres liquido libratis in aëre plantas,

Hoc sacrum, neque has sacratum cernite ad aras,
Et me proque meo deuotum milite Regem
Suscipite, aduersis terrorem immittite castris,
Terroremque, fugamque, et inani robore mortem,
Victoresque meos bello praestate Borussos,
Ut me sponte mea vestris nunc dedico sacris,
Pro regno, populisque meis, proque hospitibus Dijs.
Sic ait, et medios audax se immisit in ignes.
At proceres circum, pariterque intonsa iuuentus,
Ducebantque chorum, querulisque ululatibus auram
Implebant, syluae clamorem ad sydera mittunt.
Ter circum maestas equitant longo ordine flammas,
Ter galeam armati quatiunt, et tela coruscant.
Tum vero succensi animis, atque excita virtus,
Deuotique Ducis facinus, laethumque decorum
Omnibus ante oculos, durique iniuria belli,
Arma fremunt, vnaque senes, vnaque iuuentus
Massagetis ferro mortem exitiumque minantur,
Nec mora, nec requies felici Marte subiti
Fuderunt hostem campis, stragemque dederunt.

Exin maioris Pruſſi moderantur habenas
Imperij, & victas adigunt ſua ſub iuga gentes,
Aſt alios armis populos ad fœdera cogunt,
Et uacuis latè ſoli dominantur in agris.
Donec Maſouiæ ductor Conradus iniquum
Seruitium exoſus, rurſumque ad bella uocauit
Gentem exhauſtam odijs, piget inter iuſſa ferocis
Imperij, prædas agrorum cernere abactas,
Raptatoſque ſimul mæſta cum coniuge natos,
Atque alias alio cumulari ſanguine cædes,
Lataque perpetuo uaſtantes arua Boruſſos.
Sed non confiſus tanto decernere bello
Viribus ipſe ſuis, dubiumque accendere martem,
Aut deſperatam uictori obtrudere plebem.
Ergo animis anceps huc ſecum uoluitur atque huc
Ambiguam ſcindens ſtudia in contraria mentem.
Interea audierat ualidam Ptolemaida bello
Teutonicos tenuiſſe duces, & gloria Fratrum
Magna ferebatur, uirtuſque exercita in armis.
Non illi ſegnes fuſi pro laude cruoris

Infidas contra gentes, pro foedere sacro
Testatam fecisse fidem, neque tunc ita dudum
Auctoratus erat Solymis in moenibus Ordo
Virginis auspicijs, cuius Domus editus alto est,
Ut pro sacratis pugnarant fortius aris.
Candida vestis erat, & candida carbasa bello,
Et crucis impositum clara ferrugine signum,
Quod mox aurato diversum limite fulsit,
Addidit his etiam clypeis insignia Caesar
Romanas aquilas, quaternaque lilia Gallus.
Hoc voluenti animo penitus succedere visum est,
Mox oratores illuc diploma ferentes
Cum sceptro misit, fraternumque paciscitur armis,
Quicquid ab infestis auferrent marte Borussis,
Quicquid agri illorum deinceps ditione maneret.
Hac faciles illi sub conditione vocati
Sarmaticos linquunt campos, adversaque Prussis
Castra locant, summisque ad praelia viribus itur.
Hic dubio multos bellatum est marte per annos,
Multum adeo crebris varians fortuna vicissim
Contulit exitijs, & multo sanguine fratres

Pacta redemerunt illati foedera belli,
Ut sanie oppletus tot fortia corpora volvens,
Armaque, cristatasque iubas, et robora equorum,
Vix iter Arctoas perrumperet Istula ad undas,
Tantae molis erat rigidos domitare Borussos.
Vis et Teutonicos ex ordine discere fratres
Egregia virtute Duces, immanesque superbos?
Inspice et annales veterum monimenta parentum,
Quae fortuna viris, quae bella, operumque labores,
Omnia quae brevibus perstringimus argumentis.
1 Primus ab Henrico deducitur Ordo magistro,
Walpodia qui stirpe satus, Ptolemaida bello
Aggressus, sociis devicit viribus Urbem,
Religione potens, et fortibus acrior armis.
2 Hic fato ereptus diadema reliquit Othoni
Carpensi; quo non divum venerantior ullus,
Nec qui maiori studio coluisset egenos,
Pacis amicus inermis, tollens super omnia pacem.
3 Quin et successor rigidis requievit ab armis
Hermannus, cui barba dedit venerabile nomen,

Dulcia pacificae malebat commoda vitae,
Quam pugnare manu, & cives opponere letho.
4 Inde leges longo durantem marte Boruſſos
Hermannum, Iſtuleas qui primus venit ad oras,
Ordinis Hermannum decus indelebile magni:
5 Carnorumque Ducem, quem fertilis Haſſia miſit,
Conradum, patriae patrem, quo principe iam tum
Aſſerunt triſtis crudelia Suantepolci
Praelia, qui ſocium damnans confundere pactum
Auſus, & adverſum fratres indita arma movere.
Saepius armatum multa vi compulit hoſtem,
Saepius Iſtuleas perfudit ſanguine ripas
Teutonico, ſi ſors propria haec fortuna fuiſſet,
Ille tamen moriens natis mandavit habendam
Enſifera pacem cum gente, ducesque colendos,
Concordesque animos in foedera mittere iuſſit.
6. Quid tibi Popponem celebri de ſtirpe profectum
Oſternauorum referam? quo praeſide Pruſſi
Senſerunt cladem infandam, nec fortius unquam
Pugnatum legimus, quanquam auxiliaribus armis
Innumeras Livonum viros in praelia ferrent.

Sic Dux instabat contra, sic impiger heros
Millia multa virum mittebat corpora letho.
Tandem ubi barbaricis satiavit cordibus iras
Destitit imperio, privataque ocia vitæ
Amplexus, placida compositus pace quievit.
7 Thuringa tellure satus summittitur Hanno,
Quo neque pace fuit melior, neque fortior armis,
Vir pius, imperijque sui lætissimus auctor.
Hic et Mandobij coluit commercia Regis,
Maxima cui duro suberat Lituania freno,
Qui male Christiadum mores et sacra perosus
Dæmonicos iterum ritus in regna recepit,
Molitus parta Germanos pellere terra.
At Regina gravi iamdudum exercita cura
Eventum versans animo, cladamque futuram,
Orabat supplex, ne se committeret ultro
Perfidiæ, ultoresque Deos speraret habendum.
Infelix nimium qui non monita aurea fidæ
Coniugis audierit, socijs desertus, et ipsis
Vertit terga fugæ, castris exutus et armis.
8 Post hunc Hartmannus Comes Heldrungensis obibat

Ordinis imperium, is primum victricibus armis
Immites Prussos, gentiles linquere Divos,
Infames ritus, damnataque sacra coegit,
Edocuitque pios mores, cultusque receptos.
9. Burchardus vero Schwandina gloria gentis
Maxima, compositis Prussorum fortiter armis
In Litanos primum victrices extulit alas,
Ingentes campos ferro populatus et igni.
10. Sed neque te tacitum Musae Conrade relinquent,
Quo Feutwangiorum duce se domus inclyta iactat,
Quos belli casus, exantlatosque labores
Pertuleris, fractas Turcis Ptolemaidis arces
Eripere, at non tum Ducibus fuit illa potestas,
Propriaque infidos tetigit discordia cives.
Heu frustra toto certatum est corpore regni,
Et frustra Eoi oppositum pro robore solis,
Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos,
Rudera nunc restant, aequataque nomina caelo.
11 Hinc regnum Gotfridus iniit Honloius Heros,
12 Et Feutwangerodae gentis Sigefridus alumnus,
13 Carolus et claro Trevirorum stemmate cretus,

Omnes insignes bello & praestantibus ausis.
Testis saepe suo Lituania sanguine tincta,
Vitoldusque amens, & pacti foederis hostis
Sarmatico infestans perfusos flumine campos,
Saepius & propria nequicquam clade repulsus.
14. At te perfunctum fato Wernere cruento,
Inclytaque Vesallae gestantem insignia gentis,
Et innanile fero traiectum vulnere corpus,
Exanimem flebant Fratres, cineresque sepulcro
Condebant, manesque una ter voce vocabant.
Nec sceleris tanti nomen retulere Borussi,
Nec Litani, aut qui se iactarant caede Poloni,
Frater erat, ferus ille Ducem fratremque peremit.
Exinde illustres proceres de stirpe paterna
Cepere imperium, & claris natalibus orti
15 Lottarius patria princeps Brunonis ab arce,
16 Et Comes Altburgi, quem nostri Theodoricum
17 Appellant, ac regali cognomine dictus
Ludolfus, primum bello affectare Polenos
Ausi, & Cujauos late vastare colonos.
Sed post perpetuae memorantur foedera pacis

Sarmaticos inter Reges, interque magistrum
Ordinis, et tandem abscessum civilibus armis.
18 Assrico Desmerum, qua in mavortius heros
Henricus validos reparantes praelia Russos
Vicit, et ingentes caesorum stravit acervos,
Et regem gentis Normandum ad tartara misit.
Illi tres animae fuerant, tria corpora vasto
Versabat motu assurgens, terna arma movebat,
Ter letho sternendus erat, cui tum tamen omnes
Abstulit ille animas, totidem spoliavit et armis.
19 Post illum Henricus bellandi accensus amore,
Hic quem Kinprodia memorant de stirpe profectum,
Confines Litanos ferro vastabat et igni,
Incenditque lares, Caunamque, et moenia Vilnae.
Ille et Kinstodum insidiis atque arte magistra
Incautum excepit Regem, cum retibus aptos
Elegerat saltus, et captum carcere clausit.
Hic ope servili mortem vitavit acerbam,
Filius at vero immanis florentibus annis
b Pacem ultro petiit supplex, tum fonte sacrato
a || Relligionis amans, rectique cupidine ductus,

Abluitur, veramque fidem Christumque professus,
Et pro Rege Ducis sibimet cognomina sumpsit.
20 Hinc tibi Conradi tres uno nomine dicti,
21 Primus Zolnari, Walrodi sanguinis alter,
22 Tertius his melior Jungingo semine cretus
Samogetas sceptro pactis bonus addidit aequis,
23 Et fratri Ulrico moriens sua regna reliquit.
Qui temere ingressus consertos abiate montes
Ad pugnam, magno vitam in certamine fudit,
Et cladem sociis, quantam neque carmina vatum,
Nec veteres memorant fasti, neque fabula Graium,
Contraxit moriens, fati monimenta cruenti.
24. Quanquam multa animo meditans, sed numine laevo,
Hainricus Plawiae comitum genus, aspera numquid
Praelia restaurans casus sarcire priores,
Et paribus posset contundere caedibus hostem.
Infelix capti, squalenti carcere clausus,
Transegit fractus fatis, inglorius aevum.
25. Successit Michael Sternbergius, inclytus armis,
Et veterum nulli procerum virtute secundus.

Hinc iam pacifico coeperunt vivere regno.
26. Paulus Rusdorffo de sanguine natus, et illi
27 Conradus morum assimilis, cui nomina donat
Erlingae generosa domus, tum laetior almae
Pacis amor positis iniit commercia bellis.
28 Post illum frater Ludovicus foedera iurat
Sarmatico Regi, primus qui sceptra Polonis
Subdedit, et partim dominum in sua iura recepit.
Imperiis utinam post fata inimica stetisset,
Non tot in Arctois cecidissent obruta campis
Corpora, et effractis inventa cadavera glebis,
Flumina nec tantos voluissent sanguine rivos.
Tunc res attritae fratrum, et furialibus ausis
Seditio Ducibus florem civilis ademit,
Victoresque caput tulerunt sublime Poloni.
29 Inde tibi Henrici occurrent, Plauensis, et alter
30 Roslinus, cui Martinum cognomine Truchsen
31 Substituunt, atque immatura morte Joannem
32 Tiffenium luci subtractum et dulcibus auris,
Dum Valachos petit, et magno cum vulnere fusum,

Omnes magnanimis debentes ſceptra Polonis.
33. At non ſe timida Fridericus lege teneri,
Saxoniæ princeps, patrij non degener ortus,
Nec poſſe alterius parere putabat habenis,
Ergo animum partes fidens verſabat in omnes,
Si qua viam cœptis fortuna ſecunda dediſſet,
Talia voluentem infectis mors abſtulit orſis.
34. Carmine ſed quo nunc, quib. aut te laudibus æquem
Dux Alberte tuæ præſens fiducia gentis?
Perpetuam admirer pacem? belline labores
Durum opus armatis? an quæ ſolertia vari?
Addita vel dubijs quæ ſit prudentia rebus?
Omnia magna quidem, & ſeriem latura perennem,
Nunc alijs maiora alia, & mox æqua videntur,
Virtutesque ſimul tot in vno corpore certant.
Deciderat ante dies fesso declinis Olympo,
Quàm mihi virtutum referatur ſumma tuarum.
Nec cunctis æquè tribuit diuinus Apollo
Eximios celebrare viros, illa inuia paucos
Caſtalium molli deduxit ſemita cliuo.

Tu sacra jampridem Monachorum polluta cœno
Immunda illuvie purgasti, omnemque nitorem
Dijs, sacris, templis, cum relligione dedisti.
Tu primus tecum magno percussus amore
In patriam Aonio duxisti vertice Musas,
Et viridi in ripa posuisti e marmore templum,
Pregula quod geminis inclusum fluctibus ambit,
Hospitium Phœbo gratum, quod nunc quoque largo
Ære fovens, nunquam studiorum ad præmia parcis.
Haud frustra, nec te tua maxima facta tacebunt
Et non ingrato decus hoc memorabitur ævo,
Has urbes donec spumanti Pregula fluctu
Alluet, ac Musas geminis circundabit ulnis
Insulæ in medio, donec fluet Istula vastus,
Binaque in Arctoum distendet brachia pontum,
Semper eris, semper claro celebrabere cantu.
Sin ad bella ferat studium mihi ducere carmen,
Haud tibi se quisquam ferat virtute priorem,
Tepis et armorum fulgore exterritus illa,
Cum caput obscuro timidum condebat in antro,

Et tacitas nullo pulſabat murmure ripas.
Et qui te captam bello, Brunonis ad arcem
Senſerunt: taceant immania facta virorum
Archivi, taceantque duces qui mœnia Cadmi,
Quique decennali vaſtarunt Pergama bello,
Namque Dijs ſimiles faciant, qui ſemine creti
Humano tandem cecidere hoſtilibus armis,
Noſtra ſuos etiam Germania nutrit Achilles.
Tu geminas primum miſiſti in fœdera gentes,
Concordesque animos æterna pace ligaſti,
Publica res longum per te ſtetit, omnia paci
Reddita, et erectæ vacuis cultoribus urbes.
Mars autem longe Thracum conceſſit ad oras,
Illic æternis conſumat Biſtonas armis.
Tu decus Arctoæ meruiſti inſignia terræ
Et veterum in melius mutaſti nomina Fratrum,
Hoc tua te virtus, animusque in pectore præſtans
Impoſuere loco, gratatur patria patri,
Et triplici tibi ſe commendat in urbe Senatus.
Illo ſumma die rerum ſe ad tuta recepit,

Prussiaque afflictos recreavit fossa colonos.
Ac quam sit rebus prudentia gnara gerendis,
Et tibi subiectos qua dexteritate gubernes,
Audijt et si quam nostro procul orbe remotum
Dividit Ionio longe magnus Adria ponto,
Sed quam contiguis secreta Britannia terris.
Adde tot eximias facundo in pectore dotes,
Iustitiae servantem animum, fideique tenacem,
Et faciles vultus, et relligionis amorem,
Hinc probitas, studiumque pium, utriusque cupido,
Pectora consilijs hinc addita, et addita Musis.
O fortunatos nimium te principe Prussos,
Ipsa quibus portis pax ocia servat apertis,
Et secura quies alit, et res affluit ultro,
Non illis rumpat placidos fera buccina somnos,
Nec mala vicini metuent commercia Mosci,
Ipsa graves illis tellus vix passa bidentes
Sufficiet victum, et sterilis haud prodet aristas,
Proventuque domos complebit, atque horrea vincet,
In campis nunquam lacus, atque obsita iunco

Flumina, dant pisces cumulo, et genus omne natantum,
Dant varias nemora alta feras, dant utile lignum,
Navigiis pinos, domibusque ingentia tecta.
Atque aliquis gelidi visus maria alta Trionis
Navigat, et merces Danorum portat ad oras,
Aut Sueonum timidi appellunt ad littora nautæ.
Ast alius vasto, dum versat marmore remos
Circuit Europæ populos, terrasque patentes
Prætergit, Hispana procul qua littora fessum
Excipiunt Solem, currusque sub æquore tingunt,
Venit hyems, coquitur tristi perfusa lupino
Tosta Ceres, quo more domum parvosque nepotes,
Sustentant, patriosque lares et limina servant.
Nec melior fuit antiquis sua vita colonis,
Qui virides propter ripas, et plana secundum
Flumina degebant, ubi plurimus arbore lucus,
Pluraque obscuris pandebat frondibus ulmus.
Quippe et vestigio nunc, et te principe moras
Sunt aliqui tibi nunc sese melioribus annis
Debebunt nati, et similem tibi postera pubes,

Sæpius optabunt, quamvis tua facta sequatur
Filius, et patriæ superet pietatis imago.
At tu dive puer patrijs virtutibus auctum
Imperium accipies, patriumque tuebere longa
Pace solum, et placidis defendas ocia Musis,
Sic iam adeo natoris vestigia clara parentis
Tangis, et eiusdem specimen virtutis inhæret.
Insita sic soboli creduntur fortia patrum
Corda, nec imbelles aquilam generare columbæ.
Qualis erat primo ætatis iam germine Pyrrhus,
Cum pater Iliacas victor pugnabat ad arces,
Ipse domi pacem, regnumque puer ipse gerebat,
Mox tractanda etiam manibus puerilibus arma
Suscepit, patrisque animos in prælia gessit.
Tu quoque cum venient anni, resonantia vatum
Ora fatigabis, dicent tibi carmina Musæ,
Inque tuos totum pandant Helicona triumphos.
Dij patrij servate senem, servate senili
Præsidio iuvenem, sit qui pietate parentem
Æquiparet, sit qui tutum defendat amicis
Hospitium Musis, et Moschi vindicet arva.

Hoc mecum Aonias Clario de fonte Sorores,
Hoc mecum Arctoi fluvii, et uvidus omnis precantur
Intonsi iuvenes, matres, castæque puellæ,
Applaudit cœlum, ripæ, vallesque resultant,
Et latum resonat geminis clamoribus æquor:
Dij patrij servate senem, servate senili
Præsidio iuvenem, et patrios deducite in annos.

Prussiæ Finis.

Caſparis Schut-zij Isleuienſis Ero et Leander.

Ex Muſæo Græco trans-latum carmen.

Muſa refer tacitum ſociati lumen amoris,
Et innantem audaci iactantem brachia fluctu,
Gaudia per mare naufragium nocturna petentem
Furtiuos thalamos, notis Pallantias aſtris
Candida quos nunquam bigis præuertit Eois,
Et Seſton, & Abydon, ubi tenebroſa feruntur
Erus connubia, & natitans maria alta Leander,

Atque natatoris pandens in vota lucerna ...
Nuncia nocturnae Veneris, decorans hymenaeum,
Ardentisque viro praebens simulacra furoris,
Cui pater aethereus, sub noctem rite peracto
Munere [illegible] inter concedere stellas
Debuerat sedem, ac astrum vocitare Diones;
Ornantem thalamos sponsae, fidamque ministram
Curarum quas gignit amor furtivus, apud quem
Servantem insomni secreta cubilia flamma,
Vasta prius Boreas quam caerula flatibus imo
Concutiens fundo miseros turbaret amores.
Nunc age cantanti rerum mihi dicito finem,
Extinctamque facem, et defunctum luce Leandrum.
Contra data mari Sestus respondet Abydo,
Aequore distinctae medio, sed contulit [illegible]
Diversis unum mittens amor urbibus ignem,
Virgineum strinxit iuvenili pectus amore,
Virgineoque Erus agitavit amore Leandrum,
Haec habuit Seston, patriamque Leander Abydon,
Ambo formosi, patriae ambo sydera terrae.

Ætas una fuit: tum si olim concita remo
Nauita cærulei freta legeris Hellesponti
Claſſe ruens fluctus, antiquam in littore turrim
Quære memor, si forte domus uestigia spectes
Unde facem quateret natitanti Virgo marito,
Inſpice & anguſtum pelagus reſonantis Abydi,
Ut refluis circumfluctus sua littora plangant,
Dum iuuenem extinctum & mortem miſerant acerbam.
Quis Deus hunc autem male conciliauit amorem,
Cuius Abydenus ſecreta cubilia Seſti
Ut peteret, tacitumque illic relinqueret ignem?
Inclyta tam forma, generis quam ſanguine Virgo
Ero clara patrum fuit, Idaliæque ſacerdos
Innuba, ſacra Deæ, tæda non nota iugali,
Turrim præcelſam uicini ad murmura ponti
Carorum amplexu procul hic amota parentum
Iunctasque domos habitabat littore ſolo.
Os Veneri ſimilis, nitido ſuffuſa colore,
Clara pudicitia, præ uirginitatis amore:
Fœmineos inter uiſu rariſſima cætus,

Haud unquam faciles iuvenum sectata choreas,
Invidiam fugitans, siquidem praeconia formae
Foeminarum mordent animum, quo ducta timore
Semper odoratas donabat lancibus aras;
Idaliam placans Venerem, natumque volantem,
Flagrantis frustra paeuitans mala tela pharetrae,
Nec tamen Idaliam moverunt dona parentem,
Virgo cupidineis facta est obnoxia telis.

Festa dies aderat, laetis celeberrima sacris,
Quam Veneri, et puero tristis qui dentibus apri
Purpureo teneram fudit cum sanguine vitam,
Inclyta solemni celebrabat carmine Sestus.
Undique finitimi coeunt, et sacra frequentant,
Quotquot ab undisonis vaga devehit insula ripis
Assiduo pulsata mari, quos Thessala tellus,
Et quos clausa freto misit Neptunia Cyprus,
Omnis et Idaliae liquit nemus alta Cytherae,
Omnis odoriferi Libani quae lustra peragrat,
Quaeque urbes Phrygias, laetamque tenebat Abydon,
Turba frequens iuvenum, teneroque obnoxia amori,

Aſsiduus coetus Nympharum, et ſacra frequentes
Non tam ferre Deum ſolennia dona per aras,
Quam teneras ſacra conuentus aede puellas
Viſendi ſtudio, et formæ lucentis honorem.
Ecce decens Ero medij per limina templi
Ingreditur, placidum ſpirans ex ore decorem,
Qualis ab Oceani Phoebe iubar extulit undis,
Purpureas ſpectata genas, media ora rubebant,
Pulcra uerecundo paulum ſuffuſa pudore,
Ut roſa folliculis gemino diſtincta colore
Emicat, ingenua ſic Ero grata roſarum
Fundebat facie, rubens decor undique membris
Exilit, et quacunque manu uestigia ſignant
Florum gratus odor ſequitur, tum candida uelat
Palla latus, niueaque pedes ſub ueſte relucent,
Plurima foemineis fluitabat gratia membris,
Quam uatum triplicem commenta eſt fabula natam,
Nam centum Charites ſpirabant luminis ab uno
Virginis, innumero decorantes ora fauore.
Digna miniſtra quidem Veneris, uel pulcrior ipſa,

Vel Veneri similis, simili Venus altera forma, ...
Formosis certe formosior omnibus Eroni...
Iamque egit flammas paulatim in corda virorum.
Gratus amor formae, placidique in corpore mores.
Aspiciunt, visamque optant sibi quisque puellam,
Amplecti thalamo, & taeda sociare marita.
Illa per ampla ferens niveos penetralia gressus.
Mille virum pascit mentesque oculosque sequentum.
Atque aliquis iuvenum formae lucentis honorem
Miratus, vocem vicini misit ad aures:
Herculeam vidi Sparten, Lacedaemona vidi
Virginibus claram, & claram certamine formae,
At non Spartanae, Lacedaemoniaeque puellae
Huic similes, longo quas anteit intervallo,
Pectore prudenti, & teneri dulcedine vultus.
Forsitan illa trium comitabitur una Sororum
Egeam Veneram, spectando lumina pasco ...
Defessus, nec dum satiavit visus auctoram.
Protinus amoriar, si chara cubilia pulcrae ...
Virginis attingam pernox, nec enim mihi magni :

Cum ſuperis optem tenuiſſe palatia cæli
Hoc fruitus thalamo, iucunda virginis fruitus:
Quod ſi iura vetant iura, ſi vera numina ſubſtant
Excelſa Regina Paphi, nec quæ tangere fas eſt
Effinctam vitta, et tractantem ſacra miniſtram,
Hoc ſaltem, ut ſimilem iungas mihi iure iugali
Te precor, et ſimilis quæ præſtet imagine formæ.
Tanta incerum non unus pectore iactans
Vulnus alit vanus, hæretque in virgine fixus.
At tu multa tuo paſſus ſub corde Leander,
Multa movens animo, cæleſti virgine viſa,
Haudquaquam occultis animum mordere furentem
Contentus ſtimulis, fixiſque in corde ſagittis,
Sed tentare thorum ſperataque gaudia certum eſt.
Aſpectu creſcebat amor, victrixque medullas
Flamma vorat, miſeroſque igni depaſcitur artus.
Quippe puellarum facies inſignis amorem
Incutit, emiſſa velocior ipſa ſagitta
Lumina præcipuit, per lumina tunc amoris
Factus, amor cordi paulatim illabitur imo.

Illum [illegible] alterno stupor atque audacia uexant,
Et timor et pudor exagitant, uersantque uicissim,
Corde tremit, pudor ora tenet, stupor ipse decentem
Inculcat formam, pudor est labefactus amore,
Surgit amor propius, mox ipsa audacia crescit.
Tum gradiens tacito delubra per inclyta passu
Constitit aduersum, fixitque in uirgine uultus,
Obliquum intuitus fraudes nectebat inanes,
Nutusque, tacitasque notas, animumque puellae
Talibus insidijs penitus praenoscere tentat,
Illi, ubi mutanti suscepit lumine uultum,
Occultosque dolos, pertentant gaudia mentem,
Consciaque erubuit formae, sed et ipsa decenter
Deiecit faciem terrae, nutusque loquaces
Transmisit iuueni, tacitosque reduxit ocellos.
Ille autem iam tum conuicta laetus amante
Ut sensit uidisse, ut non renuisse puellam,
Spes animis agit, et tanti securus amoris
Opportuna suis spectabat tempora uotis.
Interea auratos submittens lampadis orbes
Hesperias Sol intrat aquas, noctemque reducens

Fregians aduerſo procedit ſydere veſper.
Vt uidit tenebras inſurgere ſole fugato,
Accelerans lateri propius tentare puellam
Aggreditur, digitoſque premens candentis ſiniſtrā
Suſpirat cupidis animis, pudibunda retraxit
Virgo manum, paulumque genis rubor ora notauit,
Oſtentans oculis iram, renuentiaque ora.
Senſerat inſtabiles muliebri in pectore motus,
Et Tyrio traxit radiantem murice pallam,
Iamque audax animi tracta cum veſte remotos
Seceſſus petit, illa pigro veſtigia paſſu,
Vt quæ [illegible] inuita manum cupidi ſequeretur amantis,
Tractabat, iuuenemque tamen verbis increpat ultro:
Quis furor hic hoſpes? quo me trahis improbe ſolam?
Ito tuam potius qua te via ducit ad urbem,
Atque meam manibus prenſam dimittito veſtem;
Ni metuis patrem iratum pro talibus auſis,
Idaliæ non eſt fas ſollicitare miniſtram,
Ardua virgineum deducit ſemita lectum.
Talia fœmineo munita eſt ſubdola more.

Ille reluctantem labefacte mentis amorem,
Signaque concussi sparsit manifesta pudoris.
Nam quoties immani minitatur fœmina verbis,
Nuncia sunt tacite Veneris fera verba minarum.
Tum niveo propius circumdans brachia collo
Venit in amplexus, luctantique oscula figens,
Ictus amore gravi, verbis solatus amantem est:
Diva Venus, certe Venus altera, et altera Pallas,
Haud equidem credo mortali semine cretam,
Sed vere ætherei prognatam stirpe Tonantis,
Felices thalami qui te genuere parentes,
Felix et genitor, felix pulcerrima mater,
Que tam felici te pondere misit in auras,
Accipe me precor, ac qui se tibi debet amantem
Alma precor miserere mei, Venerisque sacerdos
Exerce Veneris iuvenilia gaudia Dive,
Et thalami leges, et suaves discito amores,
Non bene virgineo colitur Venus alma pudore,
Illa thoris gaudet, si mens est magna tueri
Sacra Deæ Paphiæ, fidosque addiscere ritus,

Sunt thorus ⁊ tædæ, Veneris si numina curas
Tu dulces animo potius sectêris amores,
Atque tibi fidum capias ad sacra ministrum,
Aut socium, si forte viri dignabere, lecti,
Quam volucer iuvenem tulit ad tua iura Cupido,
Ut quondam Herculeæ subiecit robora dextræ
Iardaniæ Nymphæ virga Cyllenius aurea:
Hunc non Mercurius tibi dat, sed mater amorum.
Scis ipsa Arcadico ut quondam genitore superba
Dicitur immitis sprevisse Atalanta maritum
Melaniona, thoros nequicquam exosa iugales,
Non tulit alma Venus mores irata protervos,
Virgineisque ferum commovit in ossibus ignem,
Quemque prius fugit, rabido post corde maritum
Accepit, tangant moneo te exempla priorum,
Neve malum Veneri moveas incauta furorem.
Blanda recusantem moverunt verba puellam,
Fluctuat ingenti penitus labefacta stupore,
Victaque conticuit, immotaque lumina fixit,
Ora tegens circum tenero confusa rubore,

Deiectoque in humum uultu uestigia libat,
Aptauitque humeris uestem, fractique pudoris
Signa uiro manifesta dedit, iam iamque marito
Virgineum spondent pudibunda silentia lectum.
Olli dulce malum sublabitur ossibus, intus
Ardor agit uires, & cæcum subijcit ignem,
Nunc auersa, & nunc obtutu infixa mariti.
At densas circum tenebras nox atra uehebat.
Ipse autem contra uultu flagrante Leander
Haud equidem inuitus spectabat uirginis ora,
Et niueum tacito lustrabat lumine collum.
Tandem uicta uiro, modico post tempore fatur,
Purpureas suffusa genas faciemque decoram:

Caucaseas etiam rupes, etiam alta moueres
Saxa tuis dictis, quis blandimenta, precesque,
Ancipitesque dolos docuit, formasque loquendi?
Hei mihi, quod nostræ uenisti ad littora terræ.
Quid tamen hoc prodest? etenim peregrinus, & hospes
Instabilis, nostro neque usque fruaris amore,

Nec manifeſta mei ſperes connubia lecti,
Omnes ſic noſtri thalamos odêre parentes.
Sin mecum tacitè mens ſit tibi furto morari,
Arcanum fruſtra conaris fallere amorem:
Sic hominum vicina ſedent conuicia linguis,
Et ſi quæ tacita peragas abſcondita nocte,
Mox triuijs manifeſta patent cantanda plateis.
Dic tamen unde domo, quod nomen: ſi mea quæris
Quæ patria & nomen, noti ſum nominis Ero,
Quam tumido pelagi fluctu circumſona turris
Cuſtodit, domus alta & ſolis obuia ventis,
(Tota domus duo ſunt, Ero, & fidiſſima Nutrix)
Ante urbem Seſti, ſupra vada cærula ponti,
Hic habito inuiſis propius maria alta parentum
Conſilijs, nec ego pariles ætate puellas,
Nec iuuenum choreas video, turbamve procorum,
Noctes atque dies ventoſi murmure Cauri
Horriſono quatiunt ex imo gurgite pontum.
Sic fatur lacrymans virgo, pudibundaque texit

Veste genas, dictoque virum obiurgabat inani.
At iuvenis rapido iam tum stimulatus ab igne
Certamen magni secum meditatur amoris.
Nam versutus amor quandoque in pectore versat
Immissos ignes, et eosdem mitigat ignes,
Vulnus opemque ferens, quosque alto stringit amore,
Consilijs etiam morbum medicatur eundem.
Ille etiam ancipiti tulit opportuna Leandro
Auxilia, ut gemitu ingenti suspiria ducens
Instaret verbis, placidoque haec adderet ore:
Virgo tuum propter, tibimet deuotus, amorem
Horrisonis motam ventis tranabo per undam,
Si mare velivolum flagrantibus ardeat undis,
Parvus haud ulli fluctus, mihi parvus aer.
Non vereor tumidum minitantem tristia pontum,
Si tua per pontum connubia datur mire,
Nec vereor fremitum graviter resonantis aquai.
Haec per caeruleos Ero tibi brachia fluctus
Portabunt madidum tenebrosa nocte maritum,
Per medium immensis in fluctibus Hellespontum.

Non procul a Sesto apparet contraria Abydus,
Illa mihi patria est, tu celsa e turre Lucernam
Suspende aspectu, sydus mihi nocte futurum,
Non ego uel plaustri formam, pigrumue Booten
Seruarim, aut asprum sub nubibus Oriona,
Quodque sub Hesperio non tingitur aequore sydus,
Hanc spectem, haec dubios monstrat mihi lampade cursus.
At tu, ne subito spirantes flamine uenti,
Ore caue, taedam uiolent, vel lumina turbent,
Ne mea cum lychno moriatur vita sub undis.
At nomen si forte meum formosa requiris
Scire, mihi nomen nato dixere Leandro,
Infelix si non thalamum ueniemus eundem.
Sic ambo tacitae per amica silentia Lunae
Infaustos thalamos, et primi foedera lecti,
Taedarumque facem sola sub nocte ministram
Alternis pacti uerbis, haec tendere lumen,
Ille per incertum nando dare uerbera pontum.
Ergo nocturnis stipulati foedera sacris
Inuitis abeunt animis, rebusque coacti

Illa ſuam repetit turrim, patriamque Leander
Ingratam remis uentoque requirit Abydon,
Certa prius turris iaciens ſibi ſigna petendæ,
Ambo expectantes noctem tædaſque receptas.
Sydera iam nitidum nocturna lampade ſolem
Depulerant cælo, nox terræ uertitur umbra,
Somnus & ima uirum placide per membra reuertens
Mulcebat curas, & corda oblita laborum.
Neſcit amans ~~[illegible]~~ noctem, neque triſti pectore ſomnum
Accipit, & tumidos ad concaua littora fluctus
Spectabat, ſumma radiantem turre lucernam
Expectans, thalami ſacra ad nocturna uocantem.
Vt uidit tenebras caliginis ſurgere denſa
Ero per noctem uigilans, mox lampada quaſſat
Oſtentans tecto excelſo, tum concitus intra
Corda furore graui iuuenis, flagrante lucerna
Flagrat & ipſe fero labefactus pectora morſu.
Tum uero inſanum horriſono cum ſurgere fluctum
Ponto aſpectabat, paulumque exterritus undis
Horruit, at poſtquam reuocatum pectore amorem

Concepit, sic sese animis solatur, et infit:
Sæuus amor, sæuum pelagus, sed sæuior undis
Est amor, et pelagi vis est immensa profundi,
Ast amor excruciat cæco immedicabilis igne,
Vis animæ quid aquam metuis circundata flammis?
Huc ades in nostros ignes, quid cærula curas?
Orta Venus pelago magnis dominatur in undis,
Illa etiam nostro penitus dominatur amori.
Sic ait et teneros humero reiecit amictus
Festinans, capitique manu religavit utraque,
Inque fretum præceps abijt, corpusque sub undis
Mergebat, spectans aduersam exinde lucernam,
Ipse sibi remex, ipse alto in gurgite nauis.
Interea virgo rutilanti luce ministram
Lampada prætenso circum velamine texit,
Quacunque infestos audiret voluere ventos.
Donec ad optatum superato gurgite littus
Iret ouans iuuenis, terræque adnaret amicæ.
Protinus occurrit, primoque in limine sponsum
Excepit, posuitque lanas humentia circum

Colla manus, madidosque marino rore capillos,
Jam iuvenem gaudens ad summa cubilia lecti
Perduxit Virgo, colloque infusa mariti
Abstergit fluctum, et fragranti pallade tinxit
Membra viro, repulitque maris graveolentis odorem,
Jamque etiam fessum talamoque ulnisque receptum
Ipsa fovet gremio, verbis blandita venustis:
Sponse laborasti nimium, neque fortius Mar
Captavit sponsus dilectae gaudia nymphae,
Sponse laborasti nimium, satis aequoris undam
Hausisti, et pelago tristem spumante mephitim,
Huc ades inque sinus defesse abscondere nostros.
His appellabat dictis, gremioque fovebat.
Nec mora composuit sese, zonamque resolvit,
Idaliaeque Deae subierunt munus amantes.
Nuptiae erant nullis choreis, sine carmine laetus,
Non vates sacro cecinit connubia versu,
Nec thalamos intra taedis fax festa reluxit,
Nec socii iuvenes agiles duxere corymbos,
Nec pater aut genitrix sponsi natave hymenaeum

Concinuere thoris, nox lectum stravit amori,
Nocte silent thalami, cinctus caligine sponsus,
Et cantu festum caruit laetoque tumultu,
Pronuba nox thalami, nec mater Memnonis unquam
Consueto vidit lecto cum luce Leandrum:
Ille autem primo rursum sub lumine Solis
Adversae natitans oram tendebat Abydi,
Nocturnos animo secum meditans hymenaeos.
Ast Hero vestem sacratam induta parentes,
Virgo die, nocte mulier, fallebat inertes,
Et spe nocturna votis ardentibus ambo
Saepius optarunt descendere ad aequora Phoebum.
Sic illi tacitum celantes pectoris ignem
Gaudia connubij peragebant dulcia furtim,
Sed laetam exiguo traxerunt tempore vitam,
Atque insperato venit exitus acer amori.
Namque ubi tristis hyems squalentia protulit ora
Horrisonis quatiens ventis et turbine pontum
Naufragum, et toto volvunt sese aequora fundo,
Aeternum insani spirantes frigora Caurj

Assiduè procis torquebant cærula nimbis,
Concussasque rates fragore in littore curuo,
Nauita cum pelagus liquit, naualia curans,
At non tempestas miserum terret atra Leandrum,
Quin freta tentaret nando, dum nuncia turri,
Flamma uocans, fluctum manibus pulsare moneret,
Infelix iuuenem, sed enim infelicior Ero
Virgo parum prudens hyberno sydere lychnum
Condere, & in nullos immanem compellere fluctus
Debuit, & quandoque uiro tædisque carere.
Cogit amor, cogit Parcarum inamabile fatum
Supremam miseris tandem suspendere lucem.
Nox erat, & uasto commoti turbine uenti
Flatibus hybernis diuersa parte furentes
Collecti ex imo uoluebant Nerea ponto,
Et passim allapsi collidunt littora fluctus,
Gurgite cum medio immanis maria humida nando
Brachia iactabat, solitos spectans hymenæos,
Incubuit fluctu plagus, cumuloque ruebat
Unda ferens undam, summoque insurgere cælo.

Visus erat pontus, gemuit terra ictibus atris,
Concurrunt Zephyro diuersis flatibus Euri,
Et Notus aduersum Borean fera praelia miscet,
Ingeminat fragor, & strident maria ima cauernis.
Tum fremitus inter maris & uadacaeca Leander
Rectorem frustra Neptunum in uota uocabat,
Et Venerem aequoream frustra, frustràque ciebat
Cecropiae Borean memorem talis Orÿthiÿae.
Vota ferunt uenti, nec amor mutare Deum unum
Evaluit, fluctu obscuro & spumantibus undis
Obruitur, uiresque maris feruore fatiscit,
Deficitque uigor plantas, uirtusque natantem
Deficit dextram & iactas in gurgite palmas,
Jam fluidus patulo se gutture miscuit humor,
Et maris indomiti potum sorbebat amarum,
Jamque facem turri in praecelsa turbine adacto
Extinxit Boreas flammamque animamque Leander
Deseruit, pelago fluitans miserabile corpus.
At Ero summam in lucem stans peruigil arce
Anxia, praesago uoluebat pectore curas.

Vt uidit primo cælum niteſcere Phœbo,
Nequicquam undanti circumfert lumina ponto,
Multa mouens, ſi forte uirum, ſi forte uideret
Naufraga optatos tendentem ad littora curſus,
Dum fax extincto uix fumum lumine uoluit.
Tum uero ut uidit nautis ac æquore uictum
Defuncti uaſto iactari in gurgite corpus,
Diriguit uiſu in medio, tum pectore ueſtem
Dilanians, ſummaque ruens de turre ſub æquor
Deſiluit, chari moriens in amore mariti.
Non illos mare fluctiuagum, non flebile fatum
Diuortit, nec mors extrema diremit amantes.

Finis de Ero et Lean-dro Carminis.

M Casparis Schützij Islebien.

Sermonum Jobi Liber Heroicus.

[illegible]

Spectabilibus et Honoratis Viris, Georgio Clefeldo, Constantino Ferbero, Joanni Præto, Præconsulibus, et Alberto Gisio Consuli, Ciuitatis Gedanensis, in Polonia captiuis.

Multa quidem uariam uersant incommoda uitam,
Et premit afflictos grande laboris onus,
Siue quid aduersi fortuna uolubilis infert,
Siue quid ærumnæ fata Deusque creant:
Sed nihil est quod non patientia dura ferendo
Vincit, & inuictum tollit in astra caput.
Sæpius ut diras geminet sors aspera plagas,
Sæpius horribiles intonet aura minas:

Illa minas tandem & plagas superabit acerbas,
Hanc unam rabies vincere nulla potest.
Cernis ut invictum damnis se praestet Jobus,
Multa ferens forti non toleranda viro:
Cui sobolemque, domumque, & res uno impete fractas
Eripit inferni flebilis ira Jovis:
Dum sedet ulceribus plenus, saniesque fluentes
Lividus, ac cineres & sua busta fovet.
Ast illum patiens animus spes tanta laborum
Sustinet, invito numine. ferat opem.
Tandem illi sobolemque domumque & res simul omnes
Reddidit aetherei gratia diva patris.
Vos etiam, patriae quos inclyta lumina terrae
Civilis merito nobilitabat honor,
Nunc premit immiti fortuna potentior ira,
Et gravat innocuum publica causa caput.
Non ideo fractis animum submittite rebus,
Est virtus aequa mente dolenda pati.

Durate et vosmet rebus servate secundis,
Clara solet pulsa nube redire dies.
Non solet assiduos effundere Juppiter imbres,
Et madidos nitido sole serenat agros.
Vir bonus et sceleris vacuus discrimina temnit,
Quae fortuna tulit, non sua culpa dedit.
Ruat ut totus fractis compagibus orbis,
Impavidum feriet vasta ruina virum.
Viderit ista Deus qui digerit omnia fatis,
Inque manu duri pectora Regis habet.
Cum volet, iratos animos ad lenia flectet,
Provehat ut nostram mitior aura ratem.
Hunc tu qui caeli medio pulcherrimus axis
Incipe quamprimum Lucifer alme diem.
Interea patiens solatia ducat Jobus,
Et nobis aliqua parte levamen erit.

Sermonum Jobi
Liber Heroicus.

Iobus capite I.

Nudus eram ſuperas in luminis editus oras,
Nudus ad infernos cineres et buſta revertar.
Si pater omnipotens fato quem mulctat acerbo,
Sive larem et vitam et res funditus eruit omnes,
Quod dedit, hoc aufert, nihil eſt quod dicere poſsis
Perpetuo proprium, modico datur omnibus uſu.
Quod largitus erat, cur non quandoque repoſcat?
Sic illi placitum eſt, ſic illo fata iubente
Procedunt, ſic ille ſuo gerit omnia nutu.
Illum ſummus honor maneat, illum gloria ſumma,
Seu premit adverſis, ſeu mutat dura ſecundis.

Idem Jobus

Capite II

Si quando placitis rerum successibus uti
Cæpimus, idque animis gratum, id fuit utile votis,
Cur ubi sese incerta loco fortuna priori
Movit, ⁊ adversis spirarunt flatibus Euri,
Turbamur? nec res animis agnoscimus æquis?
Lætaque cur alio ferimus, quam tristia vultu?
Tristibus assuescat cui res placuere secundæ.

Idem Jobus
Cap: III.

Dispereat qui me natalis misit in auras,
Et nox, qua matris dicor susceptus in alvo,
Illa dies tenebris obnoxia, nec deus illam
Desuper ~~inquirat~~ #, nec lumine compleat aureo, # agnoscat,
Sed illam tenebrae tetra caligine cingant,
Et densae nubes, et tristior aetheris aestus:
Noctem illam caligo premat, Phlegetontidas umbrae,
Illam nec taciti quisquam dignabitur anni
Mensibus annumerare, sacris neque condere fastis:
Illam ~~desertam~~ solivagam, et tenebrarum sordibus haustam
Nec ~~vox~~ laetantium celebret, nec clamor ovantum:
Devoveant illam, diro qui carmine Solem
Obscurant, pelagoque cient Neptunia monstra:
Illius ignavae lateant sine lumine stellae,
Nec iubar Aurorae videat, neque ~~lucis~~ Eoae,

Quod neque materni præcluserit ostia ventris,
Nec mala tot nostris præverterit obvia fatis.
Cur ego non prima perii gemebundus in alvo,
Et natus matremque simul, simul æthera liqui?
Cur miser exceptus gremio? cur ubera suxi? -
Nunc saltem æterna pressus sub nocte iacerem,
Et me ~~dura~~ # quies, rerum secura, teneret, # longa
Opprimeret Regum somnus, qui diruta campi
Ædificant, vel quos ingens ditaverat aurum,
Et rutilo penitus laquearia fulta metallo:
Aut ut abortivus latitassem in funere fœtus,
Aut velut infantes periissent in limine vitæ.
Improba mors tandem motus compescit inanes,
Hic fessis modus, & requies æterna laborum,
Et quondam vincti noctem duxere beatam,
Nec ferus exactor pavidos, nec creditor urget,
Hic imi summique gradu censentur eodem,
Atque uno veniunt, servus, libertus, honore.

Cur miseris autem data vitae invisa potestas?
Afflictique animis nascuntur luminis usus?
Exoptant mortem, at mors longè optata recedit,
Quam vitae immiti amore tellure recludere vellent:
Atque adeò gaudent si quando cubilia busti
Inveniunt, o quanta animus sibi gaudia condit?
Tristia si cuius pressere silentia vitam,
Et pater ex alto nebulis circundedit atris.

Ante cibum gemitus agito, et suspiria mando
Infelix, oculis lacrymarum flumina fundans:
Nunc venit ille timor, quem toto horrere solebam
Pectore, et hoc ipsum apparet quod saepe verebar.
Sic me perpetuus rerum successus, et alta
Ocia, sic tranquilla quies impune fovebat,
Nunc mala tam subito tempestas turbine
frangit.

Eliphas Thema-nites.

Cap: IIII.

Si quis tecum verbis committere tentet,
Forte tibi surgant animis vehementius iræ:
Sed quis conceptis iam silentia dictis
Injiciat? multos olim tua provida verba
Erudiere, manus firmasti sæpe remissas,
Sermo vacillantes tenuit, genua ægra trementes
Verborum erexit constantia certa tuorum:
Nunc autem tua te postquam fortuna subegit
Deseris, et primis trepidus vix sistibus hæres:
Hæc tua relligio est? ubi nunc fiducia fracta?
Jobus ubi patiens? et quam iactare solebas
Semper inoffensum vitæ ducere cursum?
Quin age et ipse memor præsentibus adjice mentem:

Et quam indixisti peramentam et labe carentem?
Aut perimunt homines superet sine nominis culpae?
Tristia mundi equidem scelerum sementa colentes,
Et dignos tali fructus de messe ferentes,
Flante Deo tota penitus tellure moveri,
Turbineque aetherei radicitus ipse furoris.
Quid tibi saevorum referam genus acre leonum,
Et rabidos fetus, et inania murmura Pardi?
Qui partim fractis subierunt faucibus Orcum,
Immemores praedae, partim in diversa feruntur.
Haec ego dicta mihi iamdudum arcana notavi,
Et mihi cor tacitos avida bibit aure susurros,
Dum nocturna cubans animis simulacra revolvo,
Languida per terras premeret cum corpora somnus,
Tum mihi nescio quis supra caput astitit horror
Attonito, gelidusque tremor penetrabat in artus,
Vivus inaspecta volitabat spiritus aura,
At mihi stant horrore comae, stant corpore setae,

Ecce ignota meis oculis apparet imago,
Caetera cuncta ſilent, ego vocem his auribus hauſi:
Ecquis homo pietate Deum ſuperare valerat?
Seque ſuo faceret meliorem auctore creatus?
Angelicos etiam levis inconſtantia coetus,
Flammigeraſque animas olim furor egit iniquus,
Et ſurgunt homines terreſtria tecta colentes?
Pauperis, tugurii congeſtum caeſpite culmen?
Olim etiam tineis et vermibus eſca futuri?
Solis ad occaſum perdurant Solis ab ortu,
Mox improviſo pereunt, neque tale timentes.
Quin et relliquiae fato tollantur eodem;
Et ſana penitus caſſi virtute peribunt.

Idem Eliphas

Cap: V.

Dicito nunc, ecquis iustorum talia passus
Vixerit, atque omnes mundo circumspice sanctos.
Scilicet insana stulti rumpuntur ab ira,
Et facilis animos trahit in mala tristia livor.
Vidi ego cum stabili stultum radice teneri,
Exarsique animos intra, dirasque precabar:
Nulla salus natis veniat, generique nepotum,
Conspectum in medio pereant, in limine portæ,
Nec sit qui cædem miseris avertere curet,
Illius ut messem sitiens famelicus ore
Absumat, rapiantque armati impune latrones,
Raptarumque inopes plena saturentur opum vi.
Non mala fortuito veniunt incōmoda casu,
Nec dolor ærumnæque graves de pulvere surgunt,
Verum homines æque fatum est haurire labores,
Quam celeres alis errare per alta volucres.

Verum ea sydereum fas est discernere patrem:
Ille opera explicuit nullos obnoxia sensus,
Res miras, quas nec numero comprendere possis.
Ille suam terris pluviam demittit ab alto,
Fluminaque aethereo perfundit strata marini:
Erigit ille humiles, et summa collocat arce,
Maerentesque iubet facilem sperare salutem:
Docta ~~Alta~~ malignantum sed enim decreta retractat,
Nec stolidis patitur fortunam assistere captis
Prudentum consulta Deus deprendere ~~[illegible]~~, solers
Et male in adversam meditata impellere fraudem:
Luce palam clara captant caliginis umbram,
Sole palam medio palpant, ceu nocte, tenebras.
Eripit insanum gladii incumbentis ab ictu,
Arcebitque inopem Regum crudelibus ausis:
Hic animus confidat, et huc spem ponere discat,
Impius obticuit contra, vocemque repressit.
Felix o siquem vindex Deus acrior urget,
Tu ne clamantis detrectes verbera poenae,
Infligit simul, et simul idem vulnera sanat,

Vna eademque manus, morbus, medicina, fatum.
Saepius ut doleas, ~~at~~ terque quaterque labores,
Tandem animis tandem superata pericula vinces,
Non te insana fames letho mulctabit acerbo,
Nec rabidos inter belli rapiere furores,
Securusque premes dira convicia linguae,
Nec mala vesanae metues contagia pestis,
Cum pestemque famemque inter, ~~[illegible]~~ læta gaudia carpas,
Nec rictum horrebis magnarumque ora ferarum,
Firmaque percuties cum vastis foedera saxis,
Optabuntque ferae pacis commercia tecum,
Tecta domus Ferdinande tuae tranquilla tenebis
Securos habitans expers a labe penates,
Tum tua perpetuo ducetur ab ordine proles,
Tot numero nati, quot in herbis gramina surgunt,
Iamque senex aevique satur condere sepulcro,
Ut matura seges canis ~~[illegible]~~ resecanda aristis.
Hoc adeo certis cognovimus argumentis,
Tu dictis adhibeto aures, animosque secundos.

Jobus

Cap: VI

O utinam examen mea facta uocentur ad æquum,
Et mala quæ patior trutina librentur adunca,
Longe plura tuli madidum quàm littus arenas
Eiectat, neque sufficiunt mea uerba dolori.
Tela Deus tua tela animæ spiracula fessæ
Hauserunt, magnoque tuis premit agmine terror.
Nunquid agit gemitus Onager dum gramina pascit?
Mugitune boat plena ad præsepia Taurus?
Nec malè conditum mensis adhibetur opimis;
Nec salis experti sapor est albuminis ouo,
Ingrati ~~[illegible]~~que cibi gustu sumuntur amaro.
At mihi quod manibus quondam tetigisse uerebar
Nunc cibus est, mæstique facit solatia uictus;

Longa fames triſtes docuit dulceſcere ſuccos.
O utinam (ſuperi) mea uota precesque ualerent,
Et pater omnipotens ſaltem hoc conceſſerat unum,
Ut quo more meas cœpit componere plagas,
Sic ageret, ueteretque manu, mea fata ſoluta,
Haud equidem omnino ferrer ſolaminis expers,
Parcere me iuris, quarum ipſe eſt unicus auctor.
Ærumnis poteram, nec ſancti uerba negaram.
Nam quibus ætheream durabo uiribus iram?
Aut quis erit modus? aut quid uitā demoror ultra?
Non mihi ſunt ſilicis fragili ſub pectore uenæ,
Nec duro conſtricta rigent præcordia ferro,
Nuſquam præſidium eſt, nuſquam pugnare poteſtas,
Ipſi animis etiam raro uertuntur amici.
Quiſquis uicinum non eſt miſeratus egentem,
Non illum ætherei tangunt exempla timoris.
Viderunt fratres, & præteriere iacentem,

Præterit ut rapidus medijs convallibus amnis,
Frigora qui gelidæ maturant hyberna pruinæ,
Tristis hyems illos multa nive proruet actos,
Ut glacies tepido Phœbi solvuntur ab æstu,
Nec rapidos poterunt ignes consistere contra.
Invia sectantur taciti, loca trita relinquunt,
Ducat ut in præceps fragiles mala semita gressus.
Servarunt Arabum vestigia nota latronum,
Servavere vias Thamæ, servasse ~~pigebit~~ pudebit
Cum venient, falletque malos spes irrita cursus.
Venistis, plagasque meas horretis amici,
Nunquid opes petij vestras? aut arma rogavi
Hostiles contra fremitus, regumque furores?
Dicite, verborum nunc iam nihil insuper addam,
Dicite, nec quanquam sperno meliora monentum.
Recta manent immota gradu, quam nempe docetis
Quæ dextræ monitum ratio in contraria ducat?
Exigitis facilem tantum ad convicia linguam,
Terroresque animis frustra spiratis inanes,

Pupillum premitis qui se defendere nescit,
Insidiis et fraude mala captatis amicum.
Sic agite, et cepto finem properate labori,
Atque mihi memorem quandoque aduertite mentem,
Haud etenim vestris referam mendacia dictis,
Dicite vos contra, modo nil dicatis iniquum,
Et totam arbitrio recti submittite causam,
Non dubito quin iusta meae fiducia linguae [illegible]
Ne pravos stolido sermones ore profundi.

Idem Jobus.

Cap: VII.

Militat omnis homo superis dum nascitur auris,
Ut qui perpetuum tolerat mercede laborem.
Servus ut optatas fessus desiderat umbras,
Conductus mestas numerat momenta diei:
Sic ego tot vanos numeravi ex ordine menses,
Totque aerumnosas quassus sum currere noctes.
Languida cum dulci mandavi lumina somno,
Assidue verso, quo rursum tempore surgam,
Cum surgo, tacitae repeto inde crepuscula noctis,
Omnibus invisus solum sic duco diurnum,
Donec sera rubens accendit lumina Vesper.
Obsita morborum corpus computruit aestu,
Et putidam versant sordes in pulvere carnem
Marcida facta cutis vix his vix ossibus haeret.

Non citius tereti soluuntur stamina tela,
Quam decursa meæ fluxerunt tempora uitæ,
Sistere nec quisquam potuit, cursumue morari.
Esto memor, quia uita leuis fugit ocyor aura,
Tristior ærumnis, et rebus raræ secundis,
Tandem obeo, nec me quisquam sub luce requiret,
Ipse uides, inter sed enim tabesco uidendum.
Ut dispersa leui uanescunt nubila cœlo,
Sic quemcunque semel rapit atræ ianua mortis,
Non ultra dulces quoque lares sedemque reuisit.
Ergo ego nec uerbis parcam, tantaq grauatus
Mole querar, animæ quicquid mis intima ~~ægra~~ læsæ
Pertulit, et quantas agitem sub pectore curas.
Nunquid enim mare sum, maris aut inamabile monstrum,
Ut malis seruatum uigili me carcere claudas?
Dicebam, fortasse dabit solatia curis
Lectulus, et stratis tacitus mecum ista reuoluebam,
At tu nocturno iactas insomnia cœlo,
Tristiaque horrescunt mœstas simulacra per umbras:

Tunc ego uel laqueo miseros finire labores
Optarim, aut alio demum occumbere fato,
Sic cæli penitus tædet conuexa tueri.
Parce precor, uitæ breuis umbra et inanis imago,
Cur hominem tanti reputas? cur illius ergo
Sollicitas adeo cogis sub pectore ~~sensus~~ curas?
Sic miserum exerces, sic tota luce fatigas,
Quin modo paulisper cessas, plagamque remittis,
Fessus anhelanti redeat dum spiritus haustu.

Crimina causaris? quid agam, si talia curas
O hominum custos? quid me tibi sistere contra
Nequicquam refert, onerique haud esse ferundo?
Cur non potius delicta meæ latitantia uitæ
Tollis, ut hac tandem releuatus mole quiescam?
Ni facias, iam iam defunctus puluere condar,
Et matutino frustra me sole requirent.

Bildadus Suhites.

Cap: VIII

Quo tamen usque leui geminabis talia lingua?
Oraque prudentum tolles contraria dictis?
An ~~Deus arbitrium falso peruertere possit~~ humana Deus trutina non ventilat aequa?
Aut recto aduersus norma declinat iniqua?
Si tua progenies turpi se labe notauit,
Talibus adueniunt dignissima praemia factis.
Sin mala praeterita ~~[illegible]~~ castiges acta ~~[illegible]~~ iuuenta
Et supplex te in vota feras, veniamque requiras,
Haud equidem precibus surdas occluserit aures,
Successusque tuos referet, sortemque priorem:
Quinimmo longe faelicior, omnia longe
Uberiora dabunt, voto res amplior omni.
Si dubitas, aeui veteris primordia cerne,
~~Actaque maiorum~~ circumspice mente parentum,
Priscorum seriem

(Nos & nata recens, & rerum ignara propago,
Et quibus actorum praeteruolat umbra dierum)
Illi te melius rerum documenta monebunt,
His animos adhibe, & ueterum praecepta reuolue.
Vidisti siccas iuncum obsedisse paludes?
Et nullis gramen creuisse manantibus undis?
Dum uiret, arescens primis morietur in herbis
Ante suam falcem, sementes ante beatas:
Sic pereunt, quicunque Deum & sua numina temnunt,
Fictaque nequicquam pietas spem nectit inanem.
Haud etenim stabili posita est fiducia fulcro,
Nititur et fragili, quam fecit aranea, tela,
Nec domus auxilio est, quae iam ruitura laborat,
Et male pendentes fulcit structura columnas.
Nonne uides teneram campis florescere plantam,
Quam liquor & placidi nutrit clementia Solis?
Illa per obiectas radicem prouida cautes
Explicat, & duri rumpit penetralia saxi:
Tum si quis stantem radicibus eruat imis,

Eijciatque loco, & veſtigia nulla ſuperſint,
Ecce ſuis læta exitijs noua ſemina fundit,
Atque nouam fracto reparat de cortice prolem.
Hoc adeo memor eſto: Deus neque vota piorum
Deſpectat, neque conatus fortunat iniquos.
Hoc age & effuſo numerabis gaudia riſu,
Grataque per vacuum reſonabis nubila cœlum,
Siſtat ut hoſtilem facies pudibunda furorem,
Impius & fractos deplorat turbine poſtes.

Iobus.

Cap: IX.

Haud equidem ignoro, neq(ue) uos ſententia fallit,
Non homo diuinae facies humana repugnat
Iuſtitiae, uanum eſt rixari, & tendere litem,
Vix uerbum inuenias contra de millibus unum.
Illi multa ſedet plano ſapientia cordis,
Viribus inuictis, nec quiſquam impune rebellem
Oppoſuit dextram, magnis quin excidat auſis.
Ille loco montes mouit, nec talia agentem
In tanta quiſquam potuit ſentire ruina.
Ille ſua uaſtam tellurem ſede reuellit,
Ardua terrarum tonitru fundamina quaſſans.
Ille ſimul potis eſt terris abſcondere Solem,
Lunaque compreſſis ſignacula ponere ſtellis.
Extendit liquidi ſpacioſa uolumina cæli,
Perque feros fluctus graditur perque inuia ponti,

Arcturum et nitidi finxit latus Orionis,
Pleiadumque choros, atque Austri turbida regna.
Qui facit ingenti facit omnia plena stupore,
Multaque magnarum pandit miracula rerum.
Transibit, tacito nec euntem lumine prendas,
Commeat hinc illinc, et sunt uestigia nusquam.
Sin se praecipitem rapuit sublimis in altum,
Ecquis deinde trahat retro? causamue requirat?
Cur faciat? Deus est, siquando exarsit in iras
Tum proceres animos ponunt Regesque superbi.
Vnde mihi dictis contra pugnare potestas
Tantillo? et uanis uerborum ambagibus uti?
Ne mihi ne pugnare Deo sit stulta libido,
Quantumuis iustam aggrediar defendere causam,
Sed uotis instare iuuat, ueniamque precari:
Qui etiam si forte dedit responsa uocanti,
Vix tamen hoc animis turbatis credere promptum est,
Supplicis an uocem patulas admiserit aures:
Sic rapidus subito subuersum turbine strauit,

Multaque squalanti cumulauit uulnera tergo.
Vix mihi nunc animus superest, uix spiritus auram
Colligit, & rebus penitus distendor amaris.
Si libeat totas aduersum intendere uires,
Quæ potis ætheream uis est infringere dextram?
Sin æquo libeat sub iudice uertere litem,
Quis precor assistet? quo causam teste probabo?
Vt me proclamem iustum, damnabor idipsum,
Sit probitatis honos, ille contraria uertet,
Esto sim sceleris uacuus, sim criminis expers,
Non tamen hoc ægram fas est inducere mentem,
Idque adeo exosum luci me reddit agendæ.
Vnum illud repetens iterumque iterumque fatebor,
Ille sibi semper similis, insontemque malumque
Affligit, nec eum ~~rerum~~ Vitæ discrimina tangunt.
Cum ferit, inflicto molitur uulnere mortem,
Atque aliam insontum pœnas ludibria ducit.

Impius interea terrarum ſceptra gubernat,
Atque obuelato dominantur lumine Reges.
Si non ipſe Deus, quaeſo quis talia ~~cernit~~ patrat?

At mihi ueloces, ceu planta praepete curſor,
Praeteriere dies, aetas faecunda malorum,
Fertur ut aequoreas agitata carina per undas,
Aut aquila ut viſam pedibus procul inuolat eſcam.
Si quando mecum tacito ſub pectore dixi,
Haud equidem ulterius curas meditabor inanes,
Nec ducam vultus, animumque aliquando leuabo,
Continuo noua mi facies oblata malorum est
Quae metuo, atque animis damans tum denique ſenſi
Quod neque ſic culpa uacuum patiatur haberi.
Impius ergo feror? quid tot diſcrimina ~~uit~~ ſerum?
Atque exantlati nequicquam ſaepe laboras?
At ſi me penitus perfudero rore niuali,
Ablueroque manus puras cum flumine uiuo,
Mox caeno immerſum me deformabit olenti;

Et male turpabit tunicæ candentis honorem.
Haud etenim est homini similis, cui dicere contrà
Auderem, quamque ipse assertum in iure vocarem,
Nec quisquam est qui nos pacto bonus arbiter æquo
Iudicet, aut tantam possit componere litem.
Auferat afflicto totias de corpore plagam,
Terroremque animis aliquando his exuat omnem,
Tum loquar, adversaque Dei securus ab ira
Fortius audebo iustæ confidere caussæ.

Idem Jobus.
Cap: X.

Nunc piget hanc animam coeli conuexa tueri,
Quicquid adhuc superest, per moesta silentia vitae
Deducam, et luctus aegro miscebo dolori.
Ne me consortem ne me pater optime diuum
Impietatis agas, potius rem iure doceto,
Et qua uertatur mea controuersia culpa.
Quid tibi profuerit, nihilum ~~quod~~ sic tale merentem
Opprimis, et manuum perdis monimenta tuarum?
Impia quo firmas praui consulta magistri?
Num tibi corporei rutilans est luminis usus?
Aut aliqua humano cernis mortalia more?
Suntne dies veluti nostrorum ex certa dierum?
Aut ut terrigenae ducam numerabis in annos?
Ut patratae meae perquiras crimina vitae,
Quaeque inconstantis fuerint delicta iuuentae?

Te cuius sermo potest opponere dextrae
Pastor ut innocuo transegi tempora cursu.
Tu me finxisti, tu quantum est corporis huius
Formasti, et subita nec nunc consumis ab ira.
Quaeso animis cape quod de pulvere finxeris olim
Atque olim vita functum me pulvere sternes.
Sic adeo me fudisti, cum lacteus humor
Funditur, et tamen durata coagula tega,
Hac pelle, atque isthac cinxisti corpora carne,
Ossaque, perque suos posuisti viscera nervos.
Tu mihi quodcunque hoc vitae, sortisque benignae
Concilias, animaeque meae famulata ministras.
Nosti animo, nec me, quamvis haec omnia vultu
Dissimules, fallis, sed tecum singula volvis.
Si quid delictum est, tu protinus ipse notasti,
Protinus et celeri factum pede poena secuta est.
Ut male agam, dolor est praesto meditatus agenti,
Ut bene agam, capiti tollendo copia non est,
Sic premor infamique malis, cumuloque laborum.
Ut leo desertis praedam venatur in agris,

Sic urges, sic deinde novo me mors fatigas,
Hinc iam producis ignes, furor inde calescit,
Atque aliae ex alijs veniunt longo agmine plagae.
Ad quid me grandem duxisti matris ab alvo?
Mallem equidem nunquam liquidas prodisse sub auras
Illorum similis, quos alta oblivio condit,
Aut simul exissem, simul hinc ad busta redissem.
Quis vitae mihi finis erit, quae meta dierum?
Nunquid erit modus, aut requies optata, priusquam
Hinc abeam, superas nunquam rediturus in auras?
Obscuros manes, maestas legatus ad umbras,
Pallentes umbras, densa et caligine pressas.

Zophar Naemathites

Cap: XI.

Tandem alios tot iam nugas & inania uerba
Eructans audi, nec scilicet omnia fando
Te uicisse putes, nec te auscultare loquentem
Omnibus est animus, nec quicquam dicere contra,
Nec te pro libitu conuicia fundere fas est.
Tune meam ante Deum clamans te dicere iustum
Ausus, & ante oculos caelestes labe carentem?
O utinam tibi summus pater nunc edere uocem,
Et captam misero libeat recludere mentem.
At non ista tuas aequant incommoda culpas,
Plura ferenda forent tibi, si Deus arbiter aequus
Pendat ad exactam penitus tua crimina lancem.

Tunc Dei occultos animo rimabere ſenſus?
Quæque ſit æthærei ~~ex~~ virtus incognita Regis?
Quid facias? ille et cælos et ſidera ſupra eſt.
Quid tu ſcias? manes ſcrutatur, et infera regna
Non illum tellus ambit, non æquora ponti,
Omnia ſi fundo vertat, ſi miſceat imis
Summa, quis impediat libitum diverſa gerentem?
Et non aſpiceret iuſto mortalia vultu,
Et vanos hominum motus animoſque feroces?
Ut ſeſe fruſtra tollunt, et inanibus auſis
Brutorum ſimiles prava ratione feruntur?

At tu divinis animum componito iuſsis,
Atque Deum veniam paſsis expoſcito palmis,
Si qua tuis hæret manibus vitioſa libido,
Mitte procul, pravamque domo depellito labem,
Sic oculos tunc attolles, fixuſque manebis
Sede tua, nec deinde malis horrebis acerbos.

Tunc dolor hic animo cedet, neq; deinde recurret,
Non magis ac ſurſum redeat qui defluit amnis.
Vita tibi medio Solis fulgentior ortu,
Et matutina mutabis luce tenebras,
Sic te ſpes animo paſcet ſecura iacentem;
Ocia ſed duces foſſa circundatus alta,
Sic utramque iacens requieſces tutus in aurem,
Atque alios tibi nota precesque offerre uidebis.
Impius interea cupidis ſucceſsibus expers
Concidat, at animo ſpes exercebit inanes.

Iobus

Cap: XII.

Vos adeo vos estis enim qui talia norunt,
Omnis vobiscum rerum sapientia obibit:
Est etiam experiens animus mihi corpore in isto,
Non ego me vobis reputo virtute secundum,
Ecquis enim est adeo stupidus qui nesciat isthoc?
Ast ego contemptui & sannis ludunt aeger amicis
Expositus vocitabo Deum, Deus ista rogantem
Audiet: hae ferme insontes incommoda versant,
Ut fato afflicti praestent ludibria stultis,
Instar & exiguae modico cum lumine taedae
Apparent illis, quos vana superbia tollit,
Verum ibi se titubata pedum vestigia laedunt.
Fortunata sedent intra sua limina fures,
Et vivunt melius qui caelum & sydera temnunt,
Ac superat rerum facilis bona copia eorum.

Si nescis, rogita pecudes, celerasque uolucres,
Seu terram manis, et pisces aequore nantes,
Hae stolidum erudiant, rerumque omnem ex ordine pandent.
Quis dubitat Deum ipse quod isthaec omnia condat?
Quicquid ubique uiget, uiua quod uescitur aura,
Quicquid et humani est, manibus tenet omnia solus.
Verba quidem tenera facunda probantur ab aure,
Condimenta cibi sunt discernenda palato,
Et uobis penes antiquos prudentia fixa est,
Nec dubitatis enim solos sapere omnia canos:
At mihi te solum prudentem et dicere fortem
Alme pater, solum sapere, et nosse omnia solum
Relligio est: quo quis quaeso frangente reponet?
Atque uiri mentem quo quis claudente recludat?
Qui simul imbriferos compresserit aetheris amnes,
Protinus arentes uideas tabescere campos,
Mox ubi se laxis caelo tulit amnibus uber,
Sternuntur passim sata laeta boumque labores.
Illi plena sedet uirtus, ratioque gerendi,

Fraudatum simul ille tenet fraudesque parentum,
Consultos hominum cen prædam ducit opimam;
Fascinat & docti male sanas iudicis aures,
Imperij nexus & Regum iussa resoluit,
Arctaque compressis circumdat cingula membris,
Sacrorum proceres abigit, fortesque retundit,
Eripit & senibus sensus & uerba disertis
Contemptu exponit reges, & pacta potentum
Fœdera perrumpit, tenebris adoperta reuelat,
pallentesque umbras cælo producit opaco,
Colligit, & spargit populos, beat, angit eosdem,
Inuoluit procerum mentes & sensa regentum,
Incertosque uiæ deserto limite ducit,
Ut medijs palpent tenebris, sine sole uagentur,
Ebriaque instabili titubent uestigia gressu.

Idem Jobus.

Cap: XIII.

Scilicet haec oculis iamdudum, haec auribus hausi,
Haec agitavi animis, vobiscum intelligo idipsum,
Nec minor ac vobis nostro experientia cordi est.
Verum ego Rectorem late stellantis Olympi
Affari cuperem verbis et nectere litem.
At vos haec alio trahitis, mentemque superbam
Arguitis, vanis medicantes vulnera dictis.
Atque utinam instabilem linguam premeretis et ora;
Afferrent aliquam fors ista silentia laudem,
Quin gemitus audite meos et dicta notate.
Siccine vos tractare Deum? sic illius ergo
Prava loqui? quum vos illi ostendisse favorem
Creditis? illius vultis defendere caussam?
Ecquid erit mercedis? an hoc impune feratis
Omissa si quondam graviter revocabit ad aequum?

Non illum humanae fallunt ludibria mors,
Atq adeo rapidam surget [illegible] in iram,
Si quae datur furtim peruersae gratia causae.
Nunquid enim noster diuini luminis aestum
Perferat intuitus? tantoque immotus honori
Subsistat? quin se magna formidine pressum
Sternat humi, cineri similem, similemque caducae
Argillae, nec enim facies diuina ferendo est.
Sit mihi fas meditata loqui, neq enim mea fallit
Ut reor haec ratio, quo tandem haec omnia frustra
Perpatior? quid tot magnae discrimina uitae?
Anxietas animi, et lacerae uestigia carnis?
Ipse licet manus adigat me fulmine ad imos,
Non tamen impauidae deerit fiducia menti,
Nec uereor mortem illi uitamque probare,
Nec dubito referat tandem fomenta salutis.
Non meruit talem pietas simulata fauorem.
Audite hoc iterum atque aures aduertite dictis,
Iam mihi rem decretam habeo, fixumque statuebo.
Me iustum et nullo maculatum crimine d[illegible]

Ecquis id inficias ibit, litemue mouebit?
At nunc nequicquam pereundum atque ore silendum.
Haec saltem duo summe pater concede roganti,
Nec faciem post deinde tuam uultusque morabor:
Tolle manum quae me plagis confecit iniquis,
Terroremque malum, quo pectus et ossa tremiscunt:
Tum liceat contra mihi dicere, uel mihi dicto
Responde, quot praua meae sunt crimina uitae?
Enumera quaeso, atque ex ordine cuncta recense.
Cur faciem tegis, atque hostili more fatigas
O pater insontem? folium quid namque caducum,
Arentemque premis calamum? et uelut omnia uersu
Describis commissa meae delicta iuuentae?
Crura tenes manicis constricta, pedesque ramincis,
Ut fragilis uideas gressus, uestigia seruas:
Tandem aliquando tamen medios res putrida cursu
Deficiam, uestis similis quam uermis adedit.

Idem Jobus.

Cap: XIIII.

Vita homini breuis est, longis obnoxia curis,
Ut flos sic oritur, sic primo deficit ortu,
Instar & umbrarum motu euanescit inani.
At tu illum tanti reputas, ut iurgia verbis
Instituas contra, quis purus habebitur inter
Impuros? Sed enim breuis est pars optima vitæ,
Et tu descriptos numeras ex ordine menses,
Nec positam fas est homini transcendere metam.
Quid premis ante diem? potius requiescat, ut olim
Defunctus fato descendat lætior umbras,
Ut qui conducta tolerauit luce labores.
Pinus ubi ualida succiditur alta securi,
Non ita spes omnes abigit, quin pullulet olim
Brachia frondescens, & ramos læta coronat,

Arida cum moritur euecto ſeminis radix,
Et lethalis agit macies ſe ſtirpe caudex,
Mox humore novo patulas ſe tollit in auras,
Plantarumque modo terra renaſcitur ab ima.
Solus homo moritur ſemel, et ſemel ora ſecundi
Summotos abeunt, rapido cum pontus ab æſtu
Exundat, ſiccas mox deinde relinquit arenas:
Sic ubi lethali componit membra uaturno,
Non prius excutiat molles e luminis ſomnos,
Nobile quam cœlum, rapidus quam deſinat æther.
O utinam torpentem Erebi me carcere claudas,
Dum furor expirat, tua dum deferuet ira,
Et quandoque mei revoces ad pectora curam.
Ecquis functa ſemel luci ſua corpora reddat?
Ipſe quidem aſſiduus agito cum miles in armis,
Dum mea fatali decurrant tempora lapſu,
Ut me deinde voces redimendum, et verba feram tum
Adverſas, manuum reputans monimenta tuarum.

Jam nunc emeriti numeras naufragia cursus.
Haud adeo peccata notans, quorum omnia passim
Colligis, et passim accumulas, et condita servas,
Cernis ut aetherea rupes atque ardua montium
Deficiant, quandoque loco convulsa ferantur,
Unda cavat lapidem, tellus humore fluenti
Exiguo: quae spes homini relicta tot inter
Aerumnas curasque graves? sic acrius illi
Insistis, vultumque et laetae frontis honorem
Immutas, timidusque paventem solvis in umbras,
Ignarum quae deinde suos fortuna nepotes
Excipit, adversamne ferant sortemve secundam:
Illum autem assiduae comitantur corpore in isto
Aerumnae, tristique animum maerore fatigant.

Eliphas The-manites.

Cap: XV.

Haeccine prudentem vanas imitantia bullas
Verba decent, plenos ructantem pectore ventos?
Talia nec recti normae neque congrua vero
Fundere, nec utilis nil proficientia dictis?
Nec tibi relligio cordi? neque magna vereris
Numina? & ipse tuum proprio iam dedecus ore
Prodis, & insanam meditaris ad improba vocem?
Non ego, sed tua te propriae fiducia linguae
Damnabit, tua te victum sententia fundat.
Tu superas hominum prodisti primus in auras?
Alta prius quam se stravere cacumina montium?

Aut arcana Deum tacitas consulta per auras
Misisti? teque ipsa minor sapientia tota est?
Ecquid daindo sapis, quod non sapiamus et ipsi?
Ecce senes, prudens quibus experientia canos
Erudit, hi iuuando tuos in caede parantes.
At diuina tibi forsan solatia sordent,
Occultumque aliquid tanto sub pectore voluis.
Tantane te stolidi versat dementia caepti,
Tamque supercilij se vana superbia iactat,
Ut prauos animos et caelum et numina contra
Attollas? tantumque tuo scelus excidit ore?
Ecquis homo est animi dira qui labe careat?
Ecquis et ex Adamo quem faemina protulit aluo?
Nam neque caelicolae penitus sunt labe carentes,
Nec quae sydereo perfecta est machina cultu,
Cum minus humanos reputes sine crimine sensus,
Quos innata suos introrumque alta libido
Et scelerum ingesto penitus cum gurgite complet.
Hoc te adeo paucis animos aduerte docebo.

Quæque ipse expertus, quæque olim oracula uatum
Audiui, ueteres isthæc docuere parentes,
Cui degni imperio gentem uexare superbam,
Ut patrios namo fines peregrinus obiret.
Impius æterna qualiter formidine mentem,
Et trepidi numerant uitæ momenta Tyranni,
Assiduus pauidis circumsonat auribus horror,
Pacem inter mediam gladios 7 tela tremiscit,
Ante oculos tenebræ obuersant 7 mortis imago,
Iamiamque exitio uenturum cogitat hostem,
Per mare per terras uictum corradit auarum,
Angitur incerto timidus discrimine fati,
Undique uis, trepidæ mentis, timor undiq cingit,
Et male terribiles prorumpunt agmine curæ,
Non secus ac rapidis exercitus ingruat armis,
Nanque manu cælum demens oppugnat inani,
Contenditque Deo frustra, frustraque rebellat
Ceruice Obnixa capite, 7 nequicquam prælia miscet:
Tum faciem nitida densam pinguedine iactat,
Et forte laterum tractus, uastosque lacertos,

Olim autem deget vastata solus in urbe,
Desertasque domos capiet, veteresque ruinas
Murorum, nec opes stabiles, nec copia rerum
Vitabunt, neq fama virum neq gratia tollet,
Tantum autem in tenebris latitantem & dira ferentem
Depascet dirus subito furor excitus igni,
Splendoremque omnem rapido consumat ab aestu,
Instabilis, multumque tremens, huc exit & illuc
Errabundus agens, celeres mutatur in horas:
Occidat ante diem, nec post se deinde virentem
Relinquat sobolem, parcam sortitus avaram.
Ut male maturae labuntur vitibus uvae,
Aut male servati flores pinguentis olivae:
Sic adulatorum vacuos gens prava penates
Exibit, tum flamma domos & splendida tecta
Consumat, quicunque dato male munere gaudet,
Qui gravidam gestant scelerato pondere ventrem,
Ejiciantque nefas, & dignos sanius fructus.

Iobus

Cap: XVI.

Sæpius hæc ~~[illegible]~~ feſſo patulas uenere per aures,
Et uos hæc eadem toties iterare moleſtum eſt.
Nam quænam deinde modum uentoſis ponere dictis
Eſt animus? uel quæ ſubiit tam dira libido
Culpandi? poſſem ipſe etiam tot fundere uerba:
At ſi uos eadem, quæ me, fortuna tuliſſet,
Ipſe equidem alloquio caſſus dignarer iniquos,
Et quaterem caput, et morbo ſolatia ferrem,
Atque aliquam forſan partem mea dicta leuarent.
Heu ego ſiue loquor, non eſt modus iſte laboris,
Seu taceo, nec ſic animis dolor exiit ægris.
Tum pater omnipotens ~~[illegible]~~ nimia me mole fatigans
Rem totam exhauriit, macilentaq; corpora rugis
Exaret, hoc ipſo teſtans quo munere plectar.

Interea rapidis irarum fluctibus ardent,
Qui mihi dira vovent, et dentibus aspera frendent.
Dum spectant, gaudent, oculisque adversa micantes
Assurgunt hostes, patulo tum turpia rictu
Ora trahunt, malas pulsant, odia aspera saevis
Exaturant animis: generi sic trador iniquo
Vexandus; sic me captivum manus impia tractat.
Dives eram qui nunc sortem deiectus ad imam
Dispereo; sic me contorta fauce prehensum
Stravit humi, rursumque fuit me ponere metam
Spicula quo tendat, quo missis undique telis
Viscera collimans, renes cum felle profuso
Confoderat, feceratque novum de vulnere vulnus,
Sic pugnans, quo more solent pugnare Gigantes.
Ipse autem rigido circundans corpora sacco
Delitui, et foedo penitus me pulvere mersi,
Prae lacrymis facies tumuit, densaeque feruntur
Ante oculos tenebrae: quamquam temeraria nunquam

Capta manū aggreſſus, pueris quāquam oīa notis
Exolui: ſin quod facinus crudeliter egi,
Ne precor ō ne terra meos abſconde furores,
Sed pateant cedes, ⁊ ſi qua iniuria facta eſt,
Ne pater has audito preces: ego ſidera teſtor,
Et qui ſumma colit latis ſtellantis Olympi,
Et vos prava mihi ludibria fortis amici.
Interea ~~Ipſe autem~~ me cum tacitus mea vota recordor,
Imploroque Deum, ⁊ lacrymas flumina ~~fundere~~
Difficile eſt pugnare Deo, nō rara certant
Inter ſeſe homines, veniuntur ad iurgia fratres.
At nunc fata meos clauſerunt limite curſus,
Ingrediorque viam, qua nunquā deinde revertar.

Idem Jobus

Cap: XVII.

Spiritus immerito fessus iam deficit haustu,
Deficit ipsa ætas, solum iam busta supersunt.
Haud equidem fraudes, fuerant dum vita, peregi,
Hoc tamen ærumnæ iam ipso sub fine ferendum est.
Commissa spondebo manu, mea pignora ponam,
Judicis arbitrio si non evicero caussam.
Sed tibi quis pro me tandem vadimonia præstet
O pater? his etenim mentemque animumque negasti,
Ergo nec obscurum caput alto vertice tollent.
Quisquis multa suo frustra blanditur amico,
Opprimet ipsius præceps infamia natos.
Ast ego sum fato expositus, ceu fabula vulgi,

Portentumque alijs, alijsque exempla daturus.
Mæror & eximium formæ, & decus oris inane
Exuit ~~Abstulit~~, umbrarumque instar membra ægra trahuntur.
Scilicet hæc iusti quandoque exempla secuti
Pugnabunt pravis, aliud qui pectore condunt,
Ore aliud promunt, recto neque tramite vitæ
Discedant, moresque colant constanter honestos.
Vos agite hinc omnes, pariterque assistite circum,
Nullumque quidem nostrum sapientem dicere possum.
Præteriere dies vitæ, pariterque sagaci
Consultata animo; tantum mihi pectora versant
Insomnes curæ, lucem pro nocte ferentes,
Et vigilem reddunt post dira insomnia solum.
Ut paulum morer, infernis tamen oia regnis
Concedunt, hic umbrarum sub nocte latebo,
Atque natum cranio condam sub busta paterno,

Et ueniens dilecti matrem charamque sororum
Amplectar, quid namque moror? q̄ spes mihi restat?
Omnia 7 infernus consumit, 7 oia puluis,
Hic positus tandem placida cum morte quiescam.

Baldadus Suhites

Cap: XVIII.

Ecquis erit modus hæc iterumq; iterumq; patandi?
Ut tandem nobis etiam quid postulet usus.
Effari tuto liceat? pecudumne in numero
Consimiles? aut sana tibi sententia sordet?
Qui tandem damnatus cruciaris & ilia rumpis?
Te propter stabilis rerum mutabitur ordo?
Transpositaque loco rupes & saxa movebunt?
Impius haud unquam gaudebit luce serena,
Æternum latitans tenebris, per limina tecti
Nox operit Solem, & rutilam caligo lucernam.
Desinet optatis rerum successibus uti,

Consiliisque suis pestem conflabit acerbam.
Quippe pedes haerent laqueis, et retia gressus
Implicitos cohibent, nec seipsum exoluere ingens,
Donec humi serpens avido prendatur ab hoste.
Hinc illum insidiae fallunt pedicaeque latentes,
Hinc pavor et subitus cinxit latera omnia terror,
Nec via nec ratio est in tuto sistere gressum.
Illi dira fames praesto est, et certa malorum
Luxuries, nitidamque cutem et pinguantia membra
Vis insana vorat mortis, fiducia rerum
Omnis agat ratio, tum crudelissima lethi
Versabit facies: aurata palatia tecti
Et nitidas postes haeres peregrinus habebit,
Qui rutilo exurat laquearia fulta metallo,
Funditus et radix arescet stirpibus imis,
Quicquid et enatum est ramos messemque recidunt.
Nulla virum quondam celebrata gloria vitae
Excipiat, neque fama vehet laudata per Urbem.

Ex hominum cœtu, clarorum ex sede virorum,
Ejiciatur egens, totoque fugabitur orbe,
Nec genus aut charos ducat de conjuge nepotes,
Nec suus injuste possessa tuebitur hæres.
Illius horrebunt immania fata minores,
Et qui præsentes mortem videre superbam.
Impius hanc patitur sortem, hic manet exitus illum
Qui neque divinos monitus neque numina curat.

Iobus.

Cap: XIX.

Nunquid & afflictum hunc animum sermonibus ultra
Protrahitis? tot iam vicibus convicia passum
Turbatis penitus, nec vos pudor abstinet ausis?
Si tamen erravi, neque vos meliora docetis,
Nil vani proficio, & causas habet error honestas.
At vos multa modis miserum vexatis iniquis
Haud merito, & nostro adiicitis mala probra dolori.
Accipite hoc saltem: Deus est inimicus in me,
Ille velut longa servatum indagine cingit.
Vim querar? at non est qui curet multa querentem,
Iustitiam imploram? sed nullo iure tenetur.
Nunc aliquo elabi tentem, loca lata viarum
Obsepsit penitus, tenebrisque iter omne perhorrat.
Hominis egregiam laudem, capitisque coronam

Exuit, atque omni priuatum abjecit honore,
Et mihi spes rerum radicitus eruit omnes.
Illius in miserum penitus furor ardet, ut hostem
Insequitur, fortemq; manum magno agmine ducit
Bellantum, circumque lares mihi castra locauit.
Inde procul fratres alieni, atque inde propinqui
Abscedunt, fractis fugerunt rebus amici,
Nec famuli, nec me iam turba domestica curant,
Et uelut ignotum aut peregrinum in puluere linquunt,
Dedignatur herum seruus, spernitque uocantem,
Improbus ille etiam mihi supplice uoce rogandus.
Quin etiam mea me quondam fidissima Coniux
Auersatur, ⁊ haec fastidit sorde maritum.
Quos genui hos etiam nequicquam imploro, nec illos
Deplorata mouet miseri fortuna parentis.
Atque etiam insanis trahor ad ludibria stultis,
Qui iactant in me uoces ⁊ scommata fingunt.

Quicquid dulce mihi quondam fuit, aut mihi charum,
Nunc bilem mouet, atque odiis infestat amaris,
Rebus et in paruis versis vertuntur amores.
Atra mihi macies vix pellem atque ossa reliquit,
Et vix ista tegunt nudos velamina dentes.
Vos saltem o nostri miserum miserescite amici,
Diua mihi tantas infligit dextera clades.
Nam cur nos etiam premitis tot iam mala passum?
Nec nos exatiat culpandi saeua libido?
O utinam hoc aliquis scriptis et carmine condat,
Aut ferro insculpat, duroue in marmore scribat,
Ut superent aeterna mei monimenta laboris,
Fataque venturis relegenda nepotibus olim.
Hoc tamen est persuasum animis, hoc pectore fixum,
Aeternum viuit Vindex meus, ille sepultum
Tollat humo, et bustis virum reuocabit ab imis;
Atque hoc pelle sua tum non lacrymabile corpus

Induat; indutus hoc ipso corpore animam,
His oculis spectabo Deum, mihi scilicet ipse
Spectabo, haud alijs oculis, sint plurima quanquam
Nunc ægris superanda animis: Cur vos mihi tandem
Nectitis exitium, & damnandi quæritis ansam?
Credite & ultorem gladium, quibus improba pœnis
Crimina plectantur, nec sunt sine iudice lites.

Zophar Naemathites.

Cap: XX.

Sic equidem paucis tibi respondere loquenti
Cogor, et haec quamvis per turpia dicta refellas,
Me tamen et ratio et doctae prudentia mentis
Erudiunt: nescis hunc primum ab origine morem?
Donec lata suis habitata est terra colonis,
Impia quod modico claudantur gaudia cursu,
Et simulatorum est brevis ac fugitiva voluptas?
Improbus et quamvis sublimi vertice caelum
Attingat, quamvis caput inter nubila condat,
Tandem ibit proprio pariter cum stercore pessum,
Qui videre virum, quo fugerit inde, requirent.
Ut nocturna levi fugiunt insomnia, motu,

Vanaque terrificis volitant simulacra figuris:
Sic subito perit, haud isthoc spectandus honore
Amplius, aut iisdem quibus antea sedibus herens.
Illius at gravis et miseri quandoque nepotis
Emendicato pascuntur corpora victu,
Hic operum fructus, manuum tristissima merces.
Nutriit ipse suis delicta occulta medullis,
Et secum manes inferius gestabit ad imos.
Prima quidem facilis visu et iucunda libido
Illecebris adigit scelerato guttura pastu,
Mox autem tristis sensu torquebit amaro
Ora sapor, medioque haerent sinesa palato,
Aut si quid vacuam sitiens demisit in alvum,
Sauciat immissum gelido sub pectore virus.
Quas absorpsit opes luxu superatus iniquo
Evomet, et saturo pulsas de gutture reddet,
Vipereo dirum sugat de felle venenum,
Aspidis et morsu fungetur fata trilingui.

Non amnes butyro cernet nec melle fluentes,
Multa laborabit frustra, fructumque laboris
Congestas & opes ingratus deuorat hæres,
Ipse nihil partisue opibus nummisue fruetur.
Hic olim malè deseruit, malè pressit egenos,
Diripuitque domos quas non extruxerat ipse,
Nec uacuos animos explebat dira cupido.
Ergo nec ipse suis rebus gaudebit opimis,
Et nihil ex tanta quidem superabit opum ui,
Nec malus æternum luxu gaudebit inani.
Atque illi pleno superat bona copia cornu,
Angitur, & uarias surgunt magno agmine curæ,
Dumque cuti studet explendæ, Deus excitus alto
Ingerit irarum pasto uehementius imbres.
Ferrea dum uitant arma, transuectum conficit arcus
Æreus, & stricto fodiatur uiscera ferro,
Actaque perque latus, perque ilia cuspis obibit.

Terrores inter medios animumque paventem
Mille premunt mortis vario discrimine formae,
Et nullis tenebris servus absconditur ab ira.
Non illum humanis excitus follibus ignis,
Lapsa sed irato depascet ab aethere flamma.
Quisquis ei superest fato absumetur eodem,
Non coelum scelus hoc patitur, non ardua tellus.
Quicquid opum, quicquid census felicis abundè est,
Omnia divini consumet flamma furoris.
Talia debentur sceleratis praemia factis
Lege Deum, tali plectuntur sorte maligni.

Iobus

Cap: XXI.

Audite hæc etiam quæſo atque advertite dictis,
Dum loquor, et ſannis paulum ceſſate ſuperbis.
Non homini pugno, ut rapido ſibi ſpiritus ægre
Temperet affectu, verum hoc quoque cernitis ipſi.
O ſtupedi, admotaque manu compeſcitis ora?
Ipſe animis quoties repeto, mox turbidus horror
Ingruit, et pavidos gelidus tremor occupat artus.
Cur adeo facilem ducunt gens impia vitam
Ad ſenium? pollent opibus, fælixque propago
Natorum ſtipat latus, atque ante ora parentum
Verſantur, ſecura domus, neque numine læſo
Afflicta est, pleno creſcunt pecuaria fetu,
Nec fruſtra ad prolem mittunt armenta, creandam,

Lætaque natorum soboles, lætique nepotes
Exultant, teneram natali cum matre genialli,
Exercentque choros, festo quos tympana plausu
Inuitant, cytharæ, et biforis uaga tibia cantu.
Illis et felix senium, et lacrymabile fatum
Momento exigitur, quibus est diuina potestas
Contemptui, monitusque Dei legesque beatas
Abijciunt, nam cur tibi conditor optime cultum
Exhibeant? quemue inde ferant pietatis honorem?
Attamen hæc alio consistunt omnia uultu,
Nec rerum est illis fiducia certa suarum.
Sed mihi ne tales libeat sectarier artes,
Impia sic quondam in cineres opulentia uerget,
Sic illos subitis uarians fortuna procellis
Opprimet, et diuina suos trahet ira furores.
Ut paleas uentus, stipulas tulit aura uolantes,
Sic pereunt, Deus hanc gnatis generique reseruat
Olim post obitus sortem, plenaque rependet

Digna aequa

~~Cuncta~~ manu, meritiſque ſuis ~~ſua~~ fata ~~videbunt~~ capeſſant,
Miſtaque diuini potarunt pocla furoris.
Afflictae quae deinde domus monimenta relinquunt?
Ante diem & mediae conſumpti flore iuuentae?
Et quiſquam ſecreta Dei conſulta reprendit?
Iudicat ille etiam ſublimi ſede locatos.

Hic aeui ſatur, & validis a corpore fretus
Viribus, ac opibus pollens, rebuſque ſecundis
Immoritur felix, cui plenis ubera mammis
Lactans humor alit, turgentiaque oſſa medullis:
Ille animam maeſtis curarum morſibus hauſtam
Exuit, haud unquam fortuna molliter uſus,
Et pariter latitant ambo ſub puluere merſi,
Et miſer & felix inimico a uerme uorantur.

Noui equidem veſtrae quae ſit ſententia mentis,
Quidque animis contra iamdudum agitatis iniquis,
Nempe, ubi magnificis extructa palatia tectis,
Aut habitata malis operoſo regia cultu.

Quaeritis, insipiens cur haec oratio vulgi
Ignari veniat, ~~quem tangant~~ capiant quem talia finum.
Scilicet exitio, saevaeque furoribus irae
Servantur pravi, quae iudicat omnia solus
Eventus sapiens, nec tu mihi dixeris quis
Quo quisquam dignusve malo indignusve putetur.
Omnes aequali veniunt ad funera passu,
Et recubant inter congesta cadavera bustis.
Hic dulcis requies, viridique in cespite locus,
Huc properant longa serie qui deinde sequuntur,
Et qui olim antiqui vixere prioribus annis.
Quae mihi sunt ergo vestris solatia dictis?
Quidque opus est falsis verborum ambagibus uti?

Eliphas Thema-nites.

Cap: XXII.

Quid pater omnipotens humanæ robore dextræ
Indiget? aut terrena Deo sapientia prodest?
Crede mihi frustra propriæ pietatis honorem,
Et vitam iactas nequicquam labe carentem,
Nec Deus idcirco meritas pro crimine pœnas
Differet, aut aliquo ponat sub iudice causam.
Neu credas omni penitus te labe solutum,
Multa adeo inuenias vitijs commissa nefandis,
Forsitan innocui cepisti pignora fratris,
Nudaque subtracta spoliasti corpora veste,
Defessis solamen aquæ, panemque negasti

Jeiunis, tua te violentia magna potentem
Extulit, ac latos duxti tua regna per agros,
Non opibus viduas, non spe solatus egenos,
Res pupillorum manibus depastus avaris.
Inde latus magna cingunt indagine curæ,
Et subitus pavida movit formidine terror.
Et quereris nulla perpessum talia culpa?
Immeritò pressum? & tantis te fluctibus haustum?

At pater omnipotens tectum sublimis Olympi
Incolit, & latos stellarum digerit orbes,
Tuque illum curare negas mortalia facta?
Nec res rimari densa caligine septas?
Scilicet occurrunt nebulæ, & latet æthere in alto
Abditus, & coeli spaciosis orbibus hæret.
Non etiam prisci meministi tempora secli?
Ut traherent homines pravæ commercia vitæ?
Quos pater ante diem vehementi motus ab ira
Perdidit, & sceleratum absorpsit fluctibus orbem.

Illi etenim pugnare Deo, neque iurare iussis
Assueti, et placidi contemnere numinis iras,
Immemores quibus ante bonis, quibꝰ ante bearat
Limina divitijs: absit iure talia pravo
Sectari sensu, iustus laetabitur horum
Excidio, et tacita componet gaudia mente,
Gaudebit pravam sobolem gentemque superbam
Funditus everti, rapidas et pascere flammas.
At tu supplicibus votis exposcito pacem,
Et te perpetua rerum bonitate fruentem
Salvabit, tum tu divina oracula legis
Disce libens, animumque pijs sermonibus imple.
Sic ubi te gressu referes conversus iniquo,
Fundamenta tuae pones immota salutis,
Et procul a foribus labem, procul inde repellas
Semina nequitiae, magnoque aggestus acervo
Thesaurus fulvo laetum ditabit ab auro,
Atque auri circum montes et flumina fundet.

Ipse tibi uiuas hostilibus obuius ausis
Suggerat, argentumque oppleta confluat arca.
Omnis in ætherio stabit tibi cura parente,
Supplicibusque feras uultus ad sydera uotis
Oratum, orantem cælo te exaudiat alto,
Omniaque auspicio persoluas uota decenti,
Quicquid agis, prouehat fortuna secundo, [passu
Et tua per claram ducat uestigia lucem.
Nam qui sese humiles agitant, ac infima seruant,
Deiectosque in humum uultus & pectora sternunt,
Hos saluabit, & hos sublimi in sede locabit.
Iustus ab exitio populos tutatur & urbes,
Tutatur uero manuum probitate suarum.

Jobus

Cap: XXIII.

Nondum etiam mœſtis ceſſant mihi verba querelis,
Nec ~~poſſum~~ licitum est gemitu grandes æquare dolores.
O utinam rimari illum mihi copia detur
Quærendo, et ſacram ſit fas accedere ſedem,
Certius ipſe illum noſtræ ~~fundamina~~ diſcrimina cauſſæ
Inſtruerem, et duris implerem vocibus ora,
Saltem quid referat, ſaltem quid dicere contra
Cogitet experiar, modò ne me viribus iſtis
Ingruat adverſum, aut nimia me mole fatiget,
Quin æquis potius litem mihi conſerat armis,
Haud dubitem ipſe illo ſub iudice vincere cauſam.
Verum ego ſeu roſeos convertar Solis ad ortus,
Seu ferar occaſum, nuſquam est, veſtigia nuſquam.

Nec si quid læua aggreditur cognoscere promptum est,
Nec si qua dextra latitat comprendere quibo,
Ipse meos autem nouit gressusque uiasque.
Si tamen explorat mores, uelut igne metallum
Spectabor, sic usque pios mea semita gressus
Sectata est, pedibus nec quoquam ad deuia flexi,
Nec mala diuinis quoquam uestigia iussis
Transuersum uerti, penitusque ea sensibus imis
Mandata abscondi, et nunc mecum condita seruo.
Ipse sibi constat, similis sibi semper, et idem,
Quicquid agit, constanter agit, nec uertitur ulli,
Et nihil est quod non diuina potentia patrat.
More isthoc etiam nostri discrimina fati
Dirigit, ac meritis pœnam licet exigat æquam,
Mox tamen ex alijs descendunt crimina causis.
Hic timor exanimi pauidum formidine pectus

Impulit, ac trepido fluitant præcordia motu.
Ipſe manu magna magnis terroribus inſtat,
Nec mihi fas animum tenebraſq; euoluere umbris,
Aut denſam excuſſa ſolui caligine noctem.

Idem Jobus.

Cap: XXIIII.

Quid dubitans adhuc celari tempora rerum?
Et solum praenosse Deum, non quos Deus ipse
Edocuit, quo poena dies ventura malorum?
Sic moto videas mutari limite fines,
Furtivosque greges pasci, miserosque retentum
Pupillos deflere pecus, pro pignore captum
Flere bovem viduas, inopem sors aspera tangit,
Qui rebus latitat laribusque exutus avitis.
Impia gens autem veluti frondantis Onagri
Progenies passim sylvas obsedit opacas,
Vestigatque novi praedam sub lumina Solis,
Foetibus exiguum victum, et solatia ventri.
Quotquot ager spicas, quot vinea protulit uvas,
Falce manuque legunt aliena commoda messis.

Vestibus exutos gelida sub nocte relinquunt,
Ut saevas tolerent hyemes, et frigora caeli,
Et, cum se fundit tempestas aethere ab alto,
Pro domibus captent quadrata et lustra ferarum.
Quin etiam infantem plorantis ab ubere matris
Diripiunt, inopemque rei et mala pignora captant.
At famulum videas sine vestibus ire per agros,
Evectumque fame solitos haurire labores,
Quinque olivam premit, ac calcatas sordidus uvas,
Ora siti moribunda trahunt, hinc illa per urbem
Lamenta ingeminare, dolentque ex vulnere caesi.
Et videt haec patiturque Deus, nec poena malignis
Obvia conspicitur, qui lucem criminis damnant,
Exosi purasque vias gressusque beatos.
Ut iugulent homines surgunt cum sole latrones,
Nocte domos fodiunt, furtoque operatur iniquo.
Ut servat tenebras, et noctibus errat adulter
Extra oculos hominum, faciemque obumbrat amictu:
Sic lucem fugitant tenebris quam primum et umbris

Exhorrent, densaque premi caligine malunt;
Quam signari oculis, sectarumque occulta patere.
Nec tamen optata gaudent mercede laborum,
Sed breuis in morem fluuij labuntur inertes,
Deficiunt res exiguæ, neque diuina cultu
Proficit, ac ualuit glacialis montibus humor
Liquitur, arentem terram cum celsior haurit
Phœbus, et absumpto sitiunt humore lacunæ:
Sic illos ardor Erebi, sic haurit Orcus.
Sic pereunt, ut quis casus miseratur acerbos,
Nec maneat seros illorum fama minores,
Clauduntur tumulis, et uermes corpore pascunt,
Ac ualent ceræ franguntur robora quercus.
Scilicet afflegunt steriles, uiduamque relinquunt,
Imperioque uiros audent frenare superbo
Mox domitos mutuunt: etenim discrimina uitæ
Ante oculos, quamuis curas et uulnera mentis
Dissimulant, quæcunque tamen terrentur ab aura,

Consilia explorant, numerant momenta pietando,
Sed breuis est rerumque sui utraque potestas.
Et tandem ad nihilum ex tanto rediguntur honore
Oppressi, et penitus conuulso robore fracti
Ut tenues prima culmi franguntur arista.
Ecquis et haec Raro mihi dicta negauerit ore?
Aut aliquid melius recta ratione docebit?

Baldadus Suites

Cap: XXV.

Qui mundum regit imperijs & fulmine terret,
Regnaque divino pacat ſublimia nutu,
Quum ſuus innumeris exercitus ambit alis,
Omnibus & lucem cōicat, omnibus auras,
Is præ ſe quanquam introſa labe carentem,
Ex hominum numero, & muliebri ventre profectum
Prædicat innocuum? quin nec nova cornua Lunæ,
Stellarumque tamen flagranti ſydere fulgor,
Illius ante oculos omni ſine labe feruntur,
Nedum purget homo pravæ contagia culpæ,
Maſſa putris terræ, reptansque in pulvere vermis.

Iobus.

Cap: XXVI.

Et quæ tanta tibi ſtultum dementia verſat?
Ipſe Deum te ſtulte putas defendere dictis,
Scilicet alterius forſan virtutis egentem?
His patrocinijs ſe ſentiat ille levatum,
Scilicet invalidi fractus torpore lacerti?
His tu conſilijs ſummi decreta Tonantis
Conſtituas? rectaque Deum ratione docebis
Res agitare ſuas? quaſi conſultoribus iſtis
Indigeat, quaſi nulla Dei prudentia ſubſit.
Quid furis, et fruſtra his oneras afflatibus auras?
Pallentes illum manes, Erebique profunda,
Et Stygij tremuere lacus, inamabilis Orci
Veſtigat penitus fauces, et Plutonia ~~[illegible]~~ clauſtra,
Extendit ſeptem latiſsima regna Trionum,

Et vaſtam medio ſuſpendit in aëre terram,
Mole ſua immotam, et librato pondere ſtantem.
At liquidas cohibet diffuſis nubibus undas,
Nec tamen hæ liquidis cutes rumpuntur ab undis.
Ille tenet ſummi penetralia maxima cœli,
Et circumfuſo velavit ab æthere ſedem.
Hic metam præſcripſit aquis, his finibus arcet,
Donec erunt verſis lucibus cum ſole tenebræ.
Illius etiam attoniti trepidant fundamina cœli
Iratum, illi etiam maris alti infanda poteſtas,
Et mulcere feros fluctus, et tollere vento.
Qui virtute ſua ſtellas pulcerrima mundi
Lumina, et auſtralem ſinuoſis flexibus anguem
Effinxit, ſed enim quota pars ſi cætera ſpectes
Illius hæc operum noſtras pervenit ad aures?
Ecquis inaſſuetam fractura tonitrua mentem
Perſpiciat, tantique ferat miracula magni?

Jobus

Cap: XXVII.

Per te Syderei Rector sublimis Olympi,
Qui praeter meritum tantis me casibus aegrum
Afflictumque premens longis moeroribus hauris,
Haud equidem voces nequicquam ad frivola solvam,
Nec iustam verbis causam insectabor iniquis,
Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.
Sed neque pro vestris mea stat sententia dictis,
Et prius hanc animam cum solo relinquere certum est
Quam non innocuos vitae defendere mores,
Non sic me non sic sanctae virtutis egenam
Accipite, aut iustae nolentem fidere caussae,
Sic mea nullius vivit mens conscia culpae.
Improbus est quicunque adverso talia sensu
Excipit, et nostris pugnat contraria dictis.

Nam quid agat lucri? qua spe terit ocia terris?
Quantumuis grandes quæstu cumularit aceruos,
Cum Deus inuisis animam tandem auferet umbris,
Non illum nequicquam onerantem sydera votis
Audiet, aut fractis addet solatia rebus,
Cui neque sit pietas cordi, neque cura mouentis
Ulla Dei, nec certa suis fiducia votis.
Hunc animis agite, et diuinæ oracula legis
Discite, ut æthereo vertant sese omnia nutu.
Sin doctam erudijt vobis sententia mentem;
Plena quid hæc varijs narrantur dogmata nugis?
Hac mercede mali gaudent, hac sorte Tyranni,
Cum se iactabunt numerosa prole beatos,
Hostili occumbent gladio, miserique nepotes
Emendicato vix pascent corpora victu.
Si quibus hostilis rabies ferrumque pepercit,
Ignota lucem functi condentur arena,
Nec solito matres plorabunt funera luctu.
Improbus immanes argenti condit aceruos

Arte laboratas dapes, ostroque nitentes
Tannis in argilla nummorum, vel pulveris atri.
Congerit ille quidem studio, nummisque repertis
Incubat, ac aliquis domus melioribus auctus
Vere laborata laetus potiatur ⁊ auro.
Tecta domus ruitura, breves ut aranea telas,
Aedificat, structumque levi de marmore culmen;
Dives ubi aeterno component lumina somno,
Haud aliquid secum manes portabit ad imos,
Evigilans inopem tum se, tum denique rebus
Inveniet nudum, sic illum fluctibus atris
Horror agens, naves ⁊ hyems nocturna procellis
Auferet, ac validis turbatum flatibus Euri
Praecipitem rapient, ⁊ inani sede movebunt,
Omnis ⁊ haec illi series inimica laborum
Ingruat, hoc illum fato Deus urget acerbo,
Nec requies, nec certa malum fugitare potestas,
[redacted] manibus plaudant ⁊ sibila tollant.
(Defunctos)

Idem Jobus.

Cap: XXVIII.

Sunt etiam argenti venæ, fulvique metalli,
Æra fluunt saxis, ferrum tellure reclusum
Eruitur, tandem montium ac in viscera terræ,
Quasque intro extat, Stygijsq recondidit umbris
Effodiuntur opes, rerum incrementa futuræ.
Ast alibi ignotis erumpunt fontibus amnes,
Per sata, perque novas valles & saxa ruunt se,
Interdum ripis cursuque priore relicto
Mutavere vias, alioque feruntur in alveo.
Ipsa parens frugum tellus non condita solum
Semina producit, viridesque extrudit aristas,
Quin imis etiam quandoque exesa cavernis
Flammam alit, & late pascunt incendia campos.
Interdum gemmæ faciles, & pulveris aurei
Tolluntur glebæ, sunt hæc abscondita rerum.

Est iter ignotum, qua nullæ uidere uolantes
Nec uigil ætheria miluus sublimior aura,
Nec gressus Affrorum potuit superare Leonum.
Ceruis et euersæ sternuntur montibus orni,
Rupibus excelsis, riui ducuntur aquarum,
Et nihil est quod non acies humana patrauit,
Ducitur in gyros sinuosis flexibus amnis,
Doctus iter undis, quicquid caligine pressum
Delituit, tandem humana profertur ab arte.
Verum ubi se diuina loco Sapientia condit?
Ecquis eam cœlo, aut inferius eruat umbris?
Non illam manes Erebi nouere, nec illam
Vastior Oceanus latis complectitur ulnis.
Non aurum, nec eam cœlatæ lamina massæ
Æquiparant precio, non illam quicquid ubique est
Gemmarum, quicquid uiridi Tagus aureus ardet,
India quicquid opum, quicquid misere Sabæi,
Æthyopum quicquid Cancri sub sydere tellus
Educat, hæc cunctis longè anteit interuallo.
Unde oritur uero? quo se pulcherrima celat?

Diua loco? penitusue cauis absconsa cauernis?
Non inuentum oculis, uolucrum non obuia pennis,
Audierant famam manes umbraeque silentes.
At pater omnipotens uariarum abstrusa uiarum
Nouit, & unde fluat, quo se Dea magna recondat.
Ille oculis etiam terrarum extrema iacentum
Lustrat, & ingentis quicquid sub luminis caeli est.
Cumque adeo primum uentos librarat in alas,
Et quo se infusus cohiberet limite pontus,
Fulguraque, pluuiasque, & fracta tonitrua caelo,
Descriptis prudens secreuerat omnia metis,
Hanc ibi tum uidit, ipsamque laudauit, & inde
Praebuit inuentu facilem, monuitque fideles
Sectari: timuisse Deum sapientia prima,
Et mores fugitare malos prudentia summa est.

Idem Jobus

Cap: XXIX.

O mihi si ueteres referat pater optimus annos,
Vtque olim secura quies, & præmia recti
Duxerat in medijs cælo lux orta tenebris,
Cum mihi uiuus adhuc iuuenili in pectore sanguis,
Cum Deus hosce lares præsenti numine adiret,
Turbaque natorum sese lætissima circum
Inferret, felixque beato copia cornu
Afflueret, resque optatæ cum diuite uictu.
Per mediam quandoque iteram uenerabilis urbem,
Meque foro intuleram plano, stupefacta iuuentus
Cedebat, mediumque senes in sede locabant,
Continuere uiri proceres atq; ora tenebant,
Vnum me intentis oculis & uoce notabant,
Felicem ante alios una omnes uoce ferebant.

Namque mihi uitæ ratio sanctissima cordi
Semper erat, semper noctuque dieque studebam
Afflictos releuasse manu, iuuisse minores,
Gauderent miseri, uiduæ solatia ferrent,
Hæc ut pro tunica uirtus mihi, proque tiara
Ius esset, cæcis oculos, uestigia claudis
Suppeditans, miseris pater, et solamen egenis.
Si quæ causa tamen meditanti obscurior esset,
Hanc uestigabam studijs, animoque putabam,
Assidue illud agens mecum, quo more nocentum
Vim premerem, atque auidis prædas e faucibus actas
Eriperem, ex illo me spes secura tenebat,
Has habitare domos, lucemque hoc claudere nido,
Longaque nequicquam meditabar secula uitæ.
Sic mihi surgebat riguis seges altior agris,
Et messem cæli gratissimus humor alebat.
Creuit honos, nomenque meum, uiresque secundæ.
Tum si magnificis soluissem uocibus ora,
Obstupuere animis alij, quodcunque probassem
Omnibus, ex æquo placuit, sic pectora dictis

Mulcebant, sic me ceu gratum solibus imbrem
Grati expectabant, imbrem sub vespere fusum:
Nec minus idcirco nostris accommoda jussis
Dicta sequebantur, minor aut constans honori
Idcirco fuerat, curis siquando solutus
Laetior ingenuo miscebam seria ludo,
Sed me consilijs regali more vocatum
Sublimem posuere loco, latus undique circum
Stipabant, veluti stipantur milite Reges;
Omnis et ex uno solamen turba petebat.

Idem Iobus.

Cap: XXX.

At nunc contemptim pueris ludibria praebens
Rideor, his ipsis, quorum quandoque parentes
Haud dedignati pecora inter inertia nostris
Degere cum canibus (foret haec fortuna) fuissent,
Et quos vincta situ seclisque effoeta senectus
Vicerat, absumseratque animi cum corpore vires,
Indignos vitam tolerare et pascere solem,
Quos olim malesuada fames et egentia rerum
Obscuros habitare lares, deserta locorum
Squalida compulit, et miseri solatia victus
Malvam et iuniperos circum dumeta legebant,
Quos communi odium laribus deiecit avitis,
Et numero furum tenuit, procul omnibus illi,
Luce procul, silvasque feras amnesque colebant,

Atraque montanis exesa cubilia saxis,
Tantum inter dumos inter deserta latebant,
Ignavi, infantes, et pondus inutile terrae.
His ego iamdudum miseris, his fabula factus,
Hos nostri taedet, diris his casibus actum
Formidant, spurcisque agitant ludibria sannis,
Dum Venus huc arcus, atque huc sua tela tetendit,
Cum laxo insurgunt fraeno, latus omne fatigant,
Insidiasque struunt pedibus, vestigia lapsi
Proculcant, et me desertum atque omnis egentem
Praesidii affligunt, ac me velut aggere rupto
Undarum invadunt, fert impetus ipse furentes.
At mihi terrores fractam formidine mentem
Eripuere, volat mea gloria, et ocior Euro,
Ocior et fortuna citis evanuit umbris.
Hoc mihi mens rerum casu turbata reducit
Insomnes animo curas, tam foeta malorum
Tempora concurrisse, et fato adversa tulisse?
Nec modus aut requies, pernox est cura medullas,

Nec ſinunt optato veſci vaga lumina ſomno,
Vndique tot rerum ſubito diſcrimina ſurgunt,
Et velut obiecto cingunt latera omnia vallo.
Ipſe quidem cœno abiectus vel puluere fœdo
Nequicquam ſupreme pater tua numina ſupplex
Conclamo, ſed nec precibus tua numina flecto,
Nec miſerum cœlo clamantem deſpicis alto.
Quin etiam hoſtili me preſſum more fatigas,
Et vires, in me, crudelis dextera ſæuit,
Sublatumque olim ac veluti ſuper æthera vectum
Fregiſti, et vacuos ſoluiſti, robore neruos.
Scilicet hæc fractis ſuperant ſolatia rebus,
Vt quandoque meos conſumam morte dolores,
Vltima mors rerum, requieſq́ modusq́ laborum.
Saltem poſt tumulos tutus, poſt funera degam,
Nec cineres etiam vexabunt fata ſepultos.
Hic autem vitæ fructus ſine labe peractæ?
Quod miſeros fleui? quod ſum miſeratus egenos?
Optima ſperabam, venerunt contraria votis,

Sectabar lucem, fugit, denſa noctibus umbra,
Hic dolor hic ſævit animis, hic oſſa remordet,
Criminis immunem tantos perferre labores.
Pallidus, informis, curarum abſumptus ab æſtu
Incedo, & vacuas pulſo clamoribus auras,
Struthorum nidos, commercia dira draconum
Conſector, mihi tota nigreſcens corpore pallis
Æſtuat, atque omnis vigor oſſibus aruit imis,
Pro cythara lacrymas repono, tantaq; cantu
Noxio quos ſtridet feralis Muſica tactus.

Idem Jobus

Cap: XXXI.

Imposui leges oculis, ne in virgine pravo
Aspectu haererent, nam quae me ob talia facta
Fortuna exciperet, quam sors infesta manaret?
Quae alia multa viros agitant incesta patrantes,
At pater omnipotens gressusque viasque notavit
Quas tamen, quacunque ferens vestigia duxi.
Sed mihi nequitiae sectari semina nunquam
Cura fuit, falsasque animo componere fraudes,
Ponderet ipse licet trutina mea facta bilance,
Atque omnes numeret mores examine stricto.
Quod si quando tamen transverso tramite flexi,
Aut pravis animis oculorum obiecta secutus,
Aut aliquod facinus manibus male adhaesit iniquis
Tunc aliena meos absumant ora labores

Posteritasque ruat radicibus eruta ab imis.
Si fuit unquam animus legitimi temerare iugalem,
Alteriusque thori sociam tentare pudicam,
Tum mea violato castam cum corpore famam
Prostituat Coniux aliis supposta maritis.
Hoc scelus eximium est, summaque notabile poena,
Haec flamma est quae res omnes extirpat eundo
Funditus, et late tectis incendia spargit.
Si famulo famulaeve meae, me ad iura vocanti
Sistere iudicio, aut causam perferre negavi:
Quid facerem, si quando Deus consurgat, et isthaec
Inquirat? tantum quo purgem dedecus ore?
An non idem utrosque gravida produxit ab alvo?
Meque hominem, servumque hominem, sator omnibus idem
Condidit? et forma natos decoravit eadem?
Si quando despexi inopem, viduamve precantem
Fraudavi votis, mensae si solus avarae
Incubui, si non dapibus pupillus eisdem
Affuit: haec primis ratio bonitatis ab annis

Cordi erat, hac pariter capi cum lumine eſca.
Si quenquam ſeruo pereuntem frigore vidi
Intectum, aut quenquam conſpexi veſte carentem,
Qui mihi non egit lætanti pectore grates,
Cum nudum obtexerem villoſo tegmine corpus:
Si miſero per me pupillo iniuria facta eſt,
Dum regno, magnaque feror confiſus opum vi,
Excidat his humeris armus, ſcapulæque recedant,
Brachiaque infractis penitus rumpantur ab ulnis:
Sic ego præcipites horrebam Numinis iras,
Vim pœnæ immenſam, cui non ſint terga ferendo.
Non ego ſpes auro fixi, neque divitis arcæ
Copia ſublimes animos, flatuſque feroces
Addidit, aut partis vicina ſuperbia rebus.
Cum mihi ſe facili præberet ſydere Titan,
Cornua cum Phœbe pura cum luce tuliſſet
Noctis honos, animo non ſum perſuaſus inani
Blandiri proprijs atque oſcula figere palmis,
Infandum facinus, pœnaque et vindice dignum:

Sic nomen ipse Deum factis atque ore negassem...
Si quandoque fuit fatis inimicus amaris.
Obrutus, haud ideo adversis nova gaudia rebus
Concepi, affectumve animis sectabar iniquis,
Nec linguam solvi, aut verbis odia aspera movi;
Quantumvis alios vindictae insana libido
Urgerat, pœnisque animos explesse iuvaret.
Advena non istas unquam peregrinus & hospes
Pulsavere foras, quin se sub tecta tulissent
Nostrum, hospitijs accepti & rebus amicis.
At non occultis etiam mala crimina texi
Suffugijs, latebrisve malum scelus abditus egi,
Conspectum lucemque fori male conscius horrens,
Aut male constantis metuens convicia vulgi,
Ut latitare domo, quam septum liminis extra
Ferre pedes mallem: O utinam mihi tuta potestas
Talia dicendi, & causae foret arbiter aequus:
Haec utinam aeterno scribantur condita libro,
Hunc humeris ferre, hunc capitis gestare coronam

Optarim, hinc omnem numeris expendere vitam,
Nil veritus, nullo pallescens criminis ictu.
Si qua tamen per me foecunda iniuria terrae
Addita, si fructu alternus urgebar inempto,
Aut miseros nimium vexavi impune colonos,
Pro Cerere, & gravidis divino munere spicis,
Infelix lolium & steriles nascantur avenae,
Carduus & spinis surgat paliurus acutis.

Elihu Buſites.

Cap: XXXII

Ipſe quidem iuuenis, neque longo doctus ab aeuo,
Hactenus erubui veſtris irrumpere dictis,
Dicere quippe ſenes, iuuenem auſcultare decorum eſt,
Et canis melius ſapientia venit ab annis.
Spiritus eſt autem qui ſeſe in pectora miſcet,
Et ſupera mentes afflantur numinis aura.
Haud etenim ſemper doctis prudentia praeſto eſt,
Nec iuris ratio ſenibus: quin arrige aures
Huc etiam, et noſtrae quae ſit ſententia mentis
Accipe, iamdudum vos praemeditata loquentes
Audio, dum dubijs contenditur argumentis
Verbaque nequicquam cultu quaeruntur inani,
Nec quiſquam tamen eſt Iobi qui dicta refellat,
Aut qui corrigat recte, aut reſpondeat apte.
Nec vos momento finem rationis in iſto.

Ponite, quod supera mulctam experiamur ab ira,
Quod non humano venit in discrimina nutu,
Non satis est isthoc, nec ego his rationibus utar,
Scilicet haeretis victi, nulla amplius ore
Verba fluunt dictis, et quid iam clamoror ultra?
Dum instruunt, alio posuere silentia dictis.
Ergo meas faciam partes, et pectora promam,
Pectora quae plenus dudum mihi spiritus auget,
Vina novos veluti ruptura feruntur in utres,
Dum reclusa viam fluvio spiracula pandunt.
Ergo loqui, et dictis animum exonerare necesse est,
Nec quisquam incipiat me tramite flectere recto,
Nec circumveniat diversam gratia mentem,
Haud etenim hoc impune feram, quin numine saevo
Me pater omnipotens pro talibus obruat ausis.

Idem Elihu.

Cap: XXXIII.

Huc animos adhibe, his aures advertito dictis,
Quas loquar, et quales meditabor pectore voces,
Vera equidem dicam, nec longe aut devia recto.
Me quoque sublimis fecit fabricator Olympi,
Ille afflans hausi communes aetheris auras.
Huc age verte aciem, mecum certamina misce,
En hominum caeno qui sit conflatus eodem,
Huc agedum, ne forte Deo congressus iniquis
Viribus, iniusto clames te vindice pressum,
Haud ullis terrere minis, absiste moveri,
Nec te dura premat nostrae victoria linguae.
Dicebas, memini et sermonum his auribus hausi,
Me purum, insontem, nec iniqua labe notatum.

Opprimit, ac aliquid tandem pro crimine nactus
Hoſtilem induitur faciem, veſtigia cautus
Obſeruat, cippoque pedes compingit inermes.
Haud æquum facis, hoc ipſo tua dicta refellam.
Mortalem Deus exſuperat, quid iurgia nectis
Nequicquam? et cauſſas faciat cur omnia poſſis?
Cum ſemel occepit, ſero conſulta requires.
Languida cum repens inuaſit lumina ſomnus,
Corpora cum ſtertunt thalamis ſub nocte ſilenti,
Immittit terrorem animis, aureſque recludit,
Atque inſtat monitis, ut praua incepta morentur,
Ne nimios capiat ventoſa ſuperbia faſtus,
Vitam animamque neci ſimul exitioque datura.
Languida tum miſeris affligit corpora morbis,
Ut ſedeant lecto, veniant faſtidia menſæ,
Tabeſcant artus, pereat vigor oſſibus imis,
Præſentemque ægris portendant omnia mortem.

Tum si quis, cælo ueluti demissus ab alto,
Mitibus e multis adsit, quam recta monentem
Audiat afflictus, uitæ meliora sequendo,
Haud dubium, casus Deus ipse miseratus iniquos
Vindicat interitum miserum: hoc satis ipse putabit
Supplicio pœnæ exhaustum, uigor inde recurrit
Corporibus, penitusque noua creuere iuuenta,
Et pater omnipotens sæua exoratus ab ira
Vltro offert ueniam, et uultus ostendit amicos,
Iam culpas soluit, iam pœnas sustulit omnes.
Ille autem uitij culpas et crimina fassus,
Diuinos monitus magno pietatis honore
Laudabit, qui se modicis pro crimine pœnis
Plecterat, immanique animam defenderat Orco,
Immeritum lucis donarat lumine uegeti.
Talia multa suo diuina potentia nutu
Perficit, ut pro morte animam, pro funere uitam
Restituat, uiuoque illustrat lumina sole.

Haec audi, tacitusque adhibeto silentia dictis
Dum loquor, et deinde si quid habeas quod dicere contra
Moliris, uel si qua tibi fiducia caussae est —
Dissere, et ipse libens animis tua uerba reponam:
Sin nihil est, ego te saltem meliora docebo,
Tu praebeto tuas melioria docentibus aures.

Idem Elihu.

Cap: XXXIIII.

Vos quibus est ratio, quibus est prudentia cordi,
Accipite haec animis, memorique recondite sensu:
Auris verba probat, sed condimenta palatum,
Sectemur rationis opus, quo iudice rectum
Apparet, namque ipse modis se Jobus iniquis
Clamat agi, insontemque premi, nec iudicis aequi
Arbitrio, nec iure frui, tot vulnera talis
Infligi immerito, nullius criminis culpae.
Ecquis Jobi tui similis, qui pectora fluctu
Nugarum opplatus, et ipsis sectatus iniquos
Infandae gentis, sociusque comesque laborum?
Et tamen audaci sermones ore profundis,
Nequicquam gaudere virum pietatis amore,
Audite haec, potiusque meis assistite dictis.

Haud (equidem credo) Deus est qui talia ritu
Impietatis agat, sed qui iustissimus ipse est;
Cuique homini condigna suis dat præmia factis,
Nec premit immeritum, nec iustum crimine damnat.
Ipse hunc uniformem cæli variabilis orbem
Condidit, ipse hominem, si nunc spiramina vitæ
Quæ largitus erat repetat, mora nulla videre est
Omnia tabifico consumi animalia fato,
Humanumque putri mutari pulvere corpus.
Si sapis hoc audi, et verborum dicta notato,
Numquid qui tam iusta facit, sit iuris et æqui
Immunis? tam illa capit vesania falsum
Ut damnes, qui tam ipse potens, tam iustus et ipse est?
Ille etiam reges, proceresque accusat opimos,
Quem neque cura movet neque gloria magna potentum,
Qui ditem ac inopem discrimine iustus eodem
Iudicat, atque utrumque luto confinxit eodem.
Interdum subito, et medios nox humida cursus
Dum peragit, fato miseri rapiuntur acerbo,

Atque improuiso tolluntur funere foras.
Ipse adeo cunctorum oculis uestigia lustrat,
Et gressus notat incautos, ingressque recensat,
Non Erebi tenebrae, neque nox densissima terrae
Occulit impuros, et nulli impune potestas
Concertare Deo, aut simili contendere causa.
Turbauit solio innumeros, aliosque locauit,
Hoc ipso mores hominum tyrannus iniquos,
Quod mortem infamem perfert sub noctis silenti,
Aut hominum medio conspectu ad fata uocauit,
Dum recta flexere uia, legesque probatas
Abiecere animis, miseri dum numina caelo
Conclamant, uocemque afflicti ad sidera iactant.
At si cui ueniam tribuit, mentemque quietam
Sufficit, haud illum damnabis crimine iniquum.
Sin faciem auersus populoque hodie negauit,
Quae deinde aspicias multum, quibus orbis in oris
Absconsum, interra populis dat iura Tyrannus
Exspirauit imperio, et rigidis compescit habenis.

Non hominum est donare nefas et mittere multctam,
Illa Dei cura est, si quid tamen inscius horum
Neglexi, neglecta mone, si forte loquendo
Peccatum est, haec iam delicti terminus esto.
Responsum petimus, tu protinus omnia retro
Abijcis, inque istam uenisti primus arenam,
Si quid habes profer, sapientem dicere fas est,
Et fas est ipsum meliora audire monentem,
Tu praue loquaris, tu non nisi friuola fundis.
His ego te uerbis monitum et rationibus actum
Optabo, ut prauos sermones ore profusos
Ipse recognoscas, ne forsitan improbus addas
Haec iterum quoque peccato delicta priori,
Ut maledicta Deo plaudans conuicia dictas.

Idem Elihu.

Cap: XXXV.

Haud facis hoc aequum, qui tot temerarius ingeris
Iustitiae documenta tuae, quasi iustior ipso
Rege Deum, quasi non haec digerat omnia certa
Lege pater, quasi sint nulli sua praemia iusto.
Quod tibi quodque tuis contra praefabor amicis:
Suspice sydeream molem stellantis Olympi,
Et quanto nitidus te sit sublimior aether,
Huic neque peccando noceas, neque iusta patrando
Proderit, impietas hominum tua tangit, eundem
Attingit probitas, si quam vis opprimit ingens
Plorat opem, et duri queritur tormenta Tyranni.
Sed quotus est, dum vota facit, qui pectore toto
Convertat, puraque Deo se mente precarit?
Qui sua nocturno praebeat solatia cantu,

Qui nos prae reliquis animantibus aethera sursum
Erexit, rerum quaerere, supraque volantes
Vestigare dedit caelestis semina mentis.
Ergo etiam imperiis pressi clamare superbis
Nequicquam incipiunt, nec caelo exaudiet altus
Omnipotens vanos gemitus, neque lumina flectet.
Tu quamvis oculis illum deprendere nequeis,
Iustitia est illi tamen et prudentia recti.
Hoc satius meminisse fuit, paulumque morari,
Nunc ubi non totis iram laxavit habenis,
Nec mala supplicia, et dignas ad crimina poenas
Exigit, idcirco voces effundis inertes,
Et male ad eloquium linguam producis agrestem.

Idem Elihu

Cap: XXXVI.

Hunc agedum doceo paucis edissero verbis,
Nam superest quod adhuc divina voce loquamur,
Longe adeo repetam tibi, qualis opinio iustum
Iudicat esse Deum, nec enim te falsa docebo,
Sed syncera piae ducet sententia mentis.
Omnipotens genitor qui caelum et sydera torquet,
Nec pravum servat, nec iustum impune relinquit,
Hunc etiam regum solio quandoque reponit,
Ut regnet, magnoque Deum decoretur honore.
At vinctos manicis, et tristi carcere clausos
Admonet admissi, scelerumque occulta revelat,
Informatque aures dociles, ut prava relinquant.
Si maneant dicto, melioris commoda vitae

Percipiunt, satyros ut ducant molliter annos,
Sin inuniant contra, ⁊ dictis parere recusant,
Incauti ferro occumbunt, ⁊ tristibus armis.
Impius ipse sibi pœnamque irasque nefandas
Conciliat, simulatque animis, ⁊ carcere fœdo
Inclusus non nota facit, non crimina sensit.
Ergo illi infandos, celerat mors dira labores
Ante diem, ⁊ fœda absumit vanus improba pestis
Eripit insontes Deus, indicitque salutem
Afflictis, ⁊ te polis [illegible] e faucibus atris
Eripere, ⁊ mensa lætum donabit opima.
Verum ubi iudicij norma deflexeris æqua,
Forsitan aut ira motus, vel munere captus,
Iam sperant pœnæ, ⁊ meritam servaris ad iram,
Nec te divitiæ, aut vires, aut grandis opum vis
Defendunt, neque te tenebras ⁊ munera noctis
Captato, ut miseros turbes impune penates

Neve animus pravum facinus sese ingerat aegris:
Namque Dei caelo sese alta potentia tollit,
Nec cuiquam imperijs cedit, neque viribus ullis
Illius aetherios animo scrutabere gressus,
Nec dicas quod prava gerat, quod iniqua patrarit.
Quin tu magnarum potius miracula rerum
Quae facit attollas, & iustis laudibus ornes;
Quae genus humanum miratur, & omnia longe
Suspicit, illum autem nulli comprendere fas est
Nec fas est longae numerare secula vitae.
Colligit hic pluviam guttatim, atque aethere summo
Diffundit bibulis congestum nubibus imbrem,
Terrigenasque suo perfundit flumine roris,
Quid memorem explicitis spaciosa volumina caeli?
Quaeque intus vario pandit tentoria velo?
At supra tonitrus, & vasti fulguris alas,
Qua Nereus ortu, occiduus qua clauditur undis,

Explicat, his adeò vrrat mortalia corda,
Datque alijs optata sui solatia victus;
Occulit interdum Solem, & fulgentia condit
Astra manu, mox ut iubeat, speciosa videmus
Lumina stellarum toto lucescere coelo.
Omnia quae charis, ut possit, cessit amicis,
Vt gratis capiant animis, & laudibus ornent.

Idem Elihu.

Cap: XXXVII.

Hinc mihi sollicito trepidant præcordia fluxu,
Auditis fremitum & vehementes fulguris iras,
Et vastum patulo rumpentem ex ore fragorem,
Quem passim in vacuas spacijs distantibus auras
Iactat, & ætherios perlustrat luminis tractus,
Insequitur sonitus, mox vasta tonitrua cælo
Franguntur, rapidum ruit acto turbine fulmen,
Nec potis est acto fulmen semel impete sisti.
Sic miranda tonat Dominus, & sic plurima cælo
Conficit immenso penitus miracula nutu.
Imperat ille nives, ventosos imperat imbres,
Nix operat terras funduntur ab æthere nimbi.

Interea latitant homines sub fornice clausi,
Tantarumque stupent animis miracula rerum,
Effugere feræ campis, et lustra reuisunt.
Turbida tum uacuo tempestas surgit ab Austro,
Frigoraque immitti Boreæ densantur ab arcto,
Numinis afflatu glacies concretaque torpent
Flumina, tum tenui soluuntur nubila uento,
Et cælum quandoque noua se luce serenat.
Illius imperio celeri sese ordine nubes
Conuertunt, terras seruant, et iussa facessunt,
Agmine seu gentem terramue inuadere mandat.
Hoc animis aduerte, Deumque infanda patrantem
Suspice, an id nosti, quo primum tempore leges
Imposuit pluuijs, uel claræ luminis ortum?
Tun' etiam sparsas scrutaberis aëre nubes?
Et quæ tantarum quærenda scientia rerum?
Ut uestes caleant, cælo dum turbidus Auster
Abstinet, an tu illi socius ue consorsue fuisti

Cum liquidum ſtabili prætenderet æthera mundo;
Et ſpeculi in morem concretas æthere nubes;
Quid ſit opus dictu cedo; quia plurima nobis
Verſat inexpertam rerum ignorantia mentem,
Quis mea dicta Deo referat? quiſve arguat ore?
Infera cum illi pateant, & terra dehiſcat.
Nam neque mortali rutilantem ex æthere ſolem
Aſpicere eſt oculo, Boreali ventus ab axe
Cum flavit, cælumque aurata luce ſerenat.
Hæc opera, hæc illum maieſtas maxima tollit,
Quem nulli capere, & nulli deprendere fas eſt,
Viribus inſignem & proprio ſe marte ferentem,
Nec cuiquam libuit rationem reddere facti,
Illum adeo metuunt omnes, cum nemo timori eſt,
Quantumvis ſapiant, & cælo pectora tollant.

Deus.

Cap: XXXVIII.

At pater omnipotens densa inter nubila vocem
Intonuit, dicente illo domus alta silescit:
Nam quis nostra premit vesanis numina dictis?
Et stultis nequicquam implet sermonibus aures?
Hunc age, stato viri similis, præcingere lumbos,
Quæ lubet exquiram, tu respondeto roganti.
Quis locus, aut quæ te regio, quisve angulus orbis
Tunc habuit, teneræ primum fundamina terræ
Cum posui? si tanta tibi prudentia cordi est,
Quis potuit vastas metiri in pondere partes,
Aut patulum certa mundum descripsit amussi?
Quo se tanta tenet fixam fundamine moles?
Quis laterum capita, atq; extremas fulcit ansas?

Cum mihi plausissent caelo surgentia Eoo
Sidera, cum divum soboles mihi carmina dixit?
Effluxa quis rapidi compescuit ostia ponti,
Cum violenti fata viri erumpebat ab alto
Undarum? Has densa velabam nubis amictu,
Cum pannis velut ludens multa caligine foetum,
Hic illi finem praescripsi, hic terminus illi;
Hic vectem opposui furibundo, atque ostia clausi,
Et dixi: huc sistes, nec tu transire memento,
Eminus, hic tumidum franges ad littora fluctum.
Numquid, ubi primos transisti luminis ortus,
Matutina tuis iverunt tempora iussis?
Qua sese inferret roseis aurora quadrigis?
Tum etiam terrae vidisti extrema labantes,
Ut genus ignavum excuteres, et inutile pondus?
Quorum, cum fragilis quondam signacula cerae
Labatur, laxae similis, res optima, vestis?
Luce sua ut prave careant, rebusque secundis,

Excussi iaceant regali ex sede superbi?
Nunquid inaccessi nosti spacia alta profundi?
Atque pedes imo posuisti cautus abysso?
Pallida vel gelidae scrutatus es atria mortis?
Vel Stygiae loca lustrasti tenebrosa paludis?
Regna peragrasti latae vastissima terrae?
Fare age et haec prudens recitanti edissere verbis,
Quae lucis regio immensae? domus atra tenebris
Quae data? vel quo se iunctae discrimine findunt?
Qui locus est illis? quaeve illuc semita ducit?
Scivisti tum te venturum in luminis oras?
Quotque futura tuae numerassem tempora vitae?
Forsan et aetherias patulis regionibus auras
Lustrasti, qua se cumulo nix turbida promit,
Aut hyberna ruens tectis salit horrida grando?
Quae caelum quondam pluerat, cum tristior aether
Ingruit, et bello seges infestatur acerbo.
Unde autem Solis radii sparguntur Eoi?

Unde ferunt rapidis ventum cum flatibus Euri?
Quis iubet imbriferas hyemes ruere aethere toto?
Fulguraque et summo collisa tonitrua caelo?
Ut late plueret longa in deserta, sine ullis
Agricolis, nullo pavitus loca consita cultu,
Ut viridem multo vestirat graminis campum,
Floribus ut campos, et aristis spargerat agros?
Unde satae pluviae, et roris gratissimus humor?
Quae genitrix glaciem enixa est gelidasque pruinas?
Ut lateat duris concreta paludibus unda,
Pervia massivatis durantur ut aequora plaustris?
An poteris vincto late sociare micantes
Pleiadas? Arcturique rotas divellere gyro?
An tibi se solitis producat Lucifer horis?
Et septemgemini variabis sydera plaustri?
Sydaribus legem pones? caelique meatus
Ad vaga describes variantis climata terrae?
Aut per aetherios vibrabis fulmina tractus?

Inter & immenſos pedibus inſiſtere fluctus?
Nunquid et obducto geminabis fulgura cælo?
Illa autem imperijs ibunt & juſſa capeſſant?
Inſita quis animo complet præcordia ſenſu,
Ut ſapiant animis, recta ut ratione ferantur?
Quis deſcribat opus triplicis mirabile mundi?
Aut ſimul effuſos ſiſtat vehementius imbres,
Cum fluxu æthereo ſpiſſæ humectantur arenæ,
Glebaque mollito concreſcit lubrica ſulco?

Deus.

Cap: XXXIX.

Ito et frendanti prædam conquire Leænæ,
Aut catulis explato auidi ieiunia uentris,
Quando inopes rerum uastis cubuere sub antris,
Insidiasque agiles specubus conantur ab altis,
Coruorum generi facilem quis præparat escam,
Et pullos nido in sublimi pascit hiantes?
Cum clamant, passimq fame in diuersa feruntur?
Scin' tu parturiant timidi quo tempore Damæ
Rupibus aërijs? grauidæ quo tempore Ceruæ
Concipiant? uacuantq expletis mensibus aluum?
Dum pariunt, magno incuruant et terga dolore,
Et uasto eijciunt fœtum clamore sub auras,
Palantur nati, & pingues nascuntur aristas,

Nullaque cura subit matrum sub tecta reuerti.
Quis campi sata lustrantem dimisit Onagrum,
Vt securus agat, liber loca sola pererret?
Cui syluæ domus, et latè in deserta uagatur,
Despicit urbanos motus, plebisque tumultum,
Nec timet imperia aurigæ, neque uincula curat,
Tantum autem montes uirides et pascua lustrat,
Riparumque thoros, et prata recentia riuis.
Nunquid iussa trament uasti tua Rhinocerotes?
Aut mansuefactis dabis ad præsepia pastum?
Credo equidem manibus domitos tua sub iuga mittas,
Vt glebas frangant, ducantque in iugera sulcos?
Scilicet infandæ sunt illis corpore uires,
Natura primia apti magnos tolerare labores,
Vt uiridem plano ferrant tibi fænore messem,
Et comportata compleant horrea fructu.
At Struthi pennis galeæ decorantur et arma,
Non habet his similes crepitante Ciconia rostro,
Ille excludit humi, atque in puluere proijcit oua,

Quae tepido terrae gremio calfacta fovantur,
Non illi curae, an quiſquam pede proterat, an quae
Beſtia in effoſſis confracta relinquat arenis,
Quem non maternae tangit pietatis imago,
Non exantlati frugem putat eſſe doloris,
Haud illi tatam dedit in praecordia mentem
Ut ſaperet meliora, Deus qui talia condit,
Aere ſuo ſeſe pernicibus erigit alis,
Ridet equos, et equorum immania terga prementes.
Nunquid Equo ſolidas addas in corpora vires,
Edat ut hinnitum, et clamoribus impleat auras,
Nunquid eum veluti pavidas terrore locuſtas
Offendes, rapidos cum ſpirat naribus ignes?
Quadrupedante putrem ſonitu fodit ungula campum,
Stare loco neſcit, ſi qua ſonitum arma dedere,
Ire iuvat bello, nec eum pavor improbus arcet,
Tela inter media et ſtrictos ruit impiger enſes,
Nec timet e plenis volitantia tela pharetris,
Aut haſtam excuſſam, aut lucentis ſpicula ferri,

Stat sonipes, terramque ferox pede proruit unco,
Nec clamorem horret campo, fugit ne tubarum,
Buccina cum sonuit, pugnam procul aere odorat,
Hortantesque duces, aciesque in bella frementes.
Accipiter ne tuo ducat per corpora plumas
Auspicio? et tepidum pennas librabit in austrum?
Mandato liquidas Aquilae se tollere in auras,
Et procul excelso nidum componere saxo.
Illi petra domus, praeruptaque rupibus alta
Tecta iacent, summasque colit securior arces,
Inde procul praedam lustrat, quam comprimat uncis
Unguibus, hinc illinc oculorum lumina tendens,
Implumes intus foetus manantia lambunt
Corpora, et ipsa volat quaecumque cadavera sensit.
At tu, qui pugnare Deo caeloque parabas
Iobe, quibus contra tandem rationibus instas?
Scilicet haec impune tibi fecisse licebit?
Et meritam excusas per sola silentia culpam?

Iobus

Dixerat, et paucis contra afflictissimus orat:
Ista meæ vanitatis erunt, quid dicere possim?
Aut quibus auderem verbis exoluere linguam?
Quin potius tacitum ipse meum compesco labellum,
Hæc mentem semel hæc fateor dementia cepit,
Hoc pudet, haud equidem quicquam deinde amplius addam.

Deus. 10

Cap: XL.

Hunc iterum pater omnipotens, ex turbine fatur:
Stato viro ſimilis ſuccinctus, et hæc mihi quæſo,
Actane iudicij poteris facere irrita noſtri?
Aut damnare Deum, teque auſis dicere iuſtum?
Anne Dei ſimilis cælo tua brachia tendes?
Aut ſimili inſurgens fremitu ſuper alta tonabis?
Adde decus lateri, et cælo caput altius effer,
Veſtibus eximijs, auroque accingere et oſtro,
Sparge ferox iras, gentem contunde ſuperbam,
Deijce pronus humi quicquid Dijs altius obſtat,
In pravos inquire, ſuiſque expellito tectis,
Aut terris abſconde, aut ſordibus obrue vultus.

Infernis, facito hæc, & protinus ipſe fatebor,
Quod valeas magnā propria ſpem ponere dextra.
Aſpicis ut Behemot cōes hauſerit auras,
Et bovis in morem fœnum ad præſepia mādat,
Quæ gerit, in vaſtis gerit ſua robora lumbis,
Omnis & immani virtus ſe colligit alvo,
Cauda valet gracilis cedrus, ſed durior orno
Vena riget, tanſoque malus ſtetit inguine nervus.
Qualiter æs duratur, & æris lamina ferri,
Taliter oſſa feræ vaſtos panguntur in armos.
Hoc opus eſt, noſtræ ſunt hæc primordia mentis,
Feci, & cum libuit diſtricto perſequor enſe.
Incultis illi fundātur montibus herbæ,
Colludūtque feræ, & vaſtum genus armentorum,
Ille umbram petit, & viridi cubat abditus ulva
Quāque obſeſſa palus obducit paſcua iuncos,

Vt diffusa tegant umbris dumeta latentem,
Et salices condant unctæ fluuialibus undis,
Cum sitijt, fluuios torrentes faucibus haurit,
Sperat & excepta Jordanem crescere lympha.
Ast aliquis proprio deceptum lumine ducit,
Perforat ut nares ferro sudibusue præustis.

Deus.

Cap: XLI.

Nunquid magnarum quæ maxima Balænarum
Capta manu, sursum facili ducetur ab hamo?
Aut linguam extendes attracto fune revinctam?
Scilicet occultum ponas sub naribus uncum,
Et duplicem fodies ferrata cuspide malam?
Forte preces etiam timido tibi fundet ab ore,
Blanditiasque feret supplex & mollia verba?
Forsitan & tecum ferituram fœdera spera;?
Pressaque servitio tua dicta & jussa facesset?
Nunquid aui similis blandæ colludet amicæ?
Et teneris coram mittes in vincla puellis?

An captam socij diuersa in frusta secabunt,
Dissectamque alias portabit nauita terras?
Linea num tanti concludent retia molem
Corporis? et quanam traheres capita ardua nassa?
Veneris ad pugnam, ne tu ludibria conse
Praelia, quin pereas congressu uictus ab uno,
Et tu nequicquam sperabis uincere, nec tu
Immanes poteris contra consistere uultus.
Nemo ferox adeo est, illam qui sponte lacessat,
Et quisquam nobis ausit se opponere bello?
Aut aliquid dedit ante mihi, quod deinde rependam?
Me penes est quicquid caelorum machina claudit.
Nunc libet immanes tam uasto in corpore uires
Narrare, et quae sit condetis fabrica monstri?
Ecquis enim audebit densae uelamina pellis
Exuere? aut geminum subeat penetralia uestri?

Aut quis fixa loci malarum claustra revellat?
Sic horrent dira septi formidine dentes,
Et clypeata riget squamarum tegmine pellis,
Squamarum quæ se late dorso agmine circum
Contiguo extendunt tractu, et latera ardua claudunt,
Nec solvenda manu, tenui nec pervia vento,
Sic inter sese validis compagibus hærent.
Sternutat, nasumque simul fulgore coruscat,
Et velut Auroræ surgentia matutinæ
Lumina, sic oculos fert in diversa micantes.
Tum rutilum rapidis exhalat faucibus ignem,
Scintillæ absistunt, circumque incendia spargunt.
At latus calidis fumus se naribus effert,
Ad cælum, incensis velut e fornacibus actus,
Fumidus ignivomo diffunditur halitus æstu,
Et tristes patulo flammæ iaciuntur ab ore.
Ardua tum vasto fulcit se robore cervix,

Hac uiras capit, hac res omnes rumpere cogit,
Catera compacti defendunt uiscera neruis,
Et totum inuicta solidant compagine corpus.
Saxea sunt illi præcordia, uel quasi tritæ
Duricies molæ, si quando assurgit in iras,
Omnis & Oceani trepidat ferus incola, & alti
Monstra maris, sæuitque animus, neque parcitur ulli.
Non gladios pauet ille, nec actam uiribus hastam,
Telaque missa manu, loricamque ære rigentem,
Ferrum instar paleæ, ligni putat æra caduci,
Sed neque missilibus fodies fera terga sagittis,
Fundaque nequicquam uolitat contorta lacerto,
Ridet balistam, & uibratæ robora corni.
Inter acuta natat saxorum, atque obuia uastas
Subuertit tiuno cautas, tum gurgite ab imo
Commouet Oceanum, in morem feruentis aheni,
Et fluctus uoluit fundo, & mortaria miscet.

Cum natitat, longo signat vestigia sulco,
Cærulei strident fluctus, atq[ue] æquora spumant.
Non tulit huic similem tellus, nil continet orbis
Quod metuat, pavor omnis abest, sublimia spernit,
Solaque magnarum meritò est Regina ferarum.

Iobus.

Cap: XLII.

Haud equidem ignoro, quia ſufficis oīa ſolus,
Et nihil eſt quod non tua magna potentia condit,
Tu mentes etiam ſcrutaris, ⁊ intima ſenſa.
Fallitur o nimium, ⁊ longè rationibus errat,
Si quis te coram conſulta abſcondere ſperat.
Erravi fateor, ſtultis dum plurima verbis
Perſequor humanum longè excedentia captum,
Confeſſo ignoſce, ⁊ deinceps meliora doceto.
Auribus audivi dudum, nunc lumine cerno
Præſentem, nunc illa mihi delicta pudorem
Incutiunt, capto cineres, ⁊ pulvere ſternor.

Finis Sermonum Iobi.

M. Casparis Schützii Isleñ

Ecclesiastes Salomonis, siue Vanitas Vanitatum.

Eccleſiaſtes ſalomonis.

Cap: I.

Omnia vana vides, quæcunque ſub æthere læto
Vertuntur, nihil eſt propria quod lege feratur,
Quod ſtabiles habeat motus, ſunt omnia vana.
Nam quis deinde manet fructus mortalibus ægris,
Quos exantlarunt quondam ſub ſole laborum?
Sic adeo interitum ſenſim rapiuntur iniquo,
Parca ferox omnes. Letho ſortitur eodem,
Succedunt alij, & functorum ſedibus inſtant.
Mox perituri alii, alij alijs loca deinde daturi.
Interea fundata ſuo ſtat pondere tellus
Æterna, atque immota, & ſedibus hæret in iiſdem.
Sol oritur, mox Heſperias ſe condit in undas,

Et paribus metam spacijs contingeret eandem,
Unde diem mundo radijs produceret Eois.
Ventus & australes tractus, & frigora lustrat
Immitis Boreae, consueto denique caelo
Antiquas iterum sedes & regna revertit.
Cernis ut immensi diversis partibus orbis
Oceanum fluvij properent, & littore lato
In mare diffusis rumpantur et ostia linguis,
Nec mare tot fluvijs undam tamen altius effert,
Nec superat ripas: etenim vaga flumina quae se
In pontum exonerant, imis absorpta cavernis
Fontibus occultis gravida per viscera terrae
Erumpunt alio, & cursus iterare priores.
Quot genera aerumnae pariat quot terra labores,
Non scriptu facile est, nec cuiquam effabile dictu.
Omnia si memores, oculis vel singula lustres,
Non oculi, sed nec satiantur ab omnibus aures.
Quae facimus, quandoque etiam fecere priores,
Accidit hoc nobis, sed & hoc prius accidit illis.

Quodque olim fuit, hoc iterum quandoque futurum est,
Sic redit assiduus primum labor actus in orbem,
Et nihil est sub Sole novum, quod dicere possis,
Quod non praeteritis fuerit quandoque diebus.
Sed nos priscarum tenet ignorantia rerum,
Quis fuit atavus, neque nostri deinde nepotes
Quae fuerint tacitis servabunt omnia causis,
Aut quo quicque modo tandem, quo fine geratur.

Ipse quidem regni Solymorum sceptra potitus,
Hoc volvebam animis hoc tota mente putabam,
Sectari rerum causas, et discere mores
Humanos, et quid spacioso agitatur in orbe:
Nam Deus innumeros hominum exhaurire labores
Imposuit, quos ille die quos ille volutat
Noctibus, haec illi aversata sunt ocia mente.
Singula dum lustro rerum curas, nomina vana
Invenio, et solum cunctis in rebus inane est.
Nam neque quod curvum natura est, artibus ullis
Flectitur in rectum, stultorumque agmina plena
Omnia, quos nullo numero comprendere possis.

Hoc etiam inſuper dum tacito cum corde ferebam,
Quod mihi de priſcis nullum virtute priorem
Regibus agnoſcam, longeque potentior eſſem,
Et multo rerum longe ſapientior ipſis.
Nam mihi prima fuit teneris ſolertia ab annis
Diſcere virtutem, vitium diſcernere falſo,
Et quo ſtulticiae ſpacio prudentia diſtet,
Atque inter ſeſe metiri pondera rerum.
Haec quoque res vani ipſa eſt mihi plena laboris.
Prudentem ſiquidem rerum faſtidia torquent,
Multa docens alios, multum patiatur oportet,
Et quos imperio regit, his parere neceſſum eſt.

Ecclesiastis
Cap: II.

Ergo alia rem metiri ratione libebat,
Et quid si vitae traducam molliter annos,
In cute curanda solers, rebusque fruendis?
Verum haec extemplo ratio vanissima vitae
Visa fuit, quid enim risus? dementia certe est,
Et brevis est omnis breviter peritura voluptas.

Protinus haec animus igitur mihi cura subibat
Luxuriem fugere, et dulcis fomenta Lyaei,
Virtutique omnes discendae intendere nervos,
Quin et stultitiae sectari semina, donec
Illud scirem bonum, studiisque opibusque petendum,
Dum fruimur vita, caeli dum vescimur auris,
Investigarem, et recta ratione probarem.

Hinc ego magnarum coepi molimina rerum,
Magnorumque operum, regalia condere tecta;

Aureaque insigni ostentare palatia fastu,
Ut mea montanos aspirent munera colles,
Et grandi varijs spirarent fructibus horti,
Utraque dispositis ridebat gratia campis,
Et genus arborum fetis insurrexerat arvis,
Stirpe non una, non una matre repostum.
Hinc liquida effossis rorabant stagna lacunis,
Unde tamen passim fluitando canalibus humor
Arboreos late lucos et prata rigaret.
Quid referam famulos? et turba domestica quanto
Exegerant operas numero? tectumque repleverant?
Nec cuiquam Regum, Solymis qui sceptra tulisset,
Tot fetus ovium Libani sub montibus herbam
Paverunt, totidem campos rasere iuvenci.
Quin et thesauros argenti aurique talenta
Congessi, census populorum, et munera Regum.
Hinc mihi turba animis laetantum et voce canentum,
Omnis ut auratis resonaret Musica tectis,
Musica delitiae Regum, iuvenumque voluptas.
Sic longe ante alios felix hac sorte ferebar,

Nec tamen interea rerum prudentia deerat,
Tum ſi quid iucundum oculis aut dulce fuiſſet,
Aut ſuauis ſiquando animis obiecta voluptas,
Indulgebam oculis, animisque optata ferebam,
Diuitijs laetus rebusque fruebar opimis.
Hanc operum mihi mercedem fructumque putabam
Quam tuleram toties inuicta manu laboris.
Verum ubi tot mecum reputo certamina rerum,
Quas tantis opibus ſolers curisque paraſſem,
Haec quoque res nihili et pro malis iam plena doloris
Viſa fuit, veluti vmbra leuis euaneſcit in aura.
Hinc aio mihi cura ſubit, cognoſcere tandem
Ecquid conueniant numeris prudentia ſimplex,
Et vaga ſtulticiae ratio, aut quo limite diſtent.
Ecquis enim expediat, quem deinde ad ſceptra vocabunt,
Qui populum regat, et noſtro ſuccedat honori.
Olim cum noſtros cineres lapis agger habebit.
Illae autem longo diſtant procul interuallo,
Et terras quantum ſuperat lux clara tenebras,
Tantum ſtulticiae noctem ſapientia vincit.

Prima prudentem ratio cum lumine ducit,
Stultus per tenebras palpat, caecusque vagatur
Et tamen est eadem vitae fortuna gerendae.
Mox diversa vagam subijt sententia mentem,
Nam quid recta mihi tanto quaesita labore
Vivendi ratio, siquidem communia mecum
Fata trahit stultus? res haec aeque vana videtur,
Nec solos vitae premit olim oblivio stultos,
Gloria prudentum fato sepelitur eodem,
Omnia posteritas abolet, rapit omnia tempus,
Insipiens, sapiens, letho mergentur eodem.
Ergo virum merito subeunt fastidia vitae,
Atque animis taedet rerum, quas altus Olympo
Collustrat radijs Phoebus, vanissima quaevis
Est species, vanusque labor, mortalia vana.
Nam quorsum exhausti prosunt mihi saepe labores?
Quicquid quaesivi cupidus, dum vita manebat,
Quaesitum est alijs, alij mea commoda carpent
Atque alius partis haeres quandoque fruetur.

Gnarus an inſipiens, incertum, atque iſte fruatur
His opibus, quas noſtra manus congeſſit, opimis.
Omnibus in uanis uix hoc grauius ullum.
Ergo uacare animus, atque otia ducere præſtat,
Et ſimul aſſiduos tandem remouere labores,
Ecquid enim refert, prudenter ut omnia facta
Anxius expedias, et ſolers rebus agendis
Diuitias cumules, quas olim prodigus hæres
Horum operum immunis, manuum monimenta tuarum
Poſſideat? nugæ meræ, neque triſtius ullum
Anxia quam trepidis agitari pectora curis,
Tot caſus haurire, tot exantlare labores.
Namque quis inde manet fructus? ſuſpiria et
Mœſtitiæ, et tacitas cumulant inſomnia noctes, Langor
Hæc quoque de uanis ſpecies non ultima rebus.
Ergo homini præſtat partis iucundius uti,
Indulgere animo, lautis accumbere menſis,
Et curas dulci quandoque fugare Lyæo,
Atque iſtum ſaltem fructum captare laboris.

Verum hoc est harae dominae optabile regis,
Ut mentem exhilarat, curasque ut diluat omnes.
Nam neque splendidior victus, neque suavior ulli
Quam mihi mensa fuit, neque rerum gratior usus,
Non tamen idcirco curarum immunis agebam.
Namque ut quamque Deus patrio complexus amore est,
Sic illi faciles animos viresque secundas
Suggerit, et laetae cumulat bona gaudia mentis.
Improbus interea vexatus numine laevo
Aeternas congestat opes, quis dignior illo
Cui Deus et melior favit fortuna, fruatur
Haec quoque res nihili est, et tristis obvia fatis.

Ecclesiastis
Cap: III.

Tempora sunt rerum, certi sunt denique fines,
Quicquid agunt homines, certas labor omnis in horas
Vertitur, et propriis mutantur singula metis.
Sic ubi materna proles se implevit in alvo
Nascitur, atque ubi se fatalis clauserit orbis,
In tenues iterum concedit spiritus auras.
Est ubi quis plantat, vel ubi plantata recidat,
Nec sanandi eadem, facti quae vulneris hora est,
Hic celsis olim fulsere palatia tectis,
Diruta quae iam nunc fundo corruunt ab imo,
Ast alibi in vacuo surgit nova Regia campo.
Tempora dant lacrymas, laetos dant tempora risus,
Nunc lugere vacat, nunc exercere choreas.

Ipsa dies saxis quondam congesta vetustis
Tecta ruit fundo, ex ipsis mox deinde ruinis
Erigitur celo moles, et saxa resurgunt.
Est ubi quis placidis mallet complexibus uti,
Est ubi iucundos quondam fastidit amores.
Querimus, et quesita suis amittimus horis,
Nunc servata placent, alio que tempore perdunt,
Hec modo consumimus, que mox dissuta fatiscunt.
Est etiam in sermone modus, ratioque loquendi,
Est etiam tempus reticendi atque ora tacendi,
Sic amor atque odium vicibus vertuntur eisdem,
Mutanturque suis pax et discordia metis.
Multa deos proprias metas formantur in horas
Felices operum, multi quandoque laborant
Incassum, nec enim fuit utile tempus agendo.
Scilicet has pater omnipotens mortalibus egris
Addidit erumnas, quibus anxia corda fatigant,
Dum finem rerum et motus scrutantur inanes,
Ille autem metasque suas, sua tempora servat.

Atque homo diuinas nequicquã imitabitur artes,
Cuius non operum finem, non deſpicit ortum.
His igitur varios inter uanosque labores
Hoc melius rebar, diſſoluere pectora curis,
Delitias agere, & melioris commoda vitæ
Carpere, credo equidem lætis aſſurgere menſis,
Et Cerere & Baccho duros miſcere labores,
Haud opis humanæ eſt, lætis Deus iſta miniſtrat.
Quicquid agit, manat æternum, nec uertit ulli,
Omnibus exactum numeris, nihil inde redundat,
Et nihil inde deeſt, hæc illi ſumma poteſtas,
Hinc metuunt homines ſublimia facta patratum.
Nam quæcunque facit Deus, oĩa numine dextro
Perficit, & nihil eſt facto præſentius illo,
Si quicquam fieri iubeat, ſit ille ſuorum
Vrget ſucceſſus operum, neque deficit orſis.
Non eadem humanis præſto eſt induſtria rebus:
Ecce forum, & populi ſubſellia, cincta corona,
Hic pugnant lites, & inania iurgia nectunt,
Hic pro iuſticia uentoſa calumnia regnat,

Et dubiae leges, et iniqui iudicis aures,
Perdunt insontes, defendunt iura nocentes.
At Deus haec olim examen reuocabit ad aequum;
Et iusto sontique simul sua praemia reddet,
Namque sui fines sunt et sua tempora mundo.
Hinc animis iterum attonitis iterumque putabam,
Esset ut humanae sors incertissima uitae,
Quam pater omnipotens certa ratione carentem
Proiecisse solo, brutisque aequasse uidetur,
Cumque feris homines nullo discrimine uiuunt,
Vmbrarum similes, et inania pondera terrae.
Namque eadem fortuna hominis pecudesque fatigat,
Et pereunt genus omne hominum, genus omne animantum
Vno eodemque modo, sic spiritus omnibus idem est,
Nec quicquam est homini potius, sunt omnia uana,
Omnia sunt caeduca, locumque feruntur eundem,
Omnia de putri consurgunt puluere primum,
Omnia cum pereunt mutantur puluere putri.
Vtque reor dubium est, hominis num spiritus auras

Pervolat ætherias, pecudum transmigrat ad umbras.
Ergo nihil melius quam fructum haurire laboris,
Indulgere animis, et rebus suaviter uti,
Hoc operæ pretium, hæc hominum certissima merces,
Nam quibus auguriis novit, quid deinde futurum?
Aut quis cuique hominum maneat post funera sensus?

Ecclesiastis
Cap: IIII.

Hinc mihi iudicij strepitum et subsellia Regum
Cernere cura fuit, moresque notabilis aulæ,
Insontes illic qua ui, quo iure premantur.
Ecce tibi lacrymas, gemitus, tristesque querelas,
Quos premit aduersæ uiolenta potentia partis,
Auxilijque spei que inopes, solatia nusquam,
Nusquam præsidium est, maior stetit unde potestas,
Raraque pro tenui fertur sententia parte.
Credo equidem longe placidam succumbere mortem
Præstiterit, quam tot miseræ discrimina uitæ
Ferre, atque adeo longe fælicior ille est,
Et præstat longe defunctis, et luce fruenti,
Qui nondum in Solis uitales editus auras
Humanæ nondum persensit incommoda uitæ.

Cernebam quot ubique operæ, quot ubique labores,
Et quàm multa viros rerum solertia versat,
Sed neque, quantumuis propri dexteritate ministret,
Omne tulit punctum quisquam, sic invidet alter
Fortunæ alterius, nam res plena laboris.
Stultus inter digitos crepat, atque odia aspera miscet,
Ipse suum corrodens, aliorum commoda carpens,
Vivitur exiguo melius cum mente quieta,
Quam si te querulos curæ comitantur acerbæ.
Hic aliud vanum vana inter cætera sensi,
Est aliquis thalamique expers sociæque iugalis,
Cui neque natorum spes, nec successio fratrum,
Ille tamen nescit requiemue modumue laboris,
Cui nunquam satis est, nulla saturatur opum vi.
Stulte quis hæc olim capiet? cui talia condis?
Defraudans genium miser, ignotoque relinquens?
Hæc quoque res vanos inter numeranda labores.
Iudice me præstat consortem adiungere vitæ,
Et fidam thalami sociam, quàm degere solum.

Nam duo de partis melius solatia rebus
Percipiunt, plenaque manu sua gaudia carpunt,
Labentem alterutrum, labantem sustinet alter,
Quam miser est qui solus agit sine compare vitam,
Cum cadit infelix nullo relevante iacebit.
Cumque duo pariter lecto sternuntur eodem,
Corpora sic melius iunctim calfacta fovebunt,
Quam qui se solum plumis involvit amictum.
Difficile est uni adversos tolerare labores,
Hostilemque manum, potior fortuna duorum est,
Fila magis durant triplici connexta rudente.

Saepe etiam puerum miseris natalibus ortum
Extulit ingenium, et tantae prudentia mentis,
Prae rege ignavo, cui stulta insania fastum
Indidit, et rerum negsit consulta suarum.
Atque alius tenebris interdum et carcere foedo
Eductus regnum tenuit, sceptrisque locatur,
Ast alius patria regum de stirpe profectus

Pauperiem tolerat sceptris expulsus auitis.
At proceres puerum primis comitantur ab annis
In spem regnandi, cum Rex in fata recedat,
Millia multa uirum praecedunt, multa sequuntur,
Arridant iuuani, et patres dignantur honore,
Olim quantum duro proceres et nobile uulgus
Imperio regat, atque arctis premat ora lupatis,
Haec quoque res nanis specie nil distat ab umbris.

Ecclesiastis

Cap: V.

Cum delubra Deum, et pingues properabis ad aras,
Innocuos seruato pedes, gressusque beatos,
Et sacros monitus animis præsentibus audi,
Suauior est Diuis sinceri gratia cordis,
Quam si multa cadat nefandis victima stultis
Ignaris quam lata suæ sint nomina culpæ.
At siquando preces deuotus ad æthera fundis,
Ne tibi lingua nimis properet, sed parcito verbis
Parcito multiloquis animum depromere dictis.
Nam pater omnipotens tectum stellantis Olympi
Qui colit, humanas ex imo pectore curas
Ante preces dudum nouit, nos infima tellus
Detinet, ignaros rerum quarum indiget usus.

Tu paucis ora, Deus audit pauca rogantem.
Multa valent multas pariunt insomnia curas,
Sic semper gaudet multis insania verbis.
At cum vota Deo facias, exsolvere votum
Festina, nec enim stolidos Deus auribus aequis
Advertit, qui saepe vovent, et saepe retractant.
Tu dictis adhibere fidem factumque memento,
Tutius esse vovisse nihil, quam fallere votum.
Hinc tibi prima tuae subeat custodia linguae,
Ne te transversum trahat, aut in damna ducat.
Cum tibi peccaris vel delicta monentes
Spernere, nam nolis recte fecisse videri,
Nam Deus hoc aegre patitur, consurgit in iram,
Damnabitque operum fructus quandoque tuorum.
Somnia fallaces pariunt temeraria curas,
Plenaque sunt vanis tantum sine voce nugis,
At tibi divini sit maxima cura timoris.
Fors aliam iustum videas iniusta ferentem,
Nec legum curam, nec sancti foedera iuris,

Iusticiam non coli, sed toto ex orbe fugari.
Ne nimium mirere, tenet mos iste regentes,
Haud impune quidem, licet unus prava sequatur,
Cui commissa subest certis provincia pactis,
Aut urbs, aut populus: loca namque priora tenentem
Quam versatur habet, sed utrisque potentia maior
Imminet, imperioque premit, super omnia vero
Regia se celsa maiestas sede locavit,
Publica subiectis et praestet commoda terris,
Ne certis vacui careant cultoribus agri.
Quisquis nummorum nimio torquetur amore,
Semper eget, neque spes unquam satiabit inanes,
Et qui divitias studio conquirit habendi
Indiget, ac aliis fructumque usumque relinquit,
Nesciat ipse frui, res haec vanissima rerum.
Est aliquis pleno cui pinguis copia cornu
Affluit, atque illi nummorum et ditis abunde est,
Sed multi absumunt, quibus utitur ille ministris,
Et facilem praebet sibi turba domestica victum,
At Dominus nihil inde capit, nisi lumina pasci

Nequicquam, plenaque suas res larce profundat.
Illi gratae quies, placidaque simillima mortis,
Quam de luce labor solitis exercuit horis,
Somnus adest, sive se dapibus repleverit opimis,
Sive, parvo assuetus, vacuo se corpore sternat:
Divitibus dulces adimit sua copia somnos.
Haec autem longe facias tristissima rerum est,
Qualis saepe viros agitando sole fruentes,
Divitijs opplere domum, componere nummos,
In damnum posterumque sui, cladem que nepotum.
Namque aliquis rebus pollens et divite censu
Occubat ante diem tristi (miserabile) fato,
Filius invidiae suffert mala damna paternae,
Cui nihil ex tantis opibus fortuna reliquit,
Nudus materna genitus prodivit ab alvo,
Nudus ad infernos cineres et busta revertit,
Nec quidquam secum manes portabit ad imos.
Hoc adeo miserum est nasci, et deponere vitam,
Uno eodemque modo, et nullo discrimine ferri.
Numquid enim est operae pretium tot volvere curas?
Atque omnem simul in vanos abijsse laborem?

Dum vixit, lucem fugit, caligine caenam
Abscondit, semper maerore premens anxia semper
Versabat, tristique sedebant pectore curae.
At mihi commodior longe sententia visa est,
Aerumnas inter varias, variosque labores,
Quales fata Deum pensant mortalibus aegris,
Indulgere animo, mensis iucundius uti,
Diluere et dulci curas abolere Lyaeo,
Hanc tibi sors partem dedit, haec tua splendida merces.
Felix cui pater omnipotens gratissima vitae
Commoda liberiore manu concessit, et usum
Addidit, ut rebus tranquilla mente fruatur,
Atque aliquam partem tanta pro mole laborum
Percipiat, datur hoc divino munere donum,
Quo fretus, laetoque ferens sua gaudia vultu,
Despicit aerumnas, neque curis pectora torquet.

Ecclesiastis
Cap: VI.

Hæc etiam vulgò passis mortalia vexat:
Est aliquis fœlix opibus cum divite gaza;
Nec pater omnipotens dulces invidit honores,
Nec quidquid terra est optandum ~~...~~ fronte beatis,
Nec tamen est illi rerum quas possidet usus
Creditus a Superis, alius succedit honori,
Et rutilo fruitur quod non congesserat auro,
Hæc quoque de vanis res est tristissima rebus.
Hic quamvis centum numeraverit stirpe nepotes,
Et vitæ seriem in multos produxerit annos,
Ni facilis opibus animos saturavit opimis,
Et sibi supremos tumuli decoravit honores,
Talis abortivo peior me iudice fœtu est.

Scilicet ignauos ſortitus degener ortus,
Obſcuroſque lares, ueteraſque reuertitur umbras,
Mortaleſque inter latitat ſine nomine preſſus,
Indignus radijs cui lux effulſerit aureis,
Cui neque concedunt ſuperi, neque gaudia manes:
Quanquam bis decies centenos uiuat in annos,
Præſentis tamen haud fruitur bonitate diei,
Triſtia ſic & læta locum redigentur in unum.
Cuique ſuus labor eſt certo mortalibus æuis
Fine datus, ſed non animus datur omnibus idem,
Qui ferat impoſitas æquali pectore curas.
Nam nihil eſt, ſtultum ſapiens in rebus agendis
Quod ſuperat ſtudio, ſed uterque laborat in auras.
Qui miſer eſt, fruſtra nitidos aſpirat honores,
Interdicta patens melioris commoda uitæ.
Crede mihi rebus præſtat præſentibus uti,
Viuere quam uolis, & ſpes nutrire futuras,
Hæc etiam uano res eſt coniuncta labori.

Quid tibi tam tituli ⁊ phalerata encomia laudis
Expanſum referant? nec enim mortalia ſupra
Tendere mortalem fas eſt, neq viribus impar
Contendas fato, ⁊ ſi quid ſublimius ipſe eſt.
Ah nimium eſt vani, nimium eſt ſub ſole laboris,
Unde quid expectas? vel quo teris ocia fructu?

Eccleſiaſtis

Cap: VII.

Ecquis enim variae ſic ponderat omnia vitae
Momenta, ut certa valeat diſcernere norma
Quae ſua cuique homini ratio, quid proſit et obſit,
Has quoad inſtabili ſordes in corpore nutrit?
Tandem autem in ventos vaneſcit imaginis inſtar.
Hoc etiam dubium et nulli praedicere certum eſt,
Quis rerum eventus, vel qui maneat exitus harum
Quas agimus, melius quod poſtera indicat aetas.

Dulce decus famae, atque unguento ſuavior omni.
Exitus melius ſuperis quam naſcimur oris.
Rectius intrabis cupreſſi fronde notatas
Lugubresque domos, ubi functa cadavera luce
Deflentur, poſitis quam ſicubi pocula menſis

Siccantur, Bacchoque sedet labor omnis in uno:
Illic humanae disces quae gratia uitae
Post obitum maneat, quam lubrica fluxerit aetas,
Hinc sapiunt animi, mortisque exempla uerentur.
Sic luctus risu melior, quia pectora luctus
Erudit in melius, quibus est sapientia cordi.
Haud fugiunt lamenta, trahunt sua gaudia stultos,
Delitiasque leues, uanosque sequuntur amores.
Gratius est aegro, sapiens cum pectore sano
Reprendit uitia, et monstrat meliora monendo,
Quam si stultus ouans cantus et iubila fundat,
Non aliter quam cum languentibus addita flammis
Arida spinarum crepitu absumuntur inerti.
Haec quoque res certe uana est, et inanis imago.
Qui bene monstratum spernit, monitisque repugnat,
Extimulat doctos, et confert taedia promptis.
Exitus incepto praestat, neque sana feruntur
Consilia, quantulus nisi cum responderit aequus.

Eſt animus patiens habitu præſtantior alto:
Tu ne veſanam nimium ſis pronus in iram,
Occupat ira leues animos & ſtulta profeſſos.
Nec tu præteritos adeo neglexeris annos,
Vt noſtris præſtare neges, ſententia fallit.
Quam bene cum largis opibus prudentia iuncta eſt,
Suauior his lux eſt, & uita beatior ipſa,
Vtraque præſidium non ſunt inamabile rerum,
Sed tamen & magnis opibus prudentia pollet,
Et rationis opem, & uitæ fomenta miniſtrat.
Omnibus in rebus quas cœlum uidit & orbis
Id ſolum ſtabile eſt, quod diua potentia condit.
Hæc ubi quid mutat, pro rectis deuia fingens,
Haud quiſquam eſt qui rem fato meliore regat.
Ergo ubi læta dies faciles tibi præbuit horas,
Vtere delicijs, ubi ſeſe ad triſtia uertit
Tu placidis tolerato animis, & conſule recti.
Condidit has Deus ipſe uices, & triſtia lætis

Miscet, ut ignota fati ratione ferantur
Mortales, nec res dubias scrutarier ausint,
Quae lex astrorum, quam frivola cura futuri.
Multa quidem mundi pravoque more geruntur,
Verum hic prae reliquis gravis est mortalibus error,
Vir bonus et sapiens, et servantissimus aequi
Occidit ante diem, nullo quasi numine fultus,
Impius interea vivit, fruiturque beato
Lumine stellarum, studioque senescit inani.
Si sapis haud nimium sapito, laudemque nitentis
Justiciae vita, ne te trahat exitus ingens:
Sed neque stulticias agito, neque temnito Divum
Numina, ne Stygias properes tibi fata sub umbras.
Hoc utrumque licet cauta ratione sequendum est,
Sola tamen pietas medio tutissima transit.
Prudentis mihi crede viri mens unica praestat,
Quam bis quinque mali proceres, qui sceptra capessunt.
Nec quisquam est adeo solers, nec acumine tanto
Praeditus, in rebus qui non quandoque gerendis

Peccat, & idcirco falli persaepe necessum est
Omnibus ex aequo quisquis sermonibus aurem
Praebuit, & persaepe sui maledicta ministri
Audiat, hoc gravius maestum tangentia pectus;
Quod solitus fuit ipse viros traducere honestos
Saepius, & vacuas dare delatoribus aures.
Haec ego solerti mecum ratione putavi,
Expertus rerum dubios per plurima casus.
Hinc mihi res omnes scrutandi cura subibat,
Ut mihi tota meos caperat prudentia sensus,
Illa autem magis usque procul magis usque recessit.
Quid sequar, aut quanam rectum ratione tenebo?
Quod procul a nobis densis absconditur umbris? Et
Quis mihi de caeca tandem recludat abysso,
Quod supra captum penitus Dea maxima fixit?
Inde mihi partam solertia suasit impinque
Metiri numeris, uel quid prudentia possit,
Et si quas usus solers extunderat artes,

Vel quid inexperti faceret dementia cordis,
Erroresque animi, et stultorum insana libido:
Haec agitanti animo res isthaec sensibus haesit:
Foemina quae immani laqueos, quae vincula nectit,
Quae complexa virum fallacibus implicat ulnis,
Blanditiasque serit, furto laetata procaci,
Tristior est letho, Stygiis et tristior umbris;
Triste virae fatum, pauci quos aequus amavit
Caelestum genitor, possunt effugere nefandam,
Sed male praecipites ruunt in retia stulti.
Talia sollicito mecum plurima sensu
Scrutabar rationis opus, quae promis in artes
Tramas agit, rerum causas et pondera monstrans,
Nec mora nec requies animo, quin semper idipsum
Vestiget, nec adhuc supremam attingere metam
Fas fuit, atque inter vix mille videbitur unus,
Quem iuvet humanae ratio dignissima vitae
Haud etenim haec mulieris genus fastigia scandit.

Hoc adeo certum est, neque me Sententia fallit,
Haud Deus humanam uoluit sine tramite ferri
Naturam, sed se recta ratione ferentem
Condidit, & leges uitæ præscripsit agendæ.
Verum alij uarias artes, & uana secuti
Commenta, excedunt metas ad damna uersi,
Conanturque suo disponere singula motu
Nequicquam, quis enim tali res ordine pandat
Ut numquam perfecta animos industria fallat?

Ecclesiastici

Cap: VIII.

Illuſtres animi, quos recti conſcia virtus
Erudit, ingenuos promunt e pectore vultus:
At qui distortos animos in pectore gestant,
Distorquent oculos, nec frontem a nube serenant.
Regum iussa subi, et dictis parere mandato,
Æternam neu rumpe fidem, quam mentibus altè
Impressit Deus, et populos sub Rege locavit.
Ne fuge cum peccas, nec tu aversare serenos
Principis obtutus, sed iniquis desere coeptis.
Imperat ille sibi, et proprio gerit omnia nutu
Ut libuit, nec abest aequata potentia iussis,
Nec quisquam contra veniat, neque Regis amorem
Improbat, aut regni normam praescribat agendis.

Qui monitis animos adhibet, praeceptaque legum
Sobrius obseruat, discrimina tristia uitat,
Et sapiens rerum fines et tempora cernit.
Omnia nimirum diuina certo tempore, certis
Legibus eueniunt, quamuis infanda malorum
Est homini series, numero nec clauditur ullo.
Nam neque praeteritos annorum euoluere cursus,
Noscere nec fatum poterit, casusque futuros.
Spiritus ipse hominis late diffusus in artus
Imperijs neget usque suis, neque certa potestas
Est homini, prohibere Deum, uel cedere claustris
Corporis, uel sponte suis expellere regnis,
Dira Deum seu forte luas, seu praelia surgant,
Nedum praesentes ut quisquam proroget annos
Inuento scelerum, et pro poenis praemia spectet.
Haec oculis uidi et rerum momenta putaui
Indefesso animo, sed et his nil uanius usquam:
Namque alijs alius, nec Dijs nec uiribus aequis

Imperat in arduum, & fatis variantibus obſtat:
Aſt alij qui nunc poſuere cadavera buſtis,
Olim ſublimes animus in limine ſancto
Verſari ſoliti, & multo ſe attollere faſtu,
Horum nec cives meminere ob fortia facta,
Atque illos tumulis æterna oblivia condunt.
Hæc quoque magnarum res eſt vaniſſima rerum:
Namque ubi lenta Dei differt vindicta furorem,
Pronior in vitium ſcelori ſcelus addere pergit
Effera mens hominum, pravis & moribus inſtat.
Sed licet innumeros ſcelerati criminis actus
Impius accumulat, quantumque ſuperſit agendis
Nequitijs annos, tandem tamen (hoc mihi certum eſt)
Hi tandem capiant melioris commoda vitæ,
Qui divum monitus curant, faciemque verentur
Numinis ætherei, mortalia facta videntis.
Verum qui recto faciles ſe tramite vertunt,
Qui neque virtutem curant, neque numinis iras,

Praecipites cursus et inania tempora lucis
Sperabunt, refugis dum eunt [illegible] umbris.
Haec autem longe res indignissima versat
Humanam sortem, neque nostrae est obvia menti,
Ut bona proveniant pravis, contraria iustis,
Atque illos meliore loco fortuna locavit,
Hos autem immeritos fatis affligit iniquis,
Nil magis hoc miserum, nil infelicius usquam.
Quin igitur risus potius sectemur amoenos,
Delitias Bacchi, et mensis epulemur opimis,
Hi fructus operum, haec vitae sit summa tuendae,
Haec animis requies, demissaque munera caelo.
Ast ego prudentum solers arcana secutus
Huc redii, ut causas rerum scrutarer opertas,
Et quos quisque hominum misera sub luce labores
Hauriret, quippe est aliquis qui pectora pernox
Excruciat, nec enim committit lumina somno,

Quin noctesq diesq agitat, curasque revoluat.
Verum ea diuino nutu momenta feruntur,
Qui res disponit fragiles, atque ordine ducit,
Nec licet humanis recto res tramite cogi
Consilijs, tacito licet omnia pectore sacra
Commoueat, quin & longe longeque recedit
A vero, & quoties stabiles sese figere gressus,
Exacto quoties sensu pollere videtur,
Fallitur, & nusquam sese obtulit exitus actis.

Ecclesiastis

Cap: IX

Hinc aliæ atque aliæ rursum mihi pectora curæ
Exercent, quas scrutari mens ægra fatigat.
Sunt qs diuina hominum e numero prudentia longe
Extulit, ut ueri studiosos, iuris amantes,
Qui sibi subiectos solo sub numine Diuum
Imperijs ducunt, hi iussa facessere gaudent:
Sed neque certa odij, neque certa feruntur amoris
Argumenta uirum, quibus assuefeceris uia,
Sic uicini etiam latitant penetralia cordis.
Cætera sed nullo discrimine sæpe feruntur
Humanos inter mortes, fatum omnibus idem,
Est bonus, est prauus, par huic, par exitus illi,

Siue manus sordes puras, noxaque solutas,
Seu scelere inquines, fato causeris eodem,
Lex eadem ambobus, planis qui lancibus aras
Imbuunt, & qui cœlum cum numine temnunt.
Sic eadem fortuna bonos, eademque nocentes
Prosequitur, nec qui quondam periuria dixit
Stat peiore loco, quàm qui pietatis honorem
Excipiunt, testesque Deos reuerenter adorant.
Atque hæc ipsa quidem res est tristissima rerum
Quæcunque æthereo passim sub Sole geruntur,
Quod lex est cunctis eadem, & sors omnibus æqua,
Hinc se animis hominum uis ingens sæpe malorum
Colligit, & passim in uarias se semina spargunt
Nequitiæ, nec eis mentem temperare potestas,
Dum fragiles artus, & uitam in corpore sistunt,
Sic obeunt tandem, & defuncti lumine lugent.
Spes hominis alit in terris, spes nulla sepultis,
Hæc facit ut uitam tolerent tot rebus egentem.

Et canis aëria saltum qui noscitur aura,
Exanimum longe superat uirtute leonem.
Qui uiuunt etenim, mortis meminere futuræ,
Hanc metuunt, & se meliora in fata reseruant:
At qui perpetua tenebrarum nocte premuntur
Immemores uitæ latitant, neq præmia curant
Virtutum, sed densa illos obliuio condit,
Non odia humana, non experiuntur amores
Naturæ, non inuidiam, procul omnibus acti,
Quas operosa parit uiuentum industria, curis,
Et quæcunque geri toto uidet æthere Titan.

Ergo age carpe epulas Diuum tibi munere cessas,
Liber curarum, & læto bona pectora Baccho
Exhilara, lætis facilis Deus ocia donat,
Induito uestes nitidas, oleoque beato
Unge caput, facilemque pia cum coniuge uitam
Exige, delitias huc ponito, ponito amores,
Dum fragiles artus & inanis commoda uitæ

Munere collegij careas, hec propria merces
Est tibi curarum, pars hec est sola laborum
Quos exantlando totus haurire necessum est.
Et tu quicquid adhuc operis, vel quicquid agendum est
Impiger aggredere, et nimis opera acta pro[illegible]ato,
Sedibus infernis etenim, quo tendimus omnes,
Ingenij vires, operumque industria cessant.
Hoc etiam passim fieri persepe notamus
Rebus in humanis, fortuna et mobile tempus
Cuncta regunt, namque ut cursu in certamine vincas
Non satis est celeres pedibus praevertere ventos,
Nec semper validas sequitur victoria vires,
Nec victus studio, nec opes ratione parantur,
Nec semper doctae manus, artesve favorem
Conciliant homini, fortuna et mobile tempus
Omnia dispensant, quia nec mortalibus aegris
Tempora nosse datum, proprijque pericula fati.
Scilicet ut lato natitantes aequore pisces

Incauti sorbent hamos, praedaeque trahuntur,
Ut volucres pedicis haerent, nil tale timentes:
Sic homines subito rerum discrimine capti
Falluntur, facilique labant vestigia motu.
Hoc vates curas inter mirabar inanes,
Haec res una mihi ante alias industria visa est,
Urbs humilis stabat tenui circundata vallo,
Quam pauci cives, et bello insueta manentes
Incolerent, hanc Rex armatus equisque virisque,
Obsedit, fossaque urbem circundedit alta,
Straverat iam iam murum, excidioque dabantur:
Unus ibi ante alios plebeio ex stemmate civis,
Pauper, sed rerum magnarum haud futilis auctor,
Artibus ingenij minitantem moenibus hostem
Arcebat, patriamque in tuta pace locabat.
Sed brevis officij fuit olli gratia et artis,
Immemoresque viri cives oblivio caepit.
Hinc meum dotes animi prae corpore vegeto

Laudabam, quoniam ſuperat prudentia vires.
Cur igitur ſapiens, tecto ſi pauper ſurgat,
Callida quantumuis dubijsque accommoda rebus
Conſilia expediat, doceat meliora monendo,
Temnitur, atque æquas monitis non inuenit aures?
Cum valeat ſapiens plus inter lingua modeſtos,
Quam pauens inſipidos clamoſi principis ardor?

Ipſa quidem bello ſapientia præſtat & armis,
Sæpe tamen prauus unius ab artibus altæ
Res pereunt, auctore malo bona multa fatiſcunt,
Suauia corrumpunt impuræ balſama muſcæ.
Sic melior quandoque fauet fortuna malignis,
Et præſunt ſtulti interdum ſapientis honore;
Quantumuis ſapiens recta ratione gubernet
Conſilium, ſecumque vices momentaque rerum
Plenius expendat, ſed ſtultum mobilis aura
Prouehit in præceps, auantibus apta ſiniſtris.
Hunc acer morem ſtulti plerumque ſequuntur,

Vt sibimet soli sapiant, hominesque Deosque
Insanire putant alios, caecosque vagari
Tum siquando vides hominum consurgere pravum,
Tollentum cristas, et caelo colla ferentum,
Ne moveare loco recti, sed cede furori
Paulisper, cedendo furor fit lenior omnis,
Insultusque graves patientia temporis frangit.

Ecclesiastis

Cap: X.

Est aliud sub Sole malum, penitusque dolendum,
Quod plerumque sacros trahit haec dementia Reges,
Ut stultum attollant solio, sociantque gerendis
Imperijs fatuum, dignum qui limina servet:
Ast alium ingenio clarum, cum divite gaza,
Inferiore loco ponant, non ordine quanquam
Pro meritis habeant, nec praestent praemia dignis.
Sic adeo servos premere acris terga caballi
Interdum, et pedibus proceres incedere vidi
Servilem in morem, quid enim contrarius istis?
Qui foveas effodit humo, liquitque refossas,
Insidias alijs ponens, incautus in ipsas
Incidat, et proprio ruet in sua vincula facto.

Improbus est quisquis sepem, quo limite sulcos
Distinguunt, mouet aut rumpit, cui vindice fato
Suppositus coluber dabit acres cuspide morsus.
Qui voluit lapides, et transfert fixa priori
Saxa loco, solum capiet sine fruge laborem,
Quique trabem scindit cuneis et fissile lignum
Vix erit ut peragat semper sine vulnere cœptum.
Obtusum quoties defecit robore ferrum
Aut acies ictu crebro deperdita sedit,
Haud aliter solitas acquirit lamina vires,
Ni saxo subigas, et acuta cote reformes:
Sic et prudentum vires industria nutrit.
Aspidis a morsu nil dira calumnia distat,
Aspidis, occlusa qui carmina respuit aure.
Gratia sermonum sapientis protulit ora,
Iucundosque trahit riuos suadela loquentis:
At stultum propriae plerunque insania linguae
Abstulit in praeceps, cuius furor ora resoluit.

Cum fari incepit mox ſermonum excipit errore,
Omnis ut abſurdis ſit texta oratio nugis,
Exonerat verba ingeminans, et plurima fundens,
Ignarus quae ſit dictis menſura ſerendis
Praeteriti neque tangit eum neque cura futuri.
Hinc adeo incaſſum ſtulti plerunque laborant,
Dum volunt magnasque animis conamina rerum,
Ignavi, inſtabiles, dubii normaque locique
Qua ſua ſolertes ducat virtutis ad arcem.
Infelix regnum, infelix populusque ducesque,
Cum puerum ſacro redimiunt diademate crines,
Infantemque locant ſolio, communia curant
Mane patres, totamque trahunt per pocula lucem.
Felices vero populi, regnumque beatum,
Cum rex praeficitur generoſo ſtemmate natus,
Egregiis animis, et rebus gnarus agendis:
At proceres tantum veſcuntur utcunque menſae,
Haud importunis, cum cena popoſcerit horis,
Ut feſſas reparent vires, ieiunia ventris

Solantur, neque luxuriam sectantur opimam.
Scilicet inclinant ruptis laquearia tectis,
Et pluuiae penitus penitusque per atria stillant
Parietibus laxis, nisi solaris cera columnas
Fulciat, et a tactis solidas conglutinat aedes.
Illi autem Cereris fruges coelestia dona
Per risum absumunt, Bacchum in mala gaudia uertunt
Effusi, exercentque iocos lasciuaque furta,
Effunduntur opes, aurique infanda potestas,
Et nihil est quod non regina pecunia patrat.
Hoc ergo inprimis iterumque iterumque caueto,
Ne regum prodere insimulas, dirasque precores
Pectoribus tacitis, intraque cum bilia tecti.
Ne malo donoseas quemquam, cui diuitis arcae
Copia suppeditat, caueas mihi crede uolucres,
Et quae latinagis tolluntur in aera pennis,
Obseruant uoces, passimque per aethera spargunt.

Ecclesiastis

Cap: XI.

Cum tibi divitiae, rerumque opulentior usus
Affluit, haud intus premito, aut incumbito pernox
Thesauris, quinimmo aliorum mittito in usus
Trans mare, trans flumen, longo post tempore quondam
Hoc ipsum inuenies, quod nunc te perdere credis,
Nec unquam sit clausa tuae opulentia rerum:
Da larga tua dona manu, da pectore laeto,
Forte aliis ueniant clades, aut atra subibit
Tempestas, et quid tibi tum clementia prosit?
Turgidus in nubibus cum se colligit humor,
Soluuntur, caeloque cadet gratissimus imber.
Ardua cum stricta ruitur labefacta bipenni
Quercus, et alticomum syluae deponit honorem,

Concidit, & quocunque cadat prostrata recumbit,
Vasta, immota loco, & proprio se pondere sternens.
Qui nimium pluvias metuit, nimbosque cadentes,
Obruat haud unquam Cerealia semina sulcis:
Qui tacitus nubes spectat, caelique meatus,
Haud illi faciles implebunt horrea messes.
Anne fugam rapidi solers cognoveris Euri,
Ventorumque habitus, Boreaeque inamabilis alas,
Quoque modo primi maternis follibus ossa
Vascantur foetus, tenerique alimonia partus,
Quam divina queas magni miracula patris
Scrutari, toto quae stent passim orbe geruntur.
Mane novo spissis mandato semina glebis,
Vespere nec sero cessa perferre laborem,
Tentandum vicibus, varia est natura locorum,
Atque alias alibi cernis magis crescere fruges,
Quae cunctis bene surgit agris, laetissima messis.

Dulce oculis lumen, Phœbi gratiſſimus ardor,
Et nihil eſt quod non ſolari ſydere gaudet,
Verum hæc conditio miſera eſt mortalibus ægris,
Quantumuis longe producant tempore vitam,
Delitijs uſi varijs, et diuite victu,
Tot tamen interea diuerſa ſorte labores
Obueniunt animis, ſolido neque gaudia curſu
Ire ſinunt, ſic exuperant ſe triſtia lætis,
Mortalesque boni species vaniſſima verſat.

Ecclesiastis
Cap: XII.

I nunc ⁊ viridis ludos sectare iuventae,
Ocia, deliciasque vagas, quaecunque cupido,
Et quaecunque oculi, placitaeque libidinis ardor
Impellunt, pronaeque irritant gaudia mentis:
Scilicet haec olim Deus a te vindice dextra
Poscat, ⁊ aethereum te proferat ante tribunal.
Quin iuvenis fugito iram, fugito nefandae
Semina nequitiae, rabiesque assuescite sanis,
Res nihili inanilis amor, quam vana cupido
Delirant, ac vitae levis inconstantia versat.
Viue memor summi, ⁊ summum venerare parentem,
Qui vitam, qui res omnes quibus indiget usus

Sufficit, huic alacres animos adhibete monenti,
Dum florent anni, dum prodiga sanguinis aetas,
Et vigor et tenerae condit decor ora iuventae.
Tempus erit quo te seclis effeta senectus
Obruat, ac steriles pingant tibi tempora cani,
Tunc iniucundae veniant fastidia vitae,
Cum solem, et lunae radios, et caetera caeli
Sidera concretae quasi per caliginis umbram
Aspicies, omnemque ades ingressere lucem,
Sic oculorum acies, et nexa lumina torpent:
Cum se perpetuis abscondat nubibus aether,
Has nubes densi ymbri pluviaeque sequuntur?
Tunc lassae tremulare manus, fortesque lacerti
Haud aequi fragilis defendunt corporis arcem;
Et iam genua labant, curvique infirma ferendo
Inclinant, trito malae cerealia dona
Dente molunt, carie exeso, tristique senecta,
Et vigiles summa caligant arce locati:

Ore gemunt clauso, et vix extra septa feruntur
Verba animi testes, et inanis gloria linguae est:
Tum curae somnos adimunt, et mane soporem
Excutiunt vigilis praenuncia carmina Galli:
At surdas variis pulsamus vocibus aures,
Nec sonitum citharae, nec suavia carmina norunt:
Sed neque dant devexi fastigia scandere montis
Crura senum, plano titubant vestigia cautoque,
Et baculo, et dubio subnixa est tibia gressu:
Interea densis sparguntur tempora canis,
Castaneae veluti primo se germine silvae
Expediunt, albos flores, nova poma ferentes,
Incurvum senio tergum, tum lurida vultum
Illuvies promissa, cutis vix ossibus haeret,
Et longe Venerisque loci, longeque recedunt
Deliciae, nec membris alit iam corpora succus:
Tantum illis bustum superest, quo membra cubili
Componant, placidique exhausta luce quiescant:

In terra tristi ducuntur funera pompa,
Cum lacrymis, luctuque, et luctisono ululatu.
Scilicet humanae sic transit gloria vitae,
Cum tetricae rumpunt argentea fila sorores,
Aureus et liquidis tandem fons deficit undis,
Undis quae laticem cordi, vivosque liquores
Suppeditant, nec iam vanae liquentibus urnis
Vitales ducunt animos, vivosque calores,
Et rota confractum iuxta colliditur axem,
Sic formata luti mortalia corpora limo
In terram redeunt, et sese in pulvere condunt,
Spiritus auctorem sequitur, patriamque revisens
Astrigeras supra sedes et sidera tendit.
Omnia vana vides, quaecumque sub aetheris axe
Vertuntur, nugae sunt omnia, et omnia risus,
Quicquid agunt: magni sunt haec oracula vatis
Qui Solymam rexit, populi cui Concio nomen
Addidit, ingenio quo non praestantior alter

Eloquijs mulcere animos, plebemque docere,
Cui superum ritus, uitae quae norma beandae:
Ille etiam mundi faciem, causasque latentes,
Inclyta quas rebus primum natura creatis
Indidit, ut caelo, terraque, marique feramur,
Scrutatus, seris discenda nepotibus olim
Congessit libris, et car~~ti~~mine texuit aureo.
Haec tecum reputa sapientum uerba uirorum
Quae stimulos animis addunt, et sensibus imis
Abscondunt monitus, clauoque tenacius haerent:
Haec inuenta patrum diuinis prodita quondam
Ingenijs, quorum pastor doctissimus auctor,
Haec linguam erudiunt uerbis, haec pectora formant,
Nec te discendi rapiat tam dira libido
Quaerere doctores alios, euoluere libros
Qui nullo numero scribuntur, et ordine nullo,
Lectorem uero uerborum mole fatigant,
Irritus et tandem refugit labor omnis in auras.

Tu quodcunque sapis, studijs ea uerte colendis
Sit tibi: deuoto uenerari numina cultu,
Et praecepta Dei patulas admittere in aures,
Hoc humana suo debet natura parenti.
Scilicet ille olim quaecunque sub orbe geruntur,
Seu bona, seu mala sint, densisq abscondita tenebris
Proferet in medium, et supremo examine uitas
Pensabit iustus magni Deus arbiter orbis.

Ecclesiastis Finis.

MIEJSKA W ELBLĄGU

285

)TANOX
zyszczanie
I 2009

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
Elbląg
Rkps 28